

ΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 776
Παρασκευή
29 Νοεμβρίου 2002
Τιμή: 4 Ευρώ

προς:

το ΝΑΤΟ ή στην Ευρωπαϊκή Ένωση;

έδριο της

Ε:

για καρέκλα...

Α.ΣΟ.Κ.

λειτουργεί από

... ΠΑ.ΚΙ.Π.

ικονικό ΑΕΠ

τα μικρά

ηλεκτρικά

αστρέφουν

ουρκία θα γίνει

οκρατία;

οσία στη Νέα

η πραγμάτων

ρίες

τον Εμφύλιο

ολογίες»

ήμαστε ώριμοι να σταθούμε όρθιοι

ήμαστε ώριμοι

εγκαταλείψουμε τη γη κατά το πνεύμα

μόντης

1108-9822

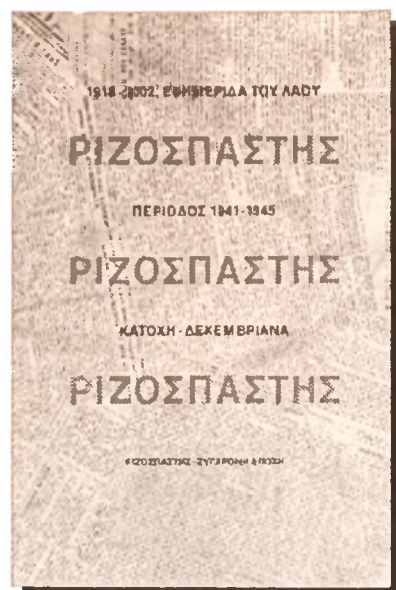

48>

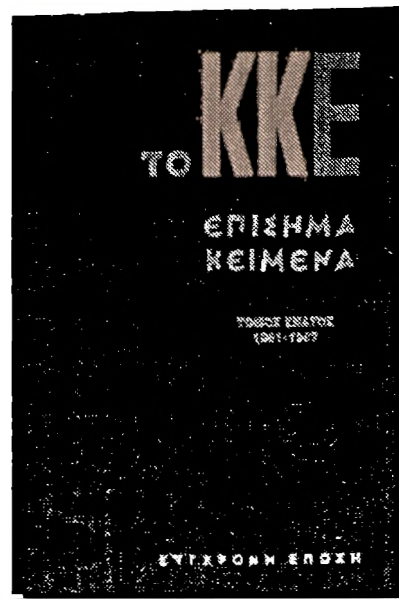
08 982000

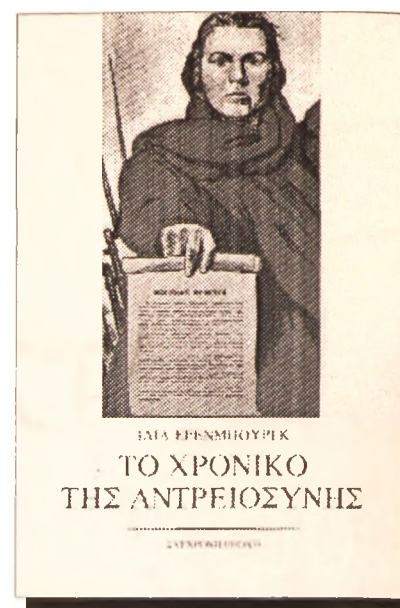
ΜΑΚΡΟΝΗΣΟΣ
ιστορικός τόπος
Τόμος Α'

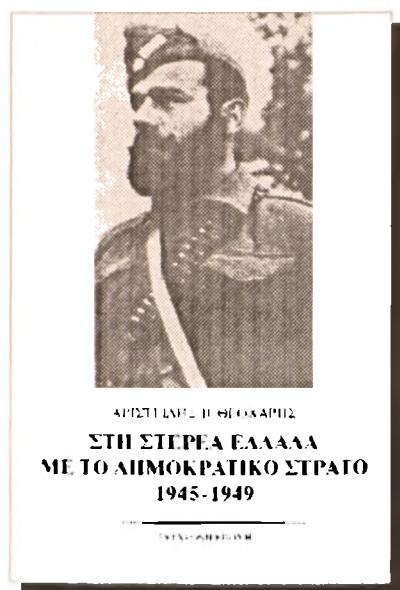
ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ
Περίοδος 1941-1945
Κατοχή-Δεκεμβριανά

Το ΚΚΕ.
ΕΠΙΣΗΜΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
Τόμος 9ος (1961-1967)

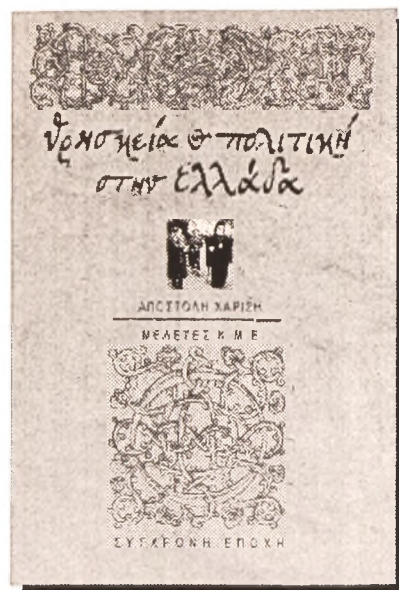
Ιλία Έρενμπουργκ
Το χρονικό
της αντρείοσύνης

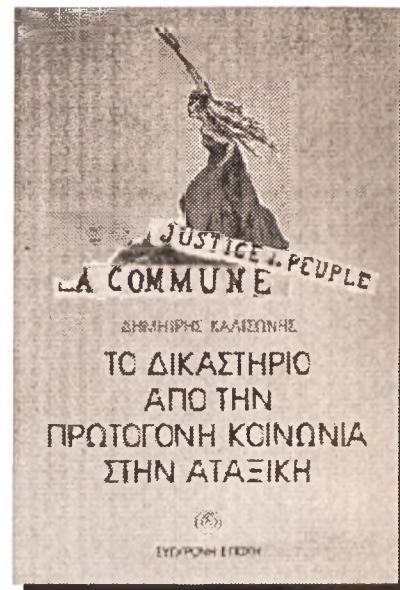
Α. Β. Θεοχάης
Στη Στερεά Ελλάδα με το
Λημοκρατικό Στρατό, 1945-1949

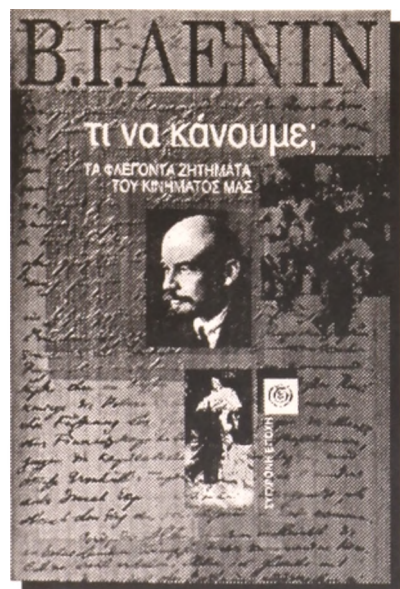
Θ. Α. Πολιτόπουλος
Το τελευταίο σιωπητήριο
Σελίδες του αιώνα

Α. Χαρίσης
Θρησκεία και πολιτική
στην Ελλάδα

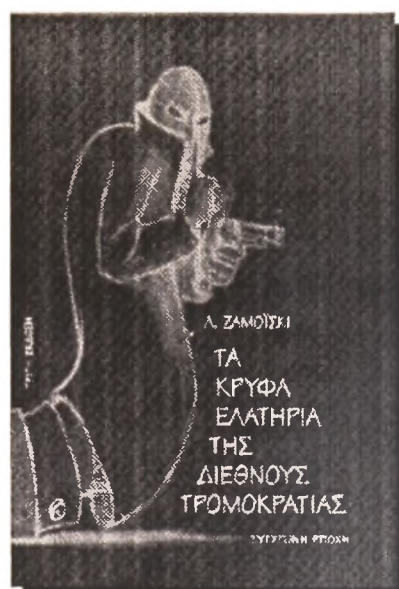
Δ. Κατσώνης
Το δικαστήριο από την πρωτόγονη
κοινωνία στην αταξική

Β. Ι. Λένιν
Τι να κάνουμε;

Ε. Βαργνάς
Για μια άλλη προσέγγιση
της παιδικής επιθετικότητας

Α. Ζαμοϊσκι
Τα κρυφά ελατήρια
της διεθνούς τρομοκρατίας

Δ. Παπαβασιλείου
Στα εργαστήρια
κατασκευής πολέμων

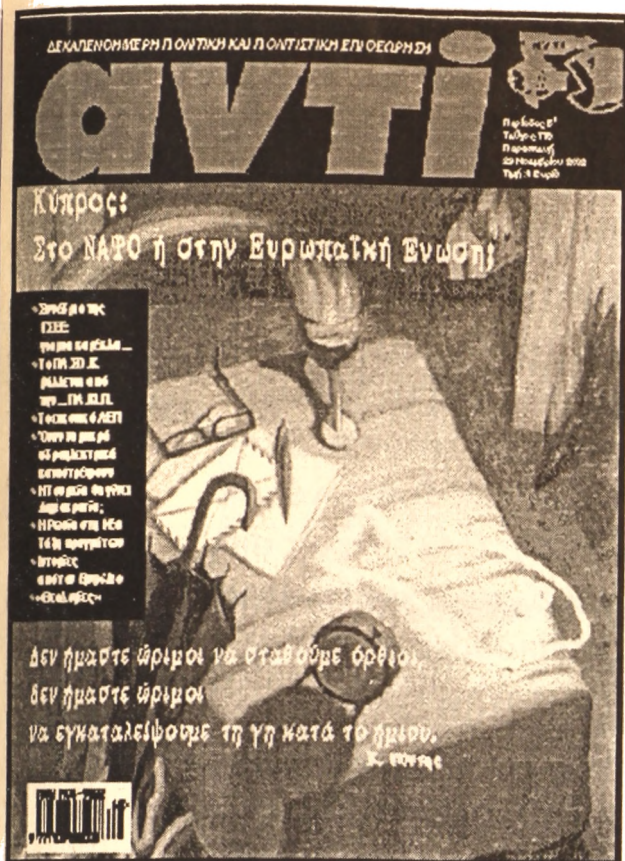

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 2103820835, 2103823649, Fax: 2103813354, <http://www.sep.gr>, e-mail: info@sep.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαρξοζωδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132, Fax: 2103829814

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαρξοζωδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132. 2. Θεσσαλονίκη, Μπαζατσάκου 3 & Εργατία 65, Τηλ.: 2310283810.
3. Γιάννινα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 2651038000

Περίοδος Β' • Έτος 29ο • Τεύχος 776

Παρασκευή 29 Νοεμβρίου 2002

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 - 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrapou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Εύη Ζήση

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 76 δολ. ΗΠΑ, ετήσια 152 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Κυπριακό: Καθαρή ή εύκολη λύση;	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• Ο Παρατηρητής: Από την Πράγα στην Κοπεγχάγη	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• Όλγα Φωτακοπούλου: ΠΑ.ΚΙ.Π. εναντίον ΠΑ.ΣΟ.Κ.;	13
• Ρεπόρτερ: Όταν ο κ. Λιακουνάκος αναδεικνύεται σε κυρίαρχο της Άμυνας	14
• Δημήτρης Στρατούλης: ΓΣΕΕ: Συνέδριο μόνο για τη διατήρηση της καρέκλας	16
• Δ.Ζ. Παπανικολάου: Δημιουργική λογιστική - Μια νέα έννοια	18
• Σωτήρης Σωτηρόπουλος: Μικρά Υδροηλεκτρικά, ευλογία ή κατάρα;	20
• Όλγα Φωτακοπούλου: Άνοιξε ο διάλογος για τις μετα-ολυμπιακές χρήσεις των έργων	22
• Αλέξανδρος Καζαμίας: Όχι στη «Νατοποίηση» της ελληνοτουρκικής φιλίας	23
• Τάκης Διαμαντής: ΝΑΤΟ: Σε ρόλο παγκόσμιου χωροφύλακα	26
• Ευάγγελος Αρεταίος: Τουρκία: Από την République στη Δημοκρατία;	28
• Βσέβολοντ Σαμοχβάλοφ: Η Ρωσία στη Νέα Τάξη Πραγμάτων: Συνέντευξη με τη Ναντιέζντα Αρμπάτοβα	30
• Τάκης Διαμαντής: Σκόπια: Καθυστερήσεις για το όνομα	33
• Αμπντάλλα Αμπντάλλα: Συνέντευξη στη Μιράντα Μάρθα-Ρωμανού	36
• Βασιλική Παπαγιάννη: Μια μαρτυρία για τον Εμφύλιο	39
• Αυγουστίνος Ηλιόπουλος: Μικρομεσαίοι όλης της χώρας, ενωθείτε!	42
• ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ	44
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	46
• Γ.-Α. Μαγκάκης: Ο ρόλος του διανοουμένου στη σύγχρονη κρίσιμη εποχή	50
• Δημήτρης Χαρίτος: 43ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης	54
• Μάνος Στεφανίδης: Seeing is believing, «Θεολογίες» και λοιπά	57
• Ε. Μουντράκη: Το σχήμα των πραγμάτων στο Θέατρο Αλκμήνη	60
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Εθνικό Θέατρο: Πέερ Γκυντ	61
• Ε. Μουντράκη: Συζήτηση με την Άσπα Τομπούλη και την Αιμιλία Υψηλάντη	62
• ΒΙΒΛΙΟ	64

Εξώφυλλο: έργο του Παύλου Σάμιου από την πρόσφατη έκθεσή του στη γκαλερί Mihalarias

ΚΥΠΡΙΑΚΟ: ΚΑΘΑΡΗ Ή ΕΥΚΟΛΗ ΛΥΣΗ;

ΠΩΣ ΤΕΛΙΚΑ κατάφερε η κυβέρνηση Σημίτη, ενώ φιλοδοξούσε να λύσει το Κυπριακό, να δημιουργήσει συνθήκες τέτοιες ώστε να προοιωνίζεται διπλωματικό φιάσκο, μόνο η ίδια θα πρέπει να το γνωρίζει. Αλλά κι αυτό δεν είναι βέβαιο. Τούτο τουλάχιστον δείχνει η δήλωση άγνοιας του υπουργού Εξωτερικών για τα αμερικανικά non papers περί Ευρωστρατού στη Σύνοδο Κορυφής του ΝΑΤΟ στην Πράγα· εάν βεβαίως πρόκειται περί ειλικρινούς δηλώσεως.

ΟΙ «ΚΑΘΑΡΕΣ ΛΥΣΕΙΣ» του κ. Σημίτη χρειάζονται και καθαρά σχέδια επίλυσης του Κυπριακού, χρειάζονται και καθαρές σχέσεις με τους συμμάχους στο ΝΑΤΟ, χρειάζονται και καθαρή φιλία με τη γείτονα Τουρκία, χρειάζονται όμως προπάντων καθαρό μυαλό. Χρειάζονται μ' άλλα λόγια μια καθαρή και ανυποτελή στρατηγική που μόνο μια κυβέρνηση με ανάστημα θα μπορούσε να χαράξει για την Κύπρο. Μια τέτοια εθνικής σημασίας απόφαση απαιτεί επίσης πολιτική συναίνεση σε Ελλάδα και Κύπρο, και μάλιστα επιβάλλεται η σύγκληση του Συμβουλίου Πολιτικών Αρχηγών για περισσότερες από μία φορές.

ΑΛΗΘΕΙΑ, μέχρι την Πράγα έπρεπε να φθάσει ο πρωθυπουργός για να ανακαλύψει –ξαφνικά– πως η «Τουρκία θέλει να τα έχει όλα»; Αυτό –δυστυχώς– μέχρι πρότινος γραφόταν και στα σχολικά βιβλία. Το ζήτημα όμως είναι να αντιμετωπιστεί η γνωστή αδιαλλαξία του κράτους της Άγκυρας, με τρόπο που ν' ανταποκρίνεται στη φιλία που καλλιεργούμε με τον τουρκικό λαό.

ΔΥΣΤΥΧΩΣ όμως, και πριν και μετά το Ελσίνκι, η διπλωματία μας πάντα αδυνατούσε να διακρίνει μεταξύ καθαρών και εύκολων λύσεων. Εύκολη λύση και το Σχέδιο Ανάν, εύκολη λύση και η έκκληση του κ. Σημίτη στον πρόεδρο Μπους στην Πράγα να «ασκήσει» δήθεν «πιέσεις» στην Τουρκία, εύκολη λύση και η υπόσχεση ένταξης της Τουρκίας στην Ε.Ε. ως το μαγικό κλειδί που θα επιλύσει κάθε ελληνοτουρκική διαφορά.

ΑΡΑΓΕ σκέφτηκε ποτέ κανείς από τους «αρχιτέκτονες» του Ελσίνκι πώς θα πειστούν τα υπόλοιπα κράτη-μέλη να εντάξουν την Τουρκία στην Ε.Ε.; Ή μήπως αυτή η περιβόητη ημερομηνία που ζητά ο Ερντογάν δεν είναι απλά και μόνον ένα προπέτασμα καπνού για να διαγωνίζεται μια κινητικότητα που όμως δε μεταφράζεται σε πρόοδο; Διότι ακόμα κι αν μια ημερομηνία δοθεί, αύριο η Τουρκία θα ζητά διαπραγματεύσεις. Κι αυτά ενώ ακόμη εκκρεμεί η προσυπογραφή του Σχεδίου Ανάν από τον Ντενκτάς και τα ζητήματα του Αιγαίου δεν έχουν ανοίξει ακόμα.

ΜΕ ΤΙΣ ΕΥΚΟΛΕΣ ΛΥΣΕΙΣ που λανσάρονται ως «καθαρές», πάει τώρα το Κυπριακό να συμπεριληφθεί σ' ένα «πακέτο» με τον Ευρωστρατό και την ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε. Κι αν η Τουρκία συνεχίσει να εμμένει στις θέσεις της για τον Ευρωστρατό, αν η ημερομηνία δεν δοθεί, ή έστω δοθεί χωρίς να αρέσει στην Τουρκία, τότε πού θα καταλήξουμε; Μήπως σε ένα ελληνικό «ναι» για τη «νατοποίηση» του Ευρωστρατού με άλλοθι το Σχέδιο Ανάν κι ένα ακόμη «ευχαριστώ» στις Ηνωμένες Πολιτείες;

Η ΚΥΠΡΟΣ παίρνει πλέον το δρόμο της Ευρώπης παραμένοντας μισή. Το περιβόητο «χαρτί» της κυπριακής ένταξης, που για 10 χρόνια παρουσιαζόταν ως «καταλύτης» για την επίλυση του Κυπριακού, άρχισε να «καίγεται». Οι ΗΠΑ όχι μόνο δεν πιέζουν, αλλά στηρίζουν πλήρως το «πακέτο» του Ερντογάν παίζοντας με το Κυπριακό αντιευρωπαϊκά παιχνίδια.

ΑΡΑΓΕ η Κοπεγχάγη θα εγκρίνει την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. ή θα την αφήσει έρμαιο στα... παιχνίδια του ΝΑΤΟ;

Η ΚΥΠΡΟΣ
ΘΑ ΜΠΕΙ ΣΤΗΝ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΧΩΡΙΣ ΥΠΟΣΗΜΕΙΟΣΕΙΣ
ΚΑΙ ΑΣΤΕΡΙΣΚΟΥΣ...

ΚΑΙ
ΧΩΡΙΣ
ΗΜΙΣΕΛΗΝΟΥΣ!

ΚΥΠΡΟΣ

4.02.11

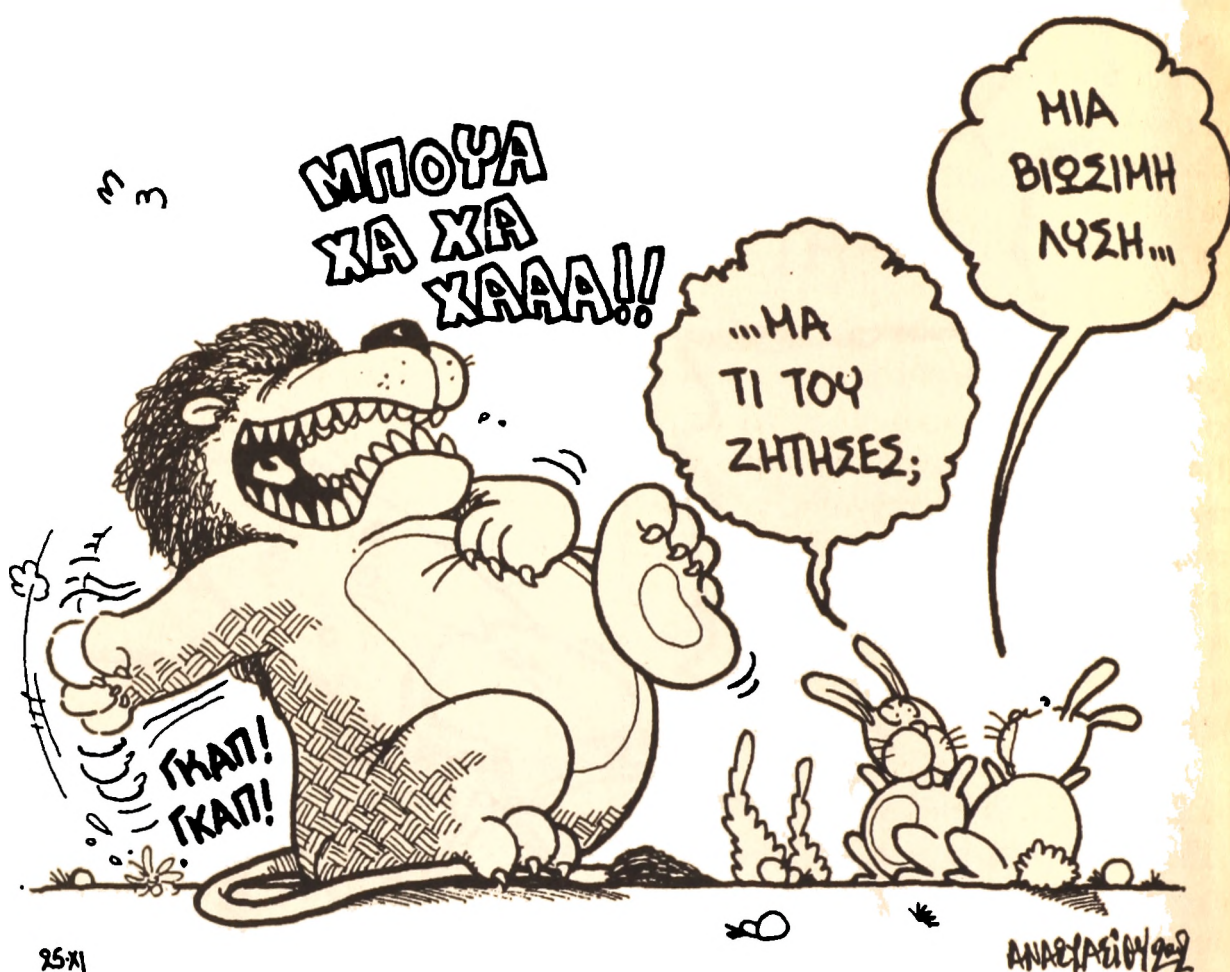
Από την Πράγα στην Κοπεγχάγη

Δεν είναι μόνον δύο από τις ομορφότερες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες. Συμβαίνει να αναδεικνύονται, αυτές τις μέρες, σε τόπους κορυφαίων συναντήσεων, που οι αποφάσεις τους επηρεάζουν την πορεία της γηραιάς ηπείρου. Συνήθως στην Ελλάδα αντιμετωπίζουμε τα διεθνή γεγονότα μέσα από τα ιδιαίτερα εθνικά συμφέροντά μας, με τη γνωστή εσωστρέφεια. Στη Σύνοδο Κορυφής του ΝΑΤΟ στην Πράγα όσα αποφασίστηκαν και όσα δεν αποφασίστηκαν έχουν πρωτίστως παγκόσμια σημασία.

Η διεύρυνση προς Ανατολάς της Συμμαχίας σηματοδοτεί την μετατροπή του ΝΑΤΟ από ευρω-τοπική σε πλανητική στρατιωτική δύναμη. Όπως παρεδέχθη και ο πρωθυπουργός, τώρα το ΝΑΤΟ θα μπορεί να παρεμβαίνει ακόμη και στην Ασία, αν εκτιμά ότι εκεί αναπτύσσονται «ασύμμετρες απειλές», με πρώτη την «τρομοκρατία». Το ΝΑΤΟ, λοιπόν, όχι μόνον επιβιώνει του ψυχρού πολέμου αλλά μεταλλάσσεται σε όργανο της ανεξέλεγκτης κυριαρχίας του αμερικανικού μονοπολισμού. Η Μοντ έγραψε για την «αμερικανική ομηρία» της Ευρώπης. Η διαπίστωση αυτή αποκτά το νόημά της, αν σκεφθεί κανείς ότι στην Πράγα επιβεβαιώθηκε η ίδρυση της δύναμης ταχείας επέμβασης του ΝΑΤΟ, αλλά «φρεναρίστηκε» η υπόθεση του Ευρωστρατού, που είναι ούτως ή άλλως περιορισμένων προδιαγραφών. Η ευρωπαϊκή άμυνα και ασφάλεια παραμένει συμπληρωματική προς το κυρίαρχο ΝΑΤΟ. Οι Ευρωπαίοι, αν και έχουν εκφράσει επιφυλάξεις ή και αντιρρήσεις για τον σχεδιαζόμενο πόλεμο κατά του Ιράκ, προτίμησαν στην Πράγα την ομοφωνία σε ψήφισμα που καλύπτει, επί του παρόντος, τους αμερικανικούς σχεδιασμούς.

ΔΥΟ ΣΕΝΑΡΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΠΕΓΧΑΓΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

Με δεδομένη την επικυριαρχία του στις διεθνείς εξελίξεις, ο πρόεδρος

Μπους δεν δίστασε να παρέμβει σε θέματα κυρίως ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος. Πιέζει τους «15» να δώσουν στην Άγκυρα χρονοδιάγραμμα έναρξης των ενταξιακών διαπραγματεύσεων και σιγοντάρει την Τουρκία στη διαπραγμάτευση ευνοώντας τη δημιουργία «πακέτου» με τον Ευρωστρατό και το Κυπριακό. Λίγες μέρες πριν την Κοπεγχάγη δεν έχει διευκρινιστεί πού θα καταλήξουν οι «15». Οι πληροφορίες συμφωνούν ότι οι «15» αναζητούν συμβιβασμό. Είτε θα ορίσουν «ραντεβού για το ραντεβού» (το πιθανότερο θα εξαγγείλουν ότι η απόφασή τους θα ληφθεί τον άλλο Δεκέμβρη στη Ρώμη), είτε θα ορίσουν τον Μάρτιο του 2004 ως ημερομηνία έναρξης των διαπραγματεύσεων. Και στις δύο περιπτώσεις η Ε.Ε. θα συνοδεύει την απόφασή της με συγκεκριμένες μεταρρυθμίσεις που πρέπει να κάνει η Τουρκία ως αναγκαία κίνηση συμμόρφωσης προς το ευρωπαϊκό κεκτημένο. Σημειώνεται ότι η Ε.Ε. θα παρακάμψει το σκληρό πρό-

βλημα του ρόλου του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας ζητώντας όχι την κατάργησή του, αλλά (την προσχηματική;) μετατροπή του σε συμβουλευτικό όργανο. Η Τουρκία, πάντως, μπορεί να ελπίζει βασίμως ότι στην Κοπεγχάγη δεν θα χορτάσει μόνον υποσχέσεις και παραινήσεις, αλλά θα λάβει και αυξημένη οικονομική βοήθεια από την Ε.Ε.

ΣΤΟΝ ΑΣΤΕΡΙΣΜΟ ΤΩΝ ΑΣΤΕΡΙΣΚΩΝ;

Και η Κύπρος; Ο πρωθυπουργός, φοβούμενος ότι η ένταξή της αποτελεί αντικείμενο επανατοποθετήσεων σε ορισμένα κέντρα, διαμήνυσε από την Πράγα: «Θέλουμε καθαρή λύση, δηλαδή ένταξη της Κύπρου χωρίς όρους που θα αμφισβητούν την ένταξη». Και αμέσως έσπευσε στην Χάγη, όπου η ολλανδική Βουλή δεν είναι εξασφαλισμένο ότι θα ψηφίσει υπέρ της ένταξης χωρίς ταυτόχρονη ή προηγούμενη λύση του πολιτικού προβλήματος. Στην Αθήνα εκφράζεται η αισιοδοξία (ο κ. Σημίτης, μετρώντας τα λόγια του, εξήγησε γιατί

δεν μιλάει περί βεβαιότητας), ότι τελικώς η Κύπρος στην Κοπεγχάγη θα ενταχθεί στην Ε.Ε. Βεβαίως δεν ξεχνούν ότι υπάρχουν άλλες δύο ημερομηνίες, που κατά κάποιο τρόπο θα λειτουργούν ως δικλίδες στα χέρια των εταίρων. Η πρώτη αφορά το χρονοδιάγραμμα Ανάν, που προβλέπει δημοψήφισμα στην Κύπρο για το σχέδιό του στις 30 Μαρτίου. Η δεύτερη αφορά την επικύρωση της ένταξης από τα κοινοβούλια των χωρών μελών της Ε.Ε. μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2003. Και δεν είναι λίγοι εκείνοι που διαβλέπουν ότι το «ναι» στην ένταξη για την Κύπρο θα χειραγωγείται, θα ευθυγραμμίζεται με το όποιο χρονοδιάγραμμα δοθεί στην Τουρκία. Μισό χρονοδιάγραμμα για την Τουρκία στην Κοπεγχάγη, πιθανότατα και μισή ένταξη για την Κύπρο. Γι' αυτό η ελληνική κυβέρνηση διαλαλεί ότι ευνοεί το τουρκικό αίτημα και αφήνει το Βερολίνο να αντέξει την τουρκική πίεση.

ΣΥΜΠΛΕΥΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Παρότι η Αθήνα και η Λευκωσία απάντησαν γρήγορα και με σαφήνεια ότι δέχονται το σχέδιο Ανάν ως βάση για διαπραγμάτευση, σε αντίθεση με την κωλυσιεργία του τουρκικού παράγοντα και την κατ' ουσίαν (διαπραγματευτική;) αδιαλλαξία του Ντενκτάς, και τα δύο μέρη, για διαφορετικούς λόγους, συμπλέουν στην εκμηδένιση του ασφυκτικού χρονοδιαγράμματος που συνοδεύει το σχέδιο. Θα γίνει συνάντηση Κληρίδη-Ντενκτάς πριν την Κοπεγχάγη; Θα δεσμευθούν οι δύο πλευρές (κυρίως ο Ντενκτάς) για το ποια σημεία του σχεδίου θεωρούν δίχως άλλο αδιαπραγμάτευτα και πια διαπραγματεύσιμα; Η τουρκική πλευρά αντιδρά στο εδαφικό, δεν θέλει να επιστραφούν η Μόρφου και η Καρπασία. Η ελληνική πλευρά δεν συμφωνεί με την τριετή συμπροεδρία μεταβατικά-κάτι που δείχνει να συρρικνώνεται και ο γερμανικός παράγων- και φοβάται για τις συνέπειες της αναβίωσης της Ζυρίχης. Μπορεί να ανατεθεί στην Ε.Ε. -και μόνον σε αυτήν- ο ρόλος του εγγυητή του νέου κράτους; Μπορεί η Ε.Ε. να ορίζει τα τρία «ουδέτερα» μέλη του Συνταγματικού Δικαστηρίου; Προτάσεις που ανταποκρίνονται στο ανα-

γκαίο να εφαρμοσθεί ευρωπαϊκό κεκτημένο κι όχι «λύσεις» που έχουν, τουλάχιστον, ιστορικά διχοτομική φόρτιση, όπως η επέμβαση του Αττίλα με πρόσχημα τη Ζυρίχη.

Αλλά το Κυπριακό δεν είναι μόνον θέμα πολιτικής ωριμότητας των πραγμάτων. Η επίλυσή του προϋποθέτει γενναίες αποφάσεις που θα διευκολύνουν τη συνύπαρξη και την καλλιέργεια συνείδησης πολίτη του κυπριακού κράτους. Τα υψηλά ποσοστά κατά του σχεδίου Ανάν, που καταγράφονται στην ελεύθερη Κύπρο, είναι φυσικό να ανησυχούν και την Αθήνα. Η ανασφάλεια και η έλλειψη ενημέρωσης ενισχύουν αρνητικές τοποθετήσεις. Πάντοτε παραμένει η προοπτική των προεδρικών εκλογών του Φεβρουαρίου, που επικαθορίζει τις συζητήσεις για το σχέδιο Ανάν.

ΚΑΙ Η ΕΞΟΜΑΛΥΝΣΗ... ΚΟΣΤΙΖΕΙ!

Μπορεί το Κυπριακό να αποτελεί την πρώτη προτεραιότητα για το 2003, αλλά ακολουθούν οι εκκρεμότητες σ' όλο το μήκος των ελληνοτουρκικών διαφορών. Η νέα κυβέρνηση στην Άγκυρα δεν έχει δώσει ακριβές στίγμα των προθέσεών της, καθώς βρίσκεται αντιμετώπιση με τα εσωτερικά οξυμένα προβλήματα και την καχυποψία του καθεστώτος των τούρκων στρατηγών. Η ελληνική κυβέρνηση, παρότι επιμένει στην ανάγκη εξομάλυνσης των ελληνοτουρκικών σχέσεων, προχωρεί και σε υπερεξοπλισμούς (2,1 δισ. ευρώ), που ανεβάζουν το κόστος για όπλα στο 1/3 των κοινοτικών εισροών κατά την περίοδο 2002-2004. Είναι, άραγε, αυτό το αναγκαίο τίμημα για την αμερικανική διαιτησία; Είναι μια απόφαση που ικανοποιεί την Ουάσιγκτον και με το αζημίωτο τους εγχώριους μεσάζοντες; Το σίγουρο είναι ότι δεν προωθεί την κοινωνική συνοχή στη χώρα.

Και μιας και γράφουμε για κονδύλια. Σήμερα-αύριο αναμένεται η απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Στρασβούργου, που θα επιδικάζει στον Γλύξμπουργκ μερικές δεκάδες δισ. δραχμές ως αποζημίωση για την απαλλοτρίωση της περιουσίας της τέως βασιλικής οικογένειας. Η κυβέρνηση έσπευσε προκαταβολικώς να διοχετεύσει την εκτί-

μηση ότι... φτηνά τη γλυτώσαμε! Ο καθεὶς έχει τη άποψή του περί χρημάτων, αρκεί να πληρώνει άλλος! Και στην περίπτωση της αποζημίωσης του Γλύξμπουργκ ο ελληνικός λαός πληρώνει την πολιτική των κυβερνήσεων Παπανδρέου και τις νομιμοπολιτικές «εμπνεύσεις» του Ευάγγελου Βενιζέλου. Και η Νέα Δημοκρατία; Δεν έχει λόγους να λυπάται. Διότι και ο «πελάτης Γλύξμπουργκ» τα κονομάει και το ΠΑΣΟΚ χρεώνεται τον πολιτικό λογαριασμό. Άρα και στο θέμα αυτό κυριαρχούν οι... κορώνες!

Όσα περίπου λέγεται ότι θα αναγκαστεί να δώσει το ελληνικό Δημόσιο στον τέως, θα αναγκαστεί να επιστρέψει και η Ολυμπιακή Αεροπορία στο ελληνικό Δημόσιο, καθότι η Κομισιόν δεν δέχεται τον κανόνα «δανεικά κι αγύριστα». Και ο εθνικός αερομεταφορέας πιθανόν να χρεοκοπήσει και να κλείσει. Μπορεί να κλείσει η Ολυμπιακή, αλλά θα μας μείνουν για παρηγοριά οι Ολυμπιακοί του 2004! Αρκεί να κάνουμε οικονομία, ώστε να μπορέσουμε να αγοράσουμε τα πανάκριβα εισιτήρια... Αεροπλάνα της Ολυμπιακής δεν θα 'χουμε, αλλά θα περισσεύουν τα «Απάτσι» και τα F-16.

Ο Παρατηρητής

ΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ANTI (2001)

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από
τα γραφεία του περιοδικού
(Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21)
δυσή ακόμα τόμοι του ANTI που
συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη
729 έως και 741 (ο 54ος)
και 742 έως και 753 (ο 55ος).
Θα βρείτε επίσης τους τόμους
των προηγούμενων ετών
Στους τόμους
του περιοδικού ANTI
αποτυπώνεται η σύγχρονη
ιστορία μας.

Ο ΦΑΚΕΛΟΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Η κ. Βενετία Κάντζια, ενεργώντας ως ευαίσθητος πολίτης και αφού διάβασε το βιβλίο του Κρίστοφερ Χίτσενς *Η Δίκη του Κίσινγκερ*, υπέβαλε μηνυτήρια αναφορά στον εισαγγελέα και ζητά να ανοιχτεί ο φακέλος της Κύπρου. Λέτε να γίνει μια αρχή;

ΒΛΑΞ

Ευτυχώς όμως που υπάρχει και ο κ. Ψυχογιός στο Βήμα και κρατάει τα μπόσικα. Συμβουλεύει τον Ανάν να μας χώσει πιο πιεστικά χρονοδιαγράμματα, ώστε να λυθεί αμέσως το Κυπριακό. Μάλιστα αποκαλεί «αμαθείς βλάκες» όσους μιλάνε για επεκτατικές τουρκικές βλέψεις. Σαν τον μακαρίτη τον Κονδύλη δηλαδή.

ΒΑΡΕΘΗΚΑΝΕ

Όλο το ανφάν γκατέ του συγκροτήματος, με τα ωραία ελληνικά του, έχει βαλθεί να σκυλοβρίζει νυχθημερόν όσους δεν υποκύπτουν: Σωμερίτης, Ψυχογιός, Πρετεντέρης και λοιποί δεν βλέπουν την ώρα να ξεμπερδεύουν με την Κύπρο. Πολλά χρόνια, λένε, κρατάει. Φτάνει πια!

ΣΙΓΟΥΡΙΑ

Δεν φοβάμαι καθόλου. Δεν πρόκειται να βάλει κανένα βέτο. Θα την δώσει με το σπαθί του την Κύπρο. Μην τον φοβάστε αυτόν. Τον κ. πρωθυπουργό εννοώ.

Α.Δ.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ

Το απόγευμα της Τρίτης 26 Νοεμβρίου, μέρα της ονομαστικής του γιορτής, πέθανε ο Στέλιος Καφαντάρης. Τηλεφωνούσαμε στο σπίτι του, με μίαν αμηχανία είναι αλήθεια, από το πρωί. Ξέραμε πόσο βαριά ήταν άρρωστος. Τέτοιες μέρες ερχόταν ο ίδιος να μας φέρει τα σχόλιά του, κάποιο σημείωμα, ένα άρθρο. Πριν ένα μήνα, του τηλεφωνήσαμε: «Στέλιο, τι θα γίνει; Δεν θα μας στείλεις το σχόλιό σου»; Η φωνή του ακούστηκε μακρινή πια. Είχε συμβιβαστεί με την ιδέα του θανάτου. Κι όμως ο Στέλιος, μετά τον πρώτο καιρό της διάγνωσης, είχε πάρει με ευψυχία και με αξιοπρέ-

πεια το κτύπημα στην εξώθυσή του. Με κάποιο χιούμορ και με πίστη στη ζωή συνέχιζε να συναναστρέφεται τους φίλους του, να ζει την καθημερινότητα, να σκέφτεται –όσο αφορά και μας αυτό– το επόμενο σχόλιό του στο *Αντί*!

Η είδηση του θανάτου του μας αποσβόλωσε όλους, έτσι όπως εργαζόμαστε για το τεύχος που κρατάτε στα χέρια σας. Μετά από λίγες στιγμές σιωπής, συνεχίσαμε «την μάχη της ενημέρωσης». Πόσο αστείες ακούγονται αυτές οι λέξεις!

Ονειρευόμαστε, συζητάμε, διασκεδάζουμε, παλεύουμε. Ύστερα έρχεται η ώρα. Τι κάνουμε; Συνεχίζουμε να ονειρευόμαστε, να συζητά-

με... Πιο λίγοι κάθε φορά. Κάποιοι νεότεροι έρχονται και σκεπάζεται η μνήμη με ένα στρώμα πάχνης.

Αύριο θα συνεχίσουμε να ονειρευόμαστε, να παλεύουμε. Αλλά εμείς εδώ, στο περιοδικό, την ώρα αυτή μένουμε στις μνήμες μας κι αναπολούμε τις ώρες που συζητούσαμε, που σχολιάζαμε, που αστειευόμαστε με το δικό μας φίλο, το Στέλιο.

Δεν νοιαστήκαμε να μαζέψουμε «βιογραφικά στοιχεία», φωτογραφία, να κάνουμε κάποια μνεία για την δουλειά του, για την προσωπικότητά του. Εμείς νοιαζόμαστε που δεν θα ξαναδούμε το φίλο μας.

οι φίλοι στο *Αντί*

ΜΩΡΑ ΚΑΙ «ΜΩΡΟΙ»

Είδαμε την εικόνα με τα μωρά που παραμένουν στα αζήτητα των νοσοκομείων. Να προσπαθούν ν' αποσπάσουν ένα νεύμα στοργής απ' τους ενήλικους. Η είδηση καταγράφηκε, οι ευθύνες πιθανόν ν' αποδωθούν για το πώς βρέθηκαν εγκαταλελειμμένα απ' τους γονείς τους. Η τηλεόραση θα μεσολαβήσει για να επιβεβαιώσει για άλλη μια φορά ότι διακατέχεται από υψηλό αίσθημα ευθύνης(;). Δεν τίθεται υπό κρίση η αντικειμενικότητά της εφόσον με κάθε τρόπο και σπασμωδικές κινήσεις μεταδίδει την αίσθηση ότι δεν ξέχασε την ευαισθησία της. Προς χάρη αυτής της αναγκαιότητας καλούνται οι ρεπόρτερ ν' αποβάλλουν τη διστα-

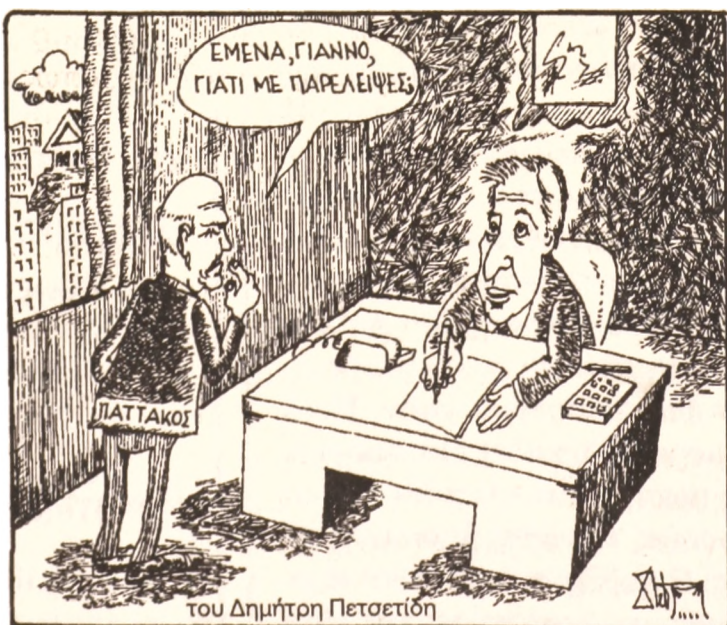
κτικότητα τους, να υποκριθούν ότι η καρδιά τους είναι τόσο μεγάλη που κατανοεί τα πάντα.

Και επειδή απευθύνονται σ' ένα κοινό καθηλωμένο σε συναισθηματικές αγκιλώσεις σπεύδουν ακόμη και ν' αγκαλιάσουν αυτά τα μωρά. Ποιος συντάκτης θα πρωτοπρολάβει να βγει στο δελτίο ειδήσεων κρατώντας στο ένα χέρι το μωρό και στ' άλλο το μικρόφωνο με το ύφος ερασιτέχνη νηπιαγωγού αλλά και ενδόμυχη ψυχολογία Ηρώδη.

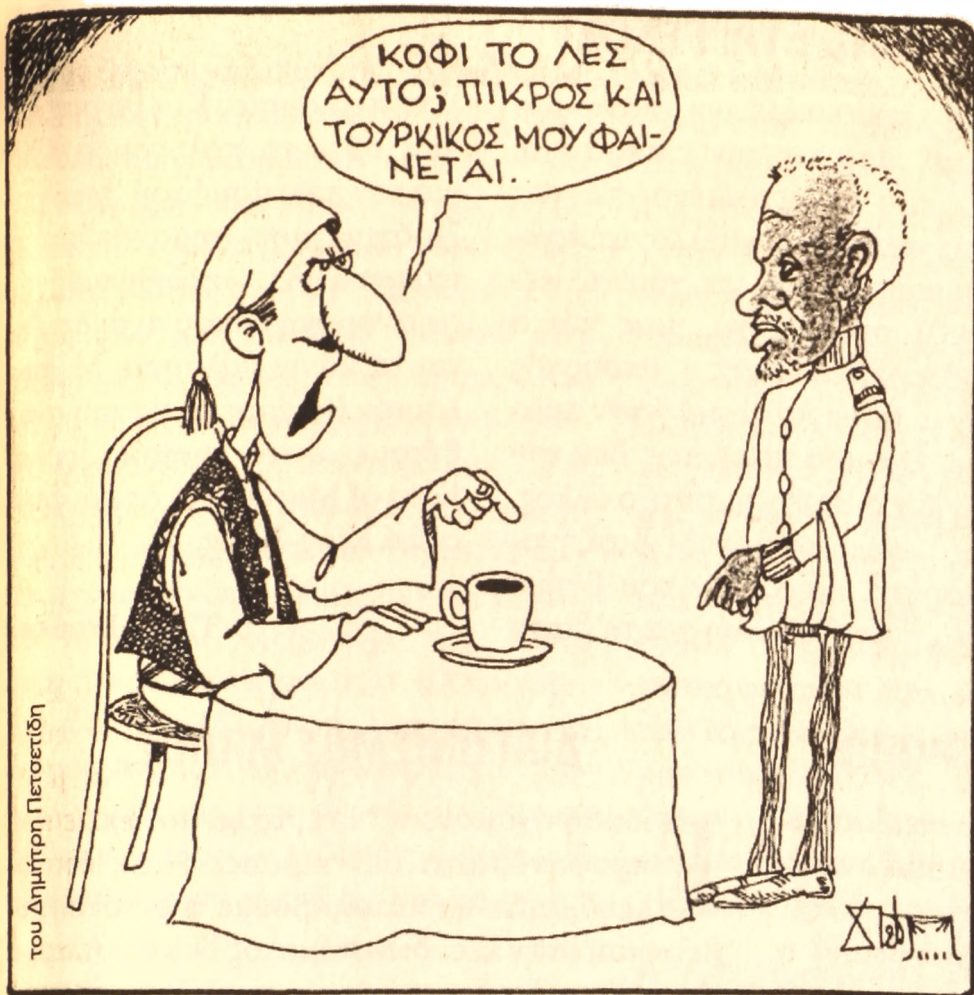
Μέσα σε μια γενική σοβαροφάνεια κάθετι μεταπίπτει σ' αυτό που ονομάζεται προσομείωση της πραγματικότητας. Στήνεται ένα σκηνικό θεατρικότητας όπου ο παρουσιαστής παιδεύεται, με συνείδηση του άχαρου ρόλου του, να αποδείξει ότι έχει δικαίωμα να ρυθμίζει την ευτυχία μας. Σηκώνει κι αυτός το βάρος του – όχι με αφορμή αυτή την περίπτωση μόνον. Πότε φοράει το κουστούμι του νομικού, πότε τσαλαβουτά στους μολυσμένους διαδρόμους των σκανδάλων, πότε αγωνιά για το αν θα εξυψωθεί διεγείροντας την κρυμμένη συγκίνηση των τηλεθεατών.

Σε ποιον απευθύνεται ο ρεπόρτερ αγκαλιάζοντας ένα μωρό; Στην ιστορία που ξεγλιστρά αποφεύγοντας ν' ανοίξει συζήτηση με τα διασκορπισμένα τέκνα της αφήνοντας σ' αυτόν να βγάλει το φίδι από την τρύπα; Ή στους γονείς του για να τους θυμίζει πόσο βαριά είναι η δουλειά;

Σ. Λέτσιος

του Δημήτρη Πετσετιδίου

ΤΟ ΕΠΩΔΥΝΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Το είδαμε κι αυτό! Να πιέζει η Ελλάδα τους εταίρους της στην Ε.Ε. για την είσοδο της Τουρκίας, εκτελώντας διατεταγμένη υπηρεσία του Προέδρου της Bush -τουτέστιν Θάμνος- κι όχι ο θεσμοθετημένος βραχίονας των ΗΠΑ στα ευρωπαϊκά, δηλαδή ο κ. Μπλαιρ. Βέβαια στην πολιτική υπάρχουν πράγματα που γίνονται αλλά δεν λέγονται κι άλλα που λέγονται αλλά δεν γίνονται, σύμφωνα με τη ρήση του αείμνηστου Κωνσταντίνου Καραμανλή.

Μόνο που στην προκειμένη περίπτωση η μεν μυστική διπλωματία πάει σύννεφο, αλλά, πάλι, δύσκολοι διαπραγματευτές κι ανυποχώρητοι συζητητές αποδεικνύονται οι εξ ανατολών γείτονές μας. Εμείς πάλι βιαστήκαμε να δείξουμε την ανυπόκριτη χαρά μας. Μας φεύγει απλώς ένα βάρος ή συντρέχουν κι άλλοι λόγοι για την τόση ευτυχία; Εν οίδα ότι ουδέν οίδα.

Κάποιοι όμως βιάζονται να

μας πείσουν ότι οι Τούρκοι αντιδρούν γιατί τους αδικεί το σχέδιο Ανάν. Κάτι τέτοιο συνιστά ανανισμό του χειρίστου είδους. Οι Τούρκοι αντιδρούν και κωλυσιεργούν και δεν απαντούν και παρουσιάζονται στρυφνοί, γιατί αυτό επιτάσσει η μακραίωνη και άκρως επιτυχής διπλωματική τους παράδοση. Αντίθετα, η δική μας «ευφορία» μάλλον προέρχεται από κάποιο νεόκοπο, τεχνοκρατικό και εντέλει όχι εξαιρετικά βαθυστόχαστο πνεύμα πολιτικώς πράττειν. Το Κυπριακό όμως θ' ανάψει κι άλλες φωτιές προς πάσαν κατεύθυνση, επαπειλώντας ακόμη και την ομαλή ψήφιση του χριστοδουλάκειου μπερτοδούλειου προϋπολογισμού (τους). Οι Αρσένης - Παπαθεμελής - Παπούλιας καλοβλέπουν το πατριωτικό μέτωπο Τσοβόλα, ενώ αντίθετα η Ν.Δ. εμφανίζεται συμπαγής στον θετικό κατ' αρχάς σκεπτικισμό της. Βλέπετε, ο προειρημένος κ. Θάμνος συζητεί ακριβοδίκαια και με τα δύο κόμματα

εξουσίας όσο και με τις πολιτικές πόες που τα εκπροσωπούν.

Εμβολίμως αναφέρω πως κάθε στίχος από το περιώνυμο «Κοράκι» του Πόε τελειώνει με τη λέξη *Nevermore!* Αυτή είναι η λυδία λίθος κατανόησης του Κυπριακού στην Ελλάδα. Αδράξτε την όποια ευκαιρία, γιατί δεν θα ξαναπαρουσιαστεί ανάλογη «ποτέ πια»!

Γίνεται όμως πολιτική με δαμόκλεια διλήμματα; Επ' αυτού η σιωπή ή η παρελκυστική τακτική των Τούρκων εκφράζει ένα είδος εμπειρικής σοφίας. Εξάλλου και οι Τούρκοι κατανοούν πως η περίπτωσή τους λειτουργεί ως θρυαλλίδα μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Με σφύρα και άκμονα αυτό το ανατολικό κατά βάση κράτος, οι Ευρωπαίοι καλούνται να επαναδιατυπώσουν τα όρια και τις αντοχές της ταυτότητάς τους, να επανακαθορίσουν τι είναι τελικά «ευρωπαϊκό».

Εμείς βέβαια επ' αυτού σφυράμε κλέφτικα, βλέποντας με κοντόθωρο μάτι το ιστορικό γίγνεσθαι. Γιατί, φαντάζομαι, κανείς δεν αγνοεί πως η αντίδραση της Ευρώπης προς την Τουρκία δεν είναι μόνο οικονομική ή πολιτική αλλά πρωτίστως πολιτιστική. Κι επ' αυτού κυρίως υπερθεματίζουν μαζί με τους Γάλλους οι παραδοσιακά φιλότουρκοι Γερμανοί. Νά γιατί ανέφερα πιο πάνω ότι με αφορμή το Κυπριακό ολόκληρη η Ευρώπη ξαναψάχνει αρχές και αιτίες. Επώδυνη, όπως φαίνεται, επιχείρηση αλλά και αναγκαία.

ΥΓ.: Το *Αντί* δεν θα κουραστεί να ρωτάει: Επιτρέπεται να μην έχει ακουστεί εξ επισήμων χειλέων ούτε μία λέξη για τους αγνοούμενους; Ούτε έστω σαν διαπραγματευτικό ατού, μήπως κι έτσι ωφελήσει κάπου η δραματική θυσία τους.

Στέφανος Προτεστάκις

ΤΙΒΙ-ΛΙΚΙΑ

Όπως λέμε τσατσιλίκια, ξεφτιλίκια κ.λπ. Ή, αν προτιμάτε, ό,τι εννοούμε όταν στέλνουμε «συγχαρίκια στον εκσυγχρονισμό». Γιατί η παρέλαση σκυλαοιδών, κυναηδόνων, σκυλουλούδων, παραλιακών μπουλντόκ και κανίς της Συγγρού από τα τηλεοπτικά δελτία έφτασε πια στο απροχώρητο. Αλήθεια, με ποιον θα διαξιφιστεί απόψε ο Χαο-τζη-λάου-λάου; Με Τόλη ή Ανάν; Με Άντζελα ή Κληρίδη; Με Γλαύκο ή με τα γνωστά γλαυκώματα της τηλετύφλωσης; Κατά τ' άλλα η σοβαροφάνεια είναι η *marka depositata* μας. Είναι αυτή που μας κάνει αποδεκτούς στ' αφεντικά και συγκινεί το πόπολο. Η *imago clipeata* μας. Εξάλλου από τα Mega-λεία στα Mega-λίκια μισή εκπομπή δρόμος.

Σ.Π.

ΨΥΧΡΑΙΜΙΑ, ΠΑΙΔΙΑ!

Στέλεχος του ΠΑΣΟΚ και νυν βουλευτής καυχιόταν σε δημοσιογράφους στη Βουλή ότι «τώρα στα 65 μου είμαι έτοιμος να δώσω και τη ζωή μου για την πατρίδα» (*sic*). Πώς το έχει πει κάποιος άλλος για το ισχύον σ' αυτή την περίπτωση; Τζάμπα μάγκας... στα γεράματα. Και για να θυμηθούμε τον πρόεδρο της Βουλής: «Ας μην κάνουμε εξαγωγή πατριωτισμού». Οι μεγαλοστομίες κάποτε πληρώνονται.

ΣΩ.ΛΕ

ΤΟ... «ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΕΡΓΟ» ΘΩΝ!

Ένας από τους πέντε νόμους που ψηφίστηκαν για τα Ολυμπιακά Έργα, «διευκόλυνε» και τον κ. Βωβό, προκειμένου να μετατρέψει σε μπετόν αρμέ το Κτήμα Θων. Η αναφορά έγινε –παρεμπιπτόντως– σε πρόσφατο φόρουμ για τις μετα-ολυμπιακές χρήσεις των έργων και απλά επιβεβαιώνει την άποψη ότι με αφορμή τους Ολυμπιακούς Αγώνες θα «περάσουν» και «κατασκευές» που υπό άλλες συνθήκες θα απορρίπτονταν ως –επιεικώς– απαράδεκτες περιβαλλοντικά. Έστω και έτσι όμως, ο Περιβαλλοντικός Σύλλογος Κέντρου Αμπελοκήπων και οι κάτοικοι της πολυκατοικίας Λεωφόρου Κηφισίας 5, προσέφυγαν πριν λίγες μέρες στο Συμβούλιο της Επικρατείας, κατά του ΥΠΕΧΩΔΕ, «για την απαράδεκτη τροποποίηση σχεδίου πόλεως στο Κτήμα Θων». Να δούμε τι θα αποφασίσει το «bad council», όπως είναι γνωστό –προς τιμήν του βεβαίως– το ΣΤΕ στο εξωτερικό, εξαιτίας απορριπτικών αποφάσεων του για έργα, που πάρθηκαν με περιβαλλοντικά και όχι «ολυμπιακού ιδεώδους» κριτήρια.

ΟΦΙς

Άλλοι τον λένε King Ευάγγελο λόγω του ατσούμπαλου προσωπικού του Νόμου του 1994 δια του οποίου κατεξευτέλισε ο τέως το ελληνικό Δημόσιο και τις υπηρεσίες του. Άλλοι πάλι τον αποκαλούν Τιβί Μπένι λόγω του έτερου νομοθετικού του αριστουργήματος με το οποίο «ακτοποίησε» τα της τηλεόρασης εξασφαλίζοντας με γκανξτερικό τρόπο τη λειτουργία φιλι-

KING ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ

κά προσκείμενων καναλιών καθ' άπασαν την επικράτεια. Οι πιο ενημερωμένοι πάντως τον φωνάζουν «μέλλοντα πρωθυπουργό» για να 'χουν το κεφάλι τους ήσυχο, μιας και ο θεσσαλονικάρχης υπουργός έχει πάρει πολύ ψηλά τον αμάνε. Θα μου πείτε πως δεν του βγήκε ο Βούγιας, ούτε ο άλλος, ο... –πώς τον λένε;– Χατζηνομάρχης, όπως δεν του βγήκε και η αποζημίωση για τη βασι-

λική περιουσία. Και θα σας πω πως ούτε το πολυνομοσχέδιο για τον πολιτισμό τού 'χει βγει. Πράγμα που σημαίνει ότι ο υπερευφυής «πρωθυπουργός σε αναμονή» όπου ανακατεύεται τα κάνει θάλασσα. Μήπως λοιπόν θα έπρεπε να του αναθέταμε έναν τιμητικό ρόλο; King of Macedonia ας πούμε, ή απλά King-Kong.

Τζιμ Μπούκης

ΔΕΝ ΘΕΛΕΙ ΚΟΠΟ, ΘΕΛΕΙ ΤΡΟΠΟ...

Εισηγητή της καθαρής λύσης στο στάδιο Καραϊσκάκη χαρακτήρισε τον εαυτό του ο υφυπουργός Αθλητισμού Γιώργος Λιάνης. Η «καθαρή αυτή λύση» είναι περιληπτικά η εξής:

Το ελληνικό κράτος σε ρόλο μεσίτη πρόκειται να πάρει το στάδιο Καραϊσκάκη από την Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή και να το εκχωρήσει για μερικές δεκαετίες στον Ολυμπιακό. Από το κράτος θα δωθεί στην ΕΟΕ μία έκταση, η ομάδα θα εκσυγχρονίσει το στάδιο και η Πολιτεία θα βοηθήσει βεβαίως όσον αφορά στα κονδύλια που θα απαιτηθούν για τον εκσυγχρονισμό.

Για την ομάδα (περισσότερο) του κυρίου Κόκκαλη και (λιγότερο) του Πειραιά, αποδεικνύεται ότι ορισμένα πράγματα, όπως αναφέρει και το γνωστό διαφημιστικό σλογκανάκι, δεν θέλουν κόπο, θέλουν τρόπο...

ΟΦΙς

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΜΗΠΩΣ;

Επειδή όχι μόνο η Ν.Δ., αλλά και εμείς που προφανέστατα δεν είμαστε Ν.Δ., δυσκολευόμαστε να καταλάβουμε τι εννοεί η κυβέρνηση όταν λέει δια στόματος Νάσου Αλευρά ότι «άλλο η διαδικασία της απευθείας ανάθεσης και άλλο η διαδικασία της απευθείας διαπραγμάτευσης που έχει ακολουθήσει η κυβέρνηση για τα ολυμπιακά έργα», έχουμε να καταθέσουμε την εξής πρόταση:

Να μας το εξηγήσει το θέμα ο υφυπουργός Πολιτισμού αρμόδιος για τους Ολυμπιακούς, μέσω άλλης οδού.

Δεν μας περιγράφει καλύτερα τις ομοιότητες, μεταξύ αυτής της «απευθείας διαπραγμάτευσης» –που «δεν είναι απευθείας ανάθεση»–, με την ορθότερη διαδικασία «ανάθεσης μέσω διαγωνισμού», που είναι με βεβαιότητα διαφανέστερη; Υπάρχουν ομοιότητες;

ΟΦΙς

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Ο κ. Ρίζος, πρόεδρος σήμερα του Ελεγκτικού Συμβουλίου, ήταν κάποτε επικεφαλής στο Δ.Σ. της Εθνικής Πινακοθήκης. Στο μικρό σχετικά διάστημα της θητείας του εκεί, κατάφερε να εξορθολογίσει το ανοικονόμητο ίδρυμα, άνοιξε διάλογο με τους υποβαθμι-

σμένους επιμελητές και περιόρισε τις εκδηλώσεις της ενδημούσας αυθαιρεσίας της διεύθυνσης. Γνωρίζοντας αυτά, δεν εκπλαγήκαμε καθόλου όταν διαβάσαμε τα δημοσιεύματα σχετικά με τις πρόσφατες αποκαλύψεις του Ε.Σ. ως προς τις οικονομικές αλχημείες του

προϋπολογισμού με χρονική αφετηρία το 2001. Επισημαίνουμε τη σύμπτωση: Το 2000-2001 ανέλαβε ο κ. Ρίζος ως πρόεδρος του υπάτου αυτού δικαστικού θεσμού. Τιμώντας την παρηγοσία του, αναρωτιόμαστε τι έπραξαν, αν έπραξαν κάτι, οι προκάτοχοί του. Χ.Ν.

ΧΩΡΙΣ ΜΜΕ Η ΔΙΚΗ ΤΗΣ «17 ΝΟΕΜΒΡΗ»

Τον εξοστρακισμό της τηλεόρασης από την αίθουσα που θα διεξαχθεί η δίκη των φερόμενων ως μελών της «17 Νοέμβρη» αποφάσισε το υπουργείο Δικαιοσύνης. Το σχετικό νομοσχέδιο μάλιστα κατατέθηκε την περασμένη Τετάρτη από τον υπουργό Φίλιππο Πετσάλνικο στη Βουλή, όπου αναμένεται ότι θα συζητηθεί την ερχόμενη εβδομάδα. Το σκεπτικό της απαγόρευσης είναι ότι πρέπει να διεξαχθεί μια απρόσκοπτη δίκη και η παρουσία των τηλεοπτικών συνεργείων ενδεχομένως δεν θα εγγυόταν την ομαλή διεξαγωγή της. Είναι όμως πραγματικός αυτός ο «κίνδυνος»; Δηλαδή σε τι έβλαψε τη λειτουργία της δικαιοσύνης και των δημοκρατικών θεσμών, αλλά και την εν γένει πολιτική κρίση των ελλήνων πολιτών, η ζωντανή παρακολούθηση της δίκης για το σκάν-

δαλο Κοσκωτά;

Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, όταν άρχιζε, με ιλιγγιώδη και ασυνήθιστο έως τότε τρόπο, να ξετυλίγεται το κουβάρι της «17 Νοέμβρη», κανείς δεν έδειχνε ν' ανησυχεί με τη φλύαρη δημοσιοποίηση στοιχείων και τον κατακλυσμό πληροφοριών, είτε από επίσημες δηλώσεις είτε από διαρροές, που μάλιστα λειτουργούσε αποπροσανατολιστικά για την κοινή γνώμη. Αντίθετα, δίνοντας τροφή στην οξυμένη περιέργεια της κοινής γνώμης, έστω και αν πολλές πτυχές της υπόθεσης αφήνονταν σκοτεινές, ικανοποιούσε ωστόσο ταυτόχρονα τις διωκτικές αρχές και την ίδια την κυβέρνηση, η οποία με την «θεαματικοποίηση» της τρομοκρατίας επεδίωκε το ανέβασμα των μετοχών της στο εκλογικό χρηματιστήριο.

Είναι γεγονός ότι την περίοδο εκείνη

έγιναν τραγικά λάθη από έναν αριθμό μέσων ενημέρωσης. Το ερώτημα είναι όμως: η παρακολούθηση της δίκης σε ζωντανή μετάδοση, χωρίς «μεσάζοντες», δεν θα βοηθούσε την κοινή γνώμη και να διορθώσει τις συγχύσεις που κάποιιο σκόπιμα της καλλιέργησαν, αλλά και να σχηματίσει μια σωστή και αντικειμενική εικόνα της υπόθεσης; Ή είναι καλύτερα ν' αφεθεί και πάλι η κοινή γνώμη στις νυχτερινές τηλεοπτικές δίκες και στους τηλεοπτικούς αστέρες σε ρόλο αυτοσχέδιων εισαγγελέων; Όλοι επιθυμούν μια δίκαιη δίκη. Αν όμως πιστεύουμε ότι η τηλεοπτική κάμερα εκβιάζει και «πυροβολεί» την αλήθεια, τότε δεν απέχουμε από το να πιστέψουμε ότι ως χώρα και ως δημοκρατία λειτουργούμε σε κατάσταση πανικού.

Σ. Λέτσιος

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΚΑΙ Ο ΚΑΜΠΙΝΕΣ

Πεφληγμένε μου Δήμαρχε και πρώην πρόεδρέ μου

Πρωτίστως φιλώ την Δεξιά σου (για να μην ξεχνιόμαστε). Δευτερευόντως θέλω να σου εκφράσω τον ενθουσιασμό μου για το κορυφαίο σου επίτευγμα: το μεγαλύτερο δέντρο στην Ευρώπη, που το ξαναστήνεις στο Σύνταγμα. Κι έπειτα λένε ότι δεν κάναμε έργα και δεν προωθήσαμε θεσμούς! Οι απάτριδες, οι αναίσθητοι! Εμείς ακόμη και τους ανέστιους φροντίσαμε επιτρέποντάς τους να κατασκηνώνουν γύρω απ' το ερείπιο του Σεράφειου και να πεθαίνουν εκεί, υπαιθρίως μεν αξιοπρεπώς δε, χωρίς να ενοχλούν το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο.

Μεγάλε, έγραψες ιστορία! Τι να σου πρωτοθυμηθώ: τα σιντριβάνια, τις γραβάτες, τα κιγκλιδώματα, τα μπλαϊζερ, τα τραπέζοκαθίσματα –τι λέξη!–, τα πλακάκια (ερυθρωπά βαθιά, καθώς ταιριάζει σ' αυτόν που περπατά και μανουριάζει), ή εκείνη την εμπνευσμένη σου πρωτοβουλία για το ελεγχόμενο πάρκινγκ και τα δημοτικά παρκόμετρα; Ιδιοφυές μέτρο που έστω κι αν δεν ίσχυσε –ας όψεται η εμπαθής ελληνική δικαιοσύνη– εντούτοις έδειξε το αληθινό μέτρο των διοικητικών σου ικανοτήτων. Το ανάστημά σου εντός των νάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης. Τεράστιε! Ή, πάλι, αυτή η λύση με τις μπάρες που δεν λειτουργούν στους δρόμους του ιστορικού κέντρου, ένα χάρμα σχεδιασμού, συντονισμού και αποτελέσματος. (Η αλήθεια όμως να λέγεται: τη δόξα με τις βυθιζόμενες μπάρες τη μοιράστηκες με το Λαλιώτη.) Μια ποιητική πινελιά – προσφορά στους εγκλωβισμένους οδηγούς που σιχιτριάζουν και στους πεζούς που κάνουν σλάλομ ανάμεσα σε σταθμευμένα και κινούμενα δίτροχα. Οραματιστή! Γιατί, αν ξεσφήνωναν οι πανάκριβες άχρηστες μπάρες και αν λειτουργούσε το χρυσοπληρωμένο άχρηστο σύστημα, τότε θ' απελευθερωνόταν το ιστορικό κέντρο και θ' αποδιδόταν στους περιπατητές. Αυτό το όνειρο θα το υλοποιήσεις... όταν γίνεις πρωθυπουργός. Καλομελέτα κι έρχεται! Έχουμε και λέμε: οχτώ χρόνια πρωθυπουργός ο Κωστάκης, οχτώ ο Γιωργάκης

και άλλα οχτώ η Ντόρα – σε 24 χρονάκια βγαίνεις, Μεγάλε. Με αναστολή! Λόγω προτέρου εντίμου βίου. Και λόγω υποδειγματικής οικονομικής διαχείρισης (προπάντων αυτής). Δεν σε πήρανε δα και τα χρόνια. Αλλά, Δήμαρχέ μου και Αρχηγέ μου, τώρα που αποχωρείς οσονούπω από τον θώκο τον οποίο ελάμπρυνες και τον οποίο εφώτισες μέσω προβολών, καμερών, τηλεπαραθύρων κ.λπ., (μέχρι CNN έφτασε η χάρη σου, μεγαλόχαρε), οφείλεις, νομίζω, να ρυθμίσεις μερικές τελευταίες λεπτομέρειες για να ολοκληρώσεις το έργο σου.

Εν ολίγοις πρόκειται για τον καμπινέ. Όχι, όχι για κάποιο υπουργείο –γαλλιστί καμπινέ–, αλλά για τον καμπινέ στα ανδρικά λουτρά του Δημοτικού Κολυμβητηρίου στην Κολοκυνθού (ξέρεις, πίσω απ' το Καπνεργοστάσιο). Και σε παλαιότερο τεύχος του Αντί σε είχαμε σχετικά οχλήσει. Πάνε ήδη δύο χρόνια, τρισμέγιστε, και αυτή η εκκρεμότης εκκρεμεί, μ' αποτέλεσμα να δίνουμε υλικό στους κακόπιστους και τους εχθρούς του μεγαλείου και της γκλαμουριάς που προσδώσαμε στο κλεινόν άστυ. Σ' αυτούς που ξεχνάνε το Δημαρχοεθνόσημο, τη Δημαρχοσημαία, τη Δημαρχομπάντα με τις στολές και τα λοφία, τα Δημαρχοεπιτύμβια με το εγγάρακτο σε χρυσό «Αθήναι», τα Δημαρχομνημεία και τις Δημαρχοπροτομές (όπως π.χ. της Αλίκης μας). Πρόκειται για κείνη την κουλούρα, με το συμπάθειο, που λείπει από τον δεύτερο ανδρικό καμπινέ καθώς μπαίνεις στο κολυμβητήριο αριστερά και η οποία δεν βρίσκεται ως όφειλε πάνω απ' τη λεκάνη. Βάλ' τη να πάει στο διάολο, δήμαρχέ μου, για να μην μας κακολογούνε! Κάνε ένα ακόμη, το τελευταίο μεγάλο έργο σου! Τοποθέτησε την κουλούρα στη χέστρα του καμπινέ να τελειώνουμε!

Προσβλέποντας στις νέες σου μεγάλες επιτυχίες ξαναφιλώ τη δεξιά σου ελπίζοντας ότι δεν θα με δει η αριστερά σου η οποία, εξ όσων γνωρίζω, καιροφυλακτεί.

Μανωλάκης ο βομβιστής

ΘΥΜΑΤΑ ΤΟΥ «ΠΡΕΣΤΙΖ»

Η αρχαιολογική έρευνα απέδειξε ότι, όταν διάφοροι λαοί όργωναν τους ωκεανούς, τα προβληματικά αρματωμένα σκάφη της αρχαίας Αθήνας, περιορίζονταν σε ενδομεσογειακά ταξίδια, με το φως της ημέρας για ένα δήμενο πριν και ένα μετά το μεσοκαλόκαιρο, αγκυροβολώντας με την πρώτη κακοκαιρία στους πλησιέστερους κολπίσκους. Έτσι όμως καταρρίπτεται ο μύθος της Αρχαίας Ελλάδας ως θαλασσοκράτειρας, και η από καταβολικών χρόνων ναυτιλιακή παράδοση, κατά τον τέως υπουργό Κατσιφάρα κ.ο.κ. Η σημερινή κατάσταση της εικαζόμενης θαλασσοκράτειρας, αποτυπώνεται στα κόκκινα νούμερα του Ν.Α.Τ. και σε αβαρίες, με αποκορύφωμα αυτή του «Πρεστίζ», με τις εγκληματικές οικολογικές επιπτώσεις. Γι' αυτό στα γερμανικά το σαπιοκάραβο λέγεται ζελενφερκόιφερ = εκποιητής ψυχών.

Τάσος Γούλας

ΣΚΛΗΡΟΣ

Αυτή η ιστορία με το βέτο Σημίτη στην Κοπεγχάγη με τρομοκρατεί εντελώς. Διότι γνωρίζω τι εθνικά αδιάλλακτος που είναι και φοβάμαι μην κάνει καμιά τρέλα. Αυτός το βέτο τόχει ψωμοτύρι.

Α.Δ.

• Οι εκλογές πέ-
ρασαν και η
«Τσούχτρα» στους
Αμοργιανούς Ορίζοντες, γρά-
φει:
Τώρα μετά τις εκλογές
και τα τετελεσμένα,
κάθε κουβέντα περιττή
για κέρδη και χαμένα.

Για κριτική πολύ νωρίς
γι' αυτό δεν κάνω νύξη.
Τι θα 'ναι ο νέος Δήμαρχος,
ο χρόνος θα το δείξει.

• «Όσο για τα παιδιά μας,
που και η φετινή σχολική
χρονιά τα βρήκε στο ίδιο πα-
λιό σχολείο, η απάντηση της
περιφερειάρχη Νοτίου Αιγαί-
ου ήταν ότι αυτό δεν είναι
πρόβλημα διότι και τα πανε-
πιστημιακά κτίρια της
Οξφόρδης είναι τριακοσίων
ετών...» Αυτά σχολιάζει η Τε-
τράπολις της Κέας. Η περι-
φερειάρχης έπρεπε να ανα-
φέρει και το Κρυφό Σχολείο,
αλλά το παρέλειψε!

• Η μοναδική συλλογή από
πρωτοκυκλαδικά πετρόγλυ-
φα που υπάρχει στη χώρα

Η ΧΥΤΡΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

μας είναι συγκεντρωμένη σε
κούτες(!) στο χωριό Απείραν-
θος της Νάξου. Τη συλλογή
συγκρότησε πριν από πολλά
χρόνια ένας πολύ άξιος άν-
θρωπος, ο απειραθείτης μα-
θηματικός Μιχάλης Μπαρδά-
νης. Είναι κρίμα αλλά δεν
έχει βρεθεί ακόμη ο επαρκής
χώρος στο χωριό ώστε να συ-
γκροτηθεί ένα στοιχειώδες μι-
κρό Μουσείο, όπως καταγγέ-
λουν τα Φανάρια, μηνιαία πο-
λιτιστική-ειδησεογραφική
εφημερίδουλα.

• Σε συζήτηση που είχαμε με
το Διευθυντή του Α' Δημοτι-
κού σχολείου κ. Α. Πασχάλη
μας είπε ότι το 15% των παι-
διών είναι ξένοι. Κυρίως
Αλβανοί, ένα μικρό μέρος (3)
από χώρες της πρώην Σοβιε-
τικής Ένωσης (Ουκρανία -
Μολδαβία), επίσης την Βουλ-
γαρία και 6 παιδιά είναι Μω-
αμεθανοί. Ο αριθμός αυτός
αυξάνεται συνεχώς κυρίως
από Αλβανούς που γενικώς
είναι παιδιά θετικά, μαθαί-
νουν γρήγορα, διακρίνονται
στα μαθήματα και τον αθλη-
τισμό, είναι υπάκουα και
πειθαρχημένα, διαθέτουν φι-

λομάθεια και αλτρουϊσμό και
θέλουν να έχουν φίλους
Έλληνες. Τα παιδιά έχουν
ενταχθεί πλήρως στην ελλήνι-
κή νοοτροπία και κουλτούρα
και οι γονείς τους φροντίζουν
να συμμετέχουν τα παιδιά
τους σε όλες τις πολιτιστικές
εκδηλώσεις, να ενημερώνο-
νται για την πρόοδό τους και
να συμμετέχουν στους συλλό-
γους γονέων, γιατί έχουν έρ-
θει με κύριο σκοπό τους να
προκόψουν.

Οι γονείς τους εργάζονται
συνήθως οι άνδρες στις οικο-
δομές και οι γυναίκες στον
καθαρισμό σπιτιών.

Αυτά από τις Απόψεις στη
Νέα Ερυθραία.

• Σχόλιο από την εφημερίδα
Μήνυμα που κυκλοφορεί στα
Χανιά:

Επιτροπές "Δώσε μου κι εμέ-
να μπάριμπα" συνέστησε η
Γ.Γ. Αθλητισμού. Θαυμάστε:
«Επιτροπή για την διαφύλα-
ξη και διάδοση του Ολυμπι-
σμού» η μία και «Επιτροπή
επικοινωνιακών δράσεων για
προγράμματα και υποδομές
Ολυμπιακών αγώνων 2004 σε
Μακεδονία και Θράκη». Πριν γελάσετε για την ξεφω-
νημένη αρπαχτή και πριν ορ-
γιστείτε για την κρατική δια-
φθορά διαβάστε τους μι-
σθούς των επιτρόπων. Έντε-
κα άτομα της πρώτης θα ει-
σπράττουν 680.000 μηνιαίως
και 12 άτομα της δεύτερης
374.000 το μήνα. Τι θα κά-
νουν; Ελάτε τώρα, φαντασία
έχετε, βάλτε τη σε θέση ...ορι-
ζόντια και θα δείτε τι θα κά-
νουν.

Κι εσύ δάσκαλε σταμάτα να
συγκρίνεις έργο
και μισθούς...

ΠΑ.ΚΙ.Π. ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΠΑ.ΣΟ.Κ.;

της Όλγας Ι. Φωτακοπούλου

Η υπό δημιουργία «Πατριωτική Κίνηση Πολιτών», αποτέλεσμα των τελευταίων εξελίξεων γύρω από το Κυπριακό, μπορεί ν' αποδειχθεί και ο «πολιορκητικός κριός» και ταυτόχρονα ο συνδετικός κρίκος εκείνης της ετερόκλητης ομάδας πολιτικών που κινείται στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ τα τελευταία χρόνια και ασκεί κατά καιρούς αντιπολίτευση στον Κώστα Σημίτη και την ομάδα των «εκσυγχρονιστών».

Εκτός εάν αποδειχθεί απλώς ένα διαπραγματευτικό χαρτί της «ομάδας», ώστε να μην δημιουργήσουν μεν πρόβλημα, να αναβαθμισθεί δε ο εσωτερικός πολιτικός τους ρόλος για τις επικείμενες βουλευτικές εκλογές...

Από το 1995 και μετά, οι «εκσυγχρονιστές» δεν έχουν χάσει καμία από τις εσωτερικές μάχες με την «εσωκομματική αντιπολίτευση».

Η συγκυρία που προβάλλει με τις συγκεκριμένες εξελίξεις γύρω από την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και η πιθανή επίλυση του Κυπριακού με βάση το Σχέδιο Ανάν, εκτιμάται ότι μπορεί να είναι η καθοριστική πολιτική σεισμική δόνηση η οποία θα οδηγήσει σε οριστικό «ξεκαθάρισμα λογαριασμών» στο εσωτερικό του κυβερνώντος κόμματος.

Το διαφορετικό «συστατικό» στοιχείο αυτής της μάχης για τον Κ. Σημίτη και τους «εκσυγχρονιστές» είναι η πραγματικά δύσκολη κατάσταση στα εθνικά θέματα. Κατάσταση η οποία φυσικά δεν δημιουργήθηκε από τη μια στιγμή στην άλλη. Και είναι αποτέλεσμα –με τον επιεικέστερο χαρακτηρισμό– ατυχών χειρισμών.

Η στιγμή για τη δημιουργία μιας τέτοιας κίνησης μοιάζει εξαιρετικά επίκαιρη, με δεδομένες τις συγκεκριμένες εξελίξεις.

Το Κυπριακό είναι μια υπόθεση με τις περισσότερες από τις πτυχές της ακόμα στο σκοτάδι. Αυτό είναι το στοιχείο βάσης για οποιονδήποτε συλλογισμό γύρω από την υπόθεση της Κύπρου, ο φάκελος της οποίας –να «θυμίσουμε»– ουδέποτε ανοίχτηκε, παρά τις αντίθετες

βασικές προεκλογικές δεσμεύσεις του ΠΑΣΟΚ πριν τις εκλογές του 1981, από τις οποίες ανεδείχθη κυβέρνηση και άνοιξε ο κύκλος της εικοσαετούς εξουσίας του.

Κάτω απ' αυτή την οπτική, φαντάζουν λογικές όλες οι δύσπιστες προσεγγίσεις – ακόμα και οι πιο ακραίες από αυτές.

Εκείνο στο οποίο μπορεί να σταθεί κανείς με σιγουριά είναι ότι το συγκεκριμένο σχέδιο νομιμοποιεί τη διαμορφωμένη de facto κατάσταση της κατοχής της Κύπρου από το 1974, με την παραβίαση της διεθνούς έννομης τάξης.

Αυτή η κατάσταση, σε συνδυασμό με τη δυσπιστία απέναντι στην κυβέρνηση Σημίτη –η οποία έχει προκύψει από τους πολλές φορές λανθασμένους χειρισμούς της σε εθνικά και όχι μόνο ζητήματα–, ευνοεί την πρόσφατη δημιουργία της «Πατριωτικής Κίνησης Πολιτών».

Γύρω απ' αυτή την Κίνηση, που προέκυψε στις 15 Νοεμβρίου μετά από εκδήλωση –την οποία χαιρέτισαν και ο Κώστας Λαλιώτης και ο Άκης Τσοχατζόπουλος– για το Κυπριακό, συσπειρώνονται αυτή τη στιγμή ονόματα που παραπέμπουν εκτός των άλλων στην εσωκομματική αντιπολίτευση προς τον Κ. Σημίτη.

Μετά το τέλος των τοποθετήσεων αποφασίστηκε η δημιουργία της «Πατριωτικής Κίνησης Πολιτών», «για την

ειρήνη και τη δικαιοσύνη στην περιοχή και στον κόσμο, καθώς και ενάντια στο απαράδεκτο Σχέδιο Ανάν που νομιμοποιεί τη διχοτόμηση της Κύπρου και επεκτείνει τον έλεγχο της τουρκοκυπριακής πλευράς σε ολόκληρη την Κύπρο με τη συνδιοίκηση που προβλέπεται κατά 50%».

Στα ιδρυτικά μέλη της Πατριωτικής Κίνησης Πολιτών, είναι οι Γεράσιμος Αρσένης, Δημήτρης Τσοβόλας, Γεώργιος-Αλέξανδρος Μαγκάκης, Αναστάσιος Πεπονής, Νόρα Κατσέλη, Θέμος Στοφορόπουλος, Λευτέρης Βερυβάκης, Παναγιώτης Κρητικός, Γιώργος Καραμπελιάς, Λούκα Κατσέλη. Με τον κατάλογο ανοιχτό...

Αν προχωρήσει αυτή η Κίνηση –ανεξάρτητα από την επιρροή που μπορεί να ασκηθεί για το θέμα της Κύπρου–, θα συγκεντρώσει την προσοχή κατά κύριο λόγο εξαιτίας της συνύπαρξης όλων όσων αντιτίθενται μέχρι σήμερα στον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ. Διότι αυτό θα σήμαινε ότι περνούν από την απλή έκφραση διαφωνίας στην ενεργό αντιπαράθεση.

Υπάρχουν ορισμένες εκτιμήσεις σύμφωνα με τις οποίες η «ηρωική» αυτή και ιδιότυπη «έξοδος», μετά απ' όλες αυτές τις ήττες στο εσωκομματικό τοπίο όσων δεν ανήκουν στο Σημιτικό περιβάλλον, έχει μεγαλύτερη βαρύτητα και από την αφορμή για την οποία δημιουργήθηκε αυτή η κίνηση.

Πολλοί «ονειρεύονται» την αναδιάταξη του πολιτικού χώρου, η οποία δεν μπορεί να προκύψει χωρίς την προηγούμενη «αναδιάταξη» ή διάσπαση στο ΠΑΣΟΚ.

Το Κυπριακό έχει αποτελέσει κατά το παρελθόν πολλές φορές τυπική αφορμή εκλογών για τις ανάγκες του Συντάγματος. Εκτιμούν ότι ίσως ήρθε η στιγμή το Κυπριακό να αποτελέσει αφορμή και για ουσιαστικές αλλαγές στο μεταπολιτευτικό πολιτικό σκηνικό της Ελλάδας...

Επιλογή πολεμικής αντιπαράθεσης ή

Όταν ο κ. Λιακουνάκος

«διαπραγματεύσεων» στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ; Αυτό είναι το ερώτημα που προκύπτει για το επόμενο διάστημα. Καθοριστικής σημασίας θα είναι η στάση που θα επιλέξουν ο Γεράσιμος Αρσένης και ο Θεόδωρος Πάγκαλος. Άρα στο επόμενο διάστημα πρόκειται να συγκεντρώνουν ενδιαφέρον οι κινήσεις και οι δηλώσεις τους.

Σε κάθε περίπτωση με το «Πατριωτικό Μέτωπο» σε εξέλιξη και διαπραγματεύσεις, θα πρέπει να γίνουν δύο ακόμα επισημάνσεις. Η εξαίρεση ή διαφοροποίηση του ΣΥΝ από την Κίνηση αυτή αφενός, και το πολιτικό στίγμα του όρου «πατριωτική» αφετέρου.

Σε σχέση με την πρώτη επισημάνση, είναι σαφές από τις πρώτες δηλώσεις-αντιδράσεις ότι η σχέση αυτής της Κίνησης και του ΣΥΝ, είναι αμφίδρομα εχθρική ή τουλάχιστον δύσπιστη. Από τη μία αμφισβητούνται οι... αγνές και πατριωτικές προθέσεις όσων την συγκροτούν ένεκα της πιθανότητας πολιτικής εκμετάλλευσης των ανάλογων θέσεων ενόψει των βουλευτικών εκλογών, όποτε αυτές και αν γίνουν. Αυτό είναι το αβίαστο συμπέρασμα που προκύπτει και από τις δηλώσεις του Νίκου Κωνσταντόπουλου. Από την άλλη, η έμμεση απάντηση που δόθηκε από μέλος της Πολιτικής Γραμματείας του ΔΗΚΚΙ κατά την πρόσφατη -έστω κλειστή ως διαδικασία- Κεντρική Επιτροπή, ο οποίος αναφέρθηκε στον «Βασιλικό Επίτροπο του Μητσοτάκη το 1989», χωρίς ωστόσο να τον κατονομάζει ευθέως, δεν αφήνει περιθώρια αμφιβολιών, όσον αφορά στον όρο «εχθρική».

Σε σχέση με τη δεύτερη επισημάνση, ως κάνουμε μια υπόθεση: αν παρουσιαστεί ο πρόεδρος του ΛΑΟΣ, έστω ως πρόσωπο, και καταθέσει αίτηση προκειμένου να γίνει μέλος αυτής της Κίνησης, θα γίνει αποδεκτή αυτή του η αίτηση;

Είτε γίνει, είτε δεν γίνει, υπάρχει ένα κενό πολιτικού στίγματος της Κίνησης που ακόμα δεν έχει δοθεί.

Θα χωράνε όλοι, από την άκρα Δεξιά μέχρι και την άκρα Αριστερά; Και σ' αυτή την περίπτωση ποιο θα ήταν το εχέγγυο και από πού αντλείται το κύρος για μια τόσο μεγάλη πολιτική... υπέρβαση;

Διασκεδαστική μοιάζει η... σπουδή με την οποία ο Τύπος ανακάλυψε σήμερα τη μονοκρατορία της ΑΧΧΟΝ του κ. Θωμά Λιακουνάκου στα εξοπλιστικά προγράμματα των Ενόπλων Δυνάμεων. Κι όμως πρόσφατη είναι η ιστορία-φιάσκο της προσπάθειας του κ. Λιακουνάκου να εξαγοράσει την Ολυμπιακή Αεροπορία αλλά χωρίς λεφτά.

Αφορμή για το σημείωμα της «ιστορικής» διαδρομής του κ. Λιακουνάκου αποτέλεσε η καταπληκτική -στη διαπλεκόμενη διάστασή της- απόφαση του Κυβερνητικού Συμβουλίου Εξωτερικών και Άμυνας της Δευτέρας ν' αναθέσει απευθείας τα τρία από τα τέσσερα πανάκριβα οπλικά συστήματα, αξίας 715 δις. δραχμών, στον κ. Λιακουνάκο, καθιστώντας τον έτσι απόλυτο κυρίαρχο των εξοπλισμών της χώρας. Πρόκειται για την αγορά:

- 42 μεταφορικών ελικοπτέρων τύπου NH-90 με δικαίωμα προαίρεσης για άλλα 4, συνολικού κόστους 651 εκατ. ευρώ.

- 12 επιθετικών ελικοπτέρων «Απάτοι» της αμερικανικής Boeing, με δικαίωμα προαίρεσης για άλλα 4, συνολικού κόστους 683 εκατ. ευρώ.

- Τη ναυπήγηση με τη συνδρομή της αγγλικής Vosper μιας κορβέτας του Πολεμικού Ναυτικού ύψους 415 εκατ. ευρώ.

Περιέργως ο κ. Λιακουνάκος δεν επιχορηγήθηκε και με τον εκσυγχρονισμό των 6 φρεγατών του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού από την γαλλο-ολλανδική Thales, ύψους 381 εκατ. ευρώ, ενώ έχει κάθε λόγο να διαμαρτύρεται επειδή δεν του ανέθεσαν και τη νέα προμήθεια αρμάτων μάχης, τις ίλες των οποίων ελέγχει από χρόνια με τα γνωστά για τη δυσσομία τους Leopard.

Σχολίασα προηγουμένως τη «σπουδή με την οποία ο καθημερινός Τύπος ανακάλυψε τη διαπλοκή Λιακουνάκου στα εξοπλιστικά προγράμματα, επειδή το Αντί την έχει ανακαλύψει, καταδικάζει και ...«πληρώσει» (με τις συνή-

θεις αγωγές για «δυσφήμιση») από το 1986 (βλ. μεταξύ πολλών άλλων το τχ. 390) με αφορμή το γνωστό σκάνδαλο των αρμάτων μάχης Λέοπαρντ. Άλλωστε οι αποκαλύψεις εκείνες του περιοδικού οδήγησαν τον τότε αρχηγό της Στρατιωτικής Δικαιοσύνης αντιστράτηγο Φωτάκη να χαρακτηρίσει την αγορά των Λέοπαρντ «σκανδαλώδη και παράνομη» και να διαβιβάσει την υπόθεση στον εισαγγελέα για άσκηση ποινικής δίωξης κατά παντός υπευθύνου. Πράγμα που έγινε με εντολή του πρώην υπουργού Άμυνας Γιάννη Χαραλαμπίδου (17/12/86), αλλά έκτοτε αγνοείται η τύχη της δικογραφίας.

Αν ο καθημερινός Τύπος ασχολείτο πιο συστηματικά με το ρεπορτάζ του υπουργείου Άμυνας, δεν θα ανακάλυπτε μόνο τις τελευταίες αναθέσεις προγραμμάτων αξίας δισεκατομμυρίων στον κ. Λιακουνάκο. Θα ανακάλυπτε επίσης ότι σε οποιαδήποτε σύμβαση/προμήθεια του ΥΕΘΑ έχει ανάμιξη ο κ. Λιακουνάκος από τη δεκαετία του 1980 μέχρι σήμερα, υπάρχει και κάποιο πρόβλημα ή σκάνδαλο.

Κορυφαίο παράδειγμα το περίφημο σύστημα ηλεκτρονικού πολέμου ΔΙΑΣ. Τον Ιούλιο του 1987 ο τότε ΥΕΘΑ Γιάννης Χαραλαμπίδου δήλωσε στους δημοσιογράφους ότι τα συστήματα ηλεκτρονικού πολέμου (ECCM) που είχε αγοράσει η Πολεμική Αεροπορία για 60 μαχητικά αεροσκάφη ήταν «ελαττωματικά και αμφιβόλου αποτελεσματικότητας», ότι κατά την προμήθειά τους σημειώθηκαν «απαράδεκτες υπερτιμολογήσεις» και ότι στην απάτη ενέχονταν μια «κλειστή σπείρα αξιόπιστων προσώπων». Σύμφωνα με δημοσίευμα του τχ. 349 (19/6/87) το σύστημα ΔΙΑΣ αγοράστηκε από την αμερικανική Raytheon, αντιπρόσωπος της οποίας είναι η ΑΧΧΟΝ. Όπως τυχαίως μέλος της επιτροπής αγοράς της Πολεμικής Αεροπορίας όταν προκρίθηκε το ΔΙΑΣ ήταν και ο τότε ταξίαρχος Αρκουμανέας, εκδότης της εφημερίδας Κέρδος

αναδεικνύεται σε κυρίαρχο της Άμυνας

ιδιοκτησίας του κ. Λιακουνάκου.

Η περίπτωση του ΔΙΑΣ και άλλες ανάγκασαν στις 27/12/88 το ΓΕΕΘΑ να αποκλείσει την ΑΧΧΟΝ από τις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων για το χρονικό διάστημα 6/12/88-6/12/89, επειδή «κατά τις συναλλαγές του δεν εκπλήρωσε τις συμβατικές του υποχρεώσεις και αποδεδειγμένα φάνηκε κακής πίστης προμηθευτής» (βλ. τχ. 393, 27/1/1989).

Το ερώτημα είναι λοιπόν πώς ο κ. Λιακουνάκος κατάφερε από «έκπτωτος» των προμηθειών των Ενόπλων Δυνάμεων να κυριαρχεί σήμερα σ' αυτές και μάλιστα επί κυβερνήσεων του ίδιου κόμματος (φοβερή Ελλάδα, δεν... παίζεσαι με τύποτα!). Επί του προκειμένου έχει σημασία να σημειώσουμε τα εξής, απευθύνοντας τα ανάλογα ερωτήματα και στην κυβέρνηση και στην αντιπολίτευση:

Βασική δύναμη της ΑΧΧΟΝ είναι οι πολύ καλές της σχέσεις και με το ΠΑΣΟΚ και με τη ΝΔ. Για να μην είμαστε λοιπόν άδικοι με το ΠΑΣΟΚ, υπενθυμίζουμε ότι το μεγάλο άλμα του κ. Λιακουνάκου στις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων έγινε επί κυβερνήσεως Κ. Καραμανλή η οποία τον επέβαλε στην κυριολεξία ως αντιπρόσωπο της γερμανικής Kraus Mafai (κατασκευάστρια των Leopard) και συνεχίστηκε επί κυβερνήσεων Μητσοτάκη και υπουργίας Ιωάννη Βαρβιτσιώτη στο Άμυνας.

Βεβαίως ο κ. Βαρβιτσιώτης μπορεί να απολογηθεί και να δικαιολογήσει την προτίμησή του στον κ. Λιακουνάκο με αυτά που εψέλλισε τη Δευτέρα και ο κ. Σημίτης: «Αγοράσαμε τα απαραίτητα» και κατόπιν -φυσικά- των νομότυπων διαδικασιών περί προμηθειών κ.λπ. κ.λπ. Υπάρχει όμως ένα αδιάψευστο γεγονός που επιβεβαιώνει όσα υποστηρίζουμε εμείς:

Τον Οκτώβριο του 1994 ο κ. Βαρβιτσιώτης ήταν εκείνος που πρότεινε και επέβαλε στο ΔΣ του Ελεύθερου Τύπου την αγορά του 10% των μετοχών της

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΑΤΑΓΗ

ΠΡΟΣ: Αποδέκτες Πίνακα «Α»
(π.λ.ν Α0220 — 0230)

ΚΟΙΝ.: ΓΕΕΘΑ)ΔΟΙ)1
ΥΠΟΒΙ)ΔΟΙ
Γ'ΕΣ)ΔΟΙ)3α — 15 (5)

ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΔΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ)3α
Τηλέφ. (Εσωτ.) 2330
Φ. 830)298)555333
Σ. 7644
Αθήνα, 27 Δεκ. 88
Συν. στο φακ.: 1

ΘΕΜΑ: Δαπάνες Στρατού (Αποκλεισμός Προμηθευτού)

ΣΧΕΤ.: Φ. 899)305)343094)Σ. 6497)6.12.88 Γ'ΕΣ)ΔΟΙ)1

Σας γνωρίζουμε, ότι με το σχετικό αποφασίσθηκε ο αποκλεισμός, από τις προμήθειες των ΕΔ, του προμηθευτή ΑΧΧΟΝ που διατηρεί γραφείο στη Λεωφ. Κηφισίας 178, Χαλάνδρι, ΤΚ 15231 Αθήνα, για ένα (1) χρόνο από 6.12.88, επειδή κατά τις συναλλαγές του με την ΠΑ δεν εκπλήρωσε τις συμβατικές του υποχρεώσεις και αποδεδειγμένα φάνηκε κακής πίστης προμηθευτής.

Ληριδές Αντίγραφο
Ελένη Πετροπούλου
ΜΥ)Γ'ΕΘΑ Γ'ΕΣ)Β' Βαθμού

Αντgos Γεώργιος Χονδρός
Β' Υπαρχηγός

Το Δεκέμβριο του 1988, με Γενική Διαταγή που υπέγραψε ο Β' Υπαρχηγός του ΓΕΣ αντιστράτηγος κ. Γ. Χονδρός και κοινοποιείτο σε ΓΕΕΘΑ, ΥΠΟΒΙ και ΔΟΙ, ο προμηθευτής της ΑΧΧΟΝ χαρακτηριζόταν κακής πίστης προμηθευτής επειδή δεν εκπλήρωσε τις συμβατικές του υποχρεώσεις. Πέρασαν τα χρόνια και ο κακής πίστης προμηθευτής έμαθε πώς γίνονται σωστότερα οι δουλειές με το Υπουργείο Άμυνας: το οποίο «ξέχασε» και τον αναδεικνύει σήμερα ως κυρίαρχο εθνικό προμηθευτή.

εφημερίδας από τον κ. Λιακουνάκο. Τι έκανε ο κ. Λιακουνάκος μόλις αγόρασε το 10% αντί 300.000.000 δραχμών; Ξήλωσε τον προηγούμενο διευθυντή και επέβαλε στη θέση του τον γνωστό πολέμιο της διαπλοκής κ. Γ. Κύρτσο. Πώς ανταπέδωσε ο τελευταίος στον κ. Λιακουνάκο; Ύστερα από τέσσερα χρόνια και όταν προφανώς ο κ. Λιακουνάκος δεν χρειαζόταν άλλο την εφημερίδα, έπεισε το ΔΣ να... ξαναγοράσει τις μετοχές που είχε πουλήσει στον πρόεδρο της ΑΧΧΟΝ, αλλά αντί 800.000.000

δραχμών. Καθαρό κέρδος δηλαδή 500 ολόκληρα εκατομμύρια και χωρίς κόπο μάλιστα.

Δεν αντιλέγω σε όσα υποστηρίζει εκάστοτε ο κ. Ρουσόπουλος για τη διαπλοκή εμπόρων όπλων και ΠΑΣΟΚ. Επειδή όμως η γυναίκα του Καίσαρος δεν πρέπει μόνο να είναι τίμια αλλά και να φαίνεται τίμια, δεν φροντίζει κιόλας να καθαρίσει επί του προκειμένου τα του οίκου του;

ΡΕΠΟΡΤΕΡ

ΓΣΕΕ: Συνέδριο μόνο για τη διατήρηση της καρέκλας

του Δημήτρη Στρατούλη Μέλους της Διοίκησης της ΓΣΕΕ

Ολοκληρώθηκε το έκτακτο οργανωτικό-καταστατικό συνέδριο της ΓΣΕΕ χωρίς ουσιαστικά να αλλάξει τίποτε εκτός από τη δυνατότητα των ηγετικών στελεχών της να εκλέγονται για όσες θητείες επιθυμούν χωρίς κανένα περιορισμό, και από την προώθηση της έκδοσης συνδικαλιστικής κάρτας για όλα τα μέλη των συνδικάτων.

Η απόφαση του συνεδρίου, που ψηφίστηκε από τις ΠΑΣΚΕ και ΔΑΚΕ, έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

- Υποβαθμίζεται αφενός η σημασία και η βαρύτητα που έχει στην αποτελεσματικότητα και τη μαζικότητα του συνδικαλιστικού κινήματος η κατεύθυνση και η γραμμή του και αφετέρου η ανάγκη υπέρβασης του κυβερνητικού συνδικαλισμού που αντικειμενικά στηρίζει τη νεοφιλελεύθερη συναίνεση αλλά και γραφειοκρατικοποιεί, διασπά και κατακερματίζει το συνδικαλιστικό κίνημα. Απουσιάζει οποιαδήποτε αναφορά στην ανάγκη άρθρωσης από το συνδικαλιστικό κίνημα ενός αυτόνομου από την εργοδοσία, την κυβέρνηση και τα κόμματα, σύγχρονου ταξικού, εργατικού, διεκδικητικού λόγου και μιας νέας συσπείρωσης των εργαζομένων πάνω στο συγκεκριμένο πρόβλημα κάθε φορά.

- Απουσιάζει από αυτήν ένα ολοκληρωμένο σχέδιο με συγκεκριμένα μέτρα

πολιτικής για την ενίσχυση της μαζικότητας των συνδικάτων από τους νέους, τους μετανάστες και τους ελαστικά απασχολούμενους.

- Δεν γίνεται καμία αναφορά στην ανάγκη σταθερότερης διασύνδεσης του συνδικαλιστικού κινήματος με το «κίνημα των κινημάτων», δηλαδή με το παγκοσμιοποιούμενο κίνημα κατά της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης. Οι ΠΑΣΚΕ-ΔΑΚΕ φοβούνται μήπως από αυτή την όσμωση χάσουν τα συνδικάτα την πρωτοκαθεδρία τους, ενώ η ΕΣΑΚ-Σ φοβάται μήπως μολυνθεί το συνδικαλιστικό κίνημα από αταξικούς ιούς. Τίποτε όμως από αυτά δεν ισχύει. Αντίθε-

ση – τότε κι αυτές οι αποφάσεις θα είναι σαν να μην πάρθηκαν ποτέ. Τα συντονιστικά όργανα των συνδικάτων σε νομούς και κλάδους είναι ένα βήμα μπροστά από το σήμερα, αλλά δυο βήματα πίσω από τις επιτροπές ενοποίησης και τις διαδικασίες που προέβλεπε το 26ο συνέδριο και θα είναι το πρόγραμμα ώστε αυτό το βήμα να μείνει μετέωρο κι αυτή η υποτιθέμενη μεταβατική κατάσταση να μονιμοποιηθεί. Εάν η ΠΑΣΚΕ-ΔΑΚΕ έχουν πολιτικές ευθύνες γι' αυτή την υπαναχώρηση, αλλά και για τη μη υλοποίηση των αποφάσεων του 26ου συνεδρίου για ενοποιήσεις των συνδικάτων, απορίες και ερωτημα-

τα αυτή η όσμωση μπορεί να δώσει στο συνδικαλιστικό κίνημα έναν νέο αυτορρητισμό και ριζοσπαστισμό αλλά και μια νέου τύπου πρόσβαση στη νεολαία, που σήμερα το βλέπει ως κάτι ξένο ή και εχθρικό με τις σύγχρονες αγωνίες της.

- Η παράγραφος για τις ενοποιήσεις-συγχωνεύσεις των συνδικαλιστικών οργανώσεων είναι πίσω από τις αποφάσεις του αντίστοιχου 26ου συνεδρίου της ΓΣΕΕ που είχε γίνει το 1989, αφού θέτει σε επανεξέταση το ποια συνδικάτα, πότε και πώς θα ενοποιηθούν και εφόσον δεν μπαίνουν αυστηρά χρονοδιαγράμματα και δεν περιγράφονται κίνητρα και αντικίνητρα για όσους εφαρμόζουν ή δεν εφαρμόζουν τις αποφάσεις για ενοποιή-

τικά δημιουργεί η αντίθεση της ΕΣΑΚ-Σ στην ενοποίηση ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, ενώ αυτή στο ΠΑΜΕ έχει ενοποιήσει τα αντίστοιχα τμήματά της του ιδιωτικού και του δημοσίου τομέα. Το επιχείρημά της, ότι η ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ έχουν σήμερα άλλη πλειοψηφία, μου είναι ακατανόητο, γιατί τότε θα έπρεπε στο συνδικαλιστικό κίνημα να κάνουμε αλυσιδωτές διασπάσεις μέχρι να βρούμε τους «καλούς» να ενοποιηθούμε. Ή έχεις θέση αρχής για ενοποίηση του συνδικαλιστικού κινήματος ανεξάρτητα από τις συγκυρίες και τις πλειοψηφίες ή δεν έχεις.

• Για την οικονομική αυτοτέλεια των συνδικάτων πάρθηκαν τρία μέτρα: πρέπει όμως να προστεθεί και τέταρτο. Η δημιουργία δικών του δομών από το ίδιο το συνδικαλιστικό κίνημα, για τις επικοινωνιακές πολιτικές του, για να καταπολεμηθούν φαινόμενα οι κίνδυνοι ομηρίας και διαπλοκής του, αλλά και για εξοικονόμηση πόρων.

• Οι ποσοτώσεις για τις γυναίκες

και η διασφάλιση των δικαιωμάτων των μειοψηφιών στην καθημερινή λειτουργία των συνδικάτων είναι βασικό στοιχείο δημοκρατίας που λείπει από το συνδικαλιστικό κίνημα αλλά δυστυχώς και από την απόφαση αυτού του συνεδρίου. Μπορεί κάποιοι να στηρίζουν τα δικαιώματα των γυναικών μόνο στα λόγια ή κάποιοι να βολεύονται με τα Μπρεζνιεφικού και Σανταμικού τύπου ποσοστά του 98,5% που επιτυγχάνουν σε ορισμένα συνδικάτα με παραβίαση κάθε έννοιας δημοκρατίας. Θα τα βρουν όμως όλα μπροστά τους και οι ίδιοι από άλλους, αλλού, τότε όμως ίσως είναι αργά για όλους.

• Οι τρεις παρατάξεις ΠΑΣΚΕ, ΔΑΚΕ, ΕΣΑΚ-Σ συμφώνησαν ομόφωνα στη δυνατότητα των μελών της Διοίκησης της ΓΣΕΕ για απεριορίστη ανανέωση των θητειών τους, εκτός της «Αυτόνομης Παρέμβασης» (Συνασπισμός - ΑΚΟΑ - ΚΕΔΑ), που διαφώνησε μέχρι τέλους μ' αυτή την απόφαση που αποτελεί νέο πλήγμα στην αξιοπι-

στία του συνδικαλιστικού κινήματος.

• Ακόμα, οι τρεις αυτές παρατάξεις απέρριψαν προτάσεις της «Αυτόνομης Παρέμβασης» που θα ενίσχυαν την αξιοπιστία του συνδικαλιστικού κινήματος (περιορισμένες εκπροσωπήσεις συνδικαλιστών σε αμειβόμενες επιτροπές, κατάθεση στη ΓΣΕΕ αποζημιώσεων τους από τη συμμετοχή τους σ' αυτές τις επιτροπές κ.λπ).

Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, στο κλείσιμό του ο πρόεδρος της ΓΣΕΕ, εκνευρισμένος που δεν έσυρε τους συνδικαλιστές της «Αυτόνομης Παρέμβασης» στην απόφαση-σούπα, τους αποκάλυψε υποστηρικτές των υποδίκων της 17 Νοέμβρη, με αποτέλεσμα αυτοί να αποχωρήσουν διαμαρτυρόμενοι από το συνέδριο και να δημιουργήσουν πολιτικό πρόβλημα. Βέβαια ο πρόεδρος της ΓΣΕΕ μετά τις αντιδράσεις ζήτησε να διαγραφεί από τα πρακτικά αυτή η αναφορά του, ωστόσο τα ερωτηματικά για την απαράδεκτη συμπεριφορά του παραμένουν.

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Μέλη: της Εθνικής Ένωσης Ίνστιτούτων Ομαδικής Ανάλυσης (ΕΓΑΤ.Ι.Ν.),
της Εθνικής Ένωσης Ίνστιτούτων Ομαδικής Ψυχοθεραπείας (ΕΕΨΠ) και
της Εθνικής Ένωσης Ψυχοθεραπευτών Ελλάδος (ΕΕΨΕ) (Μέλος της ΕΑΡ)

ΕΤΗΣΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

Όμαδική Ψυχοθεραπεία - Ψυχόδραμα
Ψυχολογική Αξιολόγηση
Κοινωνική Ψυχιατρική - Κοινωνικοθεραπεία
Δυναμική της Οικογένειας

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ
ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

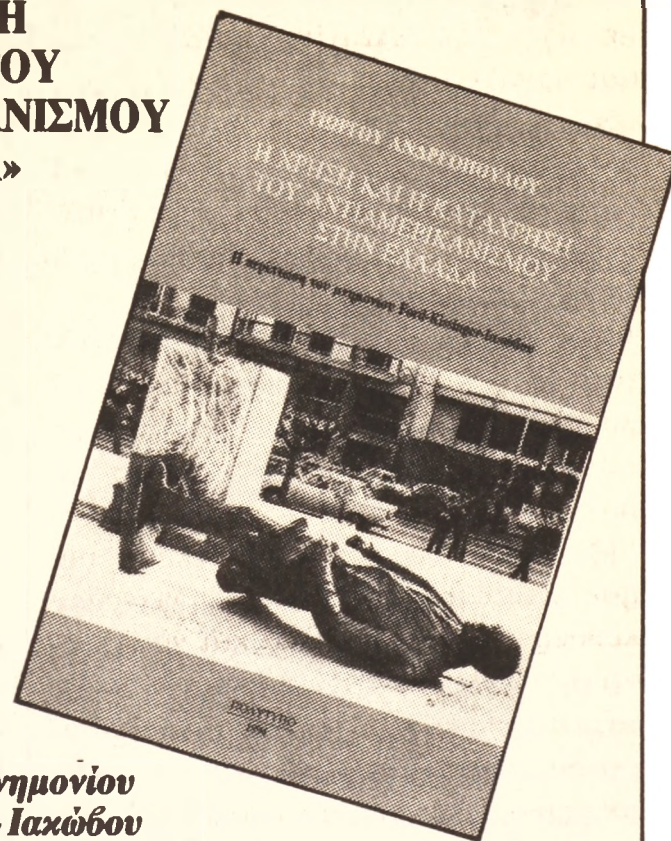
ΑΘΗΝΑ, ΙΩΑΝΝΙΝΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Πληροφορίες - Έγγραφοι

Αθήνα: Γραμματεία τοβ Α.Ψ.Κ. 9.00 π.μ. - 9.00 μ.μ.
Γεωργία Μορφονίου 0651 75487, Τζένη Τόλη 0651 21782,
Ιωάννινα: Φαντζάνη Μπασιάνη 031/455.331, Τρίτη - Τετάρτη 6.00 - 8.00 μ.μ.
Θεσσαλονίκη: Ασπασία Παπαδοπούλου 031 / 435.919, Δευτέρα & Τετάρτη: 6.00-8.00 μ.μ.
Κατερίνη: Λάμπης Σιδηρόπουλος 0351/ 38465, Τρίτη 10.00 - 1.00 π.μ. & Τετάρτη 5.00-8.00 μ.μ.
Λάρισα: Στέλλα Γ. Λαμπρούλη 041 / 253108
Βόλος: Μαρία Αποστολίδου 0421 / 50349

Σ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΠΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 6447.533-6435.980-
FAX 6445.140 e-mail: igaa-opc@otenet.gr - www.opc.gr

ΓΙΩΡΓΟΥ ΑΝΔΡΕΟΠΟΥΛΟΥ: «Η ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙΑΜΕΡΙΚΑΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

**Η περίπτωση του μνημονίου
Φορντ - Κίσινγκερ - Ιακώδου**
Το βιβλίο αυτό προσεγγίζει - με
αφορμή το περίφημο «μνημόνιο
Ιακώδου» - το πρόβλημα του
αντιαμερικανισμού στην Ελλάδα,
εξετάζοντας τον τρόπο με τον οποίο
χρησιμοποιήθηκε στον ελληνικό
πολιτικό λόγο, σε μία κρίσιμη καμπή
της πολιτικής ζωής της χώρας.

Δημιουργική λογιστική: Μια νέα έννοια

του Δ.Ζ. Παπανικολάου

Τον τελευταίο καιρό πολλά από τα μέλη του κυβερνώντος κόμματος κοκορεύονται για το αυξημένο ΑΕΠ της Ελλάδας σε σχέση μ' εκείνο των υπολοίπων ευρωπαϊκών χωρών. Η αντιπολίτευση, ασκώντας κριτική, κάθε τόσο και λιγάκι μας υπενθυμίζει πως η αύξηση του ΑΕΠ οφείλεται στο τρίτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης και τα ολυμπιακά έργα.

Στο κείμενο που ακολουθεί θα προσπαθήσω να εξηγήσω πως η αύξηση ή μείωση του ΑΕΠ δεν είναι δείκτης βελτίωσης ή επιδείνωσης των συνθηκών διαβίωσης και ισχύει πάντοτε το χιλιοειπωμένο: *οι δείκτες ευημερούν κι οι άνθρωποι υποφέρουν*.

Φανταστείτε λοιπόν πως κάποια μέρα ψηφίζεται στη βουλή ένας νόμος που μας επιβάλλει να κόψουμε τα πόδια μας. Σαφώς δυσανασχετούμε, βγαίνουμε στους δρόμους, πολιορκούμε τη βουλή, στήνουμε οδοφράγματα. Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος προσπαθεί να μας καθησυχάσει. Μην αντιστέκεστε, λείει, η κυβέρνηση σκοπεύει ν' αντικαταστήσει τα πόδια σας με ηλεκτρονικά πόδια ρομποτικής τεχνολογίας που θα καταστήσουν την Ελλάδα πρώτη στον τομέα των βιονικών υποκατάστατων ανθρωπινων μελών. Θ' αυξηθούν οι επενδύσεις και το ΑΕΠ θα ξεπεράσει κατά πολύ τον μέσο κοινοτικό δείκτη. Τι να τα κάνουμε εμείς όλ' αυτά; Εμείς τα πόδια μας θέλουμε.

Η αύξηση όμως του ΑΕΠ, για την οποία οι αρμόδιοι κοκορεύονται, δεν γίνεται με διαφορετικό τρόπο από εκείνο της κοπής των ποδιών μας. Το ΑΕΠ περιλαμβάνει την παραγωγή αντιρροπτικών φίλτρων, την κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων και βιολογικών καθαρισμών, τη διάνοιξη δρόμων για τη διευκόλυνση της κυκλοφορίας, κι όλες τις λοιπές χιλιάδες ενέργειες που είναι απαραίτητες για να μην περιπέσει η πόλη στην οποία κατοικούμε, σε βαρβαρότητα. Περιλαμβάνει δηλαδή δαπάνες που θα μπορούσαμε ν' αποφύγουμε εάν λειτουργούσε στο ελάχιστο η

πρόβλεψη και η λογική.

Οι οικονομολόγοι πρόσφατα ξεχωρίζουν αυτού του είδους τις δαπάνες και τους δίνουν μια καινούργια ονομασία, αμυντικές δαπάνες (defensive), αφαιρώντας τες από εκείνες που συνθέτουν τους δείκτες του ΑΕΠ, έτσι ώστε να έχουν μια πιο σαφή εικόνα για την πορεία της οικονομίας τους.

Από την άποψη αυτή, χώρες με υψηλό ΑΕΠ δεν είναι καθόλου σίγουρο πως στέκονται καλύτερα από χώρες με εξαιρετικά χαμηλό.

Πρόσφατα, σε αναλύσεις που έγιναν για τον υπολογισμό του αμυντικού ποσοστού του ΑΕΠ στη Γερμανία, διαπιστώθηκε πως αυτό ανέρχεται στο 70% του συνολικού ακαθάριστου εθνικού προϊόντος. Το υψηλό βιοτικό επίπεδο της Γερμανίας τροφοδοτείται από μια απίθανη εξαγωγική ροή μηχανημάτων, προτύπων οργάνωσης και κυρίως αυτοκινήτων. Στις χώρες όμως προορισμού όλων αυτών των προϊόντων οι πραγματικές οικονομίες χρόνο με το χρόνο δεν βελτιώνονται αλλά ουσιαστικά στην καλύτερη των περιπτώσεων συντηρούν ένα φαύλο κύκλο καθυστέρησης της αποκάλυψης των πραγματικών μεγεθών. Η Αργεντινή, η Ρωσία και πολλές άλλες χώρες που έχουν λάβει δάνεια από γερμανικές τράπεζες δεν θα μπορέσουν ποτέ να ξεχρεώσουν τις οφειλές τους. Τράπεζες όμως στα όρια της πτώχευσης δεν μπορούν να τροφοδοτήσουν την ατμομηχανή της γερμανικής οικονομίας που σέρνει σα βαγόνια όλες τις χώρες της διευρυνόμενης πλέον Ευρώπης, μαζί και την Ελλάδα.

Ακόμη και στις ΗΠΑ, την καρδιά του σύγχρονου καπιταλισμού, θεαματικές

πτώχευσεις αποκαλύπτουν ότι η λογιστική είναι μια επιστήμη που συχνά μπορεί όπως ένα αραβικό παραμύθι να προσαρμόζει πάντα τις αλήθειες της στις αντοχές του ακροατή, στο κατά πόσο δηλαδή μπορεί ν' αντέξει την αλήθεια. Ο πελάτης έχει πάντα δίκιο. Έτσι δεν λέμε;

Θύματα της λογιστικής απάτης δεν είναι μόνο οι θερμότεροι υποστηρικτές του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού αλλά και οι σφροδρότεροι πολέμιοί του. Υποστηρίζουν ότι οι πλούσιες χώρες οφείλουν να δωρίσουν στις χώρες του τρίτου κόσμου τα δάνεια που έλαβαν, έτσι ώστε να ελευθερωθούν πόροι για την ανάπτυξή τους και να αυξηθεί το ΑΕΠ τους. Ποια ανάπτυξη όμως και ποιο ΑΕΠ; Πώς μετράται η φτώχεια ή ο πλούτος;

Πρόσφατα κάποιοι διακεκριμένοι οικονομολόγοι διεύρυναν τη γκάμα των εργαλείων της λογιστικής και προσπάθησαν ν' αντιστοιχίσουν χρηματικές αξίες με τα τροπικά δάση, το νερό, τα ποτάμια και όλα αυτά που δεν μπορούν ν' αξιοποιηθούν ή να εξαχθούν από μια πολυεθνική αλλά ωστόσο είναι αυτονόητα για έναν απένταρο ιθαγενή ή κάτοικο μιας χώρας του τρίτου κόσμου. Προέκυψε λοιπόν ένας τεράστιος πλούτος· όμως η οποιαδήποτε ανάπτυξη όπως την εννοούμε εμείς θα είχε μόνον ολέθριες συνέπειες. Στη Μαδαγασκάρη για παράδειγμα έχει υλοτομηθεί σε 100 χρόνια το 95% των δασών και πρόσφατα, επειδή βρέθηκε ένα σπάνιο ορυκτό, υλοτομείται με γοργούς ρυθμούς το υπόλοιπο 5%. Στο Μεξικό η παρθένα περιοχή των Ινδιάνων Τσιάπας πρόκειται να αναπτυχθεί με δρόμους και φράγματα που θ' αυξήσουν το ΑΕΠ του Μεξικού και θ' ανεβάσουν το βιοτικό επίπεδο των ιθαγενών. Έτσι λένε οι τράπεζες που για να κινήσουν το χρήμα τους στην αέναη αναζήτηση κέρδους θέλουν σ' ένα πράσινο παρθένο φόντο να προβάλουν ένα τροπικό επενδυτικό όραμα στους επενδυτές

τους. Η αξία του χρήματος είναι ανάλογη με την αφαιρετική δύναμη της λογιστικής μεθόδου που την προσδιορίζει. Αυτός που φτιάχνει το λογιστικό φύλλο έχει και την εξουσία. Έχει τα προγράμματα, τους αναλυτές και τα εργαλεία του μάρκετινγκ για να προβάλει συνοπτικά το όραμά του στις οθόνες.

Αυτές όμως όλες οι έννοιες δεν είναι τόσο άσχετες με τη δική μας πραγματικότητα, ούτε τόσο μακριά όσο οι εικόνες του *National Geographic* που αγοράζουμε στα περίπτερα. Στις τελευταίες πλημμύρες η υπουργός κυρία Βάσω Παπανδρέου φόρεσε τις γαλότσες της και πήγε η ίδια με αυταπάρνηση στις όχθες του Κηφισού για να διευθύνει την ύστατη ώρα τα συνεργεία που προσπαθούσαν να τιθασεύσουν τη δύναμη του νερού.

Τα δεκάδες δισεκατομμύρια που δόθηκαν για ασφαλτοστρώσεις και τα αντίστοιχα έργα απορροής των ομβρίων αύξησαν μεν το ΑΕΠ, δεν μπόρεσαν όμως να καλύψουν την απέραντη

φτώχεια της λογικής ενός μηχανισμού που αγνοεί ακόμα και τους θεμελιωδότερους νόμους της υδροδυναμικής και μιας πόλης που δίχως πρόγραμμα πολλαπλασιάζει με την αύξηση των οικονομικών μεγεθών με τον καιρό και τα προβλήματά της. Διότι η ικανότητά μας να περιγράψουμε ένα πρόγραμμα του κόσμου που θέλουμε να ζήσουμε είναι πολύ πιο μικρή από τα μέσα που μας διαθέτουν οι τράπεζες για να το πραγματοποιήσουμε.

Η Ελλάδα είχε την τελευταία δεκαετία τη μεγαλύτερη κατά κεφαλήν εισροή χρημάτων από οποιαδήποτε άλλη χώρα του κόσμου. Οι επενδύσεις που έκανε με αυτά τα χρήματα, τα οποία είναι δανεικά, ήταν σε πολλές περιπτώσεις παντελώς αντιπαραγωγικές και συνιστούσαν απερίσκεπτη σπατάλη.

Σκεφτείτε για παράδειγμα ότι η επέκταση της πόλης σε έναν χαλαρό πολεοδομικό ιστό μέχρι το Σούνιο δεν θα ήταν εφικτή δίχως τη δαπανηρή κατασκευή της Αττικής Οδού. Χρειάζεται ωστόσο

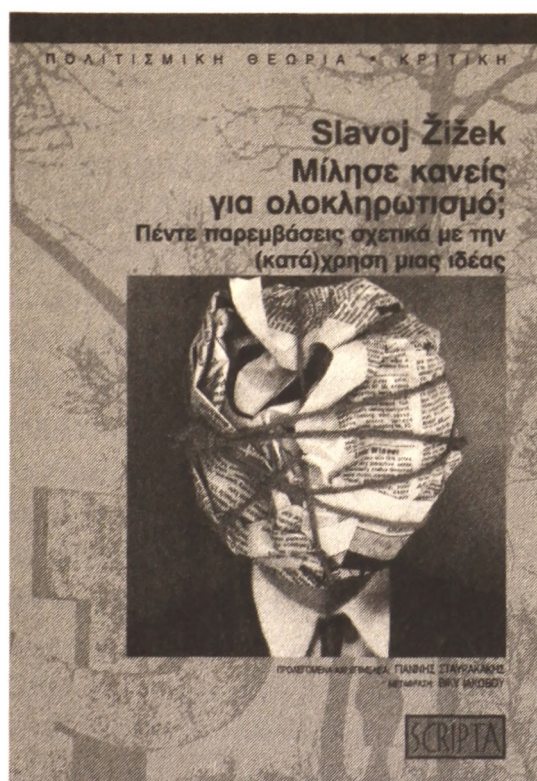
για να συντηρηθεί 5 φορές περισσότερη ενέργεια ανά κάτοικο από αυτόν που έχουμε στον πυρήνα της Αθήνας με τη μεγαλύτερη λειτουργική πυκνότητα. Ποιος θα τροφοδοτεί αυτόν τον λαίμαργο καυστήρα, όταν –όπως προβλέπει ο διακεκριμένος αμερικανός αναλυτής Rifkin, σύμβουλος αρκετών προέδρων των ΗΠΑ– ήδη σε δέκα χρόνια από σήμερα θ' αρχίσει να εξαντλείται ραγδαία το πετρέλαιο και να εκτινάσσεται η τιμή του στα ύψη; Αλλά ποιον εκπλήσσει αυτή η απρονοησία όταν η λογική μας ήδη εκτροχιάστηκε στους απλούς υδραυλικούς κανόνες του Κηφισού; Στην Αττική, με το πιο ευνοϊκό κλίμα της Ευρώπης, σπάμε τα πιάτα των ευρωπαϊκών επιδοτήσεων όπως οι γλεντζέδες στα παραλιακά κέντρα τα σαββατοκύριακα. Το θέμα μόνο είναι ποιος στο τέλος θα πληρώσει το μάρμαρο.

ΥΓ. Το επόμενο μου κείμενο θα σταλεί από την Valdivia της Χιλής και θ' αναφέρεται στη νήσο του Πάσχα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ SCRIPTA

ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ-ΚΡΙΤΙΚΗ • ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ-ΚΡΙΤΙΚΗ • ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ-ΚΡΙΤΙΚΗ

SCRIPTA

Slavoj Žižek Μίλησε κανείς για ολοκληρωτισμό; Πέντε παρεμβάσεις σχετικά με την (κατά)χρηση μιας ιδέας

Ο Žižek είναι, στην πραγματικότητα, ο πιο λαμπρός εκφραστής της ψυχανάλυσης, ή μάλλον της θεωρίας της κουλτούρας εν γένει, που έχει εμφανιστεί στην Ευρώπη τις τελευταίες δεκαετίες.

TERRY EAGLETON

Το να συζητά για τον Hegel και τον Lacan είναι τόσο ουσιώδες για τον Žižek όσο και η αναπνοή.

JUDITH BUTLER

Ο Žižek, "ο γίγαντας της Λιουμπλιάνας", προσφέρει την ισχυρότερη διανοητική συγκίνηση μετά τον Αντι-Οιδίποδα.

Voice Literary Supplement

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 10 • ΑΘΗΝΑ 10680 • ΤΗΛ.: 210 3616 528 • FAX: 210 3616 529

email: scripta@hellasnet.gr • www.scripta.gr

Μικρά Υδροηλεκτρικά, ευλογία ή κατάρα;

του Σωτήρη Σωτηρόπουλου

Εάν προ πέντε ετών με ρωτούσαν για την αξία και ωφέλεια των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, λόγω οικολογικής ευαισθησίας, θα ήμουν ένθερμος υποστηρικτής τους, με πρώτη και καλύτερη την παραγωγή ενέργειας από τις υδατοπτώσεις με τη λειτουργία των Μικρών Υδροηλεκτρικών εργοστασίων (ΜΥΗΕ). Άρκεσε στο διάστημα αυτής της πενταετίας να «καούμε στο χυλό για να φυσάμε και το γιαούρτι» κατά το λαϊκό θυμόσοφον, άρκεσε η κατασκευή και η λειτουργία του πρώτου στη χώρα μας ΜΥΗΕ στην ιδιαίτερη πατρίδα μου, την Λαμπεΐα (Δίβρη) Ηλείας, όχι απλά για να αλλάξω γνώμη αλλά και να πω αυτά που θα διαβάσετε παρακάτω.

Κι επειδή εγώ δεν είμαι ειδικός, θα ήθελα εντελώς επιγραμματικά να αναφέρω τι λένε για την παραγωγή ενέργειας από τα Υδροηλεκτρικά Εργοστάσια οι ειδικοί που αγωνίζονται για την εφαρμογή της πολιτικής των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας. Το πόρισμα του 10ου Συνεδρίου του Πανελληνίου Δικτύου Οικολογικών Οργανώσεων λέει: «Χρειάζεται στροφή και προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας της ηλιακής, της αιολικής της γεωθερμικής, της παλιρροϊκής, της βιομάζας» – πουθενά δεν λέει για τις υδατοπτώσεις και τα ΜΥΗΕ, είναι δηλαδή αρνητικοί. Επίσης ο γνωστός χημικός μηχανικός περιβαλλοντολόγος κ. Δημ. Παπαϊωάννου είτε στην εισήγησή του στο ίδιο συνέδριο: «οι υδατοπτώσεις ως μορφή ενέργειας, παρά την προπαγάνδα, είναι χειρότερη από την χρήση του κάρβουνου και του πετρελαίου γιατί γίνονται αιτίες καταστροφών στα κατάντη, στους βιοτόπους και ανατρέπουν πλήρως το υδρογεωλογικό ισοζύγιο της περιοχής». Ο καθηγητής του Πολυτεχνείου κ. Ασπ. Παντοκράτωρ (περιοδ. Οικοτοπία Απρ. 2002) λέει: «τελευταία αμφισβητείται η άποψη ότι η υδροηλεκτρική

ενέργεια είναι ανανεώσιμη και τα ΜΥΗΕ ενώ προσφέρουν λίγη ενέργεια, προκαλούν δυσανάλογη ζημιά στο περιβάλλον».

Οι αετονύχηδες επιχειρηματίες λοιπόν, εκμεταλλευόμενοι τα ισχυρά οικονομικά κίνητρα (50% δωρεάν επιχορήγηση από ευρωπαϊκά προγράμματα) και τις διευκολύνσεις που τους παρέχονται για την εφαρμογή των λεγόμενων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, επέπεσαν επί των ομορφότερων και ιστορικότερων ποταμών μας, έχοντας συμμάχους δύο αδηφάγα τέρατα. Το ένα τέρας είναι η ανάλγητη και εύκολη κερδοσκοπία που δεν ορρωδεί προ ουδενός και το δεύτερο τέρας είναι η κρατική γραφειοκρατία που όταν ταΐζεται καλά, κάνει τη δουλειά του με θρασύτητα και άνεση. Είναι πλέον βέβαιο ότι πίσω από τους εμφανιζόμενους μικρούς «επενδυτές» κρύβονται άλλοι μεγαλύτεροι, όπως π.χ. ο περιώνυμος μεγαλοεπιχειρηματίας κ. Κόκκαλης.

Επίσης θα πρέπει εκ προοιμίου να πούμε ότι είναι ένα μεγάλο παραμύθι ότι δήθεν τέτοια έργα συμβάλλουν στην ανάπτυξη της περιοχής, ότι δημιουργούν δήθεν θέσεις εργασίας κ.λπ. Η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που έχουμε στα χέρια μας, λέει ξεκάθαρα ότι το ΜΥΗΕ είναι τηλεχειριζόμενο και ότι μόνο μία θέση φύλακα, ή το πολύ δύο, προβλέπει!... Όσο

για το προβλεπόμενο από το νόμο 2% ανταποδοτικό τέλος, είναι αστείο ποσό για τους δήμους.

Αλλά ας δούμε εν τάχει αυτή την πολύ ενδιαφέρουσα ιστορία της δημιουργίας αλυσίδας ΜΥΗΕ στη χώρα μας. Ξεκίνησαν πρώτα από τον ποταμό Λούσιο στην Δημητσάνα-Στεμνίτσα, αλλά εκεί ξεσηκώθηκαν οι δραστήριοι Αρκάδες και οι περιβαλλοντικές οργανώσεις και τους ξωπέταξαν εγκαίρως. Δεύτερος στόχος τους και επιτυχημένος, ήταν το Διβριώτικο ποτάμι στη δική μου ιδιαίτερη πατρίδα, τη Λαμπεΐα Ηλείας, που θ' αναφερθώ παρακάτω (γιατί εκεί το κακό έγινε και «το πλοίο δεν έχει γυρισμόν» όπως λέει και ο ποιητής). Έστρεψαν μετά τα βέλη τους στον ιστορικό ποταμό Γοργοπόταμο Λαμίας όπου κι εκεί ξεσηκώθηκαν οι δήμοι της περιοχής και οι φιλοδοξικές οργανώσεις και αντιστέκονται σθεναρά. Μετά πήγαν στα Τζουμέρκα και στο Συρράκο της Ηπείρου κι εκεί μαθαίνουμε προχωρούν. Ύστερα ήρθε η σειρά του δικού μας ποταμού, του μυθικού Ερυμάνθου, στα σύνορα Ηλείας-Αρκαδίας, όπου κατάφεραν να πάρουν με τη συναίνεση των δημάρχων της περιοχής άδεια χωροθέτησης για 3 ΜΥΗΕ από την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας· κι εδώ ξεσηκώθηκαν 10 πολιτιστικοί σύλλογοι της περιοχής και πέτυχαν προσωρινά να παγώσει το θέμα. Και τελευταία ήρθε η σειρά του θεϊκού Αλφειού με το πανέμορφο φαράγγι του για να φτιάξουν 2 ΜΥΗΕ, αλλά ευτυχώς ξεσηκώθηκαν οι όμοροι Ολύμπιοι και Γορτύνιοι και το απέτρεψαν.

Ας δούμε τι συνέβη με το ΜΥΗΕ που κατασκευάστηκε ήδη και λειτουργεί εδώ και δύο χρόνια, στην κωμόπολη της Λαμπεΐας (Δίβρης) Ηλείας και τι περιμένει και τα άλλα ζείδωρα και μυθικά ποτάμια μας. Ακούστε λοιπόν και κρατηθείτε στη θέση σας:

1. Ζήτησε ο επιχειρηματίας από το Υπουργείο Γεωργίας (υπουργός τότε ο κ. Τζουμάκας) και του παραχωρήθηκε

Ο Σ. Σωτηρόπουλος είναι εκδότης του ιστορικού-λαογραφικού περιοδικού Δίβρη και Πρόεδρος της Κίνησης Πολιτών «Κοινωνική Ένωση Αναδημιουργίας» ΚΕΑ.

με τις ευλογίες του Δασαρχείου Πύργου δασική έκταση 4,5 στρεμμάτων που αποτιμήθηκε από την Επιτροπή Απαλλοτριώσεων με το... τρομακτικό ποσό των 70.000 δρχ. ανά στρέμμα – δηλαδή «τζάμπα πράμα» για «τζάμπα μάγκες», για να θυμηθούμε και την παλιότερη φράση του πρωθυπουργού κ. Σημίτη. Και αυτό δεν είναι τίποτα. Τα παραχωρηθέντα 4,5 στρέμματα πολλαπλασιάστηκαν και έγιναν καταπατηθέντα 110 στρέμματα δάσους παρακαλώ, φυσικά χωρίς να ιδρώνει κανενός το αυτί παρά τις επίσημες καταγγελίες μας.

2. Κόπηκαν ή καταπλακώθηκαν κατά τις εργασίες εγκατάστασης με τους μετριότερους υπολογισμούς 10.000 δέντρα περίπου (τα περισσότερα αιωνόβια) και οι μπουλντόζες έφαγαν αλύπητα τα σπλάχνα του παραποτάμιου δάσους, ιδιαίτερα για τη διέλευση του αγωγού (μόλις 60 εκ. διαμέτρου) με διάνοιξη... λεωφόρου σε μήκος 3,5 χιλιομέτρων και πλάτος 5-15 μέτρων και πρηνή από 10 έως 50 μέτρα. Βιβλική καταστροφή και κρανίου τόπος, όπως μπορεί να δει κανείς στα αδιάψευστα φωτογραφικά ντοκουμέντα.

3. Χιλιάδες τόνοι μπαζών, προϊόντα εκσκαφών, αντί να μεταφερθούν στη χωματερή όπως προέβλεπε η ΜΠΕ, ερρίφθησαν μέσα στην κοίτη του ποταμού και την εξαφάνισαν. Συνάμα καταπλάκωσαν και έκαναν απροσπέλαστο μεταξύ άλλων και ένα μοναδικό Μνημείο της Φύσης, το θρυλικό «Διαβολογιόφυρο» που αναφέρει ο λαογράφος Νικόλαος Πολίτης.

4. Το ποτάμι έμεινε χωρίς σταγόνα νερό σε απόσταση 3 χιλιομέτρων. Η χλωρίδα και η πανίδα του νεκρώθηκε, η οικολογική ισορροπία διαταράχτηκε και οι κτηνοτρόφοι δεν έχουν νερό για τα ζωντανά τους. Οι φυσιολάτρες πλέον δεν μπορούν να κάνουν την ποταμοπορεία τους.

5. Εκεί όμως που πρέπει κανείς να σταθεί είναι η αυθαιρεσία, η ασυδοσία, η εγκληματική πραγματικά στάση και συμπεριφορά των αρμοδίων κρατικών υπηρεσιών με τη σωρεία των παράνομων χαριστικών πράξεών τους και την καταστρατήγηση των νόμων και των υπουργικών αποφάσεων. Από πού ν' αρχίσει κανείς και πού να τελειώσει. Αρκεί να σας πω ότι το κατασκευασθέν

Για να περάσει αγωγός 60 εκ. διαμέτρου...

και παρανόμως λειτουργούν ΜΥΗΕ δεν τήρησε ουδέ κατ' ελάχιστον τους περιβαλλοντικούς όρους που προβλέπονται από τη ΜΠΕ. Και αυτά δεν τα λέμε εμείς. Τα λένε δύο επίσημα έγγραφα της αρμόδιας υπηρεσίας ΠΕ.ΧΩ. Περιφέρειας Δυτ. Ελλάδας, ένα τον Δεκέμβριο του 2000 και ένα παρόμοιο τον Απρίλιο του 2001, που τονίζουν σαφώς ότι «δεν τηρήθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι της εγκριθείσας Μελέτης», άρα δεν μπορεί να πάρει άδεια λειτουργίας. Έρχεται όμως η ίδια ακριβώς υπηρεσία δύο μήνες αργότερα τον Ιούνιο του 2001, να πει σε άλλο έγγραφο της ενενδοιάστως και θρασύτατα ότι πλέον «τηρούνται οι περιβαλλοντικοί όροι», ως διά μαγείας πραγματοποιηθέντες!!! και να πάρει άδεια λειτουργίας. Το μακρύ χέρι της πολιτικής ή της οικονομικής εξουσίας έδρασε αστραπιαίως.

6. Και ενώ το ΜΥΗΕ λειτούργησε παρανόμως από το Νοέμβριο του 2000 και ενώ η υπουργική απόφαση ήταν σαφής, ο επιχειρηματίας του έργου πληρωνόταν ακόμη και στο διάστημα της δοκιμαστικής λειτουργίας του, παρανόμως βέβαια, από τη ΔΕΗ για το ρεύμα, και θα πληρώνεται παχυλά και ισοβίως κι εμείς οι περίοικοι θα καμαρώνουμε.

7. Μόλις προ μηνός και πάλιν η Διεύθυνση ΠΕ.ΧΩ. Δυτ. Ελλάδας ξεπερνώντας κάθε όριο θρασύτητας, ανανέωσε για 5 ακόμη χρόνια!!! την Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων παρά το γεγονός ότι αυτοί (οι όροι) δεν εφαρμόζονται ούτε στο 20%!!! Με απλά

λόγια το περιβαλλοντικό έγκλημα έγινε διαρκές και χωρίς θρεαπεία πλέον.

Ο φάκελος είναι μέγας και... ευώδης. Τον έχουμε ετοιμάσει και θα τον παραδώσουμε στον όποιο ενδιαφερόμενο, παρ' ότι δεχτήκαμε απειλές. Μέσα σ' αυτόν τον φάκελο μπορεί κανείς να διακρίνει σε όλη τους τη μεγαλοπρέπεια τους αρμόδιους κρατικούς παράγοντες να παρανομούν και να χαρίζονται, ξεκινώντας από τις υπηρεσίες της Νομαρχίας Ηλείας, του Δασαρχείου Πύργου, της Περιφέρειας Δυτ. Ελλάδας, και φτάνοντας στις υπηρεσίες των αρμόδιων Υπουργείων Ανάπτυξης, Γεωργίας, ΠΕΧΩΔΕ και την αιδήμονα σιωπή (σιωπηλή συνενοχή θα την λέγαμε εμείς) των επικεφαλής υπουργών τους και των βουλευτών του Νομού Ηλείας.

Τελειώνοντας, θέλω να παρακαλέσω εκ μέρους των συμπολιτών μου: Φίλοι πολίτες ομοιοπαθείς στον Αλφειό, στον Γοργοπόταμο, στο Συρράκο, στον Ερύμανθο και όπου αλλού, γρηγορείτε, κινηθείτε έγκαιρα και δυναμικά για να μη βρεθείτε πριν είναι αργά και σεις στη θέση που βρισκόμαστε εμείς που τώρα «καθήμεθα και κλαίομεν επί τον ποταμόν της Δίβρης» για να παραφράσω τον γνωστό ψαλμό του Δαβίδ: «επί τον ποταμόν Βαβυλώνος εκεί εκαθήσαμεν και εκλαύσαμεν». Εάν ολιγορήσετε, οι θεότητες και οι νύμφες της αρχαίας Ελλάδας που υιοθέτησαν τα μυθικά ποτάμια μας αλλά και τα παιδιά μας, που –καθώς λέγεται– μας τα κληρονόμησαν από το μέλλον, δεν θα μας το συγχωρήσουν ποτέ.

Η «επόμενη μέρα» θα διαρκέσει δεκαετίες...

της Όλγας Ι. Φωτακοπούλου

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 θα είναι ολίγων εβδομάδων υπόθεση. Οι μετα-ολυμπιακές χρήσεις των έργων που κατασκευάζονται όμως έχουν προοπτική δεκαετιών. Και άρα θα έχουν αντίκτυπο στην ποιότητα ζωής των πολιτών.

Υπάρχει μια εικόνα και ένας προσανατολισμός σχετικά με τους αγώνες. Η εικόνα που δίνεται προς τα έξω... γενικά και αόριστα έχει τα βασικά χαρακτηριστικά των χρόνων «που πιέζουν» (πάντα) και των έργων που γίνονται «γρήγορα (μεν) με όραμα (δε)». Ο προσανατολισμός είναι –φυσικά– «εθνική υπόθεση». Για την ακρίβεια οι αγώνες προβάλλονται ως «η εθνική υπόθεση».

Με αυτή την ασαφή εικόνα της εξέλιξης της κατασκευής των ολυμπιακών έργων, ένα μικρό φόρουμ άνοιξε πριν 15 μέρες το μεγαλύτερο –από άποψη ενδιαφέροντος– κεφάλαιο διάλογου για τις πιθανές μετα-ολυμπιακές χρήσεις των έργων που γίνονται για το 2004.

Στο θολό τοπίο των μετα-ολυμπιακών χρήσεων υπάρχουν μόνο δύο βεβαιότητες. Η πρώτη είναι η πρόσφατη υπογραφή δανείου ύψους 1,5 δισ. ευρώ –μισό τρισ. δρχ. περίπου– από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα (με ένα έμμεσο αλλά σαφές συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί από το γεγονός ότι το Μόντρεαλ μόλις φέτος ξεχρέωσε τους Ολυμπιακούς Αγώνες).

Και η δεύτερη, ότι με εξαίρεση τις μετα-ολυμπιακές χρήσεις του Ολυμπιακού Χωριού που είναι προδιαγεγραμμένες, για όλα τα άλλα έργα (τα υπόλοιπα πάλοι ποτέ «ορφανά») δεν γνωρίζουμε καν σε τι θα μεταλλαχθούν ή θα χρησιμοποιηθούν μετά τους αγώνες.

Το φόρουμ που προαναφέραμε πραγματοποιήθηκε στο Ινστιτούτο Γκαίτε, με τη συμμετοχή δύο γερμανών καθηγητών, των U. Zech και A. Hartung (ο πρώτος πολεοδόμος και ο δεύτερος υπεύθυνος του Ολυμπιακού Πάρκου στο Μόναχο).

Στο Μόναχο ήδη από το 1969, δύομισι χρόνια πριν τους αγώνες του 1972, σχεδίαζαν –σκεπτόμενοι «σε κάθε βήμα την πόλη του Μονάχου»– ποιες θα είναι οι μετα-ολυμπιακές χρήσεις αυτών των έργων που κατασκεύαζαν για τους Ολυμπιακούς.

Θίχθηκαν πολλά ζητήματα και έμειναν πολλά ερωτηματικά από αυτό το φόρουμ το οποίο επικεντρώθηκε στην μετα-ολυμπιακή χρήση του Ολυμπιακού Χωριού και μόνο. Μπορούμε πολύ εύκολα να υποθέσουμε τον λόγο. Το Ολυμπιακό Χωριό γνωρίζουμε εκ των προτέρων ότι μετά τους αγώνες θ' αποδοθεί σε δικαιούχους του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας, που είναι και βασικός χρηματοδότης-μέτοχος για την κατασκευή του έργου. Πέραν αυτού για τα υπόλοιπα έργα ουδέν ακούσαμε...

Οι Γερμανοί –πέρα από τα συγχαρητήρια για το Ολυμπιακό Χωριό– μας προειδοποίησαν ότι θα πρέπει να σκεφθούμε «έγκαιρα τη χρήση των έργων μετά τους αγώνες». Αλλά και για το Ολυμπιακό Χωριό μάς είπαν ότι αν δεν ολοκληρωθούν οι παρεμβάσεις-μετατροπές που θα χρειασθούν για τις μετα-ολυμπιακές χρήσεις, «σχετικά με το πράσινο, τότε θα έχετε πολλά προβλήματα».

Από τις τοποθετήσεις τους κατέρρευσε και ο μύθος των χρόνων που πιέ-

ζουν: «και εμάς μας πίεζαν τότε και πάντα πιέζουν» είπαν. Προβληματισμό προκάλεσε η αναφορά στην ασφάλεια των Ολυμπιακών της Αθήνας η οποία τους «τρόμαξε, είναι τεράστιο το εγχείρημα».

Πριν τους Ολυμπιακούς του 1972 οι Γερμανοί επέλεξαν μια έκταση στην πιο υποβαθμισμένη και φτωχή περιοχή του Μονάχου, «δίπλα σε μια τεράστια χωματερή στην οποία υπήρχαν 10 εκατομμύρια κ.μ. από τα μπάζα του πολέμου και άλλα 7 εκατομμύρια κ.μ. “συνηθισμένα” σκουπίδια», και την αναβάθμισαν ώστε τριάντα χρόνια μετά να συγκεντρώνει τεράστιο τουριστικό ενδιαφέρον.

Στην Ελλάδα τα πράγματα είναι διαφορετικά. Η κοινωνική συναίνεση που είχαν εξασφαλίσει οι Γερμανοί σε σημείο ενθουσιασμού, ήταν αποτέλεσμα αυτού του σχεδιασμού. Στην Ελλάδα, ο τρόπος και σε πολλές περιπτώσεις η προχειρότητα στον σχεδιασμό και η έλλειψη σεβασμού προς το περιβάλλον δεν έχουν κάνει τα έργα –ακόμα τουλάχιστον– ιδιαίτερα δημοφιλή, ειδικά στις περιοχές που κατασκευάζονται.

Γι' αυτό δεν φταίει το «bad council», δηλαδή το «κακό συμβούλιο», όπως μάθαμε ότι είναι γνωστό το Συμβούλιο της Επικρατείας στο εξωτερικό –προφανώς επειδή (έστω και μετ' εμποδίων) επιβάλλει μεγαλύτερο σεβασμό προς το περιβάλλον στους κατασκευαστές των έργων...

Ούτε βεβαίως φταίνει οι αντιδράσεις «των πρώην Αριστερών ή όσων ζουν με τα λεφτά του πατέρα τους», όπως πιστεύει και ανέφερε στο φόρουμ ο καθηγητής Zech...

Η «επόμενη μέρα» είναι το ζητούμενο για κάθε αγώνα. Και είναι πολύ μεγάλη αυτή η «μέρα». Στο κεφάλαιο που άνοιξε σε σχέση με την μετά την Ολυμπιάδα εποχή, έχουν σίγουρα πολλά να γίνουν. Μόνο που ακόμα δεν έχουν σχεδιασθεί...

Όχι στη «Νατοποίηση» της ελληνοτουρκικής φιλίας

του Αλέξανδρου Καζαμία

Η νέα διπλωματία που εγκαινίασε η κυβέρνηση Σημίτη πριν τρία χρόνια στο Ελσίνκι, αγγίζει πλέον σήμερα τα όρια της προοπτικής της. Το άνοιγμα της ευρωπαϊκής οδού ως μέσου επίλυσης των διαφορών με την Τουρκία σκορπά τώρα ως τον Ατλαντικό όλες τις ευλογίες και δυστυχίες που έκλεινε το κουτί της Πανδώρας των ελληνοτουρκικών σχέσεων μετά το 1974. Συγκυριακοί παράγοντες, όπως η μετεκλογική αστάθεια στην Τουρκία ή η ασθένεια του Ντενκτάς, δεν εξηγούν γιατί λοξοδρομεί η συνεννόηση γύρω απ' το Σχέδιο Ανάν. Όλη η διαδικασία του Ελσίνκι ανέκαθεν περιέκλειε μια διάσταση που υπέθαλπε διαρκώς την προοπτική της: είναι η υποταγή της στην κηδεμονία των Ηνωμένων Πολιτειών, που πάντα αντιμετώπιζαν καχύποπτα τον ευρωπαϊσμό της. Τώρα, μετά το βέτο που άσκησε η Τουρκία για τον Ευρωστρατό στη Σύνοδο της Πράγας, η ελληνική κυβέρνηση δείχνει να βρίσκεται απευθείας αντιμέτωπη με τους αμερικανούς πάτρωνες της ίδιας της πολιτικής της.

Το στοίχημα που έβαλε η κυβέρνηση Σημίτη το Δεκέμβριο του 1999 στη Σύνοδο του Ελσίνκι, στηρίχθηκε εξ αρχής σε μια αβέβαιη, αλλά όχι αβάσιμη υπόθεση: πως η Τουρκία θα επέλεγε μακροπρόθεσμα το δρόμο της Ευρώπης, αν όχι εις βάρος, τουλάχιστο παράλληλα με τον σημερινό «ατλαντισμό» της. Απώτερος στόχος της μακρόπνοης αυτής στρατηγικής ήταν η εξασθένιση του τουρκικού εθνικισμού, με στόχο την ευνοϊκότερη διεύθυνση των προβλημάτων της Κύπρου και του Αιγαίου μέσα από μια ριζική μεταβολή του πλαισίου που τα όριζε. Απ' την αρχή ήταν παράλληλα σαφές ότι η στρατηγική αυτή θα απαιτούσε κάποτε απ' την Ελλάδα να στηρίξει την έναρξη διαπραγματεύσεων ένταξης της Τουρκίας στην Ε.Ε. ως κίνητρο για μια διεύθυνση του Κυπριακού, όπως ακριβώς αναμένεται να συμβεί στη Σύνοδο της Κοπεγχάγης στις 13 Δεκεμβρίου.

Παρά τις συνεχείς καταγγελίες των εθνικιστών της ενδοκυβερνητικής και αξιωματικής αντιπολίτευσης, η αδυναμία της στρατηγικής αυτής δεν πήγαζε από τη δήθεν «υποχωρητικότητα» της απέναντι στην Τουρκία. Αντιθέτως, το

κεντρικό της πρόβλημα ανέκαθεν εστιαζόταν αλλού: η γενική προοπτική που άνοιγε για ριζική εξάρθρωση του τουρκικού εθνικισμού δεν όριζε ποτέ καθαρά τη νέα ταυτότητα που έμελλε να τον αντικαταστήσει. Έτσι, ενώ η στρατηγική αυτή στηριζόταν στη διαμεσολάβηση των ΗΠΑ, ως μια διευθέτηση ενδονατοϊκή στο πλαίσιο της νέας τάξης που εδραίωσε ο πόλεμος του Κοσσυφοπεδίου, ο κινητήριος μοχλός της παρέμενε ωστόσο μια ευρωπαϊκή προοπτική, στη βάση των αρχών του εκδημοκρατισμού και του διεθνούς δικαίου. Βεβαίως οι προεκτάσεις της αντίφασης αυτής δεν περιορίζονταν στο πεδίο της μεθόδου. Η εξάρτηση της νέας διπλωματίας από τις ΗΠΑ έτεινε πάντοτε να ευνοεί την τουρκική πλευρά, ενθαρρύνοντας συνάμα τον εθνικισμό της, ενώ το κίνητρο της ευρωπαϊκής προοπτικής έτεινε πάντα να ευνοεί την ελληνική πλευρά, τροφοδοτώντας κι εδώ τον παραδοσιακό εθνικισμό μας.

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΝ

Μπορεί κάποιες δημοσκοπήσεις στην Ελλάδα να παρουσιάζουν ποσοστά εναντίωσης στο Σχέδιο Ανάν της τάξης

του 53%, όμως είναι ιδιαίτερα παρήγορο το γεγονός ότι τον κύριο λόγο για την τύχη του προβλέπεται να τον έχουν οι ίδιοι οι Κύπριοι. Καλώς ή κακώς, το σχέδιο αυτό έχει γίνει ήδη αποδεκτό ως βάση διαπραγμάτευσης απ' την ελληνοκυπριακή πλευρά και, όπως πολύ σωστά όφειλε να πράξει κάθε ελληνική κυβέρνηση, η Αθήνα έσπευσε αμέσως να στηρίξει την ομόφωνη απόφαση του Εθνικού Συμβουλίου της Κύπρου. Ταυτόχρονα το γεγονός ότι η κυπριακή ηγεσία διαθέτει σήμερα ένα σχέδιο επίλυσης που η ίδια θεωρεί ικανοποιητικό, πιστοποιεί ότι η διαδικασία του Ελσίνκι δεν «πούλησε την Κύπρο», όπως με απαράδεκτη δημαγωγία είχε δηλώσει στην ελληνική βουλή ο αρχηγός της όλο και πιο εθνικιστικής Δεξιάς. Έστω με τις δυσλειτουργίες του και τη μισή του λύση, το Σχέδιο Ανάν ανοίγει τέλος πάντων μια επιλογή που ως τώρα η Κύπρος δεν αφέθηκε ποτέ να έχει, κι είναι ενδεικτικό πως και το ΔΗΣΥ και το ΑΚΕΛ δεν αμφιταλαντεύτηκαν πολύ προτού αποφασίσουν να την κάνουν.

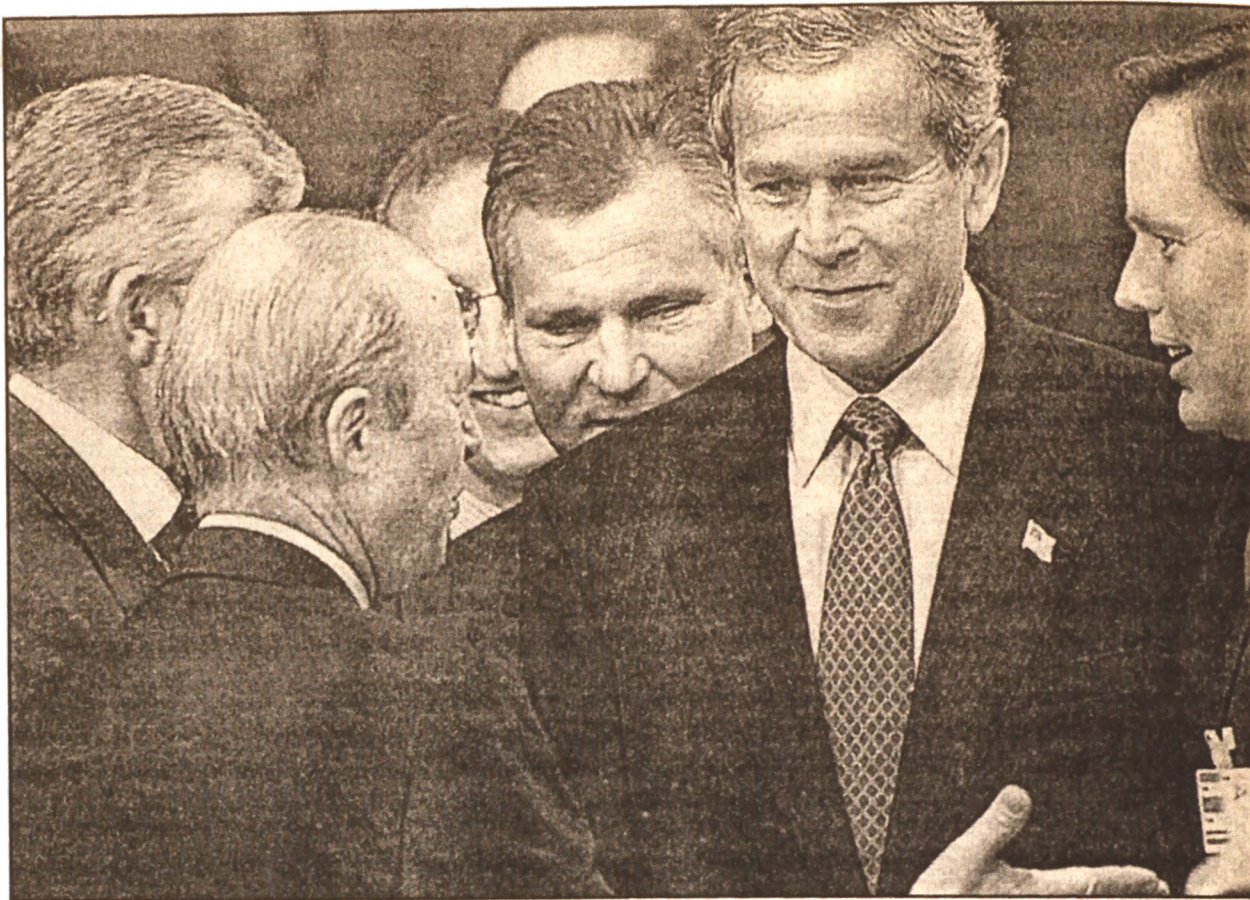
Βεβαίως, μες στη μανία τους να πελεκούν το δέντρο του Σχεδίου Ανάν, η κριτική των ελλήνων εθνικιστών αδυνατεί ακόμα να δει το δάσος που το περιβάλλει, δηλαδή τη μυστηριώδη ολιγωρία με την οποία η τουρκική πλευρά ως τώρα το αντιμετωπίζει. Ουσιαστικά οι αντιρρήσεις και συστάσεις που ως τώρα διατύπωσαν σε «εθνικές εκστρατείες» οι έλληνες πολέμοι του σχεδίου, ήδη υιοθετούνται μία-μία από την τουρκική πλευρά! Έτσι, ενώ αυτοί το καταγγέλουν ως «σχέδιο διχοτόμησης», ήταν ο ίδιος ο Ντενκτάς που ζήτησε χρόνο μιλώντας για τις «παγίδες» του. Κι ενώ ακούστηκαν μύριες προειδοποιήσεις κατά της προσυπογραφής του σχεδίου πριν την Κοπεγχάγη, διότι έτσι (υποτίθεται) θα κινδύνευε να μείνει η Κύπρος έξω απ' την Ε.Ε. αν αργότερα η λύση ναυαγούσε, ήταν εντέλει οι Ερντογάν και Μπαϊκάλ αυτοί που απαίτησαν το Σχέδιο Ανάν «να μην ενταχθεί στην

ατζέντα της 12ης Δεκεμβρίου». Όμως κανείς τους δεν απόρησε γιατί ο Ερντογάν να επιθυμεί το ίδιο που ζητούν κι αυτοί – αντίθετα μάλιστα, ο ελληνικός τύπος τον κατηγόρησε τότε για θρασύτητα και ύφος απειλητικό!

Εσφαλμένα, η πρώτη εξήγηση που δίνεται για την ολιγωρία της τουρκικής πλευράς είναι πως αποσκοπεί στο ν' ανατρέψει το *quid pro quo* του Σημίτη: δηλαδή αντί ν' αποδεχτεί πρώτα το Σχέδιο Ανάν αναμένοντας κατόπιν ημερομηνία έναρξης των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Ε.Ε., η στάση Ντενκτάς-Ερντογάν θεωρείται πως αποβλέπει στο να λάβει πρώτα την ημερομηνία στην Κοπεγχάγη για να πει μετά το ναι στο Σχέδιο Ανάν. Όμως αυτό που δε λαμβάνει υπόψιν της η εξήγηση αυτή είναι πως ο Σημίτης κάλλιστα θα μπορούσε ν' αντιστρέψει ξανά το *quid pro quo* του Ερντογάν στην Κοπεγχάγη, περνώντας εκεί ψήφισμα που να θέτει στην Τουρκία τον όρο να προσυπογράψει πρώτα το Σχέδιο Ανάν προκειμένου να της δοθεί η ημερομηνία που ζητά κ.ο.κ. Κι επειδή το αντιλαμβάνεται αυτό η τουρκική πλευρά, θα ήταν άτοπο να εξηγείται η ολιγωρία της απέναντι στο σχέδιο ως μέσο πίεσης για την εξασφάλιση της πολυπόθητης ημερομηνίας.

ΤΙ ΕΓΙΝΕ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΑ;

Το κλειδί για μια ορθή ερμηνεία της διστακτικότητας που δείχνει η Τουρκία απέναντι στο Σχέδιο Ανάν, είναι η συμπεριφορά της στο θέμα του Ευρωστρατού κατά τη Σύνοδο Κορυφής του ΝΑΤΟ που έγινε στις 21-22 Νοεμβρίου στην Πράγα. Εκεί ο πρόεδρος Αχμέτ Σεζέρ άσκησε βέτο σε μία πρόταση που αφαιρούσε απ' την Τουρκία –ως μέλος του ΝΑΤΟ– τη δυνατότητα να συναποφασίζει για τη λειτουργία του υπό σύσταση Ευρωστρατού των 60.000 ανδρών. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι κι ο έλληνας πρωθυπουργός και οι δύο υπουργοί που τον συνόδευαν βρέθηκαν μπροστά σε έκπληξη. Αυτό φάνηκε άλλωστε απ' τους τόνους της δήλωσης Σημίτη πως «η Τουρκία δεν μπορεί να τα έχει όλα». Εκείνο που πιστοποιείται επιπλέον από έγκυρα δημοσιεύματα είναι πως το βέτο της Τουρκίας ενορχηστρώθηκε παρασκηνιακά από τις Ηνωμένες Πολιτείες μέσω της κυκλοφορίας των περίφημων «non papers», ενώ εί-

Μειδιάματα στην Πράγα...

ναι γνωστό πως και οι δύο χώρες μαζί με τη Βρετανία έχουν ήδη υπογράψει το λεγόμενο «κείμενο της Άγκυρας» που επιδιώκει τη μετατροπή του Ευρωστρατού σε κοινό όργανο της Ε.Ε. και του ΝΑΤΟ.

Η αρχική εντύπωση πως ο πρόεδρος Σεζέρ, ο κύριος εκπρόσωπος του κεμαλικού στρατιωτικού κατεστημένου, ασκεί πολιτική αντίθετη προς τη φιλοευρωπαϊκή γραμμή του πρόσφατου νικητή των εκλογών, Ταγίπ Ερντογάν, δεν είναι ορθή. Παρά την αναμφίβολη ύπαρξη ενός καθεστώτος διαρχίας στη σημερινή Τουρκία, όλα δείχνουν ότι Σεζέρ και Ερντογάν ακολουθούν προς το παρόν μία κοινή γραμμή στην εξωτερική πολιτική τους. Άλλωστε δεν είναι τυχαίο ότι τέσσερις μέρες νωρίτερα, στην Αθήνα, ο Ερντογάν δήλωνε πως το θέμα του Ευρωστρατού «έχει φτάσει σε σημείο που επιτρέπει την υπέρβασή του», ενώ κι ο πρόεδρος Σεζέρ, αφού άσκησε βέτο, δήλωνε κι αυτός από την Πράγα πως «μια λύση μπορεί να επιτευχθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα». Την ταύτιση των δύο απόψεων αναγνώρισε άλλωστε από την Πράγα και ο ίδιος ο Σημίτης: «Αυτή είναι η φόρμουλα που ακούσαμε από τον Ερντογάν στην Αθήνα», είπε. Αλλά ακόμα κι αν έμεναν αμφιβολίες, το γεγονός ότι κατόπιν ο Ερντογάν έκανε πλέον λόγο ανοιχτά περί «πακέτου συμφωνίας» το

οποίο να περικλείει «Ε.Ε., Κυπριακό, και Ευρωστρατό», επιβεβαιώνει ότι το βέτο του Σεζέρ ήταν μια στάση προσυμφωνημένη.

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ «ΝΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ» ΤΟΥ ΕΛΣΙΝΚΙ

Επιχειρώντας μια αποτίμηση αυτών των εξελίξεων, το πρώτο πράγμα που παρατηρεί κανείς είναι πως η Τουρκία δίνει μια σαφή προτεραιότητα στο θέμα του Ευρωστρατού, εις βάρος της ένταξής της στην Ε.Ε. και του Σχεδίου Ανάν. Δεύτερον, είναι εξίσου βέβαιο πως πίσω από τη νέα αυτή ιεράρχηση των τουρκικών προτεραιοτήτων, κρύβεται συστηματικά η παρουσία των Ηνωμένων Πολιτειών, που συντονίζουν και κατευθύνουν τις αποφάσεις της Άγκυρας όπως φάνηκε απ' τα «non papers» της Πράγας. Από τα δύο παραπάνω συμπεράσματα συνάγεται τέλος ότι τόσο η Τουρκία όσο και οι ΗΠΑ κρίνουν πως έχουν πολύ μεγαλύτερο συμφέρον από μια «νατοποίηση» του Ευρωστρατού, παρά από μία συνεργασία με την Ελλάδα για την αίσια περάτωση της διαδικασίας του Ελσίνκι.

Ταυτόχρονα όμως και οι ΗΠΑ και η Τουρκία αντιλαμβάνονται πλήρως ότι ο στόχος της «νατοποίησης» του Ευρωστρατού δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσα από μια απλή παράκαμψη της Ελλάδας. Και οι δύο γνωρίζουν άριστα πως η Ελλάδα μπορεί κι αυτή ν'

ασκήσει βέτο, όπως έπραξε πρόσφατα η Τουρκία, αλλά προς την αντίθετη κατεύθυνση: της ακύρωσης της «νατοποίησης» του Ευρωστρατού. Συνεπώς, είναι απαραίτητο γι' αυτές να υιοθετήσουν μια αντίστροφη τακτική απ' την ελληνική, θέτοντας έτσι ως όρο τη συναίνεση της Ελλάδας στη «νατοποίηση» του Ευρωστρατού, προκειμένου να αποδεχτεί η τουρκική πλευρά το Σχέδιο Ανάν. Μ' άλλα λόγια, οι ΗΠΑ και η Τουρκία δεν αντιμετωπίζουν πλέον την επίλυση του Κυπριακού ως στόχο, αλλά ως μέσο για την ακύρωση μιας ανεξάρτητης Ευρωπαϊκής Άμυνας και για την επίτευξη του σκοπού αυτού χρησιμοποιούν σαν δούρειο ίππο την Ελλάδα.

Η ειρωνία βεβαίως είναι ότι ο έλληνας πρωθυπουργός αρνείται ακόμα να

παραδεχτεί πως οι ΗΠΑ χρησιμοποιούν την όλη διαδικασία του Ελσίνκι σα δόλωμα για τη διάλυση της Ευρωπαϊκής Άμυνας. Γι' αυτό μετά το βέτο της Τουρκίας στην Πράγα ο κ. Σημίτης κατέφυγε στον πρόεδρο Μπους, «αποσπώντας» -κατά τα λεγόμενά του- «δέσμευση για παρότρυνση της Άγκυρας να αποδεχτεί το Σχέδιο Ανάν και για ρύθμιση του θέματος του Ευρωστρατού»! Τώρα γιατί οι ΗΠΑ ξαφνικά να παροτρύνουν την Άγκυρα για ρύθμιση του θέματος του Ευρωστρατού, αφού μόλις από κοινού πραγματοποιήσαν το αντίθετο, μόνο η απελπισμένη λογική μιας αδιέξοδης πολιτικής μπορεί να καταλάβει.

Εδώ που έφτασαν τα πράγματα, η μόνη επιλογή που διαθέτει η Ελλάδα είναι να

συγκρουστεί με τις ΗΠΑ και την Τουρκία για να διασώσει το Ελσίνκι. Αυτό σημαίνει ότι αντί να τριγυρίζει στις πρωτεύουσες τις Ευρώπης γυρεύοντας μια ημερομηνία για τον κ. Ερντογάν, η ελληνική κυβέρνηση πρέπει ν' ανατρέψει εδώ και τώρα την ανεξέλεγκτη δυναμική που ξέσπασε στην Πράγα. Συνάμα πρέπει να καταγγείλει την τουρκική πλευρά για την κωλυσιεργία της στο σχέδιο Ανάν, απειλώντας πως με όσα κάνει, η ίδια θέτει εαυτόν εκτός της Ε.Ε. Και να περιμένει, έτοιμη ν' ασκήσει βέτο σε κάθε πρωτοβουλία «νατοποίησης» του Ευρωστρατού, έως ότου τελικά εγκριθεί το Σχέδιο Ανάν από την τουρκική πλευρά για να δοθεί τότε στην Τουρκία η πολυπόθητη ημερομηνία έναρξης των διαπραγματεύσεων.

ΠΙΟΔΙΚΟ **άρδην** ΔΙΠΛΟ ΤΕΥΧΟΣ: 38

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2002

122, Η ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ

Διπλό αφιέρωμα στα 80 χρόνια από τη Μικρασιατική καταστροφή δεν είναι απλώς ένα εγχείρημα εθνικής ήμης. Αφορά στην ίδια την αυτογνωσία μας και τηντανόηση των αιτίων που, ως συνέχεια του '22, σφραίζουν την σημερινή πραγματικότητα. Το '22 συνεχίζεται μετά το 1974 σε Κύπρο, Αιγαίο και Θράκη.

Η Καταστροφή αποτέλεσε τη γενοκτονία ενός ιστοικού λαού, στο σύγχρονο ελλαδικό κράτος συνεχίζεται η γενοκτονία της μνήμης μας, για να μπορούμε

απρόσκοπτα να ενσωματωθούμε στον νέο παγκοσμιοποιητικό χυλό.

Ο ελληνισμός περιορίζεται στα ελλαδικά πλαίσια, για πρώτη φορά στη μακραίωνη ιστορική του διαδρομή ενώ η σύνθεση εδαφικότητας και οικουμενισμού συνεχίζει να παραμένει ζητούμενη. Γράφουν οι: Ν. Σαρρής, Γ. Καραμπελιάς, Π. Κουνάδης, Β. Φτωχόπουλος, Κ. Χατζηαντωνίου, Βλ. Αγτζίδης, Ν. Ψυρρούκης, Γ. Λεονταρίτης, Ν. Βικέτος, Δ. Λιβιεράτος, Φ. Μαλκίδης, Μ. Βεϊνόγλου, Μ. Εγγλέζος, Δ. Κοσμόπουλος, Αρχ. Δοσίθεος, Μ. Στεφανίδης, Κ. Μπλάθρας, Γρ. Σουλιώτης, Μ. Ζωγράφου.

Την τραγική επικαιρότητα του '22 υπογραμμίζουν οι εξελίξεις στο Κυπριακό, όπου εφαρμόζεται σχεδόν απρόσκοπτα η λογική της Νέας Τάξης και της παγκοσμιοποίησης -ελάχιστοι όμως από τους διαδηλωτές της Φλωρεντίας το επισημαίνουν. Γράφουν για Κύπρο, Φλωρεντία, Νέα Τάξη στο Ιράκ, τρομοκρατία και Αριστερά, οι: Α.Μιχαηλίδης, Θ. Τζιούμπας, Γ. Ραγκάς, Α.Τερζής, Θ. Κωτσόπουλος, Μ. Ευρυδιάδης, Κ. Καραϊσκος, Σ. Παύλου, Η. Γεωργαλής.

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Γιαν Βάκλαβ Μακάϊσκι

Ο σοσιαλισμός των διανοουμένων

Εισαγωγή του Alexandre Skirda

Ενάλια Εξέδους / Αντιστοιχισμός 16

ΓΙΑΝ ΒΑΚΛΑΒ ΜΑΚΑΪΣΚΙ

εισαγωγή: ΑΛΕΞΑΝΤΡ ΣΚΙΡΝΤΑ

ο σοσιαλισμός των διανοουμένων

Σε ρόλο παγκόσμιου χωροφύλακα

του Τάκη Διαμαντή

Πολλοί έσπευσαν να χαρακτηρίσουν την τελευταία σύνοδο κορυφής του NATO στην Πράγα «ιστορική». Ο χαρακτηρισμός αυτός όμως αποτελεί μάλλον μια υπερβολική έκφραση επικοινωνιακού χαρακτήρα, που εξυπηρετεί συγκεκριμένες στοχεύσεις, παρά αντιστοιχεί στην ουσία των τεκταινομένων. Στην πράξη η σύνοδος αυτή δεν ήταν τίποτε άλλο από μια συνέχεια της πορείας υλοποίησης συγκεκριμένων στόχων της Ουάσιγκτον και μόνον αυτής, προσαρμοσμένων βεβαίως στις συνθήκες που διαμορφώνουν οι πιο σύγχρονες εξελίξεις. Μιας πορείας που ξεκινά από τα τέλη της δεκαετίας του '80 και θα συνεχίζεται, προκαλώντας όλο και περισσότερες ανησυχίες και προβληματισμούς σε μια μεγάλη μερίδα των ευρωπαίων εταίρων στη Συμμαχία.

Για την ιστορία θα έπρεπε να πούμε ότι είναι λάθος να αποδίδεται στον σημερινό πρόεδρο των ΗΠΑ, Τζορτζ Μπους τζούνιορ, η πατρότητα ορισμένων εκφράσεων, χαρακτηρισμών, ή στόχων που διατυπώνονται. Ο «άξονας του κακού», η «απειλή του Σαντάμ Χουσεΐν για τον πολιτισμένο κόσμο» και η «συστράτευση όλων των χωρών του κόσμου κατά των εχθρών της ανθρωπότητας» ήταν εκφράσεις και στόχοι που είχαν διατυπωθεί ήδη στα τέλη της δεκαετίας του '80 από τον πατέρα Μπους και οι οποίες υλοποιήθηκαν τελικά με την περίφημη «καταιγίδα της ερήμου» κατά του Ιράκ τον Ιανουάριο του 1991.

Το εγχείρημα εκείνο ήταν το μεγάλο «τεστ» με το οποίο η Ουάσιγκτον δοκίμασε –τελικά με επιτυχία– τη δική της ικανότητα επιβολής ως κυρίαρχης παγκόσμιας δύναμης, τις αντοχές της διεθνούς κοινότητας έναντι της επιβολής αυτής, αλλά και τις αντοχές του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών ως συλλογικού οργάνου, καθώς και τα περιθώρια ανοχής του διεθνούς δικαίου.

Οκτώ χρόνια αργότερα, το 1999, ο τότε δημοκρατικός πρόεδρος Μπιλ Κλίντον ανέλαβε μια αντίστοιχη επιχείρηση στη Γιουγκοσλαβία, στην οποία

όμως προτίμησε να δεσμεύσει κυρίως το NATO, μεταφέροντας έτσι το κέντρο βάρους της ευθύνης για την αντιμετώπιση διεθνών κρίσεων στην Ατλαντική Συμμαχία, η οποία για πρώτη φορά ανέλαβε μια όχι και τόσο νόμιμη επιθετική στρατιωτική δράση και μάλιστα σε χώρα έξω από τα σύνορά της.

Και αυτή η ενέργεια ωστόσο υπήρξε επιτυχής, οπότε το φθινόπωρο του ίδιου χρόνου, μέσα στο κλίμα ευφορίας που καλλιεργήθηκε έντεχνα με αφορμή την ανατροπή του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, ο Κλίντον πέτυχε να «περάσει» το νέο δόγμα του NATO, το οποίο συνίσταται πλέον στη νομιμοποίηση επιθετικών ενεργειών του και εκτός των ευρωπαϊκών ορίων, εφόσον απειλείται η ασφάλεια και η σταθερότητα του δυτικού κόσμου.

ΣΚΗΝΙΚΟ ΤΡΟΜΟΥ

Το σκηνικό αυτό όμως άλλαξε δραματικά, συντομότερα μάλιστα απ' όσο μπορούσε να περιμένει κανείς, με τις τρομοκρατικές επιθέσεις στη Νέα Υόρκη και την Ουάσιγκτον τον περσινό Σεπτέμβριο – επιθέσεις που ήλθαν σε μία πολύ βολική στιγμή για τον νέο ακόμα πρόεδρο Τζορτζ Μπους, του οποίου η δημοτικότητα βρισκόταν πολύ

χαμηλά εξαιτίας και του σκανδάλου με την πτώχευση της Ένρον που είχε ξεσπάσει τότε.

Ο Μπους, εκφράζοντας τη δικαιολογημένη οργή αλλά και το φόβο που κατέλαβε την αμερικανική κοινή γνώμη από τα χτυπήματα αυτά, έσπευσε να θέσει στο στόχαστρό του όλους τους υπαρκτούς, φανταστικούς ή δυνάμει τρομοκράτες του κόσμου, και να κηρύξει εναντίον τους πόλεμο, καλώντας σε συστράτευση τη διεθνή κοινότητα, και μάλιστα με την αλαζονική επιθετικότητα που τον διακρίνει, απειλώντας ότι θα καταχωρίσει στους εχθρούς των ΗΠΑ όποια χώρα αρνηθεί να συμμετάσχει στη «σταυροφορία» κατά της διεθνούς τρομοκρατίας.

Μετά από αυτό, θέλοντας μια γρήγορη αντίδραση, ξεκίνησε μια στρατιωτική επίθεση εναντίον του Αφγανιστάν, στο οποίο ξεπάστρεψε μεν το καθεστώς των Ταλιμπάν, δεν πέτυχε ωστόσο τον αρχικά διακηρυγμένο στόχο του που ήταν η διάλυση της αλ-Κάιντα και η σύλληψη ή εξόντωση του αρχηγού της, του σαουδάραβα Κροΐσου Οσάμα μπιν Λάντεν, που θεωρείται οργανωτής της επίθεσης του περσινού Σεπτεμβρίου.

Δεν είναι τυχαίο ωστόσο ότι στο μεταξύ ο Μπους περιέλαβε στον περίφημο «άξονα του κακού» όλους τους ηγέτες χωρών που στο παρελθόν είχαν «διαφορές» με τις ΗΠΑ, ανάμεσα στους οποίους είναι βεβαίως ο Κάστρο της Κούβας, ο Καντάφι της Λιβύης και άλλοι σε διάφορα σημεία του πλανήτη, κυρίως όμως είναι ηγέτες χωρών της Ασίας, όπως το Ιράκ, το Ιράν ή ακόμα η Βόρεια Κορέα. Μιά διασπαση που αυτόματα φέρνει τον πόλεμο κατά της διεθνούς τρομοκρατίας σε πλήρη ταύτιση με τα γεωστρατηγικά συμφέροντα των ΗΠΑ, όπως αυτά έχουν διατυπωθεί πολλές φορές στο παρελθόν, περιλαμβάνοντας τις χώρες γύρω από τον

Περσικό Κόλπο, τη Ρωσία και τις χώρες γύρω από την Κασπία Θάλασσα και ακόμα την Κεντρική Ασία, το Πακιστάν και την Ινδία, την Κορέα, μέχρι και την Κίνα.

Τέτοιοι στόχοι όμως δεν επιτυγχάνονται πάντα με εκκλήσεις συστράτευσης της διεθνούς κοινότητας. Αντίθετα χρειάζονται ένα θεσμοθετημένο όργανο με την ευρύτερη δυνατή συμμετοχή χωρών – και αυτό είναι το ΝΑΤΟ, το οποίο η Ουάσιγκτον θέλει να διατηρεί ως ένα ισχυρό μέσο ελέγχου, της Ευρώπης αρχικά και κατόπιν της προέκτασής της στην Ασία.

Έτσι λοιπόν ερχόμαστε στην «ιστορική», όπως χαρακτηρίστηκε από ορισμένους, σύνοδο κορυφής της Πράγας, η οποία ήλθε να συμπληρώσει ουσιαστικά την μέχρι τώρα πορεία της Ουάσιγκτον ως μόνης υπερδύναμης μετά τον τερματισμό του Ψυχρού Πολέμου. Τι έγινε σ' αυτήν;

Πρώτον, αποφασίστηκε η διεύρυνση της Συμμαχίας, με επτά χώρες που προέρχονται όλες από τον χώρο του πρώην Ανατολικού Μπλοκ, που σημαίνει ότι το ΝΑΤΟ περνά πλέον μέσα στα όρια της άλλοτε κραταιάς Σοβιετικής Ένω-

Πράγα: Τα χέρια απλώνει ο Γ.Γ. του ΝΑΤΟ κ.

Ρόμπερτσον στη γιορτή υποδοχής των νέων εταίρων του ΝΑΤΟ.

σης, πράγμα βεβαίως που προκαλεί αρκετή ανησυχία στη Μόσχα, παρά τις διαβεβαιώσεις του ίδιου του Μπους προς τον Βλαντιμίρ Πούτιν ότι η διεύρυνση αυτή θα είναι για το καλό και της Ρωσίας.

Δεύτερον, αποφασίστηκε η υλοποίηση μιας παλιάς σκέψης για τη δημιουργία μιας δύναμης ταχείας επέμβασης του ΝΑΤΟ, ικανής να επεμβαίνει οπουδήποτε χρειάζεται για την αντιμετώπιση ή την πρόληψη κρίσεων, πράγμα βεβαίως που τορπιλίζει τη δημιουργία του περίφημου «Ευρωστρατού» και

άρα τις προσπάθειες για μια ανεξάρτητη κοινή πολιτική Εξωτερικών και Άμυνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τρίτον, ορίστηκαν νέα όρια δράσης της Συμμαχίας, τα «σύνορα» της οποίας ξεφεύγουν πλέον από τα ευρωπαϊκά όρια και μετατίθενται στην Ασία, που σημαίνει ότι μια επέμβαση στο Ιράκ γίνεται θεωρητικά ευκολότερη.

Έτσι το ΝΑΤΟ μεταβάλλεται σε παγκόσμιο όργανο καταστολής, στο οποίο όλες οι χώρες που είναι εκτός επιδιώκουν να ενταχθούν, μια επιδίωξη που ενισχύουν βεβαίως οι ΗΠΑ που θέλουν να αυξήσουν τις χώρες μέλη που θα τελούν υπό τον άμεσο έλεγχο τους.

Οι αποφάσεις αυτές βεβαίως δεν έκαναν ευτυχείς τους Ευρωπαίους και ιδιαίτερα τη Γερμανία και τη Γαλλία, οι οποίες, πέρα από τα ειδικά συμφέροντά τους που δεν επιτρέπουν την άμεση ανάμιξή τους σε ενδεχόμενη επίθεση στο Ιράκ, έχουν και άλλους λόγους να μη «σεγοντάρουν» την Ουάσιγκτον, καθώς επιδιώκουν να παίξουν τον δικό τους ηγετικό ρόλο στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το ίδιο συμβαίνει εξάλλου και με τη Ρωσία, η οποία επιμένει στην αξίωσή της για ριζική αλλαγή του στρατιωτικού προγράμματος του ΝΑΤΟ, ώστε να καταστεί δυνατή μια στενότερη συνεργασία της με τη Συμμαχία, μια αξίωση που προσπάθησε να διασκεδάσει ο πρόεδρος Μπους, ωστόσο παραμένει ως ένα σημαντικό εμπόδιο, δείγμα και των σκέψεων που υπάρχουν στη Δύση έναντι της παλιάς μητρόπολης του κομμουνισμού.

ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΟ «ΑΤΤΙΛΑ» ΓΙΑ ΤΟ ΙΡΑΚ

Ένα σχέδιο «διείσδυσης» του τουρκικού στρατού στο Ιράκ σε περίπτωση αμερικανικής επίθεσης στη χώρα αυτή, έχει ετοιμασθεί από την ηγεσία των ενόπλων δυνάμεων της Τουρκίας και υπογραφεί ήδη από τον Μπουλέντ Ετσεβίτ από τον περασμένο Οκτώβριο, περίπου ένα μήνα πριν αποχωρήσει από την πρωθυπουργία. Αυτό αναφέρουν οι *Τάιμς της Νέας Υόρκης*, που διευκρινίζουν ότι το σχέδιο αυτό προβλέπει την είσοδο τουρκικών δυνάμεων σε βάθος 100 χιλιομέτρων στο έδαφος του Ιράκ, με στόχο όπως αναφέρεται να εμποδιστεί κύμα προσφύγων ανάλογο με κείνο που είχε παρατηρηθεί στον Πόλεμο του Κόλπου το 1991, στην ουσία όμως, σύμφωνα με οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, για να εξουδετερωθεί εν τη

γενέσει της ενδεχόμενη προσπάθεια δημιουργίας κουρδικού κράτους αν ανατραπεί ο Σαντάμ Χουσεϊν.

Το σχέδιο προβλέπει ότι οι τουρκικές δυνάμεις που θα διεισδύσουν στο Ιράκ θα είναι επιφορτισμένες με τη διατήρηση της ασφάλειας στην περιοχή· για τον λόγο αυτό θα δημιουργήσουν 18 καταυλισμούς προσφύγων, από τους οποίους οι 12, συνολικής δυναμικότητας 275.000 ατόμων, θα βρίσκονται στο ιρακινό έδαφος και οι υπόλοιποι στο τουρκικό.

Ενδεικτικό των τουρκικών προθέσεων όμως είναι το γεγονός ότι για το σχέδιο αυτό δεν έχει υπάρξει καμία επίσημη ενημέρωση της αρμόδιας επιτροπής για τους πρόσφυγες του ΟΗΕ, στην οποία η τουρκική πλευρά αρνείται να δώσει λεπτομέρειες.

Από την République στη Δημοκρατία;

του Ευάγγελου Αρεταίου

Η Τουρκία ζει σε νέους ρυθμούς μετά τις εκλογές της 3ης Νοεμβρίου, καθώς ο νέος πόλος εξουσίας που αναδείχθηκε στην Άγκυρα προσπαθεί να επιβάλει μια νέα πολιτική φιλοσοφία στην εσωτερική και εξωτερική πολιτική.

Ο Ταγίπ Ερντογάν, ο Αμπντουλάχ Γκιουλ και το Κόμμα της Δικαιοσύνης και της Ανάπτυξης (ΑΚΡ) αναδεικνύονται σε ένα ισχυρό πόλο που προσπαθεί να «μονοπωλήσει» την εξουσία, που μέχρι σήμερα ήταν προνόμιο των συντηρητικών κύκλων του κρατικού κεμαλικού κατεστημένου, και η Άγκυρα ζει έναν αγώνα για την εξουσία, ανάμεσα στην Τουρκία της «περιφέρειας» και το κεμαλικό κέντρο.

«Οι εκλογές της 3ης Νοεμβρίου έφεραν στην Άγκυρα την “άλλη Τουρκία” που αντλεί την ταυτότητα και την ισχύ της από την οθωμανική-ισλαμική παράδοση, που μέχρι σήμερα ήταν ουσιαστικά αποκλεισμένη από την εξουσία», λένε πολιτικοί παρατηρητές, που συγκρίνουν την άνοδο του ΑΚΡ με την άνοδο του Τουργκούτ Οζάλ πριν από είκοσι περίπου χρόνια.

Πρώτη «αιχμή του δόρατος» των συντηρητικών είναι η Κύπρος και οι κινήσεις της νέας εξουσίας έχουν δημιουργήσει ένα νέο κλίμα στην Άγκυρα.

Οι πολιτικές των γερακιών δεν θα μας οδηγήσουν πουθενά, είπε ο Ταγίπ Ερντογάν, αναφερόμενος στο Κυπριακό, κατά τη διάρκεια της περιόδου του στην Ευρώπη και τόνισε ότι η περίοδος των γερακιών τελείωσε.

Η περίοδος των γερακιών ίσως να μην έχει ακόμα τελειώσει οριστικά, αλλά σίγουρα οι ιέρακες έχουν βρεθεί σε άσχημη θέση, σχολιάζουν στην Άγκυρα και σημειώνουν ότι, όσον αφορά στο Κυπριακό, οι δημόσιες κινήσεις των σκληρών δεν προκάλεσαν την συναισθηματική φόρτιση που θα επιθυμούσαν.

Η περιοδεία του Ερντογάν στην Ευρώπη, εκτός από την πρακτική της σημασία –τον καθησυχασμό των ανησυχιών των Ευρωπαίων και την προώθηση μιας θετικής για τη χώρα απόφασης στην Κοπεγχάγη– είχε και έναν τεράστιο συμβολικό χαρακτήρα, ήταν ένα σαφές μήνυμα με αποδέκτη τους συνεχιστές μιας διαστρεβλωμένης κεμαλικής παράδοσης, επισημαίνουν πολιτικοί παρατηρητές.

Όσο υπάρχει η ελπίδα ότι ο νέος πόλος εξουσίας στην Άγκυρα, το Κόμμα της Δικαιοσύνης και της Ανάπτυξης, θα μπορέσει να εξασφαλίσει μια ημερομηνία για την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων στην Κοπεγχάγη, οι ιέρακες φαίνονται καταδικασμένοι στην απομόνωση.

Ιδιαίτερη σημασία για τις ισορροπίες που διαμορφώνονται στην Άγκυρα θα έχει η επόμενη συνεδρίαση του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας, στις 29 Νοεμβρίου, όπου θα βρεθούν για πρώτη φορά επίσημα στο ίδιο τραπέζι οι στρατιωτικοί και τα μέλη της νέας κυβέρνησης.

Το αποτέλεσμα της συνεδρίασης θα δείξει αν η νέα πολιτική που προσπαθεί να εφαρμόσει ο Ταγίπ Ερντογάν είναι αποδεκτή από τον στρατό και αν ναι, οι συντηρητικοί εθνικιστές θα έχουν δεχθεί ένα τεράστιο πλήγμα.

Οι μέχρι σήμερα ενδείξεις δεν επιτρέπουν την εξ ορισμού συμπερίληψη του στρατού στο αντι-ευρωπαϊκό μπλοκ.

«Ο στρατός δεν έχει εκφράσει καμία απολύτως ενόχληση στο θέμα της Ε.Ε.», είπε ο Ταγίπ Ερντογάν αναφερόμενος στην πρόσφατη συνάντησή

Ο νέος πρωθυπουργός της Τουρκίας Αμπντουλάχ Γκιουλ.

του με τον αρχηγό του γενικού επιτελείου στρατηγό Χιλμί Οζκιόκ και τόνισε ότι το τουρκικό επιτελείο «ανησυχεί» για τη δράση ορισμένων στρατιωτικών κύκλων που φαίνονται να κινούνται για να υπονομεύσουν τις προσπάθειες της Τουρκίας να εξασφαλίσει μια ημερομηνία έναρξης των διαπραγματεύσεων με την Ε.Ε.

Οι δηλώσεις αυτές, προερχόμενες από τον ηγέτη του Κόμματος της Δικαιοσύνης και της Ανάπτυξης, έχουν τεράστια σημασία, επισημαίνουν αναλυτές και υπενθυμίζουν ότι και ο πρώην Πρόεδρος της Τουρκίας και επικεφαλής του πραξικοπήματος του 1980, στρατηγός Κενάν Εβρέν, απέκρουσε δημόσια τους επικριτές των προτάσεων Ανάν για την Κύπρο, λέγοντας σαφώς ότι το 1974 οι τουρκικές δυνάμεις στην Κύπρο κατέλαβαν περισσότερα εδάφη απ' ό,τι είχε αρχικά σχεδιαστεί, ώστε να τα χρησιμοποιήσουν αργότερα σε διαπραγματεύσεις.

Αν ο Ταγίπ Ερντογάν, ο Αμπντουλάχ Γκιουλ και το κόμμα τους καταφέρουν να αποσπάσουν μια θετική για την Τουρκία απόφαση στην Κοπεγχάγη, οι ιέρακες θα δεχθούν ένα ακόμα τεράστιο πλήγμα και η ρητορική τους θα απογυμνωθεί τελείως από τη βαρύτητά

της, λένε πολιτικοί παρατηρητές.

Η θέση που ανέπτυξε ο Ταγίπ Ερντογάν την προηγούμενη εβδομάδα ότι η Τουρκία θα ικανοποιηθεί και με μια ημερομηνία για την ημερομηνία, δεν αφήνει πολλά περιθώρια στους σκληροπυρηνικούς εθνικιστές, εκτιμούν οι ίδιες πηγές.

Εν τω μεταξύ, όσοι θεωρούν ότι κάτω από την κορυφή κρύβεται ένα πολύπλοκο και γεμάτο εκπλήξεις παγόβουνο αναρωτιούνται ποιοι είναι οι ιέραιες;

Ο Ραούφ Ντενκτάς, ο Μπουλέντ Ετζεβίτ, ο Σουκρού Σινά Γκιουρέλ, ο Μουμτάζ Σοϋσάλ, πρέσβεις της Τουρκίας σε θέσεις κλειδιά, είναι η κορυφή του παγόβουνου, σημειώνουν αναλυτές και θεωρούν ότι το υπόλοιπο παγόβουνο ίσως αποκαλυφθεί στην επόμενη περίοδο.

Μετά τις εκλογές της 3ης Νοεμβρίου και την παταγώδη αποτυχία του Κόμματος της Δημοκρατικής Αριστεράς του Ετζεβίτ και του Κόμματος της Εθνικιστικής Δράσης του Ντεβλέτ Μπαχτσελί, οι αντι-ευρωπαϊκοί, εθνικιστικοί κύκλοι έχασαν τους κομματικούς τους πόλους, χάνοντας έτσι τη δυνατότητα να επηρεάζουν άμεσα τις πολιτικές εξελίξεις, χωρίς προς το παρόν να χάσουν τη δυνατότητα να αντιδρούν.

Η Τουρκία μεταβάλλεται και μαζί της -αναγκαστικά- μεταβάλλονται και οι οχυρώσεις των εθνικιστών, λένε χαρακτηριστικά στην Άγκυρα και τονίζουν ότι μετά το Κυπριακό, οι εθνικιστές-αντι-ευρωπαϊστές οχυρώνονται σταδιακά πίσω από τις λεγόμενες απειλές κατά του κοσμικού καθεστώτος και της κληρονομιάς του Ατατούρκ.

Ορισμένοι εκτιμούν ότι αν τελικά στην Κοπεγχάγη η Τουρκία δεν λάβει αυτά που περιμένει, οι ενισχυμένοι από μια άρνηση της Ευρώπης αντι-ευρωπαϊστές-εθνικιστές θα περάσουν στην αντεπίθεση και ενδέχεται να συσπειρωθούν γύρω από τα σημερινά πολιτικά σχήματα που αντιτίθενται στο Κόμμα της Δικαιοσύνης και της Ανάπτυξης.

Η τεράστια νίκη του ΑΚΡ λειτούργησε ως καταλύτης στην τουρκική πολιτική σκηνή και μια άρνηση της Ευρώπης θα ρίξει τις μάσκες και θα αναγκάσει

Ο ηγέτης του Κόμματος της Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν.

όλους τους παράγοντες της πολιτικής να αποσαφηνίσουν πια τη στάση τους και στη διαδικασία αυτή ίσως υπάρξουν εκπλήξεις.

Οι συντηρητικοί κύκλοι που κρατούσαν μέχρι σήμερα τα ινία της πολιτικής -εξωτερικής και εσωτερικής- αντλούσαν την ταυτότητά τους από την αυταρχική παράδοση των Ιακωβίνων και η ουσιαστική προσαρμογή της Τουρκίας στο ευρωπαϊκό κεκτημένο σημαίνει το τέλος αυτής της απαρχαιωμένης κεμαλικής παράδοσης, σημειώνουν ακαδημαϊκοί κύκλοι που τονίζουν ότι «η παράδοση του κεμαλικού κράτους ήταν ο αυταρχισμός που στηριζόταν στην εξουσία κοσμικών ελίτ που σήμερα ανησυχούν για τις κινήσεις του Κόμματος της Ανάπτυξης και της Δικαιοσύνης».

Η πρόσφατη προγραμματική ομιλία του νέου πρωθυπουργού Αμπντουλλάχ Γκιουλ στην τουρκική Εθνοσυνέλευση, έγινε θετικότατα δεκτή από τον τουρκικό Τύπο που έκανε λόγο για «Νέα Τουρκική Δημοκρατία», αλλά ανησύχησε την ελίτ.

Το πρόγραμμα της νέας κυβέρνησης προβλέπει ουσιαστικές αλλαγές για την προσαρμογή της χώρας στο ευρωπαϊκό κεκτημένο και όσοι αντιδρούν οχυρώθηκαν ήδη πίσω από «τις απειλές κατά

του κοσμικού χαρακτήρα του κράτους».

«Οι εξελίξεις τους επόμενους μήνες θα δείξουν αν πράγματι ήρθε η ώρα να περάσουμε από την τουρκική République στην τουρκική Δημοκρατία», σημειώνουν αναλυτές και τονίζουν ότι η έκβαση της διελκυστίνδας που βρίσκεται σε εξέλιξη στην Άγκυρα «είναι ακόμα αβέβαιη».

Την περασμένη εβδομάδα το μεταπτυχιακό πρόγραμμα «Σπουδές της Νοτιοανατολικής Ευρώπης» του Πανεπιστημίου Αθηνών σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Έκφραση οργάνωσαν συνέδριο με θέμα «Διεθνής Ασφάλεια μετά τις 11 Σεπτεμβρίου: Σύγχρονες Απειλές και Περιφερειακές Προκλήσεις», στο οποίο μέλη της επιστημονικής ελίτ της Τουρκίας, του Καναδά, της Βρετανίας, της Ρωσίας, της FYROM και της Αιγύπτου, καθώς επίσης εκπρόσωποι του NATO και άλλων διπλωματικών φορέων, είχαν την ευκαιρία να ανταλλάξουν απόψεις πάνω στα επίκαιρα θέματα των διεθνών σχέσεων. Τη ρωσική πλευρά εκπροσωπούσε η Ναντιέζντα Αρμπάτοβα, μέλος της παλιάς «δυναστείας» των σοβιετικών διεθνολόγων και σήμερα διευθύντρια του Τμή-

ματος Ευρωπαϊκών Μελετών της Ρωσικής Ακαδημίας Επιστημών και επικεφαλής ερευνήτρια του Ινστιτούτου Παγκόσμιας Οικονομίας και Διεθνών Σχέσεων (IMEMO) – του κεντρικού ερευνητικού ιδρύματος στον τομέα της διεθνολογίας - από το οποίο με άλλους συναδέλφους της, όπως οι Γεβγκένι Πριμακόφ, Αντρέι Ζούρκιν και Ανατόλι Γρομίκο, επηρεάζει άμεσα τη χάραξη των κύριων στόχων και κατευθύνσεων της εξωτερικής πολιτικής της Ρωσίας. Στη διάρκεια του συνεδρίου, ο ρόλος της Ρωσίας, η εξωτερική πολιτική και τα εσωτερικά προβλήματά της, όπως και η στάση της στο σύγχρονο σύστημα διεθνών σχέσεων, βρέθηκαν στο επίκεντρο των θερμών και μαραθώνιων συζητήσεων. Έτσι μια συζήτηση μαζί της αποκτά ιδιαίτερη σημασία.

Η Ρωσία και η Νέα Τάξη Πραγμάτων

Συνέντευξη της Ναντιέζντα Αρμπάτοβα στον Βσέβολοντ Σαμοχβάλοφ

* Κυρία Αρμπάτοβα, στην διάρκεια του συνεδρίου είχατε την ευκαιρία να επικοινωνήσετε με τους συνάδελφους σας. Ποιες είναι οι εντυπώσεις σας για το ίδιο το συνέδριο, για τις απόψεις που εκφράστηκαν σ' αυτό και γενικά για την κατάσταση στην παγκόσμια σκηνή; — Η άποψή μου για το συνέδριο είναι θετική. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία για το υψηλό επίπεδο της διοργάνωσής του, αλλά και για τον επαγγελματισμό όσων συμμετείχαν. Άλλωστε εμείς έχουμε με τους Έλληνες κατά παράδοση πολλά κοινά σημεία στα θέματα περιφερειακής ασφάλειας. Μόνο που τώρα η διεθνής τρομοκρατία έχει φέρει τα θέματα περιφερειακής ασφάλειας σε άλλο επίπεδο. Έτσι, μετά τις 11 Σεπτεμβρίου εμείς αναλύουμε τα θέματα της περιφερειακής ασφάλειας σε παγκόσμιο επίπεδο, πετυχαίνοντας μάλιστα να μην έχουμε διχογνωμίες στα θέματα αυτά.

Το μόνιμο παλιό πρόβλημα είναι η διεύρυνση του NATO και η αβεβαιότητα που επικρατεί στις σχέσεις NATO-Ρωσίας. Έχει ιδρυθεί η «Επιτροπή των 20», στο πλαίσιο της οποίας η Ρωσία έπρεπε να συνεργάζεται με τα μέλη του NATO· η δική μου στάση όμως ως προς την επιτροπή αυτή είναι συγκρατημένη. Ήδη υπάρχει εδώ και ένα χρόνο, μέχρι τώρα όμως δεν έχει δείξει τις δυ-

νατότητές της. Τι θ' απογίνει λοιπόν; Θα είναι μια καινούργια δομή που θα οδηγήσει τις σχέσεις ανάμεσα στη Ρωσία και το NATO σε υψηλότερο επίπεδο, ή θα παραμείνει ως μια άλλη εκδοχή της Μόνιμης Κοινής Επιτροπής Ρωσίας-NATO, η οποία ιδρύθηκε στα μέσα της δεκαετίας του '90 αλλά ατόνισε όταν η σοβαρή κρίση στο Κοσσυφοπέδιο έδειξε ότι υπάρχει βαθύτατο χάσμα στις προσεγγίσεις ανάμεσα στις χώρες του NATO, και πρώτα-πρώτα στις ΗΠΑ, και τη Ρωσία στα θέματα ασφάλειας;

• Μιας και αναφέρατε το Κοσσυφοπέδιο, θα ήθελα να θίξουμε το θέμα της εξωτερικής πολιτικής της Ρωσίας τα τελευταία δέκα χρόνια και συγκεκριμένα πόσο έχει αλλάξει η πολιτική αυτή στα Βαλκάνια.

— Κατ' αρχήν θεωρώ ότι στην πολιτική μας στα Βαλκάνια πρέπει να ξεχωρίσουμε μερικές περιόδους. Η περίοδος του Κόζιρεφ για παράδειγμα ήταν μια περίοδος ευφορίας, όταν η Ρωσία βγήκε από την ΕΣΣΔ, όταν ήμασταν σίγουροι ότι μας περίμεναν παντού, στην Ε.Ε., στο NATO. Τότε εμείς πιστεύαμε σ' αυτή τη θετική πορεία, ότι δηλαδή η Σοβιετική Ένωση διαλύθηκε, οπότε η Ρωσία έπανε να είναι «εχθρός» για τους άλλους, θεωρώντας ότι αυτές εί-

ναι απαραίτητες προϋποθέσεις για να πάνε όλα καλά. Η βαλκανική πολιτική λοιπόν ήταν μέρος της πολιτικής αυτής. Ουσιαστικά όμως δεν είχαμε ιδιαίτερες προσεγγίσεις στα θέματα των Βαλκανίων. Η πολιτική μας στις αρχές της δεκαετίας του '90 ακολουθούσε την πορεία της δυτικής πολιτικής. Γι' αυτό και θεωρώ ότι η Ρωσία είναι πλήρως υπεύθυνη για τις αποτυχίες της διεθνούς κοινότητας στα Βαλκάνια, αφού υποστηρίξαμε τις κύριες αποφάσεις της. Υπάρχει μια άποψη ότι η Ρωσία υποστήριξε τη Γιουγκοσλαβία, ότι βοηθούσε τον Μιλόσεβιτς, αυτό όμως δεν είναι αλήθεια. Εάν δούμε το επίπεδο των αποφάσεων στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, η Ρωσία υποστήριξε όλες τις αποφάσεις της διεθνούς κοινότητας – σωστές και μη – επειδή είχαμε μια γενική τάση προς τη Δύση. Μάλλον είχαμε την άποψη ότι η Δύση με το μακρόχρονο δημοκρατικό παρελθόν της γνωρίζει καλύτερα πώς πρέπει να δράσει σε μια τέτοια κατάσταση. Όμως η αλήθεια ήταν ότι ούτε η Δύση ήξερε πως η «μετά-διπολική» εποχή, με τις δυσκολίες και τα προβλήματά της, θα ήταν κάτι πρωτοφανές και για την ίδια, όπως και για τον υπόλοιπο κόσμο. Κανείς δεν είχε ανάλογη εμπειρία για τη μετάβαση στα μετα-κομμουνιστικά καθεστώτα, με αποτέλεσμα και η Δύση σε

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΠΟΥΤΙΝ-ΜΠΟΥΣ

Σε κλίμα κάτι περισσότερο από φιλικό έγινε την περασμένη Παρασκευή η συνάντηση των προέδρων της Ρωσίας και των ΗΠΑ, Βλαντιμίρ Πούτιν και Τζορτζ Μπους, στην ιδιαίτερη πατρίδα του πρώτου έξω από την Αγία Πετρούπολη.

Τα θέματα που κυριάρχησαν ήταν η διεύρυνση του NATO προς ανατολάς, την οποία το Κρεμλίνο δείχνει να αποδέχεται με βαριά καρδιά, και βεβαίως η πιθανότητα ενός ενδεχόμενου πολέμου κατά του Ιράκ.

Για τη διεύρυνση, ο αμερικανός πρόεδρος προσπάθησε να χρυσώσει το χάπι, διαβεβαιώνοντας ότι από αυτή «η Μόσχα δεν έχει να φοβηθεί τίποτα, αντίθετα θα ωφεληθεί». Ο Πούτιν όμως σημείωσε ότι «η απόφαση της διεύρυνσης δεν προέκυψε από κάποια αναγκαιότητα», αλλά περιορίστηκε στην έκφραση της ευχής να αναπροσαρμοσθεί το στρατιωτικό πρόγραμμα του NATO και τα νέα μέλη να τηρήσουν τις συμφωνίες για τα όρια των συμβατικών στρατιωτικών δυνάμεων στην Ευρώπη.

Για το Ιράκ, ο πρόεδρος Μπους τόνισε ότι «θα ληφθούν σοβαρά υπ' όψιν τα ρωσικά συμφέροντα, όπως και τα συμφέροντα άλλων χωρών», πρόσθεσε όμως ότι «αν ο Σαντάμ Χουσεϊν δεν αποπλισθεί μόνος του, θα τον αποπλίσουμε εμείς στο όνομα της ειρήνης». Στη συνέχεια οι δύο πρόεδροι κάλεσαν από κοινού το Ιράκ «να υλοποιήσει πλήρως και άμεσα το ψήφισμα 1441 του

Συμβουλίου Ασφαλείας, ειδάλλως θα αντιμετωπίσει σοβαρές συνέπειες».

Προηγουμένως πάντως ο Μπους, παίζοντας με το καρότο και το μαστίγιο, είχε υποστηρίξει τον Πούτιν για την αντίδραση του στο πρόσφατο δραματικό επεισόδιο του Πολιτιστικού Θεάτρου της Μόσχας, λέγοντας ότι «όταν οι τρομοκράτες απειλούν να αφαιρέσουν ζωές, ένας ηγέτης πρέπει να δρα και ο φίλος μου Πούτιν έκανε ό,τι μπορούσε για να τις σώσει», ενώ παράλληλα επανέλαβε τις δυτικές επιφυλάξεις για τη χρήση στρατού στην Τσετσενία, εκφράζοντας την ευχή να διευθετηθεί το ζήτημα ειρηνικά.

πολλές περιπτώσεις να έχει τελικά άδικο.

Στα μέσα της δεκαετίας του '90 άρχισε μια περίοδος αναθεώρησης των απόψεών μας, με αποτέλεσμα να φτάσουμε σε ομόνοια στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, διαπιστώνοντας ότι το περιβάλλον δεν είναι και τόσο ευνοϊκό για τις δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις στη Ρωσία. Ήδη το NATO άρχισε να διευρύνεται προς τα σύνορα της Ρωσίας, γεγονός που προκάλεσε τριβές με τους γείτονές μας στην Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών.

Στο πλαίσιο αυτό, έτσι ή αλλιώς, η κατάσταση στη Γιουγκοσλαβία άρχισε να ταυτίζεται με την κατάσταση στη Ρωσία. Εμείς κατάλαβαμε κάποια από τα λάθη μας και θεωρήσαμε ότι θα μπορούσαμε να κάνουμε περισσότερα αν δεν ακολουθούσαμε την πορεία της Δύσης, αλλά προσπαθούσαμε να λειτουργήσουμε ως μεσολαβητές στη σύγκρουση της Δύσης με τον Μιλόσεβιτς. Η τελευταία αυτή όμως είναι μία περίοδος στην οποία οι σχέσεις μας μπήκαν σε νέα φάση, καθώς αντιληφθήκαμε ότι οι προσεγγίσεις στα ζητήματα ασφάλειας διαφέρουν ριζικά, πράγμα που φαινόταν άλλωστε στις σχέσεις μας με τις ΗΠΑ. Εδώ προστέθηκε και η σύγκρουση στην Τσετσενία, καθώς και άλλες συγκρούσεις· έτσι και η κρίση στο Κοσ-

συφοπέδιο ταυτίστηκε άμεσα με το μέλλον της Ρωσίας.

Οι συνάδελφοί μου από τη Δύση προσπάθησαν να με πείσουν ότι είναι γελοίο να παίρνουμε στα σοβαρά ορισμένα συνθήματα του είδους «Σήμερα οι Σέρβοι – αύριο εμείς!», που είχαν εμφανισθεί σε πολλά σημεία της Μόσχας, αλλά οι φόβοι αυτοί τότε υπήρχαν και δεν μπορεί κανείς να τους ξεγράψει εύκολα. Σημαντικότερο θέμα ωστόσο υπήρξε το τεράστιο χάσμα στις προσεγγίσεις στα ζητήματα ασφάλειας. Η κρίση στο Κοσσυφοπέδιο και η επεμβάση του NATO στη Γιουγκοσλαβία έμοιαζε με πιασμάρισμα στις σχέσεις NATO-Ρωσίας, γεγονός που μας έφερε σχεδόν στα πρόθυρα ενός νέου ψυχρού πολέμου. Οι εξελίξεις μετά τις 11 Σεπτεμβρίου όμως μας επανέφεραν στην προ της κρίσης του Κοσσυφοπεδίου περίοδο. Ίσως μάλιστα να έχουμε προχωρήσει λίγο περισσότερο, αν και ακόμα δεν μπορεί να πει κανείς ότι έγιναν ριζικές αλλαγές, καθώς η Δύση αποφεύγει να χρησιμοποιήσει θετικά την ευκαιρία αυτή.

• *Η Ρωσία όμως ήταν έτοιμη;*

— Ναι, η Ρωσία ήταν έτοιμη. Ο Πούτιν έκανε ό,τι μπορούσε και είχε προετοιμασθεί να κάνει και άλλες υποχωρήσεις, αλλά οι ΗΠΑ και το NATO δεν

ήταν έτοιμοι για μια στενότερη συνεργασία, επειδή αυτό απαιτούσε από το NATO να αναγνωρίσει τα λάθη του και να αναθεωρήσει τη στρατηγική του, συμπεριλαμβάνοντας και το Κοσσυφοπέδιο στη διεύρυνση του NATO. Όμως οι ΗΠΑ και το NATO δεν ήταν έτοιμοι για κάτι τέτοιο. Αντίθετα προτιμούσαν τον επιλεκτικό συνεταιρισμό παρά την πλήρη συνεργασία. Γενικά θα χαρακτηρίζα την περίοδο αυτή ως «περίοδο επιλεκτικού συνεταιρισμού» κυρίως εκ μέρους των ΗΠΑ, που σημαίνει «συνεργαζόμαστε με όσους έχουμε ανάγκη, σε ζητήματα που είναι σημαντικά για μας»

• *Τι σκέφτεστε για την επίσκεψη του προέδρου Μπους στη Ρωσία;*

— Εδώ παίζουν ρόλο πολλοί παράγοντες. Κύριο θέμα είναι ο πόλεμος κατά του Ιράκ, πράγμα που θα καθορίσει και τις σχέσεις της Ρωσίας με την Ευρώπη. Γνωρίζετε ότι η Ρωσία και η Ευρώπη έχουν κοινές απόψεις σ' αυτό το ζήτημα και η τελευταία απόφαση του ΟΗΕ είναι μεγάλη διπλωματική επιτυχία της Ρωσίας, που υποστηρίχτηκε από την Κίνα. Οι Αμερικανοί έπρεπε, τουλάχιστον στα λόγια, να συμφωνήσουν με την απόφαση αυτή, η οποία δεν τους αφήνει να χρησιμοποιήσουν στρατιωτική δύναμη, αλλά ο γενικός προσανατο-

λισμός των ΗΠΑ είναι ο πόλεμος. Οι ειδικοί του ΟΗΕ δεν έχουν ακόμα ξεκινήσει τη δουλειά τους, η Ουάσιγκτον όμως δηλώνει ότι τίποτε δεν θα βγει και ότι ο Σαντάμ Χουσεϊν θα μας γελάσει, ενώ οι αμερικανικές στρατιωτικές δυνάμεις συνεχίζουν να δρουν παρακάμπτοντας τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας. Ουσιαστικά οι ΗΠΑ ακολουθούν τα γεωοικονομικά και γεωπολιτικά τους συμφέροντα, εάν όμως αρχίσουν τον πόλεμο χωρίς να λάβουν υπ' όψιν τις θέσεις των εταίρων τους στην αντιτρομοκρατική συμμαχία και χωρίς να περιμένουν την αναφορά των απεσταλμένων του ΟΗΕ και μια απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας, θα δυσκολέψουν πολύ τις ρωσοαμερικανικές σχέσεις και σε μια τέτοια περίπτωση θα υπάρξει στενότερη προσέγγιση των απόψεων Ευρώπης και Ρωσίας.

• *Και πώς νομίζετε ότι θα αντιδρούσαν οι ΗΠΑ σε μια τέτοια προσέγγιση; Μήπως προκύψουν τριβές στον ευρωατλαντικό συνεταιρισμό;*

— Οι τριβές υπάρχουν ήδη, ανεξάρτητα από τη Ρωσία, καθώς η Ευρώπη παλεύει ανάμεσα στις δύο της υποστάσεις. Η Ατλαντική Συμμαχία είναι προϊόν του Ψυχρού Πολέμου, με τους συγκεκριμένους στόχους της εποχής εκείνης. Ήταν μια οργάνωση μαζικής άμυνας, η οποία όμως μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου έχασε την αιτία της ύπαρξής της και για να προσαρμοστεί στις νέες συνθήκες της διεθνούς πραγματικότητας έπρεπε να βρει νέους στόχους, νέες αποστολές, δηλαδή να χάσει εν μέρει την ταυτότητά της.

Το ΝΑΤΟ έχει χάσει πλέον τον εχθρό μέσα στην Ευρώπη, καθώς τώρα όλες οι απειλές για την Ευρώπη είναι εξωτερικές: πρώτα η διεθνής τρομοκρατία, έπειτα το χάσμα ανάμεσα στις αναπτυσσόμενες και τις αναπτυσσόμενες χώρες, η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών και όπλων, τα εθνικά και θρησκευτικά προβλήματα. και δεν είναι προσαρμοσμένο για την επίλυση των προβλημάτων αυτών. Από την άλλη μεριά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου επέσπευσε την ενοποιητική πορεία της Ευρώπης και υπονόμωσε την εξάρτηση της Ευρώπης από την Αμερική στον τομέα της ασφάλειας: έτσι η ενοποίηση

προχωρεί όχι μόνο στον οικονομικό τομέα, αλλά και στην κοινή εξωτερική και αμυντική πολιτική. Εάν αυτές οι εξελίξεις φτάνουν στον λογικό τους στόχο, ο ευρωατλαντικός συνεταιρισμός απλώς δεν έχει θέση. Μια άλλη επιλογή είναι οι ριζικές αλλαγές στην οργάνωση, αυτό το δίλημμα όμως εξακολουθεί να υπάρχει. Η Ευρώπη έχει αφήσει «εκείνη την όχθη», αλλά ακόμα δεν έχει φτάσει σ' «αυτή την όχθη».

• *Θα ήθελα να σταθούμε στο θέμα των τελευταίων δραματικών γεγονότων στη Μόσχα και τις επιπτώσεις τους. Λίγο ύστερα από τα γεγονότα αυτά, ο πρόεδρος Πούτιν δήλωσε ότι «αν κάποιος προσπαθήσει να χρησιμοποιήσει την τρομοκρατία εναντίον της χώρας μας, η Ρωσική Ομοσπονδία θα απαντήσει με αντίστοιχα μέτρα σε όλα τα μέρη όπου βρίσκονται οι ίδιοι οι τρομοκράτες, οι οργανωτές τους, οι ιδεολογικοί και οικονομικοί υποστηρικτές τους» και αμέσως μετά το δόγμα εξωτερικής και στρατιωτικής πολιτικής θα τροποποιηθούν ανάλογα. Δεν σας φαίνεται ότι η Ρωσία προσεγγίζει προς μια πολιτική θέση παρόμοια με της Ουάσιγκτον, την οποία μάλιστα η Μόσχα μέχρι πρότινος κατέκρινε;*

— Αυτή η δήλωση, όπως και οι επικείμενες αλλαγές στα δόγματα της εξωτερικής και της αμυντικής πολιτικής, πρέπει να ερμηνευθούν ανάλογα με κάθε συγκεκριμένη περίπτωση. Εγώ προσωπικά είμαι εναντίον των ευρύτερων πολεμικών επιχειρήσεων στη Γεωργία, αλλά αν μάθουμε ότι στο έδαφός της βρίσκονται ή κινούνται τρομοκρατικές ομάδες, νομίζω είναι λογικό να πραγματοποιηθεί μια στρατιωτική επιχείρηση άμεσης δράσης. Αυτό βεβαίως μπορεί κάποιος να το ερμηνεύσει σαν εντολή με στόχο «να καταστρέψουμε τις φωλιές της τρομοκρατίας παντού»· τι σημαίνει όμως αυτό εμείς το ξέρουμε πολύ καλά από την εμπειρία του Κοσσυφοπεδίου. Είναι δύσκολο να τους εντοπίσει κανείς, συνήθως κρύβονται σε χωριά. Από την άλλη ωστόσο, αν αρχίσουμε να βομβαρδίζουμε ξένο έδαφος, δεν θα έχουμε στρατιωτικά οφέλη, ούτε βεβαίως την αγάπη των γειτόνων μας, γι' αυτό επιμένω στον όρο «στρα-

τιωτικές επιχειρήσεις ιχνηλασίας άμεσης δράσης», μια πρακτική που θέλω να υπογραμμίσω ότι χρησιμοποιείται συχνά στην διεθνή σκηνή.

• *Ως εκπρόσωπος της ρωσικής διανόησης, πώς θα συγκρίνατε την κατάσταση στη Ρωσία πριν από πέντε χρόνια με το σήμερα;*

— Βλέπω θετικές αλλαγές, είμαι γενικά αισιόδοξη. Λίγο-πολύ έχουμε μπει σε σωστό δρόμο στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής. Αυτό που με ανησυχεί όμως είναι η εσωτερική πολιτική και η οικονομία, η οποία εξαρτάται από τις παγκόσμιες τιμές του πετρελαίου. Εδώ πρέπει να αναφέρω επίσης και το πρόβλημα της ελεγχόμενης δημοκρατίας. Αυτή η πολιτική δεν πρέπει να υπάρχει, επειδή δεν έχει προοπτικές. Διότι είναι αδύνατο από τη μία να διεξάγουμε μια δυναμική εξωτερική πολιτική, που στοχεύει στη βελτίωση των σχέσεων με την Ευρώπη και την Αμερική, ενώ από την άλλη στις εσωτερικές μας υποθέσεις να ασκούμε μια πολιτική που είναι εναντίον του ελεύθερου και ανεξάρτητου Τύπου, εναντίον των πολιτικών αντιπάλων. Αυτή η πολιτική διαμορφώθηκε στην εποχή μετά τον Γέλτσιν και δικαιολογήθηκε τότε με τη δύσκολη κληρονομιά των έντονων σχέσεων της Μόσχας με τις περιφέρειες, καθώς και άλλων προβλημάτων. Η κεντρική ιδέα ήταν ότι έπρεπε να «τακτοποιήσουμε» και να «ελέγξουμε» τις περιφέρειες, καθώς και ορισμένες πολιτικές παρατάξεις, ώστε να δημιουργήσουμε ισχυρό κρατικό σύστημα για να διεξάγουμε πιο αποτελεσματικά τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις, διατηρώντας ταυτόχρονα καλές σχέσεις με τη Δύση. Πιστεύω όμως ότι οι δύο αυτές «κούρσες» εξ ορισμού δεν μπορούν να συνυπάρχουν, διότι για την ελεγχόμενη δημοκρατία χρειαζόμαστε μη-δημοκρατικές μεθόδους, μη-δημοκρατικούς εκτελεστές, πράγμα που βάζει σε κίνδυνο τις φιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις στη Ρωσία, αλλά και τις σχέσεις μας με τη Δύση. Η εξωτερική και η εσωτερική πολιτική της Ρωσίας είναι βεβαίως στενά συνδεδεμένες, γι' αυτό και υποστηρίζω ότι πρέπει να ενταθεί περισσότερο η εξωτερική κούρσα για να επηρεαστεί θετικά και η εσωτερική.

Σκόπια: καθυστερήσεις για το όνομα

του Τάκη Διαμαντή

Το θέμα του ονόματος της ΠΓΔΜ εξετάζεται στα Ηνωμένα Έθνη, όπως δήλωσε πρόσφατα στην Πράγα ο πρωθυπουργός Κώστας Σημίτης, ο οποίος πρόσθεσε πάντως ότι έχει φτάσει το πλήρωμα του χρόνου για να λυθεί και αυτό το πρόβλημα, εννοώντας ότι θα προηγηθεί... η λύση του Κυπριακού.

Η δήλωση έγινε με αφορμή μια συνάντηση που είχε ο Κώστας Σημίτης με τον πρόεδρο των Σκοπίων Μπόρις Τράϊκοφσκι στο περιθώριο της συνάντησης κορυφής του ΝΑΤΟ στην τσεχική πρωτεύουσα.

Ας δούμε όμως πού βρίσκεται το θέμα αυτό και τι γίνεται στα γειτονικά μας Σκόπια.

*Κατ' αρχήν είτε γίνονται είτε δεν γίνονται συνομιλίες των δύο χωρών σε επίπεδο διαπραγματευτών στη Νέα Υόρκη είναι μάλλον αδιάφορο, αφού αποτελεί κοινό μυστικό ότι οι συνομιλίες αυτές έχουν ουσιαστικά τελεματωθεί, με την κάθε πλευρά να μένει αμετακίνητη στις θέσεις της.

Η Ελλάδα επιμένει ότι πρέπει τα Σκόπια να δεχτούν μια αλλαγή στο όνομά τους με την προσθήκη κάποιου προσδιορισμού· αντίθετα, τα Σκόπια ζητούν να αναγνωρισθεί επίσημα και για διεθνή χρήση η ονομασία «Δημοκρατία της Μακεδονίας», με μία... υποχώρηση προς την ελληνική πλευρά: να μπορεί δηλαδή να χρησιμοποιεί στις διμερείς σχέσεις ένα όνομα της δικής της επιλογής, το οποίο βεβαίως θα πρέπει να έχει και την τυπική τουλάχιστον έγκριση των Σκοπίων.

*Πέρα όμως από την τελεμάτωση των διαπραγματεύσεων της Νέας Υόρκης (και μάλλον εξαιτίας της), στα Σκόπια δημιουργείται ένα καινούργιο σκηνικό, το οποίο μπορεί να επιφέρει νέες καθυστερήσεις και στην εξέλιξή του να προκαλέσει νέους πονοκεφάλους στην Αθήνα.

Ήδη από τον περασμένο χρόνο, στο

πλαίσιο των προσπάθειών για τον τερματισμό της μεγάλης κρίσης που συγκλόνισε τα Σκόπια, ο πρόεδρος Τράϊκοφσκι επεδίωξε πολλές φορές να περιλάβει στην τελική λύση και την επίσημη αναγνώριση εκ μέρους της διεθνούς κοινότητας του συνταγματικού ονόματος της χώρας του. Η επιδίωξη αυτή δεν ικανοποιήθηκε βεβαίως, οπότε ο Τράϊκοφσκι αποφάσισε να δώσει μια νέα ώθηση στις διαπραγματεύσεις της Νέας Υόρκης, διορίζοντας γι' αυτό μια νέα τριμελή ομάδα διαπραγματευτών, που θα συνεχίσει σε νέα βάση τις συνομιλίες που διεξήγαγε από το 1996 ο διορισμένος από τον τότε πρόεδρο Κίρο Γκλιγκόροφ, πρώην πρέσβης Βάνια Τόσεφσκι.

*Ο πρόεδρος Τράϊκοφσκι ωστόσο αντιμετωπίζει μεγάλο πρόβλημα, καθώς στη θέση του επικεφαλής της ομάδας αυτής όρισε τον πρώην υπουργό Εξωτερικών και νυν υπ' αριθμόν ένα σύμβουλό του, Λιούμπομιρ Φέρτσκοφσκι.

Η νέα κυβέρνηση συνασπισμού με επικεφαλής την Ένωση Σοσιαλδημοκρατών, νικήτρια των βουλευτικών εκλογών του περασμένου Σεπτεμβρίου, αντιδρά στον σχηματισμό της νέας ομάδας που σχημάτισε ο πρόεδρος και ιδιαίτερα στον διορισμό του Φέρτσκοφσκι, τον οποίο οι Σοσιαλδημοκράτες θεωρούν αποστάτη, αφού έγινε στενός συνεργάτης ενός προέδρου που προέρχεται από το VMRO, τον οποίο μάλιστα από την αρχή οι Σοσιαλδημοκράτες δεν αποδέχθηκαν.

Το γεγονός αυτό μάλιστα έχει συμβάλει στην «κόντρα» μεταξύ του Τράϊκοφσκι και του νέου πρωθυπουργού

Ο πρόεδρος Μπόρις Τράϊκοφσκι

Μπράνκο Τσερβένκοφσκι, γεγονός που υποχρέωσε πριν από μερικές ημέρες τον Τράϊκοφσκι να δηλώσει δημόσια ότι ο Φέρτσκοφσκι δεν έχει διορισθεί επίσημα επικεφαλής της ομάδας των διαπραγματευτών.

*Ο ίδιος ο Φέρτσκοφσκι φέρεται να προσανατολίζεται στην ιδέα να επισημοποιήσει το αδιέξοδο των συνομιλιών στη Νέα Υόρκη και να προσφύγει είτε στο Συμβούλιο Ασφαλείας, από το οποίο θα ζητήσει την επίσημη αναγνώριση του συνταγματικού ονόματος της χώρας του, είτε στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, για να ζητήσει το ίδιο πράγμα, κατηγορώντας παράλληλα το Συμβούλιο Ασφαλείας ότι με την μη αποδοχή του συνταγματικού ονόματος ενός κυρίαρχου κράτους και την επιβολή μιας άλλης ονομασίας -FYROM- παρέβη τον καταστατικό χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

*Η ιστορία όμως αρχίζει να περιπλέκεται περισσότερο τις τελευταίες ημέρες, καθώς το αλβανικό Κόμμα Δημο-

Οι εντάσεις παραμένουν στα Σκόπια

Δύο σχεδόν μήνες από τις βουλευτικές εκλογές που διεξήχθησαν στα Σκόπια στις 15 Σεπτεμβρίου, η κατάσταση στη χώρα κάθε άλλο παρά ήρεμη μπορεί να χαρακτηριστεί, γεγονός που υποχρέωσε το ΝΑΤΟ να παρατείνει την παραμονή της δύναμης με την επωνυμία «Κεχριμπαρένια Αλεπού» για ένα ακόμα εξάμηνο μετά τη λήξη της τελευταίας εντολής της στα μέσα του ερχόμενου Δεκεμβρίου. Ορισμένοι θεωρούν μάλιστα ότι η δύναμη αυτή, η νέα εντολή της οποίας θα έχει περισσότερο πολιτικό παρά στρατιωτικό χαρακτήρα και για τον λόγο αυτό το προσωπικό της θα μειωθεί στα περίπου 400 άτομα από τα 1100 που έχει σήμερα, είναι δυνατό στα μέσα του ερχόμενου χρόνου να αντικατασταθεί από δύναμη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ενδεικτικό του κλίματος που επικρατεί είναι το γεγονός ότι στις περιοχές που σημειώθηκαν συγκρούσεις κατά την περσινή κρίση η αστυνομία εξακολουθεί να μένει ουσιαστικά ανήμπορη να ασκήσει οποιονδήποτε έλεγχο, ενώ την ίδια στιγμή συνεχίζονται οι έντονες τριβές μεταξύ των κατοίκων τους, κυρίως Σλάβων και Αλβανών, οι οποίες δείχνουν όλο και περισσότερο ότι η περίφημη αρμονική συμβίωση των εθνотήτων αποτελεί ουτοπία.

Μία κατάσταση που βαρύνει τον νέο κυβερνητικό συνασπισμό της συμμαχίας σλαβικών κομμάτων με επικεφαλής την Ένωση Σοσιαλδημοκρατών και του νέου αλβανικού Κόμματος Δημοκρατικής Ένταξης που έχει ιδρύσει ο πρώην ηγέτης του UCK Αλί Αχμέτι.

Μέσα στο κλίμα αυτό εξάλλου έχει αυξηθεί η εγκληματική δραστηριότητα και ιδιαίτερα το λαθρεμπόριο εκ μέρους συμμοριών, κυρίως Αλβανών των Σκοπίων αλλά και του Κοσσυφοπεδίου που δρουν γύρω από τις περιοχές του Τέτοβο και του Κουμάνοβο, τις οποίες είναι αδύνατο να αντιμετωπίσουν οι αρχές ασφαλείας της χώρας, παγιδευμένες όπως είναι στα πολιτικά παιχνίδια που παίζονται μεταξύ των σλαβικών και αλβανικών κομμάτων από την μία και της σημερινής κυβέρνησης και της αντιπολίτευσης από την άλλη.

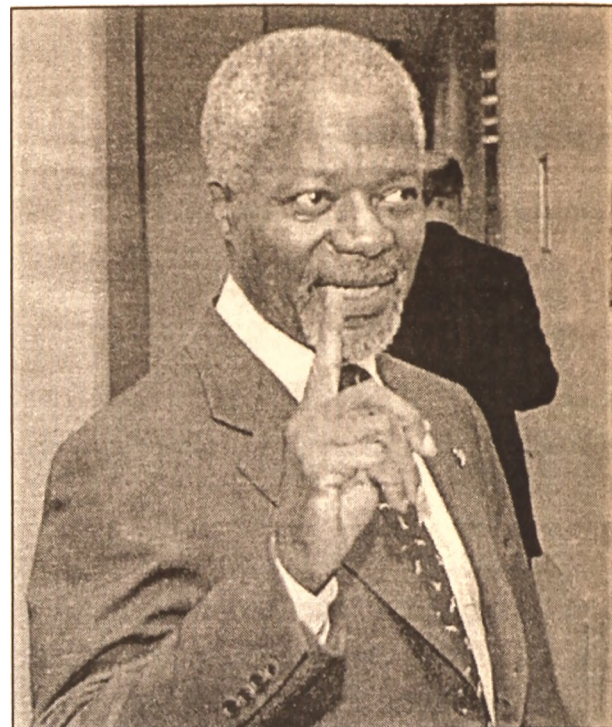
Από την άλλη πλευρά, η νέα κυβέρνηση, αντιμετωπίζοντας τα τεράστια οικονομικά προβλήματα που της κληροδότησε η προηγούμενη κυβέρνηση του Λιούπτσο Γκεοργκίεφσκι και τα οποία προκαλούν ήδη έντονες κοινωνικές αντιδράσεις, προσπαθεί να πετύχει ένα νέο δάνειο από την Παγκόσμια Τράπεζα, ενώ την ίδια στιγμή επιδιώκει να φέρει σε λογαριασμό το βρόμικο αλισβερίσι που έγινε από την κυβέρνηση Γκεοργκίεφσκι σχετικά με κάποιες ιδιωτικοποιήσεις.

Και δεν φτάνουν μόνο αυτά. Εδώ και πάνω από μία εβδομάδα έχει εκδηλωθεί και κλιμακώνεται συνεχώς μια έντονη «κόντρα» μεταξύ του πρωθυπουργού Μπράνκο Τσερβένκοφσκι και του προέδρου της χώρας Μπόρις Τράικοφσκι, οι οποίοι διαφωνούν πλέον ανοιχτά σε αρκετά σοβαρά ζητήματα. Μια «κόντρα» που οφείλεται κυρίως στην προσπάθεια του πρώτου να αφαιρέσει από τον δεύτερο όλες τις τυπικές και άτυπες εξουσίες στα θέματα εξωτερικής πολιτικής και άμυνας, όπως έκανε άλλωστε και πριν από αρκετά χρόνια με τον πρώην πρόεδρο Κίρο Γκλιγκόροφ.

κρατικής Ένταξης, που έχει ιδρύσει ο πρώην ηγέτης του UCK Αλί Αχμέτι και το οποίο συμμετέχει στη νέα κυβέρνηση συνασπισμού, διεκδικεί θέση και στη διαπραγματευτική ομάδα για το θέμα του ονόματος.

Εκπρόσωπος του κόμματος δήλωσε

ότι οι Αλβανοί θέλουν να έχουν λόγο σε όλα τα θέματα που απασχολούν τη χώρα, επομένως και στο ζήτημα του ονόματος, για το οποίο διευκρίνισε ότι σε καμία περίπτωση δεν θα αποδεχτούν λύση που δεν θα έχει και την δική τους συγκατάθεση.

Βαλκανική περιοδεία του Ανάν

Με σκοπό να ξεκαθαρίσει ορισμένες εκκρεμότητες στα Βαλκάνια, ο γ.γ. του ΟΗΕ Κόφι Ανάν πραγματοποίησε την περασμένη εβδομάδα περιοδεία στην περιοχή και συναντήθηκε διαδοχικά με τους πολιτικούς ηγέτες του Κοσσυφοπεδίου, της Βοσνίας, της Κροατίας και της Σερβίας, στους οποίους έκανε κάποιες σημαντικές επισημάνσεις.

Τι τους είπε ο Ανάν;

— Στο Κοσσυφοπέδιο θύμισε ότι ακόμα δεν έχει αποφασισθεί το μελλοντικό «στάτους» της επαρχίας· για τον λόγο αυτό ζήτησε από όλες τις εθνότητες —κυρίως τους Αλβανούς— να σεβαστούν το ψήφισμα 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας. Επίσης είπε ότι «οι εκλεγμένοι ηγέτες φέρουν την αποκλειστική ευθύνη για την ενίσχυση μιας πολυεθνικής κοινωνίας, στην οποία οι σχέσεις εξακολουθούν να είναι εύθραυστες» και τόνισε ότι πριν από την τελική διευθέτηση του καθεστώτος της επαρχίας «οι μεταβατικοί θεσμοί οφείλουν να υλοποιήσουν μερικές σημαντικές δεσμεύσεις τους, που είναι η ασφάλεια, η επιστροφή των προσφύγων ανεξάρτη-

τα από εθνικότητα, η επανένταξη των μειονοτήτων στις κοινωνικές δομές, ο σεβασμός των μειονοτικών δικαιωμάτων και η οικονομική ανάπτυξη».

Όλα αυτά βεβαίως δεν είναι τυχαία, καθώς είναι γεγονός ότι οι σχέσεις ιδιαίτερα μεταξύ Αλβανών και Σέρβων πάνε από το κακό στο χειρότερο. Εδώ και δύο εβδομάδες μάλιστα Αλβανοί κατέστρεψαν εκκλησίες των Σέρβων, με αποτέλεσμα να αναβληθεί η επιστροφή ενός μεγάλου αριθμού προσφύγων από τη Σερβία. Εξάλλου οι σέρβοι βουλευτές της επαρχίας είχαν κηρύξει αποχή από τις εργασίες της βουλής, την οποία διέκοψαν μόλις μία ημέρα πριν την επίσκεψη Ανάν.

Παράλληλα είναι γνωστό ότι αλβανικές συμμορίες από το Κοσσυφοπέδιο ελέγχουν το λαθρεμπόριο ναρκωτικών και άλλων ειδών στο έδαφος των Σκοπίων.

— **Στη Βοσνία** κάλεσε τον λαό «να μείνει προσηλωμένος στην ειρήνη και την ανεκτικότητα και να συμβάλει στη δημιουργία μιας κοινωνίας βασισμένης στην έννομη τάξη, τη δικαιοσύνη και τους δημοκρατικούς θεσμούς».

Ιδιαίτερα στη Βοσνία η επίσκεψη του Ανάν έγινε με αφορμή τον τερματισμό του ερχόμενο Ιανουάριο της αποστολής του ΟΗΕ που βρίσκεται στο νέο αυτό κράτος από το 1995 και η οποία αναμένεται να αντικατασταθεί από δύναμη αστυνόμευσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αν και ακόμα δεν είναι γνωστό τι πρόκειται να κάνει το ΝΑΤΟ του οποίου η Βοσνία αποτελεί προτεκτοράτο. Με την ευκαιρία αυτή πάντως ο Ανάν αποκάλυψε ένα μνημείο που στήθηκε στο Σεράγιεβο για τους περισσότερους από 800 κυανόκρανους και πολιτικό προσωπικό του ΟΗΕ που σκοτώθηκαν κατά τη διάρκεια του πενταετούς πολέμου στη Γιουγκοσλαβία.

— **Στην Κροατία** τόνισε ότι η χώρα αυτή πρέπει να διευθετήσει το πρόβλημα των αγνοουμένων και των προσφύγων, καθώς επίσης να βελτιώσει τη συνεργασία της με το διεθνές δικαστήριο της Χάγης, ώστε «να ικανοποιήσει τις προσδοκίες της διεθνούς κοινότητας για την απόδοση δικαιοσύνης και την τιμωρία όσων ήταν υπεύθυνοι για τα

δεινά της περασμένης δεκαετίας».

Στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος του Ανάν πάντως ήταν κυρίως η πορεία των διαπραγματεύσεων αναφορικά με την χειρσόνησο Πρέβλακα στην Αδριατική, σημείο τριβής μεταξύ Κροατίας και Σερβίας, για τις οποίες ο κροάτης πρωθυπουργός Ίβιτσα Ράτσαν διαβεβαίωσε ότι σημειώνουν σημαντική πρόοδο, εκφράζοντας την αισιοδοξία ότι μέσα στον ερχόμενο μήνα θα υπογραφεί η συμφωνία που θα ρυθμίζει το θέμα αυτό.

— **Στη Σερβία**, όπου τον ερχόμενο μήνα θα επαναληφθούν οι προεδρικές εκλογές που είχαν ακυρωθεί τον Οκτώβριο, ο Κόφι Ανάν συζήτησε κυρίως θέματα που αφορούν στο Κοσσυφοπέδιο, για το οποίο επανέλαβε ότι στόχος της διεθνούς κοινότητας παραμένει η δημιουργία μιας πολυεθνικής και δημοκρατικής κοινωνίας, με τη διασφάλιση του σεβασμού των μειονοτικών δικαιωμάτων.

Για το θέμα αυτό εξάλλου, ο πρωθυπουργός Ζόραν Τζίντζιτς δήλωσε ότι σύντομα θα αρχίσει απ' ευθείας διάλογος μεταξύ Βελιγραδίου και Πριστίνας με θέμα όλα τα προβλήματα που απασχολούν τους κατοίκους της επαρχίας, όπως περιουσιακά, εργασίας, εκπαίδευσης, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης κ.ά.

— Πέρα από τα υπόλοιπα θέματα που απασχόλησαν τον γ.γ. του ΟΗΕ στις πρώην Γιουγκοσλαβικές Δημοκρατίες που επισκέφθηκε, έμφαση δόθηκε επίσης στην αξίωσή του προς όλες τις πλευρές να εντείνουν τη συνεργασία τους με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο της Χάγης. Ίσως να μην είναι τυχαίο μάλιστα ότι ταυτόχρονα με τον Κόφι Ανάν στην περιοχή βρέθηκε και η εισαγγελέας του δικαστηρίου Κάρλα ντελ Πόντε, η οποία εκτός των άλλων παρουσίασε και νέες κατηγορίες εναντίον κυρίως Σέρβων που ζητούνται για να δικαστούν στη Χάγη.

Εδώ χαρακτηριστική ήταν η δήλωση του προέδρου Κοστούνιτσα, ο οποίος διαβεβαίωσε ότι το Βελιγράδι παραμένει σταθερό στην απόφασή του να συνεργασθεί, επεσήμανε όμως την πολυπλοκότητα που παρουσιάζει το θέμα της παράδοσης ατόμων που κατηγορούνται.

— Με το δικαστήριο της Χάγης όμως προβλήματα αντιμετωπίζουν τώρα και τα Σκόπια, από τα οποία η Κάρλα ντελ Πόντε ζητεί να της δώσουν τους φακέλους πέντε υποθέσεων που θεωρείται ότι είναι της αρμοδιότητας του Διεθνούς Δικαστηρίου, καθώς αφορούν σε γεγονότα της περιόδου των ένοπλων συγκρούσεων που σημειώθηκαν τον περασμένο χρόνο.

Συγκεκριμένα ζητούνται οι φάκελοι για την κακομεταχείριση σλάβων υπαλλήλων μιας κατασκευαστικής εταιρείας έξω από το Τέτοβο· για το κλείσιμο από ομάδα του UCK μιας λίμνης από την οποία τροφοδοτείται με νερό η πόλη του Κουμάνοβο· για τη δολοφονία ομάδας Αλβανών στο χωριό Λούμποτεν, έξω από την πόλη των Σκοπίων, στην οποία ως υπεύθυνος φέρεται ο πρώην υπουργός Εσωτερικών Λιούμπε Μπόσκοφσκι· για τους ομαδικούς τάφους Σλάβων που βρέθηκαν στο χωριό Νεπρόστενο του Τέτοβο, καθώς και για μια σειρά από εγκλήματα που βαρύνουν τον Εθνικό Απελευθερωτικό Στρατό των Αλβανών.

ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ

Λεύκωμα με άρθρα, μελέτες και πάνω από χίλιες τετράχρωμες φωτογραφίες που αποτυπώνει τη σύγχρονη νεοελληνική κακογουστιά. Αναλύει το κιτς, αναζητά τις ρίζες του και σχολιάζει με χιούμορ τις χιλιάδες περιπτώσεις του φαινομένου.

Κεντρική διάθεση, τηλ.: 010-72.32.819

ΑΜΠΝΤΑΛΛΑ ΑΜΠΝΤΑΛΛΑ:

Το βασικό ζητούμενο είναι να εργαστούμε για να σταματήσει αυτός ο κύκλος βίας...

Τη συνέντευξη πήρε η Μιράντα Μάρθα-Ρωμανού

Παλαιστινιακό –ή Μεσανατολικό, το ίδιο είναι– Δαβίδ εναντίον Γολιάθ, πετροπόλεμος, κυρίως παιδιών, εναντίον μιας υπερσύγχρονης πολεμικής βιομηχανίας. Με θύματα, και από τις δύο πλευρές, τον αθώο άμαχο πληθυσμό. Ανήλικα παιδιά που αντί για παιχνίδια έχουν μάθει καλά την τέχνη του πολέμου στους προσφυγικούς καταυλισμούς των Παλαιστινίων και από την άλλη ανυποψίαστοι πολίτες στους πολυσύχναστους δρόμους των ισραηλινών πόλεων θύματα αντεκδίκησης της Χαμάς. Σε όλα αυτά η διεθνής κοινότητα και ο ΟΗΕ δείχνουν αδυναμία να επιβάλουν τις αποφάσεις τους στις δύο αντιμαχόμενες πλευρές, ενώ η Ουάσιγκτον εμφανίζεται ως διαιτητής ανάλογα με τις ανάγκες της εξωτερικής πολιτικής της – άλλοτε αποδέχονται τον αρχηγό της PLO Γιασέρ Αραφάτ και άλλοτε τον χαρακτηρίζουν τρομοκράτη. Για όλα αυτά, για τη συνεχιζόμενη ένταση στην περιοχή, αλλά και για τις συνέπειες από μια επικείμενη επίθεση των ΗΠΑ στο Ιράκ, μιλά ο πρεσβευτής της Παλαιστινιακής Αρχής στην Αθήνα κ. Αμπντάλλα Αμπντάλλα, ευχόμενος, αυτός ο κύκλος αίματος να πάρει κάποτε ένα τέλος.

• *Είστε ικανοποιημένος από την μέχρι τώρα στάση της διεθνούς κοινότητας απέναντι στο παλαιστινιακό ζήτημα;*
– Όχι, δεν είμαστε ικανοποιημένοι. Πρώτον, ευελπιστούσαμε ότι η διεθνής κοινότητα και τα Ηνωμένα Έθνη που έχουν χρέος να τηρούν τη διεθνή νομιμότητα και τη διεθνή ειρήνη, δεν θα παρέβλεπαν τα ισραηλινά εγκλήματα όλα αυτά τα χρόνια και την παραβίαση όλων των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας εκ μέρους των Ισραηλινών. Δεύτερον, είμαστε απογοητευμένοι από τη στάση της διεθνούς κοινότητας, αλλά αναμένουμε ότι δεν θα παραμείνει απαθής, όπως εμφανίζεται μέχρι τώρα, μπροστά στα καθημερινά εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας που διαπράττει το Ισραήλ σε βάρος του άμαχου παλαιστινιακού λαού. Είναι αλήθεια, βέβαια, ότι έχουν υψωθεί φωνές υπέρ των δικαιών του παλαιστινιακού λαού, οι φωνές αυτές όμως χρειάζεται να μετατραπούν σε πρακτικά βήματα.

Η Μιράντα Μάρθα-Ρωμανού είναι απόφοιτος των πανεπιστημιακών σχολών Ιατρικής ΑΠΘ και City University of Liverpool και Columbia N.Y., απ' όπου πήρε τα πτυχία Bachelor και Master Δημοσιογραφίας. Σήμερα εργάζεται ως δημοσιογράφος (πολιτικό και διπλωματικό ρεπορτάζ) και κάνει τη διπλωματική της στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

• *Ποια ήταν η στάση της Ελλάδας απέναντι στο παλαιστινιακό πρόβλημα και τι άλλο περιμένετε στο άμεσο μέλλον από την ελληνική κυβέρνηση και τα κόμματα;*
– Η χώρα σας, ο λαός σας, έχει στενούς δεσμούς με τον παλαιστινιακό λαό από την αρχαιότητα και το Βυζάντιο μέχρι σήμερα. Το ελληνικό στοιχείο σημάδεψε με την παρουσία του την περιοχή μας και τον λαό μας.
Η Ελλάδα έχει γνωρίσει και αυτή ξένη στρατιωτική κατοχή. Το 1947 ψήφισε κατά της απόφασης του διαμελισμού της Παλαιστίνης στα Ηνωμένα Έθνη, θεωρώντας ότι η απόφαση ήταν άδικη για τον παλαιστινιακό λαό. Από τότε μέχρι και σήμερα όλες οι διαδοχικές κυβερνήσεις υιοθέτησαν μια σταθερή θέση υπέρ των δικαιών αιτημάτων του παλαιστινιακού λαού και υπέρ της εφαρμογής της διεθνούς νομιμότητας και στην περίπτωση των Παλαιστινίων.
Η στάση αυτή της Ελλάδας, ιδιαιτέρως μάλιστα μετά την εισβολή στον Λίβανο το 1982, υπήρξε πρωτοπόρα και τελικά δικαιώθηκε, αφού οι θέσεις της υιοθετήθηκαν τελικά και από τους ευρωπαίους εταίρους της, αν και δέκα χρόνια αργότερα.
• *«Ιντιφάντα» ή «τρομοκρατικές επιθέσεις»; ποιον τίτλο θα δίνετε εσείς προσωπικά στις ενέργειες της Χαμάς και των συμπατριωτών σας κατά της ισραηλινής κατοχής;*

— «Ίντιφάντα» είναι η εξέγερση του παλαιστινιακού λαού ενάντια στην καθημερινή ταπείνωση της αξιοπρέπειας του κάθε Παλαιστίνιου, η αντίσταση ενάντια στην συνεχιζόμενη ισραηλινή πολιτική απαλλοτρίωσης των παλαιστινιακών εδαφών, της αδιάκριτης δολοφονίας παλαιστινιακών στελεχών.

Όταν το Ισραήλ στέλνει τις στρατιωτικές του μονάδες να εισβάλουν σ' έναν παλαιστινιακό καταυλισμό ή σε μια παλαιστινιακή πόλη, και οι Παλαιστίνιοι αντιστέκονται άοπλοι, είτε με πέτρες είτε σε ορισμένες περιπτώσεις με ελαφριά όπλα που κατέχουν, το Ισραήλ αυτομάτως αποκαλεί την αντίσταση αυτή «τρομοκρατία».

Ποιος είναι όμως ο τρομοκράτης; Εκείνος που στέλνει υπερσύγχρονα αεροσκάφη, άρματα και μπουλντόζες για να βομβαρδίσουν και να κατεδαφίσουν σπίτια πάνω στους ενοίκους τους και να τους θάψουν ζωντανούς, ή εκείνος που αντιστέκεται σ' αυτό το έγκλημα με το δικαίωμα που του δίνει το γεγονός ότι βρίσκεται στην πατρίδα του, στο σπίτι του;

Αν τερματιστεί η κατοχή και αποχωρήσουν οι Ισραηλινοί από τα εδάφη μας, τότε θα επικρατήσει η ειρήνη, διότι όλοι μας θέλουμε μια ήρεμη φυσιολογική ζωή.

• *Μέχρι στιγμής έχουμε δει την Χαμάς να πραγματοποιεί τις επιθέσεις της σε σχολεία, καφετέριες, στάσεις λεωφορείων, σε αθώο άμαχο πληθυσμό της ισραηλινής πλευράς, και όχι σε στρατιωτικούς στόχους. Πώς το εξηγείτε αυτό;*

— Κατ' αρχήν, η Χαμάς έχει χτυπήσει και στόχους του ισραηλινού στρατού, όμως παράλληλα με την επικέντρωση της διεθνούς κοινής γνώμης στις ενέργειες της Χαμάς, τις οποίες εμείς δεν επικροτούμε, θα πρέπει να υπάρχει και αντίστοιχη επικέντρωση στις πράξεις του Ισραήλ που κατευθύνονται ενάντια στον άμαχο παλαιστινιακό λαό, καταστρέφοντας τις βασικές υποδομές της καθημερινής ζωής του.

Πού είναι η αντίδραση σ' αυτό και τι να πει κανείς για το ισραηλινό αεροπλάνο που έριξε μια βόμβα βάρους ενός τόνου σε μια πολυκατοικία με αποτέλεσμα 17 Παλαιστίνιους νεκρούς και άλλους 100 τραυματίες; Πώς να χαρακτηρίσουμε τους ισραηλινούς στρατιώτες που τοποθετούν νάρκες μπροστά στα σχολεία των Παλαιστίνιων, ώστε να τις πατούν τα παιδιά και να σκοτώνονται; Δεν είναι τρομοκράτης και εγκληματίας αυτός που στέλνει το αεροπλάνο του για να ρίξει μια ρουκέτα σ' ένα πλήθος Παλαιστίνιων που είχαν μαζευτεί εκείνη την ώρα για να μαζέψουν τα υπάρχοντά τους κάτω από τα κατεδαφισμένα σπίτια τους;

Όπως καταδικάζουμε τις ενέργειες της Χαμάς, που είναι η αντεκδίκηση για τα εγκλήματα των Ισραηλινών, θα πρέπει να καταδικάσουμε το ίδιο έντονα τα εγκλήματα αυτά των Ισραηλινών. Το βασικό ζητούμενο είναι να εργαστούμε για να σταματήσει αυτός ο κύκλος βίας.

• *Ο αρχηγός σας κ. Αραφάτ έχει αποκηρύξει τη δραστηριότητα της Χαμάς. Γιατί αρνούνται να υπακούσουν στις εκκλήσεις του;*

— Η Παλαιστινιακή Αρχή έχει μια σταθερή θέση, που είναι αντίθετη σε οποιαδήποτε ενέργεια βίας σε βάρος αμάχων — τέτοιες πράξεις δεν τις ανεχόμαστε. Σκεφθείτε όμως ποια είναι η ψυχολογική κατάσταση ενός Παλαιστίνιου που επι-

στρέφει στο σπίτι του και το βρίσκει βομβαρδισμένο και κατεδαφισμένο, με τη γυναίκα και τα παιδιά του δολοφονημένους από τον ισραηλινό στρατό.

Εμείς βεβαίως δεν δικαιολογούμε πράξεις βίας σε βάρος αμάχων με οποιοδήποτε τρόπο. Όμως ζητήσαμε από όλους, από τη διεθνή κοινότητα, να μας βοηθήσουν ώστε οι Παλαιστίνιοι να μην αντιμετωπίζουν τη ζωή με την πλάτη στον τοίχο, για να μην αναγκάζονται να φτάνουν σε πράξεις βίας.

Η διεθνής κοινότητα πρέπει να βοηθήσει ώστε οι Παλαιστίνιοι να μην στερούνται πλέον την ελευθερία τους, τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματά τους, τις εργασίες τους, την ελπίδα για το αύριο, το εισόδημά τους με το οποίο συντηρούν την οικογένειά τους. Να πάψουν να υφίστανται αυτή τη μαζική, συλλογική τιμωρία που επιβάλλει σε βάρος τους ο ισραηλινός στρατός κατοχής.

• *Σε έναν τέταρτο αποκλεισμό του κ. Αραφάτ από τους Ισραηλινούς, πώς πιστεύετε ότι θα αντιδράσει η PLO;*

— Βρισκόμαστε υπό κατοχή. Ίσως να υπάρξει και πέμπτη και έκτη φορά αποκλεισμός του κ. Αραφάτ και του αρχηγείου του. Αυτό που θέλουμε να τονίσουμε όμως είναι ότι η ισραηλινή κρατική τρομοκρατία, η ισραηλινή καταπίεση, δεν πρόκειται να λυγίσει το ηθικό και τη θέληση του λαού μας για ελευθερία και ανεξαρτησία.

• *Υπάρχουν σύννεφα πολέμου στην περιοχή σας. Μια πιθανή επίθεση των ΗΠΑ στο Ιράκ για δεύτερη φορά. Ποια θα είναι η στάση της Παλαιστίνης εδώ;*

— Εμείς από θέση αρχής είμαστε αντίθετοι στη χρήση βίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας

Μάνης 5, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: (01) 38 18 372, Fax: 33 01 583

Ένα συναρπαστικό βιβλίο, εικονογραφημένο με εξάισια έργα τέχνης, που μιλάει για τη λειτουργία του εγκεφάλου και τον τρόπο με τον οποίο βιώνουμε την τέχνη. Μια ξεχωριστή οπτική γωνία για μια άλλη «ανάγνωση».

SEMIR ZEKI

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΟΡΑΣΗ

ΜΙΑ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΓΚΕΦΑΛΟΥ

17 x 24 cm, σελ. 300 Τιμή: 26 €

για την επίλυση διαφορών. Δεύτερον, δεν είμαστε μόνο εμείς αντίθετοι σε οποιαδήποτε επιδρομή των ΗΠΑ κατά του Ιράκ, σε αυτό υπάρχει μία σχεδόν διεθνής ομοφωνία.

Το Ισραήλ και οι φίλοι του στην Αμερικανική Διοίκηση είναι εκείνοι που σπρώχνουν την κυβέρνηση των ΗΠΑ στην κήρυξη πολέμου εναντίον του Ιράκ. Διότι το Ισραήλ σχεδιάζει να εκμεταλλευτεί τον πόλεμο εναντίον του Ιράκ για να συνεχίσει και να διευρύνει τα εγκλήματά του σε βάρος του παλαιστινιακού λαού, με στόχο την πλήρη εθνοκάθαρση του

Ισραήλ από τους Παλαιστίνιους.

Εμείς θα αντισταθούμε με όλη μας τη δύναμη ενάντια σ' οποιοδήποτε σχέδιο των Ισραηλινών για την εκδίωξή μας από τα πατρία εδάφη. Και σας διαβεβαιώνω ότι, παρά την στρατιωτική υπεροχή που έχει με τη στήριξη της ακόμη μεγαλύτερης πολεμικής μηχανής των ΗΠΑ, σε περίπτωση πολέμου το Ισραήλ δεν θα βγει κερδισμένο.

• *Κατά τη γνώμη σας, το ενδιαφέρον του αμερικανού Προέδρου κ. Μπους για το Ιράκ εστιάζεται καθαρά στον βιολογικό εξοπλισμό του ή στον έλεγχο των πετρελαίων της περιοχής;*

— Κατ' αρχήν σε ό,τι αφορά τα βιολογικά όπλα, είναι γνωστό ότι στη δεκαετία του '80 οι ΗΠΑ ήταν εκείνες που εφοδίασαν το Ιράκ με την πρώτη ύλη που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την κατασκευή βιολογικών όπλων. Από την άλλη το Ισραήλ κατέχει αποδεδειγμένα βιολογικά και άλλα όπλα μαζικής καταστροφής, καθώς και τα μέσα για να τα εκτοξεύσει εναντίον των στόχων του.

Το Ιράκ έχει επιτρέψει στους διεθνείς παρατηρητές να ελέγξουν χωρίς εμπόδιο όλες τις εγκαταστάσεις του, για να βεβαιωθούν ότι δεν κατέχει ούτε βιολογικά ούτε άλλα όπλα μαζικής καταστροφής. Το Ισραήλ αντίθετα αρνείται έστω και να υπογράψει τη διεθνή σύμβαση για τη μη διάδοση των όπλων μαζικής καταστροφής. Άρα, αν πρέπει η διεθνής κοινότητα να επιτεθεί σε κάποια χώρα, για την κατοχή όπλων μαζικής καταστροφής, αυτή είναι το Ισραήλ και όχι το Ιράκ.

Το 1980 το Ισραήλ είχε κάνει την πρώτη πυρηνική δοκιμή του σε συνεργασία με το καθεστώς του «Απαρτχάιντ» της Ν. Αφρικής. Σήμερα διαθέτει περισσότερες από 200 πυρηνικές κεφαλές, οι οποίες –σύμφωνα με δηλώσεις ανώτατου αξιωματούχου της ισραηλινής αεροπορίας– μπορούν, όποτε κριθεί αναγκαίο, να μεταφερθούν και να ενεργοποιηθούν σε μισή ώρα από τη στιγμή που θα δοθεί η διαταγή. Άρα το Ισραήλ είναι ο αληθινός κίνδυνος για την ασφάλεια στη Μέση Ανατολή και όχι τα υποτιθέμενα όπλα του Ιράκ.

Από την άλλη πλευρά είναι γνωστό ότι το Ιράκ διαθέτει τα μεγαλύτερα κοιτάσματα πετρελαίου στον κόσμο σήμερα.

ΙΣΡΑΗΛ: ΜΥΡΙΖΕΙ ΛΥΣΗ, ΑΛΛΑ...

Ο κύκλος του αίματος συνεχίζεται στο Ισραήλ, έπου, παρά την αισιοδοξία που δημιουργούν τα πρόσφατα δυτικά σχέδια για επίλυση του προβλήματος στη χώρα και τη δημιουργία παλαιστινιακού κράτους, τόσο ο ισραηλινός στρατός όσο και οι Παλαιστίνιοι σκληραίνουν για άλλη μια φορά τη στάση τους – για διαφορετικούς λόγους η κάθε πλευρά.

Για την ισραηλινή πλευρά, η σκλήρυνση της στάσης οφείλεται κατά ένα μεγάλο μέρος στις επικείμενες βουλευτικές εκλογές που αναμένεται να διεξαχθούν τον ερχόμενο Ιανουάριο και για τις οποίες ο σημερινός πρωθυπουργός Αριέλ Σαρόν προσπαθεί να κερδίσει την υποστήριξη των οπαδών του κυβερνητικού σκληροπυρηνικού κόμματος Λικούντ, έναντι του εσωκομματικού αντιπάλου του Βενιαμίν Νετανιάχου, αλλά και να ενισχύσει γενικότερα τη θέση του έναντι του νέου ηγέτη του Εργατικού Κόμματος, του ειρηνόφιλου Αμράμ Μίντζα, ο οποίος εμφανίζε-

ται να αυξάνει τη δημοτικότητά του με τις πρόσφατες μετριοπαθείς εξαγγελίες του που ευνοούν τους Παλαιστίνιους.

Αντιθέσεις όμως υπάρχουν όπως είναι γνωστό και στο στρατόπεδο των Παλαιστινίων, στο οποίο ο ηγέτης του PLO Γιασέρ Αραφάτ αντιμετωπίζει την έντονη αντίδραση των μαχητικών ομάδων της Χαμάς και άλλων οργανώσεων που δεν συμφωνούν με μια λύση που θα έρχεται από ξένους παράγοντες και άρα θα ικανοποιεί κυρίως τους Ισραηλινούς.

Έτσι συνεχίζονται οι βομβιστικές και οι στρατιωτικές ενέργειες, κατά κύριο λόγο εναντίον αμάχων, πράγμα που απειλεί να τορπιλίσει οποιαδήποτε ειρηνευτική διαδικασία ακολουθηθεί μετά τις επικείμενες εκλογές, με στόχο τη δημιουργία παλαιστινιακού κράτους, την οποία παρά τη σκληρή τακτική του φαίνεται να αποδέχεται τελικά και ο Αριέλ Σαρόν.

Μια μαρτυρία για τον Εμφύλιο

της Βασιλικής Παπαγιάννη

Το κείμενο που ακολουθεί είναι μια προφορική μαρτυρία της Μαρίας Χατζή από το Σαραντάπορο, για τα χρόνια της Κατοχής και του Εμφυλίου, που κατέγραψε η πεζογράφος Βασιλική Παπαγιάννη από τη Λάρισα, το καλοκαίρι του 1991.

Λέγομαι Μαρία Χατζή. Στοῦ πατέρα μου – Πάσχου. Έδω, στό Σαραντάπορο γεννήθηκα, τό 1910.

Ἀδέλφια ἤμασταν τέσσερα. Μάνα δέν εἶχαμε. Μᾶς ἄφησε ὀρφανά ἡ μάνα μας, μέ τόν μπαμπά μας μόνο. Καί μᾶς πάντρεψε ἡ γιαγιά.

Ὅταν παντρεύτηκα, βρῆκα στό σπίτι τοῦ ἄντρα μου – Λάμπρο τόν ἔλεγαν τόν ἄντρα μου – βρῆκα πεθερά, πεθερό, δύο συνυφάδες, τούς ἄντρες τους καί τά παιδιά τους. Ὑστερα ἦρθαν καί τά δικά μου παιδιά, ἔξι ἔκανα, γίναμε δεκαοχτώ ἄτομα. Καλά ἤμασταν.

Τότε δέ λέγαν τίς γυναῖκες μέ τό δικό τους τ' ὄνομα. Γιάννη λέγαν τόν πεθερό μου – Γιάννη φωνάζαν τήν πεθερά μου. Ἐγώ ἤμαν ἡ Λάμπραινα· τή μιά συνυφάδα μου τή Βαγγελή τή φωνάζαν Μήτραινα, τήν ἄλλη, τήν Ἀγαθή, Γιώργαινα.

Ἡ πεθερά μου δέν ξεχώριζε τά παιδιά. Δέν ἀκούστηκε νά μαλώσει κανένα ἀπ' τά ἐγγόνια της οὔτε νά κατηγορήσει μιά ἀπ' τίς νύφες της, οὔτε γείτονα. Μεγάλωσε τά παιδιά ἀπ' τίς συνυφάδες της, πέθαναν οἱ συνυφάδες της, αὐτή τά πάντρεψε. Μεγάλωσε καί παιδιά ξένα. Δέν ἤξερε γράμματα, ἦταν ὁμως λογική, ἦταν ἡρεμη. Καί τραγουδοῦσε μόνη της:

Ἄσε με Χάρε, ἄσε με, σήμερα μή μέ πάρεις

Ταχιά! Σαββάτο νά λουστῶ, τήν Κυριακή ν' ἀλλάξω

Καί τή Δευτέρα τό πρωί ἔρχομαι μοναχιά μου.

Ἐξησε ἐνενηνταπέντε χρόνια.

Δέν τόν πῆραν τόν ἄντρα μου στόν Ἀλβανικό πόλεμο, μπορεῖ πού εἶχαμε ἔξι παιδιά. Πῆγαν τά δύο ἀδέρφια του. Ὁ Γιώργος πιάστηκε αἰχμάλωτος, γύρισε μετά ἀπό χρόνια.

Θέλω νά τά λέω ὅσα ἔζησα, σ' ἐκείνον τόν ἄνθρωπο πού πρέπει νά τά πῶ.

Πρόεδρος στό χωριό μας, τότε, μέ τούς Γερμανούς, ἦταν ὁ Θόδωρος Γκουτζουρέλας. Κι ὅταν οἱ Γερμανοί ἔκαψαν τό χωριό, αὐτοί δέν ἔπαθαν τίποτα. Τοῦ Γκουτζουρέλα τά σπίτια δέν τά ἔκαψαν. Μόνο τῶν Γκουτζουρέληδων τά σπίτια δέν κάηκαν.

Ἦρθαν, ἐδῶ, Γερμανοί καί μάζεψαν τά γυναικόπαιδα ὅλα. Τούς μάζεψαν μπροστά· παπποῦδες, γριές, νέες γυναῖκες, παιδιά καί τούς ἔβγαλαν σέ μιά βρύση, κι ἔκαψαν ὅλα τά σπίτια, πῆραν τούς νέους, εἴκοσι... εἴκοσπέντε χρονῶ· χώρισαν τά ζευγάρια. Ἦταν παντρεμένοι ὅλοι – τότε παντρεύονταν μικροί. Τούς ἔβγαλαν στό Μέγα, πού λέμε ἐμεῖς. Ἀφῆσαν τίς γυναῖκες πίσω καί πῆραν τούς ἄντρες. Καί μετά τούς μαζεῦουν μπροστά καί τούς πᾶνε σ' ἕνα μέρος πού τό λέμε Μελίσσι. Ἦταν 17 τοῦ Γενάρη τοῦ 1944. Καί τούς σκότωσαν. Ὅσοι δέν εἶχαν σκοτωθεῖ – δέν τούς πῆρε τό πολυβόλο – ἔπесαν κάτω κι ἔκαναν ὅτ' εἶναι σκοτωμένοι. Ὑστερα πῆγαν καί τούς ἔβαλαν τό πιστόλι – ἄλλου σ' αὐτί, ἄλλου στό στόμα. Ἀφῆσαν, ἄλλος πέντε παιδιά... ἄλλος δύο... ἄλλος τρία... Ἀφῆσαν ὅλοι παιδιά.

Κι αὐτοί, οἱ Γκουτζουρέληδες ἦταν μέσα στά σπίτια τους, δέν τούς πείραξαν. Ὅταν ἔρχονταν οἱ Γερμανοί, φευγαν ὅλο τό χωριό· αὐτά τ' ἀδέρφια, οἱ Γκουτζουρέληδες, μέναν μέσα στά σπίτια τους, μέ τίς γυναῖκες τους, τά παιδιά τους, τά ὑπάρχοντά τους. Ἐμεῖς εἶχαμε τριακόσια πρόβατα, μᾶς τά μάζεψαν ὅλα.

Ἐκαψαν τό χωριό μέσ στό χειμῶνα. Φτιάξαμε καλύβες, παράγκες – ἐκεῖ μέναμε. Καί τό καλοκαίρι ἐρχόμασταν κρυφά, τή νύχτα, θερίζαμε, καί τή μέρα φεύγαμε, κρυβόμασταν.

Διάβαζε πολύ ὁ ἄντρας μου, δέν ξέρω τί διάβαζε, εἶμαι ἀγράμματη. Ἐλε-

γε: «Θά ῥθοῦν κομπίνες, θά θερίζουν τό στάρι, θά τό φέρουν τό στάρι στό σπίτι.» Ἐλεγα ἐγώ: «Θά ῥθοῦν... θά ῥθοῦν... κάθισε καί καρτέρα...»

Σκεφτόμουν νά τόν πάω σέ παπά νά τόν διαβάσει...

Γύριζε ὁ ἄντρας μου στά χωριά γύρω καί μιλοῦσε· τότε μέ τούς Γερμανούς. Εἶχε γερό πόστο ὁ ἄντρας μου, δέν ἄφηνε νά γίνει κακό ἀπ' τούς ἀντάρτες στό χωριό. Μιλοῦσε ὅπως αὐτοί πού εἶχανε βγάλει τό σχολεῖο. Ἡ Μηλέα – παλιά Βούρμπα – ἦταν τό χωριό τῆς μάνας του κι ἐκεῖ εἶχανε δάσκαλο ἕναν κομμουνιστή, τόν Νίκο τόν Πλουμπίδη. Εἶχε συγγενεῖς ὁ ἄντρας μου ἐκεῖ καί τούς ἔβρισκε, καί κουβεντιάζαν. Καί τόν ἔμπασαν, λέω, συγγενεῖς του, στό φρόνημα τοῦ Πλουμπίδη. Κι ἔλεγε πῶς δέν θά θερίζουμε τό στάρι μέ τά δρεπάνια... κι ἄλλα τέτοια... καί σκεφτόμουν νά τόν διαβάσει κανέναν παπᾶς – ὅτι δέν ἦταν στά καλά του.

Δέν ἄφησε ὁ ἄντρας μου νά πειράξουν οἱ ἀντάρτες κανέναν ἐδῶ, στά χωριά, γύρω· οὔτε νά σκοτώσουν. Μόνο εἶχαν πάρει λίγα πρόβατα.

Ἐφυγαν οἱ Γερμανοί, φάνηκαν τά Μ.Α.Υ.² Ἦρθαν στρατός. Καί τότε μέναμε σέ ξένο σπίτι, γιατί οἱ Γερμανοί τά ἔχαν καμένα τά πιό πολλά σπίτια.

Ἐρχόταν ὁ Λάμπρος ἀπ' ἔξω καί, μιά βραδιά, τόν εἶδε ὁ Τριαντάφυλλος ὁ ξάδερφός του. Τό πρωί ἦρθαν, τόν ζήτησαν τόν ἄντρα μου ὁ στρατός. «Δέν ἦρθε» εἶπα ἐγώ. Δέν ἤξερα ὅτι θά μαρτυροῦσαν τά πρῶτα του ξαδέρφια, ὁ Τριαντάφυλλος, ὁ Γρηγόρης πού εἶχα μέσα στό σπίτι... πού ἔμπαιναν κι ἔβγαιναν... Κι ὁ στρατός ἔλεγαν: «ψές ἦρθε ὁ Λάμπρος τήν τάδε ὥρα...» Τήν ἄλλη: «Τήν τάδε ὥρα...» Κι ἐγώ: «Ποιός τό εἶπε;» Κι ἦταν αὐτοί πού τά ἔλεγον.

Ὁ πρόεδρος τοῦ χωριοῦ, ὁ Θόδωρος Γκουτζουρέλας, ἔρχεται στό σπίτι, βρίσκει τόν ἄντρα μου, λέει: «Λάμπρο, γιατί ἔκατσεσ δῶ;» «Θά κάτσω» λέει ὁ ἄντρας μου, «νά παρουσιαστῶ. Δέν μπορῶ νά φύγω, ἔχω

οικογένεια μεγάλη.»

‘Ο πατέρας μου ήθελε νά μείνει ό άντρας μου, νά παραδωθεϊ στό στρατό. Κι ό άντρας μου ήθελε νά παραδωθεϊ. Κι αυτός ό χωριανός μας, ό πρόεδρος, είχε άλλα σχέδια. «Θά φύγεις» του λέει. ‘Ο άντρας μου είχε τά παπούτσια του βγαλμένα –κάθονταν νά πάει ό στρατός, πού ήταν στην έκκλησία– κάθονταν νά τόν πιάσουν. Κι ό πρόεδρος, πού τά ‘χε καλά μέ τό στρατό τώρα, «Όχι» του λέει, «θά φύγεις; ό στρατός είναι στην έκκλησία.» «Δέ φεύγω» ξαναλέει ό άντρας μου. «θά καθίσω νά μέ πιάσουν.» Κι ό πρόεδρος πάλι: «Θά φύγεις!» και του παίρνει τά παπούτσια και τόν έβγαλε έξω απ’ τό χωριό. Περίμενε ώσπου νά φύγει ό άντρας μου, κι αυτός γύρισε πίσω. “Υστερα πάει πάλι αυτός στό στρατό, λέει: «Ό Λάμπρος Χατζής έφυγε στό αντίρτικο.» Κι έρχονται φαντάροι, κάνουν έρευνα στό σπίτι. Άνοιγουν τά μπαούλα και ψάχνουν. Και λέει ή πεθερά μου: «Άνοιξτε ό,τι θέλετε.» Κι αυτοί «Άν πιάσουμε τό γιό σου» τής λένε, «θ’ άρμαθιάσουμε τ’ άντερά του στό φράχτη.» Μπορούσαν νά τόν πιάσουν άν ήθελαν, μά ή προπαγάνδα τά ‘θελε αλλιώς νά γίνουνε τά πράγματα. Πώς, τάχα, αυτός ό χωριανός μας θά φύλαγε τό χωριό μας απ’ τό στρατό κι ό άντρας μου θά τό φύλαγε απ’ τούς άντάρτες. Πού βγαίναν πάλι στά βουνά πολλοί: σάν τόν δικό μου τόν άντρα.

Και τί φύλαγμα ήταν αυτό; Νά διώξει τόν άντρα μου, νά σκοτώσει έμένα. Στό χωριό δέν είχε γίνει κανένα κακό απ’ τούς άντάρτες. ‘Ο πρόεδρος, ό Θόδωρος Γκουτζουρέλας ήθελε νά διώξει τόν Λάμπρο γιά νά φυλαχτεϊ ή οικογένειά του. Άλλά έμένα δέ μέ φύλαξαν οί Γκουτζουρέληδες. Και πάλι αυτοί δέν έπαθαν τίποτα, όπως τότε μέ τούς Γερμανούς.

Και πώς νά μεγαλώσω έξι παιδιά δίχως πατέρα; Μαζί μέ τά κουνιάδια μου, τό Γιώργο και τό Μήτρο, τά μεγάλωσα. Είχαμε δυό δωμάτια κι ήμασταν δεκαοχτώ άτομα. Κοιμόμασταν καταγής όλοι. Ρίχναμε ένα τσόλι καταγής – στην άράδα τά παιδιά μου και τά παιδιά από τίς τρεις συνυφάδες μου.

Τρώγαμε λάχανα, κρομμύδια: είχαμε λίγα σπαρτά. Δούλευαν τά κουνιάδια

μου. ‘Ο Χρήστος, ό μεγαλύτερος απ’ τά παιδιά μου, πιάστηκε τσομπάνος, μάς έφερνε, τρώγαμε. Βοσκοῦσε πρόβατα μαζί μέ τόν μπάρμπα μου τόν Πασχογιάννη. Καί πάει κεϊ ένας απ’ τούς Μάυδες και λέει: «Μπάρμπα-Γιάννη, θέλω νά μου δώσεις ένα σφαχτό.» ‘Ο μπάρμπα μου αυτός είχε γιό άντάρτη, ό δικός μου ό Χρήστος είχε τόν πατέρα του άντάρτη. «Νά σοῦ δώσουμε» του λέει. Και στό γιό μου: «Πιάσε Χρήστο, τή γίδα!» Τή δίνει ό γιός μου. Και λέει ό μπάρμπα μου στόν Μάυ: «Καλά, θά τήν πάρετε τή γίδα, θά τήν ψήσετε, θά τή φάτε. Έγώ θά βγῶ αύριο στό χωριό και θέλω νά μου φέρετε τήν πλάτη χωρίς κρέας.» Και τήν πήρε τήν άλλη μέρα ό Πασχογιάννης, και κοιτάει τήν πλάτη, και λέει: «Θά μάς πάρουν έναν άνθρωπο και θά τόν τιμωρήσουν: θά τόν βαρέσουν.»

Τά ‘δειχνε ή πλάτη όλα. Τηρούσε³ τήν πλάτη και ήξερε τί θά γινόταν. Αυτός τηρούσε τό γάλα απ’ όλα τά γίδια, κι έλεγε: «Χρήστο, τό βράδι έχουμε βροχή. Πάρε τό παλτό σου.» Τηρούσε τό γάλα κι έλεγε: «Έχουμε κακοκαιριά, έχουμε άέρα.» Καταλάβαινε και τά σύννεφα αυτός. Είχε κάνει στη Ρωσία αιχμάλωτος τρία χρόνια, πριν τόν τελευταίο έτοῦτον πόλεμο. Κι αυτός έλεγε ακόμα ότι θά ‘ρθοῦν τά χρόνια πού θά κόψουν οί γυναίκες τίς πλεξοῦδες και θά γίνουν σάν άγόρια. Ρολοί δέν είχε, κι όταν ήθελε ν’ άρμέξει, έπαιρνε τόν ίσκιο και μετροῦσε – πόσα πόδια: κι έλεγε: «Τώρα είναι απόγεμα, πρέπει ν’ άρμέξουμε.»

Ήταν τάγμα έδῶ. Τάγμα θανάτου, τό ‘λεγαν. Του Γρίβα.

Μιά μέρα είχαν σκοτώσει τρεις, δούλευαν γιά τούς άντάρτες αυτοί οί τρεις. Τούς βρήκαν μέ χαρτιά και τούς σκότωσαν. “Όχι ό στρατός, άλλοι.

Ήμασταν στά χωράφια, δουλεύαμε: πολλές γυναίκες. Άκούσαμε τά όπλα, φοβηθήκαμε. Πήραμε τόν άνήφορο γιά τό βουνό. Λέμε ή μιά στην άλλη: «Ποῦ έπεςαν τά όπλα; Ποιοί σκοτώνουν;» «Α» λέω εγώ, «δέν θά μείνει κανένας, όλους θά μάς σκοτώσουν.» Κι αυτά τά λόγια μου φτάνουν στ’ αυτιά τους. Γυναίκα, απ’ τήν παρέα, τό είπε στόν άντρα της και μαθεύτηκε.

Δέν ήμουν στό σπίτι όταν ήρθαν νά μέ πιάσουν. Ήταν τρεις φαντάροι.

Ήμουν μακριά, στόν κήπο: πότιζα. Έψαχναν νά μέ βροῦν. Κι όταν μέ πήραν ήταν μαζί μου κι ό Μήτρος, ό κουνιάδος μου: αλλά αυτόν τόν έδιωξαν. Καί μαζί μ’ έμένα έπιασαν κι άλλες γυναίκες πού τίς έβαλαν στ’ αυτοκίνητα, τίς πήγαν στη Λάρισα, στό στρατόπεδο. Ή κουνιάδα μου ή Βάγια κάθησε όχτώ μέρες, γύρισε. Μιά άλλη, ύστερα από κάμποσο καιρό, πέθανε. Άρρώστησε μέσα στό στρατόπεδο. Τήν είχαν μέσα στίς βρύσες, στά νερά, κι ήταν φθινόπωρο. Ήταν μικρή, δέν πρόλαβε νά κάνει παιδιά. Έφυγε ό άντρας της έξω, στά βουνά, αυτήν τήν πήραν, ήρθε στό χωριό και πέθανε. Ήταν είκοσι χρονῶ. Σκοτώθηκε ό άντρας της.

Μή ρωτᾶς ποιός μέ πρόδωσε. Δέν ξέρω από ποιόν έχω αυτό τό κακό.

«Θά μάς πάρουν έναν άνθρωπο και θά τόν τιμωρήσουν: θά τόν βαρέσουν» – όπως τά είπε ή πλάτη, έτσι τά έπαθα εγώ.

Μέ πήραν στό τάγμα, γιατί ήθελαν τόν άντρα μου πού ήταν στά βουνά. «Νά δώσεις μιά άνάκριση» είπαν.

Ήθελαν νά τούς δώσω λίρες εγώ. Πώς είχε φέρει ό άντρας μου λίρες και τίς άφησε δῶ. Έγώ τούς έλεγα: «Δέν είδα λίρες.»

Ήταν τρεις-τέσσερις αυτοί. Πρώτα μ’ έκοψαν τά μαλλιά μέ μαχαίρι – τά μαλλιά. “Υστερα μ’ έβαλαν στό ξύλο – μέ βάρεσαν.

Μέ χτυποῦσαν δυό-τρεις. Μου λέγαν: «Τώρα ξεζαλίστηκες;» Μέ άφηναν δυό-τρεις ώρες, μέ παίρναν πίσω, μέ χτυποῦσαν πάλι. «Ξεζαλίστηκες τώρα; Δέ θυμήθηκες τίποτα νά πεις;» Κι εγώ: «Δέν ξέρω τίποτα. Αυτά πού ήξερα, τά είπα. Οὔτε τόν άντρα μου είδα, οὔτε ροῦχα είδα.» Μέ χτυποῦσαν μέ κουρμπάτσι.⁴ Μέ χτυποῦσαν δυό-τρεις φορές τή μέρα. Μέ χτύπησαν και μέ τό όπλο ύστερα, στό κεφάλι. Άπό καλό δέν ακούω καλά; “Όταν έσπασε τό όπλο στό κεφάλι, είπαν: «Έσπασε τό όπλο, αυτό τό ιερό πράγμα, από σένα τήν κομμούνα;» Και μέ χτύπησαν πιό πολύ μετά. Κι όταν μέ χτυποῦσαν, λέγαν: «Γιατί είπες “Δέν θ’ απομείνει κανένας;”».

Κλαίω πού τά συλλογιόμαι.

Έκει πού μέ χτυποῦσαν, στό κρατητήριο, μόνο εγώ ήμουνα γυναίκα. Κι

ήταν εκεί κι ένας Μεταξιώτης, απ' τό χωριό Μεταξᾶ, καί τόν λέγαν ἔτσι· Νικόλα, τόν φωνάζαν. Τοῦ εἶχαν δεμένα τά χέρια καί τοῦ ἔβγαλαν τά παπούτσια. Τόν ξάπλωσαν, πέρασαν στά πόδια του τό ὄπλο καί τόν χτυποῦσαν στίς φτέρνες.⁵ Ἐκεῖνος τό 'χε χάσει καί τούς λέει: «Ἔχω ὄπλο.» Τόν πήραν, τόν πηγαίνουν στό χωριό του, στό Μεταξᾶ, ἀλλά δέν εἶχε ὄπλο νά τούς δώσει, καί τόν φέρνουν πίσω, καί τοῦ δώσαν κι ἄλλο ξύλο· πολύ. Γύρισε στό χωριό του, κι ἀπό λίγον καιρό πέθανε.

Ἀλλά ἦταν κλεισμένοι στό κρατητήριο καί δυό χωριανοί μου· ὁ Κίμων ὁ Καραμήτσιος καί ὁ Διονύσης ὁ Ντάλλας.

Ἀπό κεῖ, ὕστερα, μ' ἔδεσαν τά χέρια μέ χειροπέδες. Τά χέρια μου τά δέσαν πίσω. Δυό μέρες καί δυό νύχτες δεμένα τά χέρια. Δέν ἔκλαιγα. Τίποτα – στεγνή ἢ ψυχή.

Ἦταν ἐκεῖ, στό κρατητήριο αὐτοί οἱ χωριανοί μου καί μέ τάισαν. Ἐφερναν οἱ δικοί τους, απ' τό χωριό, φαῖ.

Ἐφεξε ἡ μέρα καλά, κι απ' τό κρατητήριο μέ παίρνουν δυό φαντάροι καί μέ πᾶνε σ' ἕνα ρέμα. Ἐμένα κι ἀκόμα ἕναν. Δεμένα τά χέρια μου καί μ' ἔβαλαν ψηλά, στό ρέμα, κι ἐκεῖ βάζουν τό πολυβόλο. Λέει ἕνας: «Θά σέ σκοτώσουμε.» «Σκοτώστε με» λέω. «Ἔχεις ἔξι παιδιά, τ' ἄφησε ὁ Βούργαρος αὐτός, πρέπει νά τ' ἀφήσεις κι ἐσύ; Πρέπει νά σκοτώσουμε;» «Πρέπει νά τ' ἀφήσω» λέω· «ἀφοῦ δέν ἔχω ἄλλο νά σᾶς δώσω – μιά ψυχή ἔχω μόνο νά σᾶς δώσω.» Ἔτσι εἶπα. Οὔτε φοβόμουν οὔτε ἔτρεμα. Τό 'χα πάρει ἀπόφαση νά σκοτωθῶ.

Στήσαν τό πολυβόλο. Γαλάζιες, κόκκινες σφαῖρες περνοῦσαν ἀπό δῶ, ἀπό δίπλα μου. Ἐγώ καρτεροῦσα νά μέ σκοτώσουν. Ὅρθια μ' εἶχαν. Ἐκανα μέσα μου τό σταυρό μου καί περίμενα. «Θά σέ σκοτώσουμε» λένε πάλι, «καί θά σέ ρίξουμε μέσα στό ρέμα· θά σέ φᾶνε τά λούπια⁶ καί δέν θά σέ δεῖ κανένας.» Λέω ἐγώ: «Δέν ἔχω κανέναν νά μέ δεῖ. Τά παιδιά μου εἶναι μικρά, ἕναν ἀδερφό πού ἔχω...»

Μέ παίρνει ἀπό κεῖ ἕνας φαντάρος – τώρα ἦταν ἄλλοι κάνα-δυό νά βάλουν ἐκεῖ πού εἶχαν βάλει ἐμένα – μέ παίρνει καί μοῦ λέει: «Γιατί δέ λές τί ἔχεις; Τά θέλουν αὐτοί – δῶσε ἅμα

ἔχεις.» Οἱ ἀνώτεροι δηλαδή θέλαν τίς λίρες. Πάλι ἐγώ: «Μιά ψυχή ἔχω νά τούς δώσω. Κι ἅμα θέλουν νά μέ σκοτώσουν, νά μέ πάρουν καί νά μέ πᾶνε στό χωριό, στήν πλατεία, νά μέ δοῦνε τό χωριό πῶς θά μέ σκοτώσουν.»

Μέ παίρνουν πάλι, μέ κλείνουν, ἐκεῖ, στό κρατητήριο μέσα. Ἀπό κεῖ, ὕστερα, μέ πλάκωσαν μέ πέτρες. Τ' ἀνάσκελα καί μ' ἔβαζαν πέτρες, ἐδῶ, στήν κοιλιά, στό στήθος. «Ἄμα σέ ξεπλάκωσουμε, θά σέ ντουφεκίσουμε» ἔλεγαν οἱ φαντάροι, «θά σέ ξεπλάκωσουμε ἐμεῖς ὅποτε θέλουμε.» Μέ πλάκωσαν μέ βαριές πέτρες καί πηδοῦσαν αὐτοί πάνω στίς πέτρες καί μ' ἔκαιγαν τό πρόσωπο μέ τσιγάρο. Δέν ἔκλαιγα, δέ φώναζα, εἶχα βάλει σίδερο στήν καρδιά μου. Τό 'χα πάρει ἀπόφαση.

Μ' ἄφησαν, ἐκεῖ, δυό-τρεῖς ὥρες.

Στό τάγμα, ἐκεῖ, πού μέ εἶχαν, ἔρχεται ἕνας απ' τό χωριό μου. Ἀντώνης Παλάσκας λεγόταν. Εἶχε τόν γαμπρό του φαντάρο, ἐκεῖ, στό τάγμα. Καί φέρνει στόν Ταξίαρχο ἕνα λαγό. Λέει: «Τί γίνεται μ' αὐτή τή γυναῖκα ἐδῶ;» «Μπορεῖ νά τή σκοτώσουμε» ἀπαντάει ὁ Ταξίαρχος, «μπορεῖ καί νά τή στείλουμε ἔξορία.» «Δέν θά τή στείλετε ἔξορία. Ἔχει ἔξι παιδιά» τοῦ λέει ὁ Ἀντώνης Παλάσκας.

Μέ ξεπλάκωσαν κι ἐμεινα, ἐκεῖ, στό κρατητήριο δυό βραδιές· μιάμιση μέρα... δυό μέρες... – ξέρω πόσες ἦταν; Μοῦ λένε: «Ἄμα ὑποστηρίζεις τό κόμμα, θά σέ πάρουμε ξανά πίσω.» Κι ἐγώ: «Οὔτε νά τό ὑποστηρίξω, οὔτε νά τ' ἀκούσω, οὔτε νά τό δῶ.»

Ὅ,τι ἤθελαν σ' ἔκαναν.

Ἦρθε, κεῖ πού ἤμουν, ὁ Ταξίαρχος. «Θά πᾶς στό χωριό σου» μοῦ λέει, «νά ταῖσεις τά παιδιά σου. Κι ἅμα φανεῖ αὐτός ὁ Βούργαρος, τί νά τόν κάνουμε;» «Ὅ,τι θέλετε» τοῦ λέω. «Σκοτώστε τον, κάντε τον ὅ,τι θέλετε. Νά μήν τόν ξέρω γιά ἄντρα μου.»

Ὑστερα μέ ρώτησε ποιό παιδί λυπᾶμαι πιο πολύ. «Ὅλα τά λυπᾶμαι» τοῦ λέω. «Ἀλλά τόν Γιάννη, πού εἶναι τριῶ χρονῶ, ὁ πιο μικρός, τόν λυπᾶμαι περισσότερο. Τά ἄλλα εἶναι λίγο πιο μεγάλα.»

Μ' ἀπόλυσαν. Περπατάω σιγά-σιγά. Κατεβαίνω σ' ἕνα ρέμα κι ἐκεῖ μέ βλέπει ὁ Ἀντώνης ὁ Παλάσκας.

«Μαρία» μέ φωνάζει, «ἔλα νά φᾶς

καρπούζια!» «Δέν τρώω» τοῦ λέω, «οὔτε καρπούζια οὔτε τίποτα.» Βρῆκα ἕνα κορίτσι ὕστερα, τή Ρήνα. Εἶδα ἀπό πέρα, εἶχε δυό παγούρια. Ἐνα παγούρι νερό τό ἦπια ὅλο. Πῶς τό ἦπια; Σάν κότα χαζιά. Λέω: «Ποῦ εἶναι τό πηγάδι;» Δείχνει ἡ Ρήνα. Πηγαίνω κι απ' τόν πόνο τόν πολύ πού εἶχα, βάζω τό κεφάλι μου στό νερό. Δέν ἦταν βαθύ, λίγο νερό ἔβγαине.

Ξεζαλίζομαι, σηκώνομαι. Ἦρθα, ἐδῶ, στό χωριό. Εἶχα δυό συννυφάδες, τά παιδιά τά εἶχαν πάρει αὐτές.

Καταπληγώθηκε τό σῶμα μου. Δέν καταλάβαινα πόνο, εἶχε μουδιάσει τό κορμί ὅλο. Μέ πατοῦσαν. «Ἐδῶ πονάει;» «Μέ πονάει.» «Ἐδῶ;»

Στούμπισαν οἱ συννυφάδες μου κρομμύδια καί μοῦ τά 'βαλαν στό κεφάλι.

Ὁ πατέρας μου κόβει ἕνα πρόβατο καί τό 'γδαρε. Παίρνει τό τομάρι, τ' ἄλειψε μέ λάδι, ἔβαλε καί θυμίαμα, ἔρχεται καί μοῦ τό περνάει πάνω απ' τό κεφάλι – νά τυλίξει ὅλο τό κορμί. Τό κορμί εἶχε γίνει γαλάζιο. Κάθισα εἰκοστέσσερες ὥρες μέ τό τομάρι. Βρώμιζε κι ἦρθε ἕνας ἄλλος καί τό τράβηξε. Κι αὐτός μ' ἔκοψε τέσσερα-πέντε γυαλιά, βεντούζες πού λένε – ἀφοῦ χάραξε μέ ξυράφι τό δέρμα· ἔβγαλε μιά λεκάνη αἷμα.

Κάθισα στό κρεβάτι δυό μέρες. Τά παιδιά μέ γυρεύαν. Κι ὁ πατέρας μου, ἀπό τότε πού μ' ἔπιασαν, μιά φορά ἦρθε στό σπίτι μου, ἔπειτα δέν ξαναπάτησε. Ὁ πατέρας ἤθελε νά μή φύγει ὁ ἄντρας μου, νά μείνει καί νά παραδωθεῖ στό στρατό. Ἦμαν τότε τριανταέξι χρονῶ.

Δέν τόν ἔχω τόν ἄντρα μου κι ἐγώ, σκοτώθηκε. Ρωτήσαμε, φτιάξαμε χαρτιά τρεῖς φορές, μᾶς γύρισαν πίσω.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ταχιά: αὔριο
2. Μ.Α.Υ.: Μονάδες Ἀσφαλείας Ὑπαίθρου.
3. Τηρῶ: Παρατηρῶ, θωρῶ, κοιτάζω.
4. Κουρμπάτοι: Μαστίγιο μέ πολλές δερμάτινες λουρίδες – σέ πλεξούδα – πού, κάποτε, καταλήγει σέ σφαιρίδιο.
5. Βασανιστήριο μέ φάλαγγα.
6. Λούπια: Λύκοι. Ἀπό τό λατινικό - lupus.
7. Πηγάδι: Στήν περιοχή τῶν ὑψίπεδων τοῦ Σαραντάπορου ὅπου εἶναι λίγο τό νερό, ὀνομάζουν τήν πηγὴ-πηγάδι.

Μικρομεσαίοι όλης της χώρας, ενωθείτε!

του Αυγουστίνου Ηλιόπουλου

Εμείς, οι εφτακόσιες πενήντα χιλιάδες Έλληνες, μικρομεσαίοι, ελεύθεροι επιχειρηματίες, γεννημένοι υπερήφανοι και θαρραλέοι, ίσως οι μόνοι, που επιλέξαμε να πάρουμε ο καθένας στα δικά του χέρια την προσωπική του μοίρα και δεν καταδεχθήκαμε να την φορτώσουμε σε ξένες πλάτες, στο Δημόσιο, στις ΔΕΚΟ ή σ' οποιονδήποτε τρίτον,

Προβληματισμένοι βαθύτατα με το νοσηρό κοινωνικό κλίμα που μας περισφίγγει ασφυκτικά εδώ και χρόνια,

Σκεφτήκαμε και καταλήγουμε σ' ακόλουθα:

1. **Διαπιστώνουμε** με παρηρησία ότι, σαν κατηγορία του ενεργού πληθυσμού, αποτελούμε το πιο σημαντικό κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας και της ελληνικής οικονομίας αφού, μαζί μ' όσους απασχολούμε, το σύνολο αυτών που συντηρούνται από τη δική μας δραστηριότητα, ξεπερνά τα δύομιση εκατομμύρια οικογενειών.

Με την ίδια βεβαιότητα διαπιστώνουμε επίσης ότι και σαν πρόσωπα, οι μικρομεσαίοι επιχειρηματίες είμαστε από τα πιο ζωντανά και τα πιο δημιουργικά στοιχεία της ελληνικής κοινωνίας. Κι αυτό είναι φυσικό γιατί ο αγώνας για επιβίωση και για προσωπική προκοπή, έτσι όπως, εμείς μόνο, δρούμε ολομόναχοι μέσα σε ένα σαφώς εχθρικό περιβάλλον, μας υποχρεώνει σε μόνιμη εγρήγορση, κινητοποιεί, ασκεί και ακονίζει ασταμάτητα το μυαλό μας και μας σπρώχνει αδιάκοπα σε συνεχείς αναπροσαρμογές και συνεχείς καινοτομίες, δηλαδή σε συνεχή δημιουργία. Εμάς μόνο, σε αντίθεση με όλες τις άλλες κατηγορίες του πληθυσμού που, κι όταν ακόμη μοχθούν, παραμένουν ωστόσο κατά βάθος ξένοιαστες γιατί έχουν φορτώσει στην Πολιτεία ή σε κάποιον ιδιώτη εργοδότη τη μέριμνα για το αύριο.

Συνοψίζοντας λοιπόν διαπιστώνουμε

ότι είμαστε και απαραίτητοι και άξιοι, ίσως μάλιστα από τους πιο απαραίτητους κι από τους πιο άξιους της ελληνικής κοινωνίας.

2. **Διαπιστώνουμε** ακόμη με μεγάλη οργή και μεγάλη αγανάκτηση ότι η αποφασιστική συμβολή μας στο κοινωνικοοικονομικό γίγνεσθαι αναγνωρίζεται μεν καθολικά αλλά η αναγνώριση αυτή ηθελημένα και υποκριτικά είναι μόνον φραστική. Στην πραγματικότητα είμαστε κοινωνικά, όχι απλώς υποβαθμισμένοι αλλά ουσιαστικά απόβλητοι. Πολίτες δεύτερης κατηγορίας, βολικοί, νομοταγείς κι ευκολόπιστοι, στους οποίους οι πάντες αδίστακτα φορτώνουν αφειδώς υποχρεώσεις χωρίς αντίστοιχα να τους αναγνωρίζουν δικαιώματα. (Δικαιώματα πρακτικώς ασκήσιμα βέβαια και όχι μεγαλόστομα, νομικά κατασκευάσματα, οικονομικώς απρόσιτα σε ταπεινούς, μεμονωμένους πολίτες.)

Με οργή και αγανάκτηση παρακολουθούμε τις άλλες επαγγελματικές κατηγορίες του πληθυσμού, πολιτικούς, δημόσιους υπαλλήλους, τραπεζικούς, τους ασφαλιστές που μας ασφαλίζουν, κι ακόμη τους δικηγόρους που μας υπερασπίζονται, τους δικαστές που μας δικάζουν, τους δικαστικούς επιμελητές που μας επιδίδουν τις κλήσεις, τους υπαλλήλους και τους εργάτες μας κι ένα σωρό άλλους «συμβούλους», παρασιτικούς μεσάζοντες και τοκογλύφους, τους παρακολουθούμε να συνωστίζονται και να αντιδικούν για το πώς θα διανεύουν ερήμην μας το εθνικό προϊόν που εμείς δημιουργούμε, μόνο εμείς, σε ξένους γι' αυτούς «αχυρώνες», με τη δική μας δημιουργικότητα, τη δική μας άγρυπνη, εξουθενωτική και συχνά υπεράνθρωπη προσπάθεια και κυρίως με δικό μας αποκλειστικό ρίσκο.

Συνοψίζοντας λοιπόν διαπιστώνουμε ότι είμαστε αδικημένοι ίσως μάλιστα

από τους πιο αδικημένους της ελληνικής κοινωνίας.

3. **Καταγγέλλουμε** την ελληνική Πολιτεία ότι είναι ο αρχικός και κύριος υπεύθυνος αυτής της υποβάθμισης. Ανήμπορη να οργανώσει αρμονικά και δίκαια την κοινωνία, να εκπληρώσει δηλαδή αυτό που συνιστά την κύρια αποστολή της, η ελληνική Πολιτεία εγκαταλείφθηκε σχεδόν αδιαμαρτύρητα στις παρεμβάσεις, ουσιαστικά στο έλεος των εκάστοτε ισχυρών (που, όχι τυχαία βέβαια, είναι και οι πιο άπληστοι και οι πιο αδίστακτοι) περιορίζοντας τον δικό της ρόλο στην παθητική διαχείριση μιας αναχρονιστικής δημόσιας διοίκησης, βαρύτατα μάλιστα διαβρωμένης από τη διαφθορά. Παράλληλα αναζήτησε εξιλαστήρια θύματα για να φορτώσει τη δική της ανικανότητα και τις δικές της ευθύνες.

Σαν πιο βολικούς επέλεξε εμάς γιατί είμαστε οι μόνοι ανοργάνωτοι και δεν μας φοβάται.

Έκανε αδίστακτα την άσκηση της δουλειάς μας μαρτυρική και κατάντησε τη ζωή μας ένα συνεχές ψυχοφθόρο άγχος. Αδιαφορώντας τελείως για τη μοίρα μας και για τις συνθήκες της δουλειάς μας, καθημερινώς μας επιβάλλει αυταρχικά νέες υποχρεώσεις και δεν διστάζει να ποινικοποιήσει με αναληψία τις απαιτήσεις της, ακόμη και τις κραυγαλέα αστικές, μεταβάλλοντας επαίσχυντα τους απονεμητές της Δικαιοσύνης σε άβουλους εισπράκτορες του Δημοσίου.

Σε πείσμα του Συντάγματος τεκμαίρει όλες τις επιχειρήσεις κερδοφόρες, ακόμη και όταν κι όσες καταστρέφονται, τις φορολογεί συνειδητά για κέρδη ανύπαρκτα, ακόμη και για αυταπόδεικτες και κραυγαλέες ζημίες, χρεώνει τόκους και άγρια πρόστιμα και διαπομπεύει τους επιχειρηματίες σαν φοροφυγάδες.

Έτσι, τελικά, όσους από μας δεν κα-

τάφερε ακόμη να κλείσει στη φυλακή, μας φόρτωσε από έναν ογκώδη φάκελο ποινικού μητρώου και μας απώθησε οριστικά στο περιθώριο.

4. **Καταγγέλλουμε** το τραπεζικό μας σύστημα ότι είναι ο άλλος μεγάλος υπεύθυνος της υποβάθμισης και της περιθωριοποίησής μας. Πράγματι, προκειμένου οι Τράπεζες να αποκομίσουν κέρδη, όχι απλώς διευκολύνουν αλλά συνήθως οργανώνουν αυτές τον αφανισμό μας.

Αντί να εξασφαλίζουν στα δημιουργικά στοιχεία της κοινωνίας τα κεφάλαια που απαιτούνται για να παράγουν τον εθνικό πλούτο (αυτό δηλαδή που αποτελεί τη *μόνη* δικαίωσή τους ως θεσμού), οι Τράπεζες αντίθετα αρμέγουν ασύστολα τις παραγωγικές επιχειρήσεις και ανακατανέμουν κατά τρόπο απαράδεκτο το εισόδημα που εκείνες δημιουργούν. Επιφυλάσσουν τη μερίδα του λέοντος για τους κατ' εξοχήν παρασιτικούς κερδοσκόπους, τους «ρραντιέ-ρηδες» και τους πάσης φύσεως τοκογλύφους απομυζώντας τους παραγωγούς μέχρι τον αναπόφευκτο αφανισμό τους.

Η μέθοδος είναι πάντα η ίδια: κατά τη θετική φάση της δημιουργικότητάς μας, μας δελεάζουν έντεχνα και μας παγιδεύουν για να μας καταστήσουν –και να μας κρατούν– ομήρους. Και μόλις οι αναπόφευκτες, οι νομοτελειακές μεταβολές στις συνθήκες της αγοράς, απαιτήσουν κάποτε από εμάς κάποιες αντίστοιχες προσαρμογές, τότε, αντί να μας συμπαρασταθούν, αντίθετα μας απορρίπτουν αδιάστακτα, και χωρίς τύψεις, καρπώνονται και ό,τι δικό μας έχει απομείνει.

Αυτό το απάνθρωπο σύστημα θεμελιώνεται στο αποκρουστικό, το αναχρονιστικό και αντικοινωνικό μοντέλο Σάυλσκ, δηλαδή στην ιδέα της ψυχρής και κυνικής τοκογλυφίας, που συσσωρεύει μέσα στους αιώνες απέραντη ανθρώπινη οδύνη. Πώς είναι τώρα δυνατόν στις αρχές του 21ου αιώνα να ανεχόμαστε τον έναν από τους δύο συντελεστές της παραγωγής, δηλαδή το Κεφάλαιο, να αμοίβεται και μάλιστα πλουσιοπάροχα και μάλιστα χωρίς καμία προσπάθεια από μέρους του και ιδίως χωρίς κανένα ρίσκο, ακόμη κι όταν ο άλλος συντελεστής, δηλαδή η

Εργασία, όχι μόνο δεν πραγματοποιεί κέρδη αλλά ξεκάθαρα ζημιώνει;

5. **Καταγγέλλουμε** τον εργατικό Συνδικαλισμό γιατί από πνευματική οκνηρία αρνείται να εμβαθύνει στους πολύπλοκους μηχανισμούς της σημερινής οικονομικής πραγματικότητας και προτιμά να μένει προσκολλημένος σε απολιθωμένα, απλουστευτικά ιδεολογήματα του περασμένου αιώνα κι επιμένει να μας θεωρεί ταξικούς του αντιπάλους γιατί λεγόμαστε εργοδότες κι επομένως είμαστε «εκμεταλλευτές».

Αρνούμενος να δει ότι η εκμετάλλευση στη σύγχρονη κοινωνία περνά από άλλα, περίπλοκα κανάλια και έχει άλλες μορφές, ο ελληνικός εργατικός συνδικαλισμός αποπροσανατόλισε το εργατικό κίνημα και περιόρισε το ρόλο του σε μπάστακα της υφιστάμενης εργατικής νομοθεσίας. Ο «ταξικός αγώνας» εκφυλίστηκε σε γελοίες δικαστικές διεκδικήσεις για καθυστερημένα ημερομίσθια ή για καταβολές αναδρομικών, διεκδικήσεις μάλιστα που κατά κανόνα στρέφονται και στέλνουν καθημερινά στη φυλακή αξιοθρήνητους, ημιθανείς «εργοδότες» που βέβαια μόνο τον Καπιταλισμό δεν συμβολίζουν.

Έτσι οι πραγματικοί πλούσιοι, που βέβαια μόνον εργοδότες δεν είναι, καγχάζουν βλέποντας τους «ταξικούς αγώνες» να μετατοπίζονται μακριά τους και μάλιστα με πρωτοβουλία της συνδικαλιστικής ηγεσίας.

Μπροστά σ' αυτό το απαράδεκτο καθεστώς που γέμισε τη χώρα με ερειπωμένα βιομηχανοστάσια, που ευνούχισε χιλιάδες χαρισματικών επιχειρηματιών και που ανέδειξε μια πελώρια τάξη κηφήνων που ξένοιαστοι ευημερούν πλάι στην τάξη τη δική μας των δημιουργών που ασφυκτικά υποφέρουν,

Αποφασίζουμε

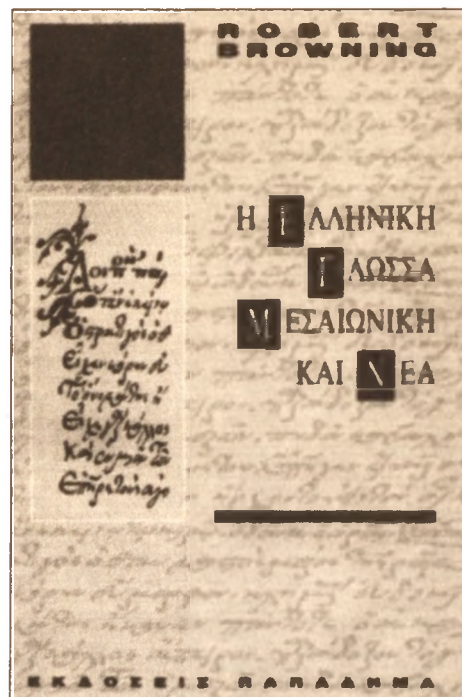
Να συσπειρωθούμε για να αντιδράσουμε αποφασιστικά μέχρι αυτό το καθεστώς να το ανατρέψουμε. Γι' αυτό καλούμε: μικρομεσαίοι όλης της χώρας ενωθείτε. Ενωθείτε για να δώσετε να καταλάβουν όλοι αυτοί που συγκροτούν το επιχειρηματικό μας περιβάλλον ότι, σ' αυτό το σκληρό έργο της δημιουργίας και της ανάπτυξης, εμείς είμαστε οι πρωταγωνιστές κι αυτοί είναι απλοί κομπάρσοι.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

ROBERT BROWNING

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΜΑΡΙΑ Ν. ΚΟΝΟΜΗ

Το βιβλίο «*Η Ελληνική Γλώσσα Μεσαιωνική και Νέα*» του γνωστού Ελληνιστή και Βυζαντινολόγου R. Browning, πάντοτε επίκαιρο, κυκλοφορεί σε τρίτη έκδοση. Το πρώτο μέρος αναφέρεται στη γλώσσα της Βυζαντινής Λογοτεχνίας, ενώ στο δεύτερο εξετάζεται το ζήτημα της Ελληνικής διγλωσσίας χθες και σήμερα. Στόχο του βιβλίου αποτελεί η κατάδειξη μιας **συνεχούς παράδοσης της Ελληνικής γλώσσας** από τα ομηρικά ποιήματα (7ος αι. π.Χ.) ως τις μέρες μας. Η ειδικότερη προσέγγιση αφορά την ανάπτυξη της Ελληνικής γλώσσας από την Ελληνιστική εποχή μέχρι σήμερα.

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ**

*Προσφορά στον Πολιτισμό
και την Παιδεία*

Ιπποκράτους 8 Αθήνα

Τηλ.: 010 36.27.318

www.papadimasbooks.gr

e-mail: papadimas@atp.gr

Το σχέδιο Ανάν και τα παρεπόμενα

Από τον γιατρό Διον.

Παπαδάτο

η επιστολή που ακολουθεί:

Αγαπητό Αντί

Πολύς λόγος γίνεται τις τελευταίες ημέρες σχετικά με το κυπριακό ζήτημα. Θα ήθελα να σταθώ σε ορισμένα καίρια κατά την άποψή μου σημεία:

α) Είναι απαράδεκτο να ζητείται εκβιαστικά η όποια απόφαση να παρθεί πριν από την σύνοδο της Κοπεγχάγης στις 12 Δεκεμβρίου όπου θα πραγματοποιηθεί(;) η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. Νομίζω ότι είναι εκ του πονηρού η κατάθεση του σχεδίου την δεδομένη χρονική στιγμή, όπου δεν υπάρχει αρκετός χρόνος για τη μελέτη του. Θα μπορούσαν οι υπεύθυνοι να καταθέσουν τις προτάσεις τους είτε κάποιους μήνες πρωύτερα, είτε τώρα χωρίς όμως τόση πίεση στα χρονικά όρια. Φαίνεται όμως ότι αυτό που επιζητείται είναι τα δύο ζητήματα (Κυπριακό - ένταξη Κύπρου στην Ε.Ε.) να αντιμετωπιστούν ως «πακέτο», αφήνοντας να αιωρείται στην ατμόσφαιρα η απειλή ότι τυχόν μη αποδοχή του σχεδίου από εμάς θα δυσχεράνει την είσοδο της Κύπρου στην Ε.Ε.

β) Είναι πολύ δύσκολο να αποδεχθούν οι Ελληνοκύπριοι το σχέδιο Ανάν, από τη στιγμή που οι Τουρκοκύπριοι θα συμμετέχουν κατά 50% σε διάφορους τομείς της δημόσιας ζωής (στρατό, Κεντρική Τράπεζα κ.ά.). Πρέπει όμως να γίνει κατανοητό ότι οι Τουρκοκύπριοι αποκλείεται σε οποιοδήποτε σχέδιο λύσης να εμφανι-

στούν ως μειονότητα και όχι ως ισότιμη κοινότητα με τους Ελληνοκύπριους. Δυστυχώς αυτή τη στιγμή (μάλλον από το 1974 και μετά) η τουρκοκυπριακή κοινότητα βρίσκεται σε θέση ισχύος, οπότε είναι μάλλον ουτοπία να περιμένουμε ότι οι δυο πλευρές θα εμφανιστούν με τα προ του '74 δεδομένα.

γ) Έχω την αίσθηση ότι σε όλα τα εθνικά μας θέματα παίζεται το ίδιο κακοσκηνοθετημένο έργο. Και εξηγούμαι: Όλα τα τελευταία χρόνια συζητάμε για το Κυπριακό λες και το πρόβλημα δημιουργήθηκε από το 1974 και μετά. Όμως το πρόβλημα υφίσταται τουλάχιστον εδώ και 50 χρόνια και η ελληνοκυπριακή (και ελληνική πλευρά) έχει τεράστιες ευθύνες στην εμφάνισή του: Λόγω της εμμονής της στην Ένωση και όχι στην ανεξαρτησία του νησιού, κάτι που πανικόβαλε τους Τουρκοκύπριους, αλλά και λόγω της αλαζονείας και της καταπίεσης που υφίστατο η τουρκοκυπριακή κοινότητα. Επίσης δόθηκαν ευκαιρίες στον Μακάριο για λύση του ζητήματος με ευνοϊκούς όρους και για τις δυο κοινότητες με αποκορύφωμα την συμφωνία Ζυρίχης-Λονδίνου, όμως δυστυχώς εμείς την κλωστήσαμε. Αναπόφευκτα λοιπόν ήρθε η τουρκική εισβολή και εμείς από τότε κλαιγόμαστε και κατηγορούμε (ως συνήθως) τα σκοτεινά συμφέροντα και ξένα κέντρα που απεργάζονται την καταστροφή του έθνους μας, ενώ μόνοι μας βγάλαμε τα μάτια μας. Βέβαια και οι ξένες δυνάμεις έβαλαν το χεράκι τους, όμως ξεχνούμε πως στην πολιτική τα πάντα είναι θέμα συμφερόντων και πως

τα δίκαια και οι συναισθηματισμοί έρχονται σε δεύτερη μοίρα. Άλλωστε κακώς έχουμε την άποψη ότι οι ξένες δυνάμεις πάντα μας χρωστάνε κάτι. Και για να επιστρέψω κλείνοντας στην εισαγωγή του σημείου γ) μήπως η όλη ιστορία του Κυπριακού σάς θυμίζει το σκοπιανό ζήτημα; Και εκεί είχαμε την ευκαιρία να αποδεχθούμε κάποιο σύνθετο όνομα με τον προσδιορισμό Μακεδονία και να διεισδύσουμε επιχειρηματικά και πολιτιστικά στην μικρή αυτή χώρα. Εμείς όμως τι πράξαμε; Σηκώσαμε και πάλι τα λάβαρα του εθνικισμού, επιβάλαμε εμπάργκο στους Σκοπιανούς, και γίναμε το μαύρο πρόβατο της Ευρώπης. Θα θυμάστε βέβαια τα συλλαλητήρια των Ελληναράδων. Δέκα χρόνια μετά τι καταφέραμε;

Όλος ο κόσμος αποκαλεί την ΠΓΔΜ Μακεδονία, εμείς παρακαλάμε για ένα σύνθετο όνομα (ότι δηλαδή μας πρόσφεραν παλιότερα και δεν το θέλαμε) αλλά τώρα είναι πια πολύ αργά.

Ως συμπέρασμα, θα ήθελα να τονίσω ότι σ' αυτή τη χώρα περισσεύουν οι πατριώτες και οι Ελληναράδες που ως συνήθως τα κάνουν μούσκεμα και λείπουν οι μετριοπαθείς που να έχουν γνώσεις εξωτερικής πολιτικής.

Με τιμή

Παπαδάτος Διονύσιος

Από τον Κώστα Ζάγκαλη
η δεύτερη επιστολή:

Σαράντα-πενήντα χρόνια ασχολούμαστε με το Κυπριακό και καμία φορά δεν εξετάσαμε τη λύση της διχοτόμησης. Έτσι, σήμερα που αυτή η λύση χρειάζεται τόσο

πολύ, δεν μπορούμε να την επιστρατεύσουμε... διότι είναι άγνωστη. Φτάσαμε στο παραπέντε χωρίς να έχουμε επεξεργασμένες όλες τις δυνατές λύσεις. Οι πολιτικοί μας είναι απροετοίμαστοι για μια τέτοια λύση, το ίδιο και ο διεθνής παράγοντας, η δε κοινωνία μας έχει ακούσει μόνον για την ... (αποφεκτέα) «ντεφάκτο» διχοτόμηση. Και όλα αυτά όταν σε μια (την χειρότερη) μορφή της διχοτόμησης έχουμε ήδη φτάσει (υποχωρώντας). Τι λιγότερο από διχοτόμηση είναι η «διζωνική-δικοινοτική»; Και διχοτόμηση είναι και ανασφαλής λύση είναι. Γιατί, λοιπόν, δεν εξετάζουμε τα υπέρ και τα κατά της πραγματικής διχοτόμησης; Γιατί δεν βάζουμε στόχο μας την δίκαια διχοτόμηση; Μήπως μπορεί κάτι να γίνει τώρα, έστω και καθυστερημένα; Ακόμη και αν δεν μπορεί να εφαρμοστεί αυτή η λύση στην παρούσα φάση, θα είναι ωφέλιμο για την επικείμενη διαπραγμάτευση αλλά και για όλο το μέλλον του Κυπριακού να είμαστε προετοιμασμένοι στο θέμα. Εξηγείστε μας, κύριοι πολιτικοί, με περισσότερα (και απλά) λόγια τα αρνητικά της διχοτομικής λύσης.

Το παρόν κείμενο θέλει να είναι μια δραματική έκκληση προς την πολιτική ηγεσία και την κοινή γνώμη να ξεκινήσει τώρα η εξέταση της διχοτομικής λύσης. Η δημιουργία δύο τελείως ανεξάρτητων κρατών απαλλάσσει από όλα τα αρνητικά της λύσης Ανάν: την μη λειτουργικότητα, την ανασφάλεια, τις αδικίες σε βάρος μας στην κατανομή των αξιωμάτων, την εξάρτηση από τρίτους (ανώτατο δικαστήριο), τον κίνδυ-

νο της εισροής μυριάδων Τούρκων-Ανατολιτών στο νησί κτλ, κτλ. Την ίδια στιγμή η διχοτόμηση δεν κλείνει την πόρτα της Ε.Ε. για την Κύπρο, επιτρέπει περισσότερη και πιο άμεση προστασία από την Ελλάδα, ικανοποιεί τους ιστορικούς πόθους και τα όνειρα των Ελληνοκυπρίων να ζήσουν σαν Έλληνες. Με το σχέδιο Ανάν θα μετατραπούν για πάντα σε «Κύπριους» και κανείς δεν θα τους λέει Έλληνες. Την Κύπρο κανείς δεν θα την λέει ελληνική. Οι Κύπριοι μπαίνουν τώρα σε ενώσεις με άλλους λαούς και άλλα κράτη πριν αναγνωριστούν ως Έλληνες! Δεν είναι εθνική απώλεια αυτό; Μετά είναι και η Ελλάδα. Δεν πρέπει κάτι να πάρει και η Ελλάδα από τη λύση του Κυπριακού; Φαίνεται σκεπτόμαστε περισσότερο την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση παρά την ελληνική. Ακόμη, η διχοτόμηση είναι η λύση την οποία ζητεί η άλλη κοινότητα εδώ και 50 χρόνια. Πρέπει να σεβαστούμε την επιθυμία τους αφού θέλουμε καλή γειτονία, ειρήνη και ασφάλεια στην περιοχή. Περισσότερο ασφαλής θα είναι μια λύση που την ζητούν οι Τουρκοκύπριοι, παρά μια που δεν την ζητούν. Άλλο (το κυριότερο) προσόν της διχοτομικής λύσης είναι ότι έτσι θα μπορέσουμε να ζητήσουμε ως αντάλλαγμα περισσότερη γη. Εμείς γη χάσαμε, γη πρέπει να πάρουμε. Δεν χάσαμε τη συμπροεδρία με τον Ντενκτάς... Και ας πάψουμε να ζητούμε πράγματα που δεν θα μπορούμε να ελέγχουμε και να διασφαλίζουμε στο μέλλον και τα οποία θα παραμένουν ως εστίες τριβών (αποχώρηση στρατού, αποχώρηση εποίκων). Η διχοτόμηση είναι η ακίνδυνη (η μοναδική ασφαλής) αφε-

τηριακή θέση για την επίτευξη της ελληνο-τουρκικής προσέγγισης και συνεργασίας. Αν τα δύο ανεξάρτητα κρατίδια ζήσουν φιλικά το ένα πλάι στο άλλο, τότε μπορούμε να κάνουμε το δεύτερο βήμα και μετά το τρίτο και να φτάσουμε και στην πραγματική επανένωση του νησιού και στην εμπιστοσύνη μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας. Χίλια χρόνια χωρίς εμπιστοσύνη ζήσαμε. Δεν είναι λογικό να προχωρήσουμε προσεκτικότερα;

Κώστας Ζάγκαλης
email: kzang@otenet.gr

*Από τον Τάσο Γούλα
η επιστολή που ακολουθεί:
Αγαπητό Αντί*

Παρ' όλο που ο Μακαριώ-
τατος Αρχιεπίσκοπος Χρι-
στοδόουλος τυγχάνει μόνο
Αθηνών και μερικής Ελλά-
δας, τοποθετήθηκε πρόσφα-
τα επί του Κυπριακού Ζητή-
ματος, δηλώνοντας απρό-
σμενα ότι το σχέδιο Κόφι
Ανάν το αποδέχεται μεν, αλ-
λά αναγκαστικά δε. Αυτή η
προκλητική, ειδικά για τη
γείτονα Τουρκία, παρέμβα-
ση αφορά αφενός σε μια
εξωτερική διεθνοποιημένη
ήδη υπόθεση, για την οποία
ο ηγετικός κλήρος είναι ολο-
κληρωτικά αναρμόδιος, και
αφετέρου αποτελεί τεκμή-
ριο εμπλοκής του σε μη εκ-
κλησιαστικά θέματα, και μά-
λιστα της διπλωματικής κα-
θημερινότητας!!!

Μου είναι ειλικρινά ακατανόητο το γεγονός ότι, ενώ ο προκαθήμενος της Αυτοκέφαλης Εκκλησίας της Ελλάδας μπορεί και θέλει να ασχολείται με τα συμβάντα των εικοσιτετραώρων, ο ίδιος περιορίζει το κυριακάτικο κήρυγμα εκάστου ιερωμένου από τον άμβωνα στην αποκλειστική ερμηνεία της Καινής Διαθήκης σε όλες τις

ενορίες της ελληνικής επι-
κράτειας! Αν όμως δεν κα-
ταργήσει αυτή τη χονδροει-
δή και εξόφθαλμη ανισότη-
τα, τότε θα πρέπει τα περί-
ρηχής καθημερινότητας,
ομοίως τα περί του επικαι-
ροποιημένου τελικά Κυ-
πριακού Ζητήματος, πι-
στεύω του, να τα φυλάσσει
για τον εαυτό του και να τα
δημοσιοποιεί μόνον εφόσον
θα επιτρέψει σε κάθε ιερέα
να το κάνει, όπως ακριβώς
και ο ίδιος ο πανιερώτατος
τώρα!

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Τάσος Γούλας

Το «χωνί» του Κηφισού

Από τον Ναπ. Παπαδόπουλο:
Αγαπητοί φίλοι

Απ' όσα διάβασα, απ' όσα άκουσα, απ' όσα είδα σε φωτογραφίες:

Το «χωνί» του Κηφισού προς τις εκβολές του είναι όπως ήταν εδώ και 30 τόσα χρόνια.

Εντάξει... από κάτω έπρεπε να αρχίσουν... αλλά δεν

θα «έδειχνε» το έργο... Δεν
θα «έγραφε» τηλεορασικώς.

Όμως δεν μπορεί να είναι αυτή η αιτία των πλημμυρών! Όσο νερό παροχέτευε τότε ο Κηφισός τόσο παροχετεύει και τώρα, ασχέτως, αν διαπλατύνθηκε στα ανάντη. Ασχέτως αν έπρεπε να αρχίσει να διαπλατύνεται από τα κατάντη.

Μήπως, λέω μήπως, αυξήθηκε το προς παροχέτευση νερό;

Μήπως, λέω μήπως, φταίει η απόλυτη τσιμεντοποίηση των ανάντεων (Πετρούπολη, Περιστέρι, Μενίδι, Κουκουβάουνες, Κάτω/Άνω Κηφισιά, Πολιτεία, Ερυθραία, όλα στον Κηφισό πάνε!!!), που μείωσε στο ελάχιστο την απορροφητικότητα της λεκάνης του Κηφισού και αύξησε στο έπακρο τον όγκο νερών για παροχέτευση στην πρώτη βροχούλα (σιγά μην ήταν καταιγίδα... αθηναϊκές πατάτες... γιαχνί...).

Σκεφτείτε και ψάξτε το.

Ναπολέον Παπαδόπουλος
(Πολιτικός Μηχανικός
κατά τα άλλα...)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

**ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ**

Θεσμοί, Ιδεολογία και Πολιτική στο Μεσοπόλεμο

ΚΙΛΙΚΟΥΣ
Α. ΑΛΕΒΙΖΑΤΟΣ
Β. ΑΓΑΠΑΣΙΑΝΗΣ
Γ. ΑΠΟΛΟΓΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
Ε. ΒΕΡΒΕΡΗΣ
ΣΤ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
Ζ. ΚΑΛΟΥ
Η. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΑΣ
Θ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
Κ. ΚΟΥΣΑΝΗΣ
Λ. ΜΑΥΡΟΓΕΩΡΓΑΤΟΣ
Μ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ
Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ
Ξ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
Ο. ΠΕΤΡΙΩΤΗΣ
ΑΑ. ΡΗΓΟΣ
ΑΒ. ΡΩΣΑΚΗΣ
ΑΓ. ΣΠΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΔ. ΣΕΒΕΛΟΣ
ΑΕ. ΤΑΣΟΥ

Ένας συλλογικός τόμος που αναδεικνύει τη μοναδική προσωπικότητα του Αλέξανδρου Παπαναστασίου. Ο πολιτικός που σφράγισε με την προοδευτική παρουσία και δράση του την εποχή της διαμόρφωσης του νέου ελληνικού κράτους.

Γράφουν: Ν. Αλιβιζάτος, Γ. Αναστασιάδης, Τούλα Αποστολοπούλου, Ευ. Βενιζέλος, Θ. Βερέμης, Θ. Διαμαντόπουλος, Η. Ηλιού, Δ. Κοντογιώργα, Γ. Κοντογιώργης, Γ. Κουκιάδης, Γ. Μαυρογορδάτος, Δ. Νικόπου-αστάθης, Π. Πετρίδης, Αλ. Ρή-ος, Αλ. Σβώλος, Αν. Τάχος.

Κεντρική διάθεση, τηλ.: 210-72.32.819

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Οι αχανείς εκτάσεις των αθηναϊκών προαστείων

Το Δίκτυο Αρχιτεκτονικής σε συνεργασία με το μη κερδοσκοπικό χώρο A-Station στου Ψυρρή, τον οποίον διευθύνουν οι καλλιτέχνες Εύα Βρεντζάκη και Πολύδωρος Καρυοφύλλης επικουρούμενοι απ' τον αρχιτέκτονα-κριτικό Θανάση Μουτσόπουλο, παρουσιάζουν αυτόν τον καιρό το πολυθέαμα «Suburbia - Οι αχανείς εκτάσεις των αθηναϊκών προαστείων». Πρόκειται για μια έκθεση ανθρωπολογικού και πατριδογνωστικού χαρακτήρα που επιμελήθηκαν οι Νίκος Καζέρος και Παύλος Λέφας και στην οποία συμμετέχουν αρχιτέκτονες, φωτογράφοι, εικαστικοί, videoartists κ.λπ. Θέμα της η πολεοδομική παράνοια του αθηναϊκού άστεως-κράτους και οι επιλογές των πολιτών του να υπάρξουν όπως-όπως και να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες λειτουργώντας ενσυνειδήτως αντιθεσμικά. Καλύτερα, σαν να μην υπήρχαν θεσμοί. Έτσι από τη μια διαπιστώνουμε ιδίοις όμμασιν ένα οικιστικό μάγμα που καταβροχθίζει κάθε έννοια φυσικού ή παρθένου κι απ' την άλλη μια γοητευτική ζούγκλα που την απαρτίζουν οι ανεξέλεγκτες φυτείες των πολυκατοικιών και οι σαβάνες των ακάλυπτων χώρων ανάμεσά τους. Η πόλη αναπνέει στην περιαστική της περιφέρεια, στα λαϊκά της προάστεια· εκεί που σχεδόν ακόμη, σχεδόν τα πάντα μπορούν να συμβούν. Αυθαιρεσία μαζί και διαφυγή, αποκλεισμός και ελευθερία, kitsch και προσωπική άποψη του ωραίου, ζωή εκτός συντεταγμένων. Ο χώρος A-Station αποτελεί τον μοναδικό(;) πειραματικό χώρο για την σύγχρονη τέχνη στην Αθήνα που συγχρόνως δεν είναι ούτε γκαλερί ούτε κρατική Kunsthalle και που συντηρείται από χορηγίες ή... ανακυκλώνοντας τ' αδιέξοδά τους. Οι δύο επικεφαλής του είναι καλλιτέχνες που έχουν βιώσει την απελπισία του να είναι κανείς δημιουργός στην Ελλάδα της «Πολιτιστικής Ολυμπιάδας» και, μη έχοντας αναστείλει την καλλιτεχνική τους ιδιότητα, θεωρούν εξίσου σημαντικό να λειτουργούν και ως διοργανωτές πολιτιστικής δράσης. Να παρεμβαίνουν δυναμικά σ' έναν χώρο συμπεφωνημένης σιωπής. Έτσι, εκεί ακριβώς που υπάρχει έλλειψη θεσμικών υποδομών η ιδιωτική πρωτοβουλία ή η ατομική ευθύνη έρχονται να καλύψουν το κενό και να δώσουν διέξοδο στη χειμαζόμενη αν και υπερπλήθους καλλιτεχνική παραγωγή. Κάνουμε έκκληση λοιπόν στην Πολιτεία να υποστηρίξει αυτή και ανάλογες προσπάθειες που κινούνται αντισυμβατικά και διεκδικούν μερίδιο στη χάραξη του σημερινού πολιτιστικού μας προσώπου. Έστω κι αν το παραγόμενο προϊόν δεν προσφέρεται για πυροτεχνήματα ή δηλώσεις αυταρέσκειας.

Μάνος Στεφανίδης

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

- **Επισκεφθείτε** την έκθεση του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τραπέζης στο Πολιτιστικό του Κέντρο της Θεσσαλονίκης (Βασ. Όλγας 108), με τίτλο «**Μορφές και πρόσωπα από τη συλλογή του Μ.Ι.Ε.Τ.**». Παρουσιάζει πάνω από 40 έργα (ζωγραφικά, χαρακτικά και γλυπτά) μεγάλων νεοελλήνων καλλιτεχνών με θέμα την ανθρώπινη μορφή. Διάρκει έως τις 13/12.

- **Δείτε** επίσης την αναδρομική έκθεση ζωγραφικής με έργα του αρχιτέκτονα, ζωγράφου, γλύπτη και σκηνογράφου **Κοσμά Ξενάκη** (1925-1984), που με πολύ φροντίδα οργάνωσε η Ακαδημία Αθηνών και στεγάζεται στο κεντρικό της κτήριο (στην οδό Πανεπιστημίου) – μέχρι τις 9/12. Μεσ από το έργο του καλλιτέχνη αυτού παρακολουθεί κανείς όλη την πορεία της μεταπολεμικής ελληνικής ζωγραφικής.

- **Επισκεφθείτε** την ομαδική έκθεση με θέμα τις **Αισθήσεις**, που οργανώνεται με πρωτοβουλία της Ελληνικής Εταιρείας Καλλιτεχνικών Προγραμμάτων Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες με τη συμμετοχή καταξιωμένων και νεότερων καλλιτεχνών με και χωρίς αναπηρίες. Παρουσιάζεται από 2 έως 11/12 στην αίθουσα «Κωστής Παλαμάς» στην Τεχνόπολη του Δήμου Αθηναίων και στοχεύει στην ισότιμη συμμετοχή των ανθρώπων με ειδικές ανάγκες στην πολιτιστική ζωή του τόπου.

- «**Μορφές και κάτοπτρα**» είναι ο τίτλος της έκθεσης γλυπτικής του **Νίκου Καλαφάτη** που εγκαινιάσθηκε στις 27/11 στη γκαλερί Εποχές στην Κηφισιά (Κηφισίας 263). Προλαβαίνετε μέχρι τις 10/12.

- **Τη νέα και ωραία δουλειά** του ζωγράφου **Δημήτρη Ράτσικα** μπορείτε μέχρι τις 7/12 να δείτε στη γκαλερί «Έκφραση - γιάννα γραμματοπούλου» (Βαλαωρίτου 9α, κέντρο Αθήνας).

- **Μια σειρά** υδατογραφίες και τέμπρες μεγάλων διαστάσεων εμπνευσμένες από το βιβλίο του Γ. Γραμματικάκη «Η κόμη της Βερενίκης» παρουσιάζει στη νέα ατομική της έκθεση η **Αγγελική Ντάγκαρη** στη γκαλερί «Λαμψάκου 3» (Λαμψάκου 3, Ιλίσια).

- **Στη μνήμη της Ελένης Βακαλό** η Σχολή Βακαλό και η Εταιρεία Ελλήνων Τεχνοκριτών οργανώνουν ένα ενδιαφέρον διήμερο συμπόσιο με θέμα «Κεντρομόλες και φυγόκεντρες τάσεις - Μέθοδοι και ρόλοι της κριτικής», στις 7 και 8/12 στο Ινστιτούτο Γκαίτε Αθηνών (Ομήρου 14-16). Για το πρόγραμμα απευθυνθείτε στο e-mail: info@vakalo.gr

Περικλής Βυζάντιος - «Προύσσα 1921»

Μια έκθεση στην Αίθουσα Τέχνης Αθηνών

Με την ευκαιρία της έκθεσης «Ο ελληνισμός της Μικράς Ασίας - Κωνσταντινούπολης - Ανατολικής Θράκης» που οργανώνουν η Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος και το Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών από τις αρχές Δεκεμβρίου 2002 στο Ιστορικό και Εθνολογικό Μουσείο (Παλαιά Βουλή), η Αίθουσα Τέχνης Αθηνών (Γλύκωνος 3, Κολωνάκι) οργάνωσε μια παράλληλη έκθεση με 15 έργα του Περικλή Βυζάντιου από τη συλλογή της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας, καθώς και ένα μεγάλων διαστάσεων έργο που ανήκει σε ιδιωτική συλλογή.

Τα έργα αυτά, με σκηνές από την καθημερινή ζωή της πόλης, φιλοτέχνησε ο Βυζάντιος στην Προύσσα το 1921, όπου

υπηρετούσε. Στα απομνημονεύματά του έγραφε: «Το 1921 οριστήκαμε ζωγράφοι του Στρατού, ενώ ήμαστε στρατιώτες, οι ζωγράφοι Παύλος Ροδοκανάκης, Σπύρος Παπαλουκάς, κι εγώ. Εργαστήκαμε ένα χρόνο, και λίγο πριν από τη Μικρασιατική Καταστροφή εκθέσαμε τα έργα μας στο Ζάππειο, σε χωριστή μεγάλη αίθουσα, μαζί με το φωτογραφικό τμήμα της Χαρτογραφικής Υπηρεσίας. Επειδή όμως εγώ εργαζόμουν συγχρόνως με σκίτσα μαζί με το Σπύρο Μελά, στον *Ελεύθερο Τύπο*, θεωρηθήκαμε και οι τρεις αντιδραστικοί· μας συνέλαβαν και μας έστειλαν μαζί με τα έργα μας στο Στρατηγείο της Μικράς Ασίας, στη Σμύρνη· εκεί έγινε η Καταστροφή και σωθήκαμε εμείς, όχι όμως και τα υπερκατό έργα μας, που είναι άγνωστη η τύχη

τους.» 15 απ' αυτά τα χαμένα έργα βρέθηκαν στην κατοχή του Υπουργείου Στρατιωτικών, που τα δώρισε στην Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία.

Την έκθεση, που διαρκεί ως τις 7/12, συμπληρώνουν φωτογραφίες, σκίτσα και μεταγενέστερες θαλασσογραφίες του Περικλή Βυζάντιου.

Β Ο Μ Β Ι Δ Ι Α πολιτιστικής Α Φ Α Σ Ι Α Σ

- Βροχέστους λέγαμε στο προηγούμενο Αντί, ενοχέστους λέμε τώρα...
- Πολιτικές των μεταχρονολογημένων τύψεων από πολιτικούς υδροδιαλυτούς.
- ...Και χωρίς ελάχιστη συνείδηση ιστορίας.
- Και μένει η τέχνη ν' αντιστέκεται σαν αρχετυπικό ξόανο της αλήθειας.
- Όταν αντιστέκεται... όλο και πιο σπάνια πια.
- «Για μια τέχνη που αντιστέκεται» θα μιλήσουν ο Νίκος Κωνσταντόπουλος, ο Δημήτρης Αληθινός, ο Μάνος Παυλίδης και άλλοι απόψε στις οχτώμιση, στον τεχνοχώρο «Το Μήλο».
- Κι αύριο, Σάββατο, στις δύο το μεσημέρι η Έπη Πρωτονοταρίου και ο Μάνος Στεφανίδης θα ξεναγήσουν στην έκθεση...

- «Το Σοκ του '70». Ένα σοκ μας σώζει!
- Σε καιρούς διατεταγμένης συμφωνίας, ένοχης σιωπής και καλλιτεχνικών συμψηφισμών.
- Είπαμε: Όταν τρώμε δεν μιλάμε...
- Αλήθεια, τι γίνεται στα παρασκήνια του Εθνικού Θεάτρου;
- Καλά, ευχαριστώ, όλα καλά και υπερτιμημένα. Αφού κανείς δεν τολμάει να πειράξει την μαφία της κούνιας.
- Κατήφορος, κύριε Κούρκουλε.
- Ή μήπως πρέπει ν' απευθύνομαι απευθείας στην κ. Λάτση;
- Αντίθετα, η Λυρική Σκηνή μ' ελάχιστους πόρους καταφέρνει να παρουσιάσει ένα έργο απόλυτα αξιοπρεπές.

- Παρ' όλα αυτά η θέση του διευθυντή της τριζει επικίνδυνα τον τελευταίο καιρό.

- Είναι βλέπετε που και στην τέχνη κυβερνάει ακλόνητος ο κομματικός συνδικαλισμός. Οι επίγονοι του Μόρτζου και του Λάκη Κομνηνού...

- Για να θυμούνται οι παλιοί και να μαθαίνουν οι νεότεροι.

- Είδατε τον Δημήτρη Καταλειφό στο «Απλό Θέατρο»;

- Αυτός και η Μάνια Παπαδημητρίου ξεχωρίζουν απ' τη γενιά τους και για το ταλέντο και για τη στάση τους.

- Όπως ξεχωρίζει από την προηγούμενη η Αλέκα Παϊζη.

- Σ' ένα θέατρο περικλέτων, φασουλήδων και λοιπών τηλεοπτικών μαϊντανών.

- Διαβάσαμε στην Κυριακάτικη Ε ότι η Εθνική Πινακοθήκη έχει έναν Picasso στις συλλογές της, αλλά δεν τον εκθέτει!

- Συλλο-χέστους (αν δεν βαριέστε).

- Το άλλο πάλι, το «Αφισόγραμμα» Μοντέρνας Τέχνης πήρε εξήντα video-art έργα από video-shop της Ν.Υ. (τη γνωστή σειρά της Intermix), τα οποία διατίθενται μόνον για ιδιωτική προβολή και σε μικρή οθόνη...

- Και τα πρόβαλε ως αυθεντικά σε δημόσιο χώρο και σε μεγάλες διαστάσεις, πράγμα που σαφώς απαγορεύεται.

- Επιτρέπεται όμως ένας δημόσιος οργανισμός να διαπράττει τέτοιες

Μια ημερίδα με θέμα τη Μεγάλη του Γένους Σχολή

Η νεοϊδρυθείσα «Εταιρεία μελέτης της καθ' ημάς Ανατολής» διοργανώνει αύριο Σάββατο, 30 Νοεμβρίου 2002, μια ενδιαφέρουσα ημερίδα με θέμα «Η Μεγάλη του Γένους Σχολή - Ιστορία και Προσφορά», στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο Αθηνών (Βασιλίσσης Σοφίας 22, τηλ. 210-7211027).

Το πρόγραμμα έχει ως εξής:

10:00-10:05 Χαιρετισμοί

10:05-10:25 Νικ. Τερζής - Κατερίνα Βερεσόγλου: Παραδοσιακά και Νεωτερικά Σχολεία

10:25-10:45 Χαράλαμπος

Μελετιάδης: Η ανασύσταση της

Πατριαρχικής Σχολής κατά τον ΙΣΤ'

αιώνα και η ταυτότητα του Γένους

10:45-11:05 Γιάννης Μπέτσας: Η Μ.Γ. Σχολή κατά το β' ήμισυ του ΙΘ' αιώνα

11:05-11:25 Σ. Καραστεργίου - Βασ.

Φούκας: Η Μ.Γ. Σχολή και η

εκπαίδευση των εκπαιδευτικών

11:25-11:45 Κωνστ. Κούγκας: Οι

Φυσικές Επιστήμες στο πρόγραμμα

διδασκαλίας της Μ.Γ. Σχολής

11:45-12:05 Κονδυλία Χοϊδά: Η

Γαλλική γλώσσα στο πρόγραμμα

διδασκαλίας της Μ.Γ. Σχολής

12:05-12:25 Πασχάλης Βαλσαμίδης:

Ο Κανονισμός του Ελληνικού

Μαθητικού Μορφωτικού Συλλόγου

«Φοίνιξ» της Μ.Γ. Σχολής

12:25-12:45 Ευρυδίκη Σιωνίδου:

Αναφορές για τη λειτουργία και το

ρόλο της Μ.Γ. Σχολής στην

«Εκκλησιαστική Αλήθεια»

12:45-13:30 Διάλειμμα

13:30-13:50 Μέλπω Κεσίσσογλου -

Καρυστινού: Το εν Κωνσταντινουπόλει

Φροντιστήριο

13:50-14:10 Μανώλης Πατηνιώτης:

Πληροφορίες για το Αρχείο της Μ.Γ.

Σχολής

14:10-14:30 Σάββας Ε. Τσιλένης: Το

κτίριο του Μ.Γ. Σχολής και ο

δημιουργός του

14:30-15:00 Ερωτήσεις - Συζήτηση

παρανομίες;

- Είναι εντιμότερο να ομολογείται η ένδεια, παρά να παραποιείται η αλήθεια για το θεαθήναι.

- Είπαμε: Άλλο video-art και άλλο video-games.

- Εκτός κι αν εννοούμε sex, ψέματα και video-ταινίες!

- Με τέτοιο τρόπο συγκροτούνται οι κρατικές συλλογές;

- Τι λέει επ' αυτού το Δ.Σ. του Ε.Μ.Σ.Τ.;

- Είπαμε «παρανομίες» και θυμήθηκα ότι εκτός απ' το Πάντειο εισαγγελέας έχει μπει και στην ΑΣΚΤ ερευνώντας την οικονομική διαχείριση της προηγούμενης πρυτανικής Αρχής.

- Εδώ που τα λέμε, γιατί να επωμισθεί ο Χρόνης Μπότσογλου αλλότριες αμαρτίες;

- Τα σκάνδαλα όμως στη Σχολή δεν είναι μόνο οικονομικά.

- Το ότι επί δεκαετίες έχει καθηλωθεί, όπως έχει καθηλωθεί, η διδασκαλία θεωρίας και ιστορίας της

τέχνης, σ' ένα

παλαιομοδίτικο

πρόγραμμα που διδάσκεται αποκλειστικά από έναν...

- Είναι το μεγαλύτερο σκάνδαλο της ΑΣΚΤ.

- Γι' αυτό και επαινείται

από καρδιάς η

πρωτοβουλία της νέας

πρυτανικής αρχής να

προχωρήσει ταχύτατα την

αναβάθμιση των

θεωρητικών σπουδών.

- Ήδη έχει χαθεί τραγικά πολύτιμος χρόνος.

- Για παράδειγμα

ελάχιστοι από τους φοιτητές

ή και τους διδάσκοντες στην

ΑΣΚΤ έχουν ακούσει για το

Spatialismo, το Manifesto

Blanco, την COBRA, τον

Calderara, τον Γκροτόφσκυ,

τον Ντράγιερ, το Teatro

Piccolo του Μιλάνου, την

καταστασιακή τέχνη.

- Ένας εικαστικός όμως

σήμερα οφείλει να έχει

πολυδιάστατη και σφαιρική

γνώση· να γνωρίζει κείμενα

και στοχαστές.

- Αλλιώς είναι απλά εκτός

εποχής. Αλήθεια, ποιους

συμφέρει η παχυλή αμάθεια

των πάσης φύσεως

σπουδαστών στην

τριτοβάθμια εκπαίδευση;

- Κι αυτό το δραματικό

γεγονός, φευ, δεν

προσφέρεται για

αστειάκια.

- Πολλοί «παντοδύναμοι»

παράγοντες του πολιτισμού

και της παιδείας σήμερα, θα

καταγραφούν αύριο με

μαύρα γράμματα για την

«προσφορά» τους στον

εθνικής σημασίας αυτόν

τομέα.

- Έχουμε και λέμε: Μόνο

τρεις τελικά προτάσεις

υπεβλήθησαν στην

Εικαστική Επιτροπή του

ΥΠΠΟ για τη Biennale

Βενετίας το 2003.

- Της Σάνιας Παππά με την

Σία Κυριακάκος, της

Μαρίνας Φωκίδη με την Σία

Κυριακάκος και του Μάνου

Στεφανίδη με τα videos του

Κώστα Τσόκλη «Αγγέλοι του

Μέλλοντος» και του Τάκη

Ζερδεβά «My Sweet Poison».

- Η πρόταση της Κ.

Κοσκινά, πάλι με την

Κυριακάκος, απεσύρθη

τελικά.

- Η επιτροπή ομόφωνα εξέλεξε το νεανικό δίδυμο Φωκίδη-Κυριακάκος.

- Τους ευχόμαστε καλή επιτυχία.

- Είναι πάντως

απογοητευτικό το ότι δεν

υποβλήθηκαν κι άλλες

προτάσεις μ' έναν

ιστορικότερο χαρακτήρα.

- Εκτός κι αν οι curators

γνωρίζουν τις παρεμβάσεις

του υπουργού και απέχουν.

- Πόσο μάλλον που αυτή

μόλις τη στιγμή στην Αθήνα

εκθέτουν καλλιτέχνες σαν

τον Νίκο Χααραλαμπίδη, τον

Νίκο Αλεξίου, τον Νίκο

Τρανό, τον Μπάμπη

Κατσατσίδα ή τον Γιώργο

Χατζημιχάλη.

- Παράλληλα στο Μιλάνο

δείχνει τώρα δουλειά του ο

Ζερδεβάς και τον

Δεκέμβριο ο Τσόκλης θα

εκθέσει σε ιστορικό

Palazzo της Φλωρεντίας.

- Όλοι τους διαθέτουν πιο

ισχυρά εχέγγυα διάκρισης.

- Στο ΥΠΠΟ όμως... Σία κι

αράξανε.

Μανωλάκης ο βομβιστής

«Με το σφύριγμα του τραίνου»

Το *Με το σφύριγμα του τραίνου* του Δημήτρη Χίλιου (εκδ. Πατάκη), είναι ένα μυθιστόρημα-ποταμός, μια ανατομία της ελληνικής επαρχίας στη δεκαετία του '60. Στις σελίδες του ξεδιπλώνεται μια γκριζα τοιχογραφία που ο συγγραφέας την επιζωγράφισε με τις σχολικές ξυλομπογιές του. Φιγούρες αναγνωρίσιμες, αδύναμες, πανούργες, έρμαια της μοίρας. Όλα δοσμένα με μια γλώσσα πλούσια, ζωντανή, ανεπιτήδευτη· σαν μόλις ν' άνοιξες το συρτάρι με τις παλιές οικογενειακές φωτογραφίες. Μέσα της δεκαετίας του '60. Έρωτες μυστικοί κι ανομολόγητοι περιπλέκονται. Στα καφενεία η πολιτική έχει τον πρώτο λόγο. Στον κινηματο-

γράφο «Όασις» πατείς με-πατώ σε για την «Αλίκη στο Ναυτικό».

Ο Δημήτρης Χίλιος δεν ωραιοποιεί καταστάσεις. Αποδίδει πιστά τις μικροκοινωνίες, σμιλεύει τους χαρακτήρες με υλικό την αλήθεια, απέναντι στους ήρωές του στέκεται με σεβασμό. Το μυθιστόρημα απαθανατίζει την ελληνική επαρχία σε μια ιδιαίτερα ταραγμένη περίοδο, γεμάτη πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις. Το τραίνο περνά σφυρίζοντας, σηματοδοτεί το χρόνο, μετρά τη ζωή που κυλά και χάνεται... Αγκομαχά η παλιά μηχανή, τα σκονισμένα βαγόνια χάνονται πέρα στο βάθος του ορίζοντα, πάντα σφυρίζοντας...

Π.Σ.

Για τις συντάξεις

Το Επιμελητήριο Εικαστικών Τεχνών συνεχίζει δικαίως και δραστήρια τον αγώνα του κατά της κατάργησης των τιμητικών συντάξεων των εικαστικών καλλιτεχνών, και

των μεθοδεύσεων του ΥΠΠΟ που με τον πρόσφατο νόμο του ωθεί τους καλλιτέχνες στην «αυτασφάλιση». Στο πλαίσιο των κινητοποιήσεών του διοργάνωσε χθες το απόγευμα μουσική εκδήλωση στην ΑΣΚΤ. Παράλληλα πολλοί σκιτσογράφοι δραστηριοποιήθηκαν και με τα σκίτσα τους σχολιάζουν το θέμα. Και έπεται συνέχεια...

Ημέρες και Νύκτες Λογοτεχνίας στον Εύξεινο Πόντο

Μεταξύ 19 και 24 Σεπτεμβρίου στην Κωσταντζα, γνωστή πόλη-λιμάνι της Μαύρης Θάλασσας, και στο θέρετρο Νεπτούν της Ρουμανίας έλαβε χώρα το πρώτο ετήσιο Διεθνές Φεστιβάλ «Ημέρες και Νύκτες Λογοτεχνίας στον Εύξεινο Πόντο» [*«Zile si Nopti de Literatura la Pontul Euxin»*], στα πλαίσια του οποίου διεξήχθη επίσης το Συμπόσιο με θέμα *«Inter armas silent Musae?»* [*«Σιωπούν οι Μούσες όταν ομιλούν τα όπλα;»*]. Στόχος της διοργάνωσης ήταν να μπει η Ρουμανία «στον χάρτη» των μεγάλων πολιτιστικών εκδηλώσεων του σύγχρονου κόσμου. Για τον ίδιο σκοπό θεσπίσθηκε όπως το Φεστιβάλ απονέμει κάθε χρονιά το διεθνές λογοτεχνικό βραβείο «Ovidius», αξίας 10 χιλιάδων δολαρίων, τιμώντας μια προσωπικότητα των γραμμάτων με αναγνωρισμένο κύρος, της οποίας το έργο να αποτελεί επίσης συμβολή στην προάσπιση και προώθηση των δημοκρατικών αξιών, αλλά και της υπόθεσης της ανεκτικότητας και της προσέγγισης μεταξύ των λαών.

Συμμετείχαν ρουμάνοι λογοτέχνες, «εγχώριοι» και της διασποράς, συγγραφείς από πολλές χώρες της Ευρώπης, της Αμερικής, της Ασίας και της Αφρικής, μελετητές και μεταφραστές της ρουμανικής λογοτεχνίας σε ξένες

γλώσσες. Από την Ελλάδα προσκλήθηκαν ο ποιητής Νάνος Βαλαωρίτης, ο μυθιστοριογράφος Φίλιππος Δρακονταειδής (οι οποίοι δεν μπόρεσαν να προσέλθουν), ο μεταφραστής και μελετητής Σταύρος Δεληγιώργης και ο γράφων. Το Φεστιβάλ-Συμπόσιο καλύφθηκε από τα ρουμανικά ΜΜΕ και από την Radio France Internationale. Η εκδήλωση υποστηρίχθηκε από το Γαλλικό και το Ισπανικό Ινστιτούτο του Βουκουρεστίου, με την παρουσία και της διευθύντριάς του κας Ioana Zlotescu.

Η φετινή παρθενική διοργάνωση των «Ημερών και Νυκτών...» έληξε με την απονομή δύο διακρίσεων:

— το τιμητικό «Μεγάλο Βραβείο του Φεστιβάλ», στον γάλλο λογοτέχνη **Alain Robbe-Grillet**, «...ατέρα» του *Nouveau Roman*, για την αισθητική αξία του όλου έργου του, και

— το Βραβείο «Ovidius», με την προαναφερθείσα αιτιολόγηση, στον γαλλο-ισπανό συγγραφέα **Jorge Semprun** (το τελευταίο μυθιστόρημά του οποίου, *Un mort qu'il faut*, παρουσιάστηκε μεταφρασμένο στα ρουμανικά, στο Πανεπιστήμιο της Κωσταντζας).

Κατά την τελετή απονομής, ο Jorge Semprun αναφέρθηκε στην αντιφώνησή του στις πιθανότητες και δυνατότητες ευρύτερης παρέμβασης που έχει (ή

δεν έχει) η λογοτεχνία σε έναν κόσμο χαώδη και συχνά απάνθρωπο, όπως αυτός στον οποίο ζούμε. Καταγοήτευσε δε το ακροατήριο εξιστορώντας το εξής ανέκδοτο, που μας μιλά για την αξιοπρέπεια του λογοτέχνη που αντιμετωπίζει τους καφκικούς μηχανισμούς της Εξουσίας:

Όταν ο ρώσος ποιητής Joseph Brodski συνελήφθη από τις σοβιετικές αρχές για αντικαθεστωτικές δραστηριότητες, ερωτήθηκε από την εισαγγελέα-ανακρίτρια τι επαγγέλλεται· εκείνος απάντησε: «Ποιητής». Η εκπρόσωπος της Εξουσίας τον αποπήρε με όλη την αναμενόμενη οργή και με χαρακτηριστική αλαζονεία: «Εσένα, που ούτε ανήκεις στην Ένωση Σοβιετικών Συγγραφέων, ούτε είσαι μέλος κανενός άλλου σωματείου ή, έστω, κάποιου συνδικάτου, ποιος μπορεί να σε έχρισε ποιητή;» Φυσιολογικότερα, ο Brodski αποκρίθηκε: «Ο Θεός!» Εν συνεχεία, ο Jorge Semprun σχολίασε: «Σε συνάρτηση με τις φιλοσοφικές πεποιθήσεις του καθενός, αντί για “Θεός” μπορούμε να βάλουμε εδώ “πεπρωμένο”, “σύμπαν”, “ιστορία” ή οτιδήποτε άλλο. Ένα μόνο δεν μπορεί να αντικαταστήσει την λέξη “Θεός” σε τούτη την περίπτωση: το Κόμμα».

Βίκτωρ Ιβάνοβιτς

Ο ρόλος του διανοούμενου στη σύγχρονη κρίσιμη εποχή

Του Γ.-Α. Μαγκάκη

Στις μέρες μας η ανθρωπότητα έχει εισέλθει σε μια ιστορικά πρωτόγνωρη κρίση και η προοπτική εξόδου από αυτή μοιάζει να είναι ζοφερά αινιγματική. Κι όμως πριν από λίγες δεκαετίες, η πραγματικότητα φαινότανε τελείως διαφορετική.

Μετά το τέλος του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου –ενός από τους αιματηρότερους και ηθικά αγριότερους– οι εξελίξεις σε παγκόσμια κλίμακα έδειχναν ότι προχωρούσαμε από διάφορες κατευθύνσεις στη σύνθεση μεγάλων συλλήψεων του ανθρώπινου πνεύματος και των συνακόλουθων μεγάλων κατακτήσεων στο πεδίο της οργανωμένης ανθρώπινης συμβίωσης.

Από την μια μεριά η μεγάλη ιστορική κατάκτηση του Δημοκρατικού Πολιτεύματος με τους θεσμούς του, της διάκρισης των εξουσιών, του κράτους δικαίου, του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου και τα παράγωγα της αξίας αυτής ανθρώπινα δικαιώματα, όχι μόνο έδειχναν ότι το πολίτευμα αυτό είχε καταστεί πια «ιστορικό κεκτημένο», αλλά και επιπλέον ότι είχε αρχίσει να εμπλουτίζεται με κοινωνικούς θεσμούς που εξασφάλιζαν στις πολιτικές ελευθερίες το κοινωνικό τους υπόβαθρο. Ο χαρακτήρας της Δημοκρατίας είχε αρχίσει έτσι να γίνεται σύνθετος, πολιτικός και κοινωνικός.

Από την άλλη πάλι μεριά, η βαθιά ιστορική τομή της αριστερής σκέψης με τις συλλήψεις της μαρξιστικής ανάλυσης, με τις εφαρμογές του σοσιαλισμού

και τις συνακόλουθες κατακτήσεις των κοινωνικών δικαιωμάτων και των θεσμών του κοινωνικού κράτους, είχαν αρχίσει να διασταυρώνονται με ένα πνεύμα που οδηγούσε το αριστερό κίνημα σε αναζητήσεις λύσεων πολιτικού εκδημοκρατισμού.

ΜΙΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΟΙΠΟΡΟΙ

Συγχρόνως οι φριχτές εμπειρίες του πολέμου και της αλληλοσφαγής είχαν τροφοδοτήσει ένα διεθνές κίνημα ειρήνης και είχαν οδηγήσει στη διαμόρφωση διεθνών οργανισμών συνεργασίας με κορυφαίο τον ΟΗΕ, καθώς και στην ανάδειξη της διαφύλαξης της Ειρήνης σε κορυφαίο καθήκον των λαών και των κρατών.

Παράλληλα είχε πια καταρρεύσει και ο βαρβαρισμός της αποικιοκρατίας.

Οι ιστορικής σημασίας αυτές εξελίξεις, ενισχύονταν και από την μεγάλη επιστημονική πρόοδο και τις επαναστατικές ανακαλύψεις, κυρίως στα πεδία της φυσικής, της ιατρικής και της τεχνολογίας. Έτσι με τις επιστημονικές αυτές επιτεύξεις ο άνθρωπος αποκτούσε πληρέστερο και αποτελεσματικότερο εξοπλισμό για να βαδίζει τους δρόμους της Δημοκρατίας, της Κοινωνικής Δικαιοσύνης και της Ειρήνης που εμφανιζόντουσαν μπροστά του ανοικτοί. Όλα έδειχναν συνεπώς –αλλά δυστυχώς μόνο στην επιφάνεια όπως αποδείχθηκε αργότερα– ότι η ανθρωπότητα είχε εισέλθει σε μια νέα θετική,

αν όχι και λαμπρή, περίοδο του πολιτισμού της.

Στις εξελίξεις αυτές η διανόηση και οι εκπρόσωποί της, έπαιζαν και είχαν να παίξουν ακόμα, τόσο στο διεθνές όσο και στο εθνικό επίπεδο των διαφόρων κρατών, καίριο ρόλο. Η συμμετοχή τους και η συμβολή τους στην σχετική διαλεκτική, πνευματική και αγωνιστική διαδικασία διαμόρφωσης νέων αντιλήψεων, ιδεών και καταστάσεων ήταν κυριολεκτικά πολύτιμη.

Αυτό συνέβη, όπως ήταν φυσικό, και στον Τόπο μας, στο πλαίσιο όμως της ιδιόμορφης κατάστασης που άφησε πίσω του ο πόλεμος. Γιατί στην Πατρίδα μας μετά τον πόλεμο, την εθνική αντίσταση και τις σχετικές μεγαλειώδεις εθνικές εξάρσεις του Λαού μας, ακολούθησε ο εμφύλιος σπαραγμός και η εγκαθίδρυση μετεμφυλιακού αστυνομικού κράτους της δεξιάς και της ανισοπολιτείας. Στο καθεστωτικό αυτό πλαίσιο οι αριστερές ιδέες και δυνάμεις χαρακτηριζόντουσαν «μιάσματα» και οι δημοκρατικές «συνοδοιπόροι», με αποτέλεσμα η αριστερή σκέψη κάθε απόχρωσης να είναι απαγορευμένη και οι φορείς της στο στόχαστρο κοινωνικών, πολιτικών, αλλά και συχνά ποινικών διώξεων.

Η αστυνόμευση αυτή της πνευματικής και πολιτικής ζωής από τους φορείς της κρατικής εξουσίας, είχε ως συνέπεια να καλλιεργηθεί και ως ένα σημείο να επικρατήσει στην πνευματική ζωή του Τόπου, η «θεωρία της απολιτικοότητας», η οποία πρέπει, τάχα, να διέπει τη στάση των διανοουμένων απέναντι σε όλα τα κρίσιμα κοινωνικά, πολιτικά και πνευματικά ερωτήματα που θέτει η ζωτανή πραγματικότητα. Με βάση τη θεωρία αυτή, ο διανοούμενος, στην πραγματικότητα, δεν γίνεται απλώς «απολι-

Το άρθρο αυτό αποτελεί προδημοσίευση της συμβολής του Γ.-Α. Μαγκάκη στον τιμητικό τόμο που θα εκδοθεί για τον καθηγητή Κώστα Μπέη.

τικός», αλλά μεταβάλλεται σε στοιχείο του κοινωνικού κατεστημένου που εξυπηρετεί τα κρατούντα συμφέροντα.

Η κατάσταση αυτή δεν μπόρεσε βέβαια να εξουδετερώσει την εμπνευσμένη, αγωνιστική παρουσία σημαντικών πνευματικών δυνάμεων του Τόπου μας, στους ασταμάτητους και πολύμορφους αγώνες του Λαού μας την περίοδο αυτή. Κάθε άλλο μάλιστα, οι απαγορεύσεις και οι διώξεις έδιναν αυξημένο πνευματικό κύρος και αγωνιστική αξιοπιστία στη στάση των διανοουμένων που είχαν το θάρρος να αρθρώσουν ελεύθερο λόγο κι έτσι ενίσχυαν την πολιτική σημασία και την αποτελεσματικότητά του.

Η διφυής αυτή πραγματικότητα με την αρνητική, αλλά και με την αντίπαλη θετική πλευρά, κορυφώθηκε στα χρόνια της επτάχρονης απριλιανής δικτατορίας. Τότε από την μια μεριά η συμμόρφωση προς την «θεωρία της απολιτιστικής» εξελίχθηκε σε εξαναγκασμό σε συνοδοιπορία με την πολιτική του δικτατορικού καθεστώτος. Από την άλλη μεριά αντίστροφα η κινητοποίηση πνευματικών δυνάμεων της τέχνης και της επιστήμης εντατικοποιήθηκε και αποτέλεσε έναν από τους κύριους παράγοντες του αντιδικτατορικού αγώνα.

Στα χρόνια εκείνα, η αληθινή διανόηση βρέθηκε μέσα στον αγώνα. Έτσι συνέβαλε στην ευρύτερη και βαθύτερη πολιτικοποίηση των λαϊκών δυνάμεων και μ' αυτό τον τρόπο στην διαμόρφωση του αντιδικτατορικού κοινωνικού μετώπου στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Αλλά και ως τέχνη συνετέλεσε αποφασιστικά στο να δημιουργηθεί εκείνο το κλίμα της έξαρσης, εκείνος ο «επαναστατικός λυρισμός», που χωρίς αυτόν οι άνθρωποι «δεν ανεβαίνουν στα οδοφράγματα».

Κοιτώντας τα πράγματα κάπως σχηματικά, μπορούμε να πούμε πως πίσω από τον ξεσηκωμό του Πολυτεχνείου ως κορύφωση του μέχρι τότε αγώνα και ως τον αληθινό καταλύτη της δικτατορίας, υπάρχει και η σημαντική εισφορά της άξιας διανόησης της Χώρας μας.

Η ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ

Με την κατάρρευση της δικτατορίας το 1974, η Χώρα απόκτησε επιτέλους, μετά από μακρόχρονους αγώνες του

Λαού, ανόθευτο δημοκρατικό πολίτευμα παραδοσιακής κοινοβουλευτικής μορφής, που εξασφαλίζει θεσμικά την ισοπολιτεία. Στο πλαίσιο αυτό, η διανόηση απόκτησε τον φυσικό, κοινωνικό της ρόλο και άρχισε να τον ασκεί.

Έτσι είχαν τα πράγματα και διεθνώς και στον Τόπο μας, έως τις δύο τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα. Γιατί κατά τη διαδρομή τους συντελέστηκαν διεθνείς εξελίξεις, που μετέβαλαν ριζικά την πραγματικότητα. Έτσι ο αιώνας αυτός τέλειωσε παράδοξα, αλλά και μ' έναν τρόπο μεστό γριφώδους νοήματος. Τέλειωσε αποκαλύπτοντας τις αδυναμίες πολλών κοινωνικο-πολιτικών καταστάσεων που δημιουργήθηκαν στην διαδρομή του και συγχρόνως θέτοντας σε αμφισβήτηση και σε ριζική επανεξέταση ή και ανατρέποντας μερικές από τις πιο σημαντικές επιτεύξεις που τον σημάδεψαν, ακόμη και μερικές από εκείνες που η συνείδηση ευρύτατων στρωμάτων της παγκόσμιας κοινής γνώμης, τις είχε αναγορεύσει σε «οριστικές» κοινωνικές και πολιτικές κατακτήσεις.

Την τελική πρακτική αφορμή της εξέλιξης αυτής αποτέλεσε η κατάρρευση το 1991 της Σοβιετικής Ένωσης και η αληθινά πλήρης εξαφάνισή της, ακόμα και σαν θεωρητικά υποστηρίξιμη μορφής κρατικής οργάνωσης.

Η κατάρρευση αυτή αφενός μεν συμπαρέσυρε ολόκληρο το πλέγμα των διεθνών ισορροπιών που στηριζόταν στον διπολισμό και ανέδειξε τις ΗΠΑ σαν, επιφανειακά τουλάχιστον, ανέλεγκτο «πλανητάρχη», αφετέρου δε προκάλεσε μια παγκόσμια ιδεολογική σύγχυση που δεν σταμάτησε στην κρίση του «υπαρκτού σοσιαλισμού», αλλά προχώρησε και κάτω από την μεθοδευμένη καπιταλιστική πολεμική, έθεσε σε αμφισβήτηση γενικότερα τη σοσιαλιστική και μαρξιστική αντίληψη.

Έτσι με τις εξελίξεις αυτές στο πολιτικό και ιδεολογικό πεδίο, άνοιξε ο δρόμος για την κυριαρχία στη διεθνή οικονομία των αντιλήψεων του νεοφιλελευθερισμού και για την εφαρμογή σε παγκόσμια κλίμακα του συστήματος της «ελεύθερης αγοράς», που στηρίζεται βασικά στον εσωτερικό της αυτοματισμό και που γι' αυτό αποστρέφεται τον κρατικό οικονομικό σχεδιασμό και πα-

ρεμβατισμό.

Με όλα αυτά μέσα σε λιγότερο από μια δεκαετία, η κυριαρχία του οικονομικού νεοφιλελευθερισμού στη διεθνή ζωή, μοιάζει να είναι στην πράξη πλήρης. Συγχρόνως όμως η κυριαρχία αυτή αποκάλυψε μέσα σε απίστευτα σύντομο χρόνο και τα όρια των δυνατοτήτων της.

Είναι πραγματικά οδυνηρά εκπληκτικό το γεγονός ότι η παγκόσμια αυτή κυριαρχία στο πρακτικό πεδίο οδήγησε σε αιματηρούς πολέμους, εμφύλιους σπαραγμούς, σε «πλαστές» στην αιτιολογία τους πολεμικές εμπλοκές, όπως στο Ιράκ και πιο πρόσφατα στην Γιουγκοσλαβία, στην επιδρομή στο Αφγανιστάν, σε οικονομική εξαθλίωση μεγάλων περιοχών του πλανήτη, σε εξόντωση από την πείνα ολόκληρων πληθυσμών, όπως στο Σουδάν, χωρίς καμιά αποτελεσματική παρέμβαση της διεθνούς «κοινότητας», καθώς και σε έξαρση της διεθνώς οργανωμένης εγκληματικότητας.

Αλλά τα αποσυνθετικά φαινόμενα δεν σταμάτησαν σ' αυτά τα σημεία. Στις καλούμενες αναπτυγμένες χώρες, στο πλαίσιο της σύγχρονης «μεταβιομηχανικής εποχής», και κάτω από την κυριαρχία των αντιλήψεων του οικονομικού νεοφιλελευθερισμού, η ανεργία όχι μόνο έχει καταστεί οδυνηρότατο κοινωνικό πρόβλημα, αλλά όλο και περισσότερο αποκαλύπτεται ως η «αχίλλειος πτέρνα» της σύγχρονης παραγωγικής διαδικασίας. Κι αυτό γιατί στις μέρες μας, με την επανάσταση στην πληροφορική, στις επικοινωνίες και προπαντός στις τεχνολογικά καινούργιες μεθόδους παραγωγής, η ανεργία έπαψε να είναι προϊόν οικονομικών και πολιτικών συγκυριών και μεταβλήθηκε σε «δομικό» φαινόμενο της σύγχρονης οικονομίας. Πρέπει να το συνειδητοποιήσουμε, όσο σκληρό κι αν είναι, ότι με βάση τις σύγχρονες επαναστατικές τεχνολογικές και οργανωτικές αλλαγές η όλη καπιταλιστική παραγωγική διαδικασία δεν χρειάζεται πια τα ίδια και τόσα εργατικά χέρια όπως πριν. Έτσι η ανεργία και η αύξησή της έγιναν «συμφυές» φαινόμενο της σύγχρονης οικονομίας, που δεν μπορεί πια να αναχαιτιστεί με νεοκεϋνσιανές μεθόδους και ισορροπίες, αλλά ούτε και με κρατικιστικές λύσεις παλαιού τύπου,

δηλαδή σοβιετικού ή ακόμα και σοσιαλδημοκρατικού χαρακτήρα.

Παράλληλα η οικονομία της «μεταβιομηχανικής» εποχής, κυριαρχούμενη από την νεοφιλελεύθερη αντίληψη, όχι μόνο δεν βοηθά τις αγωνιώδεις προσπάθειες των οικονομικά υποανάπτυκτων χωρών να ξεφύγουν από την απάνθρωπη φτώχεια και αθλιότητα, αλλ' αντίστροφα όλο και διευρύνει το αναπτυξιακό χάσμα ή και χάος που τις χωρίζει από τις οικονομικά αναπτυγμένες χώρες της Βόρειας Αμερικής, της Δυτικής Ευρώπης και της Ιαπωνίας.

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΛΙΠΟΘΥΜΙΑ

Οι διεθνείς αυτές εξελίξεις, δεν άφησαν βέβαια και τη διανόηση αλώβητη. Στο πλαίσιο της εμποροκρατικής παγκοσμιοποίησης άρχισε να προωθείται για χάρη της –ασφαλώς με την συνειδητή υποστήριξη των πολυεθνικών οικονομικών συγκροτημάτων και των αναπόσπαστα μαζί τους συνδεδεμένων πολιτικών καθεστώτων– μια ισοπεδωτική των εθνικών πολιτισμών αντίληψη και μια απαξιωτική υποβάθμιση των εθνικών εκείνων στοιχείων που συνθέτουν τη λαϊκή παράδοση και την εθνική φυσιογνωμία των λαών. Έτσι σήμερα έχει διαμορφωθεί και ο τύπος του «μοντερνιστή» διανοούμενου, υποστηρικτή της ισοπεδωτικής αυτής αντίληψης, η ύπαρξη του οποίου συνιστά όχι μέσο αντιμετώπισης των σύγχρονων προβλημάτων, αλλά αντίστροφα παράγοντα της σημερινής παγκόσμιας κρίσης.

Για όλους αυτούς τους λόγους η ανθρωπότητα εμφανίζεται να είναι σήμερα ιδεολογικά λιπόθυμη, χωρίς συλλογικά οράματα, ιδανικά και αξίες που να μπορούν να εμπνεύσουν μεγάλες κοινωνικές κινητοποιήσεις για την απελευθερωτική αναδιαμόρφωση της συλλογικής μας ζωής και μάλιστα, όπως επιβάλλεται, σε παγκόσμια κλίμακα.

Θα ήταν όμως πελώριο λάθος να θεωρήσουμε ότι η τωρινή ιδεολογική αμηχανία και απογύμνωση σημαίνει και τον οριστικό «θάνατο των ιδεολογιών», όπως κυνικά υποστηρίζεται από διάφορες πλευρές, συχνά στο πλαίσιο της εξυπηρέτησης οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων. Η υποστήριξη αυτής της αντίληψης σημαίνει στην ουσία την παραδοχή ότι είναι «φυσικό» η αν-

θρωπότητα να βαδίζει χωρίς επιλεγμένη κατεύθυνση, χωρίς καθορισμένους σκοπούς και χωρίς επίγνωση του δρόμου που διανύει, παραδομένη κυριολεκτικά στον αυτοματισμό της κερδοσκοπίας. Αυτό όμως συνιστά αναίρεση του βασικού χαρακτηριστικού του έλλογου όντος, που είναι ο σχετικός έστω, αυτοκαθορισμός και συνεπώς η συνειδητή επιλογή της πορείας του.

Διαψεύδοντας αυτήν την αντίληψη του «θανάτου των ιδεολογιών» η σημερινή παγκόσμια πραγματικότητα κάνει εντονότερα αισθητή την ανάγκη οικουμενικής σύλληψης των σύγχρονων προβλημάτων με βάση την εγγενή τάση του ανθρώπου για μια ζωή ελευθερίας, δικαιοσύνης και ανθρωπιάς, απαλλαγμένη και από την αλαζονεία απέναντι στη φύση και στα «δικαιώματά» της. Η σημερινή συνεπώς παγκόσμια πραγματικότητα αποκαλύπτει ως αναγκαία μια βαθιά ιδεολογική αναγέννηση, χωρίς την οποία δεν υπάρχει δυνατότητα να ανατραπεί το τωρινό αδιέξοδο. Σήμερα επομένως έχουμε περισσότερο από άλλοτε ανάγκη την οικουμενική φιλοσοφική και κοινωνιολογική θεώρηση των προβλημάτων, γιατί χωρίς αυτήν παρπαίζουμε.

Μια τέτοια όμως βαθύτατη ιδεολογική αναγέννηση δεν μπορεί να στηριχθεί με πληρότητα στην «κεκτημένη» ηθική, την οποία η ζωντανή πραγματικότητα αποκαλύπτει σε ορισμένα θέματα ανεπαρκή. Απαιτείται συνεπώς και η διαμόρφωση μιας νέας υπευθυνότητας και ηθικής αντίληψης που θα ανταποκρίνεται στα αγωνιώδη προβλήματα της ύπαρξης, τα οποία αντιμετωπίζει ο σύγχρονος άνθρωπος, που, όπως πολλά δείχνουν, φτάνει σύντομα στο κομβικό σημείο να πρέπει να διαλέξει ποιο ρόλο θέλει να παίξει: Εκείνο του έλλογου όντος, που έχει συναίσθηση των ευθυνών του απέναντι στην ανθρωπότητα και στη φύση ή του κακοποιού πνεύματος που θα τις ταπεινώσει και τελικά θα τις εξοντώσει;

Η ΝΕΑ ΗΘΙΚΗ

Το περιεχόμενο αυτής της νέας ηθικής αντίληψης, μπορούμε να εικάσουμε ότι θα αναφέρεται κατά κάποιο τρόπο:

– Στην κατάλυση της ανθρωποκεντρικής αλαζονείας μας απέναντι στη φύση,

που μας αναγορεύει σε «κύριο» της κι έτσι μας καθιστά καταστροφέα της.

– Στην ταπεινόφρονα και όχι «υβριστική» με την αρχαιοελληνική έννοια, χρήση των επαναστατικών επιτεύξεων των φυσικών επιστημών, προπαντός στο πυρηνικό και στο γενετικό πεδίο.

– Και τέλος στην αναμόρφωση του νοήματος της ανθρώπινης αλληλεγγύης, που θα μας απελευθερώσει από την πιο απάνθρωπη σκέψη που γίνεται της «κοινωνίας των δύο τρίτων» και από το νεοβαρβαρισμό της μονοδιάστατης εμποροκρατικής αντίληψης του κέρδους και που θα επιβάλει την βαθιά αλλαγή στην οργάνωση της οικονομίας και της κοινωνικής ζωής σε παγκόσμια και σε εθνική κλίμακα.

Στο έργο αυτό καλείται να συμβάλλει και μάλιστα αποφασιστικά η διανόηση. Έχουμε δηλαδή ανάγκη του διανοούμενου και μάλιστα εκείνου των δύσκολων περιστάσεων. Ποιος όμως είναι αυτός; Η σοβαρότητα του ερωτήματος απαιτεί ξεκάθαρη απάντηση. Γι' αυτό πρέπει προπαντός να αποσαφηνιστεί ότι η ιδιότητα του διανοούμενου δεν προσδιορίζεται από τα διπλώματα και τα άλλα τυπικά χαρακτηριστικά της μόρφωσης. Αυτά και κάποια έκταση γνώσεων που δηλώνουν, απλώς εξυπακούονται ως προϋποθέσεις. Διανοούμενος με την ουσιαστική, δηλαδή την αληθινή έννοια, είναι ένας άνθρωπος προικισμένος και εξοπλισμένος με ορισμένες πρόσθετες ιδιότητες.

Πρώτα απ' όλα είναι εκείνος που έχει σε ασυνήθιστα μεγάλο βαθμό τη χαρακτηριστική για κάθε άνθρωπο έφεση να επεξεργάζεται πνευματικά τα προβλήματα της ανθρώπινης ζωής. Δηλαδή να ψάχνει να βρει εξηγήσεις, να προσπαθεί να προβλέψει τις πιθανές εξελίξεις, να τις αξιολογεί και να καθορίζει τη δική του σωστή στάση απέναντι σ' αυτές με κριτήριο, ποτέ το ατομικό, αλλά το κοινό συμφέρον.

Αυτή όμως η πνευματική ενεργητικότητα προϋποθέτει και κρύβει μέσα της και το στοιχείο εκείνο που είναι το πιο πηγαίο και το πιο κρίσιμο για την διαμόρφωση της προσωπικότητας του διανοούμενου, συγκεκριμένα την μεγάλη συνειδησιακή ευαισθησία. Αυτή που τον κάνει να αισθάνεται υπεύθυνος για ό,τι συμβαίνει γύρω του και στον κό-

σμο, καθώς και για ό,τι πρόκειται να συμβεί. Αυτή η υπευθυνότητα είναι που τον βγάζει από τον κλειστό προσωπικό του χώρο, και τον οδηγεί στο να πάρει θέση απέναντι στα συμβαίνοντα στη συλλογική ζωή και να παίζει έτσι τον κοινωνικό του ρόλο.

Αλλά για να γίνει αυτό χρειάζεται και μια άλλη ιδιότητα, αποφασιστικής σημασίας και αυτή. Χρειάζεται το θάρρος. Το θάρρος να εκφράσει δημόσια, συχνά αντίθετα προς τα όποια ισχυρά συμφέροντα και προς τις κοινωνικές, κατεστημένες προλήψεις, αυτό που η ευαίσθητη συνείδησή του του υπαγορεύει. Διανοούμενος χωρίς θάρρος είναι ανάπηρος. Και τότε εκδηλώνεται κυρίως σε εύκολους καιρούς και πάντως με απόψεις «ευχάριστες σε κρατούντες». Και τότε τα λόγια συχνά δεν ταιριάζουν με τις πράξεις, ενώ στον διανοούμενο πρέπει να ενσαρκώνεται αυτό που ο Σωκράτης θεωρούσε την πιο μεγάλη αρετή και την αποκαλούσε «ελληνική αρμονία». Η αντιστοιχία, δηλαδή, ανάμεσα στα λόγια και στα έργα ενός ανθρώπου.

Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΩΝ

Με βάση τις σκέψεις αυτές, μπορούμε συνοπτικά να παρατηρήσουμε ότι διανοούμενος είναι εκείνος ο σκεπτόμενος άνθρωπος που με συνειδησιακή ευαισθησία εκφράζει θαρραλέα τον βαθύτερο ανθρώπινο προβληματισμό σχετικά με τα καυτά προβλήματα της εποχής του. Ο κοινωνικός αυτός ρόλος είναι και ο λόγος που ο διανοούμενος υπήρξε πάντα αναφαίρετο στοιχείο του επαναστατικού δυναμικού της ανθρωπότητας. Γιατί καυτά προβλήματα ήταν πάντα τα προβλήματα της κατάκτησης της Ελευθερίας, της διεκδίκησης της Δικαιοσύνης στη λειτουργία της κοινωνικής ζωής, καθώς και της πραγμάτωσης της ανθρώπινης αλληλεγγύης. Έτσι σε δύσκολους καιρούς ο διανοούμενος καλείται «να βγει στο κλαρί». Έστω κι αν μοιάζει αναιμικός, ωχρός γραφιάς, που ανακατώνει χαρτιά. Συχνά στην ιστορία αποτέλεσε «εκρηκτική ύλη μεγάλης ισχύος» και ήταν πάντως αναφαίρετος παράγοντας όλων των φωτεινών περιόδων της ανθρωπότητας.

Στις μέρες μας, στο κατώφλι, όχι μόνο μιας νέας ιστορικής περιόδου, αλλά,

όπως αναπτύχθηκε παραπάνω, και μιας νέας κυριολεκτικά υπαρξιακής κρίσης, ο διανοούμενος καλείται να στρατευτεί σε τρία κυρίως μέτωπα.

Πρώτον να παίζει αποφασιστικό ρόλο στο ξεπέρασμα της ιδεολογικής αμηχανίας που κυριαρχεί παγκόσμια και στην διαμόρφωση μιας οικουμενικής, φιλοσοφικής και κοινωνιολογικής θεώρησης των τωρινών προβλημάτων και έτσι στην βαθιά ιδεολογική αναγέννηση, χωρίς την οποία δεν υπάρχει δυνατότητα να ανατραπεί το σημερινό αδιέξοδο. Καλείται πιο συγκεκριμένα να αποκαλύψει με την ανάλυση και την κριτική πόσο αδιέξοδη είναι ειδικά στις μέρες μας η νεοφιλελεύθερη λογική που κυριαρχείται μονοδιάστατα από την επιδίωξη αδιάκοπης αύξησης του οικονομικού κέρδους και που με το δόγμα της ελευθερίας της αγοράς και του αυτοματισμού της λειτουργίας της απαγορεύει τη σωτήρια παρέμβαση κάθε ουσιαστικού οικονομικού σχεδιασμού. Κι αυτό την εποχή που η ανθρωπότητα αντιμετωπίζει κρίσιμότητα προβλήματα, τα οποία, όπως γίνεται κάθε μέρα όλο και πιο φανερό, μόνο με τον ιδεολογικά εδραιωμένο σχεδιασμό και την αναχαίτιση του αυτοματισμού της αγοράς μπορούν να αντιμετωπιστούν.

Δεύτερον, στις μέρες μας καλείται ο διανοούμενος να συμμετάσχει στην ευθύνη της αντιμετώπισης των ζωτικών προβλημάτων που έχουν προκύψει από τις επαναστατικές επιτεύξεις της τεχνολογίας και των φυσικών επιστημών, ιδίως της γενετικής. Γιατί οι επιτεύξεις αυτές, παράλληλα με τις πολύ θετικές πλευρές τους, δίνουν στον σύγχρονο άνθρωπο και τη δυνατότητα ανεπανόρθωτων επεμβάσεων σε κρίσιμες περιοχές, τόσο της φυσικής ισορροπίας της ζωής στον πλανήτη, όσο και της γενετικής φυσιογνωμίας και της ηθικής προσωπικότητας του ίδιου του ανθρώπου. Έτσι στην εποχή μας ο άνθρωπος απόκτησε μιαν ιστορικά πρωτοφανή «ευθύνη». Δεν είναι πια μόνο υπεύθυνος για την συλλογική ή ατομική ζωή του, αλλά και για τη δυνατότητα ύπαρξης φυσικής ζωής στον πλανήτη, τουλάχιστον με τις μέχρι τώρα γνωστές μορφές της, καθώς και για την δική του φυσική και ηθική οντότητα. Στην εκπλήρωση αυτής της ευθύνης καλείται ο

σύγχρονος διανοούμενος να προσφέρει την πολύτιμη συμβολή του.

Τρίτον, τέλος, στην εποχή μας ο διανοούμενος πρέπει να πάρει θέση και σ' ένα άλλο, κρίσιμο πρόβλημα. Σήμερα δεν αμφισβητούμε ανοικτά ούτε τις δημοκρατικές αξίες, ούτε τους θεσμούς της κοινωνικής δικαιοσύνης, ούτε την ανάγκη της ειρηνικής συμβίωσης των λαών. Όλες αυτές οι κατακτήσεις, οι κερδισμένες με αγώνες και αίματα, έχουν γίνει πια μη αμφισβητούμενα –τουλάχιστον ανοικτά– στοιχεία της παγκόσμιας συνείδησης. Όμως αυτό δεν σημαίνει ότι τις σεβόμαστε όσο πρέπει σε διεθνές και σε εθνικό επίπεδο. Κάθε άλλο μάλιστα. Συχνά τις νοθεύουμε, τις πλαστογραφούμε, τις διαστρέφουμε ή και τις καπηλευόμαστε κι αυτό ενώ συχνά κραυγαλέα τις επικαλούμαστε. Η στάση αυτή συνιστά ύπουλη μορφή σύγχρονου φασισμού, φορείς της νοοτροπίας του οποίου είναι καθόλου σπάνια και δυνάμεις που αυτοαποκαλούνται «αντιφασιστικές» και «δημοκρατικές». Ο διανοούμενος έχει καθήκον να ξεσκεπάσει με θάρρος αυτή την πλαστότητα, έστω κι αν έτσι έρχεται σε σύγκρουση με θορυβώδεις «προοδευτικές» δυνάμεις. Γιατί προοδευτικό δεν μπορεί ποτέ να είναι το πλαστό. Η εκπλήρωση αυτού του τριπλού στο περιεχόμενό του καθήκοντος του διανοούμενου, δεν είναι βέβαια εύκολη υπόθεση. Το έχει πει άλλωστε και ο Θουκυδίδης, ότι σε εποχές θορυβώδεις και σύγχυσης ιδεών η άρθρωση νηφάλιου λόγου είναι δύσκολη υπόθεση, συχνά επικίνδυνη, που οδηγεί και στην μοναξιά. Της πραγματικότητας αυτής είχε άλλωστε και ο ίδιος πικρή εμπειρία με την πολύχρονη εξορία του από την Αθήνα.

Αυτό όμως, όχι μόνο δεν αναιρεί το καθήκον του διανοούμενου να αρθρώσει τον ορθό και τίμιο λόγο, αλλά κάνει την ανάγκη του λόγου αυτού ακόμα πιο πιεστική. Γιατί η εκπλήρωση του σχετικού καθήκοντος συνιστά την ακτίνα ελπίδας ότι θα υπερνικηθούν τα αδιέξοδα που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα στους τωρινούς, δύσκολους καιρούς. Η προσφορά αυτής ακριβώς της ελπίδας είναι το αληθινό κατόρθωμα που καλείται να επιτελέσει στην εποχή μας ο διανοούμενος.

Οι άνθρωποι που φέρουν την ευθύνη της διοργάνωσης του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης θα πρέπει και τούτη τη φορά (δικαίως) να αισθάνονται ευχαριστημένοι. Στα σαραντατρία του χρόνια (που έκλεισε φέτος) εξακολουθεί να διατρέχει ταυτόχρονα μίαν ώριμη και μια «νεανική» φάση. Ώριμη μεν γιατί (με το Διεθνές Τμήμα του) διαδέτει επιτυχημένη οργανωτική «ταυτότητα», «νεανική» δε γιατί χάρη στα παράλληλα προγράμματά του και τα αφιερώματα παραμένει εύφορο σε καλλιτεχνικό ριζοσπαστισμό.

Εγχώρια δείγματα και διεθνή παραδείγματα

Η Μάνια Παπαδημητρίου και η Υβόννη Μαλτέζου, κόρη και μάνα, οι «πολύπαδες» ηρωίδες της ταινίας της Κατερίνας Ευαγγελάκου *Θα το μετανιώσεις*.

Ετσι και φέτος η παγκόσμια κινηματογραφική σκηνή ήταν παρούσα σε διαχρονικό ανάπτυγμα. Η κινηματογραφική μνήμη κι οι τρέχουσες τάσεις σε συναρπαστική άμιλλα. Κλασικοί δημιουργοί και ζηλωτές της ανατροπής πλάι-πλάι. Από κοντά και το παραδοσιακό, «εμπορικό» σινεμά. Για εννιά μέρες, σε επτά αίθουσες, περισσότερες από διακόσιες

ταινίες. Κοντά (μαζί με τις επαναλήψεις) επτακόσιες ώρες προβολής! Και (το κυριότερο) κοινό άφθονο και νεανικό να γεμίζει εντυπωσιακά τις αίθουσες. Αβίαστο συμπέρασμα: Το Φεστιβάλ Κινηματογράφου της Θεσσαλονίκης παραμένει (ύστερα μάλιστα από τη «γήρανση» του πολύπαθου Φεστιβάλ Αθηνών) η πιο σημαντική πολιτιστική διοργάνωση της χώρας μας. Υπηρετεί

μια τέχνη στην ακμή της. Γιατί παρά τις ολολύζουσες κασσάνδρες, ο κινηματογράφος παραμένει ζωντανός, άμεσος και με ανανεούμενη δύναμη. Αυτό βέβαια δεν πάει να πει ότι όποιος κάθετα πίσω από μια κάμερα παράγει εξορισμού αριστουργήματα. Ατυχώς, αυτή την τελευταία παραδοχή συνεχίζουμε να τη συναντούμε στην εθνική μας παραγωγή, χωρίς αυτό να βαραίνει το Φεστιβάλ. Αντίθετα, αυτό καταβάλλει κάθε εύλογη προσπάθεια ώστε το Πανόραμα του Ελληνικού Κινηματογράφου να βρίσκεται στο επίκεντρο της ζωής του. Το γιατί το κύκλωμα παραγωγής και οι προσφεύγοντες σ' αυτό δημιουργοί δεν μας παρουσιάζουν αριστουργήματα είναι μια άλλη ιστορία με πολλούς «ήρωες» και άγνωστο τέλος. Αλλά και αν δεν παράγει αριστουργήματα, αυτό δεν σημαίνει ότι απουσιάζουν τα αξιοπρόσεκτα δείγματα. Και δεν απουσιάζουν, ούτε και φέτος απουσίαζαν. Αντίθετα, σπανίζουν οι καλοπροαίρετοι, οι προσγειωμένοι. Αλλά να γυρίσουμε πάλι στο Φεστιβάλ.

* * *

Εκτός από το επίσημο Διεθνές Διαγωνιστικό Πρόγραμμα και το Πανόραμα Ελληνικός Κινηματογράφος 2002, υπήρχαν οι «Νέοι Ορίζοντες» (δικαιολογημένη προτίμηση των ενήμερων σινεφίλ), οι «Ματιές στα Βαλκάνια», το «Παράθυρο στην Ασία» και μια σειρά από αναδρομές και αφιερώματα σε διάσημες ή και λιγότερο γνωστές προσωπικότητες της 7ης Τέχνης, όπως ο Μάρκο Μπελόκιο, ο Μπόμπ Ράφελσον, ο μεγαλύτερος εν ζωή οραματιστής του σύγχρονου σινεμά αλλά άγνωστος στην Ελλάδα ούγγρος σκηνοθέτης Μπέλα Ταρ, ο Ζαν Φρανσουά Στεβενέν, οι δικοί μας Παντελής Βούλγαρης και Γιάννης Δαλιανίδης, ο Μεξικανός Χάιμε Ουμπέρτο Ερμοσίμο, ο Ιταλός Αουρέλιο Γκριμάλντι, η Ιρανή Σιρίν Νεσάτ και ο Κορεάτης Χόνγκ Σάνγκ Σου.

Πίσω απ' αυτή τη φιλική ανθολογία βρίσκονται τα ονόματα των Μισέλ Δημόπουλου, Αλέξη Γρίβα, Δημήτρη Εϊπίδη και της Αθηνάς Ραχήλ Τσαγκάρη.

Δεν έλειψαν και οι πρόσφατες δημιουργίες των Οτάρ Ιοσελιάνι (*Δευτέρα πρωί*), Αλεξάντρ Σοκούροφ (*Ρωσική Κιβωτός*), Μανουέλ ντε Ολιβείρα (*Η αρχή της αβεβαιότητας*), Τακέσι Κιτάνο (*Κούκλες*) και Αμπάς Κιαροστάμι

(10). Δώρο, τέλος, ήταν η 15ωρη(!) προβολή του αριστουργήματος του Ράινερ Βέρνερ Φασμπίντερ *Berlin Alexanderplatz*, κατευθείαν από τη 16mm κόπια.

Συνέβησαν και άλλα πολλά και ενδιαφέροντα στη φετινή χρονιά αλλά πού χώρος έστω και για απλή αναφορά. Πρέπει να γυρίσουμε στα δυο κύρια τμήματα του Φεστιβάλ, το Διεθνές Διαγωνιστικό και το Ελληνικό Πανόραμα.

* * *

Η φετινή σοδειά των 16 ταινιών του Διεθνούς Διαγωνιστικού Τμήματος αναγνωρίστηκε ως μια από τις πιο καλές της δεκάχρονης διαδρομής του. Μέσα σ' αυτές και δύο ελληνικές (*Θα το μετανιώσεις* της Κατερίνας Ευαγγελάκου και *Δύσκολοι αποχαιρετισμοί: ο μπαμπάς μου* της Πέννυς Παναγιωτοπούλου). Και στις δύο θα αναφερθούμε στο Ελληνικό Πανόραμα. Να θυμίσουμε μόνο ότι οι διαγωνιζόμενες ταινίες στο Διεθνές Τμήμα του Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης είναι η πρώτη του σκηνοθέτη. Αυτό είναι ένα στοιχείο που λειτουργεί, θέλεις δε θέλεις, συγκριτικά όταν πλάι σ' αυτές τις ταινίες βάζεις τις ελληνικές, έστω και λαμβάνοντας υπόψη τη γοητεία που ασκεί στο θεατή ο εξωτισμός. Σίγουρα, οι δυο ελληνικές συμμετοχές άντεχαν τη σύγκριση με κάποιες από αυτές. Αλλά τι μετά απ' αυτές τις δύο;

Ο γάμος της Ράνα, παραδείγματος χάριν, του Παλαιστίνιου Χανί Αμπού Ασάντ είναι μια ταινία που συζεύγνει με θαυμαστό τρόπο τις υψηλές θερμοκρασίες της παλαιστινιακής ιντιφάντα με την υπέρβασή της στο όνομα του αγαθού της ζωής. Η απόγνωση του αδιεξόδου με την αισιοδοξία της επιβίωσης κεντρίζουν θετικά τη σκέψη του θεατή. Από άλλο δρόμο τα ίδια μηνύματα στέλνει η ταινία *Η ζωή με σφάζει* του Γάλλου Ζαν-Πιερ Σιναπί. Τα δυο μαροκινής καταγωγής αδέλφια, με διαμετρικά αντίθετες διαδρομές, αναζητούν τις τελικές επιλογές μέσα από προσωρινές σταθμεύσεις, κάποτε μοιραίες και κάποτε αποφασιστικές. Σύγχρονες, ανελέητες κοινωνίες. Η ίδια θεματική και στην ταινία του Κορεάτη Μουν Μπουνγκ Χουν *Μη κλαις*, την οποία γύρισε στο Τατζικιστάν. Η δίψα της επιτυχίας, που δεν συμβιβάζεται με τους τρόπους του τυχοδιωκτισμού, ει-

Ο εκπληκτικός Γιώργος Καραγιάννης, ο πρωταγωνιστής της ταινίας της Πέννυς Παναγιωτοπούλου *Δύσκολοι αποχαιρετισμοί: ο μπαμπάς μου*.

δικά αυτού που ανθεί –όπως δείχνει η ταινία– στη μακρινή αυτή δημοκρατία της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, αποτυπώνεται με θαυμαστή ενάργεια. Χώροι, τρόποι και συμπεριφορές του ρεαλισμού και της ποίησης. Και ξανά η ίδια προσπάθεια προσαρμογής στη δολερή «νέα τάξη πραγμάτων» που επιχειρούν άλλοτε τυφλά και άλλοτε με καρτερικότητα οι νέοι άνθρωποι στη ρουμάνικη ταινία του Κριστιάν Μουνγκίου *Δύση*. Η μετανάστευση και η ξενοφοβία παίρνουν άλλη διάσταση όταν αφορούν τη δεύτερη γενιά, τα παιδιά των μεταναστών. Αυτό το θέμα διαχειρίζεται αποτελεσματικά ο Γάλλος Γκαέλ Μορέλ στην ταινία του *Εξόριστος σε άλλο ουρανό*. Ο Αργεντίνος Πάμπλο Τραπέρο ασχολείται με την ηθική αλλοτρίωση ενός νέου και στην ηλικία αστυνομικού σε μια εξαθλιωμένη γειτονιά του Μπουένος Άιρες με τη σκληρή ταινία του *Ελ Μποναερένσε*. Δύο τρυφερές και ταυτόχρονα πικρές κωμωδίες δύο διαφορετικών πολιτισμικών αντιλήψεων για το είδος: *Τα μυστικά μιας εκδρομής* της Τσέχας Αλίσ Νέλις και το *Ρότζερ Ντότζερ* του Ντίλαν Κιντ από τις ΗΠΑ. Η πρώτη θυμίζει μέρες της αλησμόνητης άνθησης του τσεχοσλοβάκιου σινεμά στη δεκαετία του '60 και η δεύτερη έφερε κάτι από τον ιταλικό *Φανφαρόνο* με τον Βιτόριο Γκάσμαν. Δεν μπορεί παρά κάτι πιο σημαντικό να σημαίνει η εμμονή του ιρανικού κινηματογράφου στην προσπάθεια χειραφέτησης της ιρανής γυναίκας. *Η επιθυμία της γης*

του Βαχίντ Μοζαϊάν, με τρόπους έντονα κιαροσταμικούς, παρουσίασε άλλη μια τέτοια ηθογραφική εκδοχή. Ο κόσμος των ναρκομανών και η πρόταση του έρωτα ως αντίδοτου είναι το θέμα του *Τυφλού στόχου* της Χάνα Α.Β. Σλακ. Σλοβένικη παραγωγή. Στο συμβολισμό των δύο στοιχείων της φύσης, του νερού και της φωτιάς, στα πρόσωπα μιας νεαρής λουτράρισσας και ενός συνομήλικου πυρομανή, στηρίζεται η ποιητική *Γυναίκα της βροχής* του Ιάπωνά Χιντενάρι Σουτζιμόρι. Υπόδειγμα σεναριακής αρτιότητας η ταινία του. Η σύγκρουση δύο αδελφών για την κατάκτηση μιας γυναίκας είναι το θέμα της ταινίας *Μπάνγκαλου* του Γερμανού Ούλριχ Κέλερ. Πολυχρησιμοποιημένο κινηματογραφικά.

Τις πολύ καλές επιλογές του Μιχάλη Δημόπουλου τις ολοκλήρωσαν δυο «ανορθόδοξες», αιρετικές στους αφηγηματικούς τους τρόπους ταινίες, από το είδος όμως εκείνο που δοξάζει τον κινηματογράφο ως τέχνη. Θα χρειαζόταν πολύς χώρος για να γίνει μια επαρκής αναφορά σ' αυτές. Είθε να βρεθεί διανομέας και αίθουσα γι' αυτά τα δώρα. Η πρώτη ήρθε από την Ταϊλάνδη. Ο τίτλος της *Για πάντα δικός σου* και δημιουργός της ο Απιτσαπόνγκ Ουεε-ρασεθακούλ. Μνήμες από το «Πρόγευμα στη χλόη» του Ρενουάρ και τα πρόσωπα του Γκωγκέν. Η δεύτερη έχει τον τίτλο *Χαπόν* και τη σκηνοθέτησε ο Μεξικάνος Κάρλος Ρεϊγάδος. Μεξικάνικη περίοδος του Μπουνιουέλ και υπερρεαλισμός του Ραούλ Ρουϊζ. Σινεμά

Ο Μηνάς Χατζησάβας και ο Βαγγέλης Μουρίκης, ο αστυνόμος και ο «ανεπιθύμητος» στην ταινία του Νίκου Γραμματικού *Ο Βασιλιάς*.

Ο Γιάννης Αγγελάκας και ο Συμεών Νικολαΐδης από τους «καταραμένους» της ταινίας του Νίκου Νικολαΐδη *Ο τελευταίος τα παίρνει όλα*.

δύσβατο μεν, αλλά αποθεωτικά ποιητικό. Αυτά για το απολαυστικό Διεθνές Τμήμα.

* * *

Ειπώθηκε ότι φέτος ο ελληνικός κινηματογράφος σημείωσε οπισθοδρόμηση ποντάροντας στο αφηγηματικό και μάλιστα δίχως έμπνευση. Ακατανόητο. Δηλαδή θέλουν να πουν ότι οπισθοδρόμησε επειδή απουσίαζαν επαναλήψεις των γνωστών «επιτυχιών» των Ρέππα-Παπαθανασίου, του Λαζόπουλου, του Καφετζόπουλου, της Μαλέα και των... ελεφάντων του Τζίτζη; Κάπου υπάρχει σύγχυση. Αντίθετα, εμείς πιστεύουμε ότι φέτος ήταν μια χρονιά εξισορρόπησης. Ακόμα και η *Φούσκα* του Νίκου Περάκη και το *Εφάπαξ* του Νίκου Ζαπατίνα είχαν στο κέντρο τους ανθρώπινες ιστορίες και χαρακτήρες αναγνωρίσιμους.

Επιστροφή λοιπόν στον αφηγηματικό κινηματογράφο. Έναν κινηματογράφο ρουτίνας, χωρίς εξάρσεις και προσωπικότητα. Μα από τις δεκαπέντε ταινίες μυθοπλασίας που προβλήθηκαν στο φετινό Πανόραμα, οι δεκατρείς ήταν συμπαραγωγές ή οικονομική ενίσχυση του Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου. Είναι φανερό ότι βρισκόμαστε μπροστά σε μια πολιτική του ΥΠ.ΠΟ. που (πολύ σωστά) στοχεύει στη δημιουργία και προσέλκυση του κοινού. Μια πολιτική απεγνωσμένη μεν (που αφορά κυρίως την προκάτοχη διοίκηση του ΕΚΚ), αλλά εναρμονισμένη με ό,τι επικρατεί διεθνώς. Αν δεν μας απατά η μνήμη μας, ταινίες δημιουργικά αφηγηματικές, με ταυτότητα ελληνικότητας, έχουμε να δούμε εδώ και μερικά χρόνια, από την τελευταία ταινία του Σταύρου Τσιώλη *Ας περιμένουν οι γυναίκες* και την *Εαρινή σύναξη των Αγροφυλάκων* του Δήμου Αβδελιώδη. Άλλωστε η περσινή έκπλη-

ξη του Γιάννη Φάγκρα *Πες στη Μορφίνη, ακόμα την ψάχνω* πέρασε ντούκου. Τέτοια η κοινωνία μας, τέτοιοι και οι παραμυθάδες της. Αν κάθε χρονιά ξεχωρίζουν μια-δυο καλές ταινίες και μαζί τους κανά δυό μέτριες, να είμαστε –λογικά– ευχαριστημένοι.

Δεκαπέντε, λοιπόν, ταινίες μυθοπλασίας και έξι ντοκιμαντέρ. Οκτώ από το σύνολο των εικοσιμίας είχαν γυναίκα σκηνοθέτη. Σε καλό να μας βγει... Και δεν ήταν μόνο ο αριθμός αλλά και η ποιότητα. Δύο μάλιστα από αυτές (της Κατερίνας Ευαγγελάκου *Θα το μετανιώσεις* και της Πέννυς Παναγιωτοπούλου *Δύσκολοι αποχαιρετισμοί: ο Μπαμπάς μου*) σάρωσαν κυριολεκτικά τα βραβεία. Έτσι αποδείχτηκε σωστή και η επιλογή του διευθυντή του Φεστιβάλ να τις συμπεριλάβει στο Διεθνές Διαγωνιστικό, όπου ο Χρήστος Στέργιογλου, με πρωταγωνιστικό ρόλο και στις δύο, κέρδισε το βραβείο πρώτου αντρικού ρόλου σ' αυτό. Πολύ καλές και οι δύο ταινίες αλλά αυτή της Ευαγγελάκου υπερέχει. Είναι περισσότερο αυθόρμητη, βγάζει περισσότερο φως, η αισιοδοξία που αναβλύζει δεν είναι σοφιστική. Ο θεατής το νιώθει ότι φτιάχτηκε από απόθεμα ψυχής. Η φιλοδοξία της δεν στόχευε στο ξεπέρασμα του μέτρου αλλά τη διατήρηση σ' αυτό. Και το πέτυχε. «Παν μέτρον άριστον». Σενάριο, διάλογοι, ερμηνείες, χαρά Θεού! Στην απέναντι όχθη η Παναγιωτοπούλου «χρησιμοποίησε» το θάνατο σαν έρμα-πρόσχημα. Και δεν την τρώμαξαν τα δύσκολα. Στη δική της εκδοχή της (αρσενικής εδώ) *Πονέτ* του Ζακ Ντουαγιόν, άφηνε χώρους να μπει φως και ζωή στην οθόνη. Δεν επεδίωξε μέσα από μελοδραματισμούς και δάκρυα την αποδοχή του θεατή. Σε πίστωσή της και ο μικρός Γιώργος Καραγιάννης. Η Στέλλα Θεο-

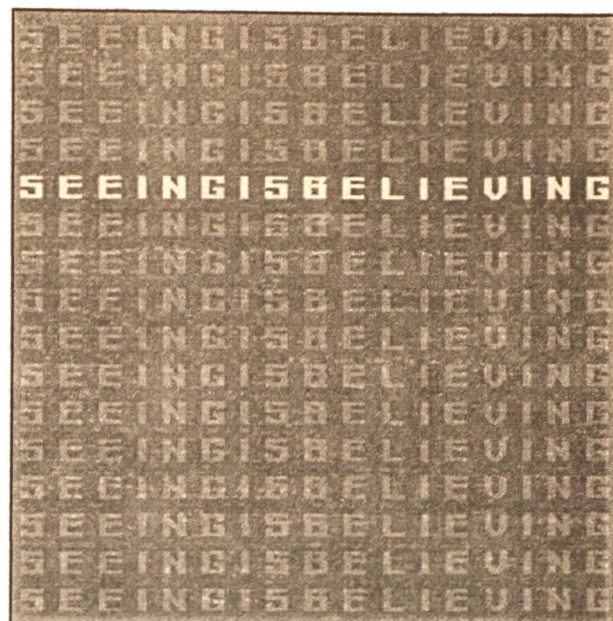
δωράκη η οποία γνωρίζει όσο λίγοι τα μυστικά της «μαστορικής» του κινηματογράφου, έχουμε την εντύπωση, ενέδωσε σ' αυτή την ευκολία και σε ένα πολυξαγονικό σενάριο: Το *Παρά λίγο παρά πέντε παρά τρία* ήταν εντυπωσιακό στη δεξιοτεχνία του αλλά μόνον μέχρι εκεί. Πρώτη μεγάλου μήκους ταινία και το *Πάμε για ένα σύζυγο*; της Κλεώνης Φλέσσα. Σύγχρονο ηθογράφημα, βατό και με θαλπωρή. Οικείοι οι χαρακτήρες και η καθημερινότητά τους. Ο Νίκος Γραμματικός, μια δοκιμασμένη δύναμη του σύγχρονου, δεν ξεπέρασε με τον *Βασιλιά* του τους *Απόντες*. Δύσκολα αποδέχεται τη βασιμότητα του στόρνου του. Πιο πολύ έχεις την αίσθηση ενός ρημέικ αμερικάνικης ταινίας παρά ελληνικής πραγματικότητας. Όχι ότι αυτό ακυρώνει τις πολλές αρετές της ταινίας. Κατ' εξοχήν –από τη νέα γενιά– σκηνοθέτης (και σεναριογράφος) που δίνει έμφαση στους χαρακτήρες και τους διαλόγους ο Παντελής Παγουλάτος, ανέδειξε και με το *Όνειρα γλυκά* αυτά τα προσόντα του. Ο έρωτας και ο εξωτικός φολκλορισμός το θέμα στην *Αλεξάνδρεια*, την καλύτερη μέχρι σήμερα ταινία της Μαρίας Ηλιού. Η επάνοδος του Ροβήρου Μανθούλη στις ταινίες μυθοπλασίας ύστερα από 36 χρόνια θητείας στο ντοκιμαντέρ δεν ήταν η καλύτερη δυνατή: Το *Lilly's story* αποδείχθηκε άνισο και ετερόκλητο. Τέλος, μια ταινία του Νίκου Νικολαΐδη στο Φεστιβάλ δίνει πάντα μιαν άλλη σινεφιλική γεύση. *Ο χαμένος τα παίρνει όλα* μετέτρεψε ακόμα και τη βία σε κινηματογραφική ποίηση. Ε, όχι και το... μισό βραβείο σκηνοθεσίας. Η ψυχρή διαδικασία των βαθμών απέτυχε παταγωδώς.

Μετά τις λίγες αυτές ταινίες, τι;

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Στην αυτοκρατορική Κίνα κατά την περίοδο των Γιουάν (1210-1368) οι ζωγράφοι χωρίζονταν σε δύο κατηγορίες: στους «λόγιους» και τους «επαγγελματίες». Οι πρώτοι έκαναν τέχνη μόνο για την προσωπική τους ευχαρίστηση και θεωρούσαν τους δεύτερους παρείσακτους χειρώνακτες κατατάσσοντάς τους μαζί με τις εταίρες.

Look Inside – Look Deeper

Seeing is believing.

ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ο ζωγράφος Χουάνγκ Κουνγκ Βανγκ έλεγε συχνά κάτι που θα μπορούσε να γίνει η σημαία των εννοιολογικών του '70: «Ένα έργο ζωγραφικής δεν είναι παρά μια ιδέα. Αυτό που έχει μεγαλύτερη σημασία όταν ζωγραφίζεις, είναι το σωστό πνεύμα». Γιατί τ' αναφέρω όλα αυτά; Γιατί κάπου η αυτοκρατορική Κίνα θυμίζει αχνά τη σοσιαλιστική Ελλάδα των πολιτιστικών ολυμπιάδων και των μεγάλων projects, τα οποία πάντως διεκπεραιώνονται αποκλειστικά από τεχνοκράτες «γευσιγνώστες» της παγκόσμιας αγοράς, συνεπικουρούμενους από dealers που πλασάρουν ήδη τα προς εισαγωγήν προϊόντα στους εγχώριους συλλέκτες πριν ακόμη αυτά τα ίδια προλάβουν να εκτεθούν. Έτσι ακριβώς!

Περάστε κόσμε! Έτσι ο όποιος πειραματισμός, η όποια προβληματική γύρω από τη λειτουργία ή τη μεταφυσική της εικόνας σήμερα εξαντλείται στην ικανότητα μετάκλησης διεθνών stars και στην οργάνωση υπερθεαμάτων. Και η ελληνική τέχνη; ο Γαϊτης, ο Σκλάβος, ο Τάκης, η Χρύσα, ο Ακριθάκης, ο Περδικίδης, ο Κανιάρης, ο Παύλος, ο Τσόκλης, η Διοχάντη και οι νεότεροι; Σε μια χώρα που στερείται βασικών υποδομών, όπου τα μουσεία σύγχρονης τέχνης είναι απλώς αφισοράματα –και γι' αυτό βεβαίως δεν φταίνε οι διευθύνσεις τους–, όπου πειραματικοί-εναλλακτικοί χώροι σαν το A Station χειμάζονται οικονομικά και όπου ένας αξιοσέβαστος αριθμός καλλιτεχνών είναι σε απόγνωση μη έχοντας πού να εκθέσει την εργασία του και αυτομαστιγούμενος σχετικά με το αν αξίζει να συνεχίζει, δαπανώ-

νται τεράστια ποσά κυριολεκτικά για πυροτεχνηματικά θεαθήναι. Ο διάλογος όμως και η όσμωση με τις λοιπές εικαστικές κοινότητες δεν επιτυγχάνεται έτσι: ούτε μέσω κολλητών, ούτε με μυστικές συμφωνίες, ούτε δια της γνωστής κλίκας των ημετέρων που από την εποχή του Μικρούτσικου ακόμη ανέλαβε να μας «εκσυγχρονίσει». Δείτε ποια πρόσωπα πλαισιώνουν τις εικαστικές επιτροπές, όταν δεήσουν αυτές να συγκροτηθούν, δείτε τι είδους πολιτική εισηγούνται, και μελετήστε τ' αποτελέσματά τους. Κατά τη γνώμη μου είναι σφάλμα να προτείνονται ως σύμβολο της πολιτικής ηγεσίας αποκλειστικά καλλιτέχνες, γιατί αποδεσμεύονται άμεσα από το προσωπικό τους έργο και τις αναπόφευκτες εμπλοκές τους με τον χώρο ευύτερα. Είναι τέλος πολύ ενδεικτικό ότι απαξιώνονται οι θεωρητικοί ή οι ιστορικοί της τέχνης, αν και θα ήσαν οι πλέον αρμόδιοι να χαράξουν ένα θεωρητικό πλαίσιο δράσης και ν' αξιολογήσουν πιο νηφάλια την υπάρχουσα κατάσταση. Όχι βέβαια ότι αυτοί δεν άγονται από προσωπικές συμπάθειες ή και ιδεοληψίες, είναι όμως κατά τεκμήριο οι αντικειμενικότεροι για ν' αντιμετωπίσουν τα προβλήματα με τρόπο πιο αφηρημένο και μακροπρόθεσμο.

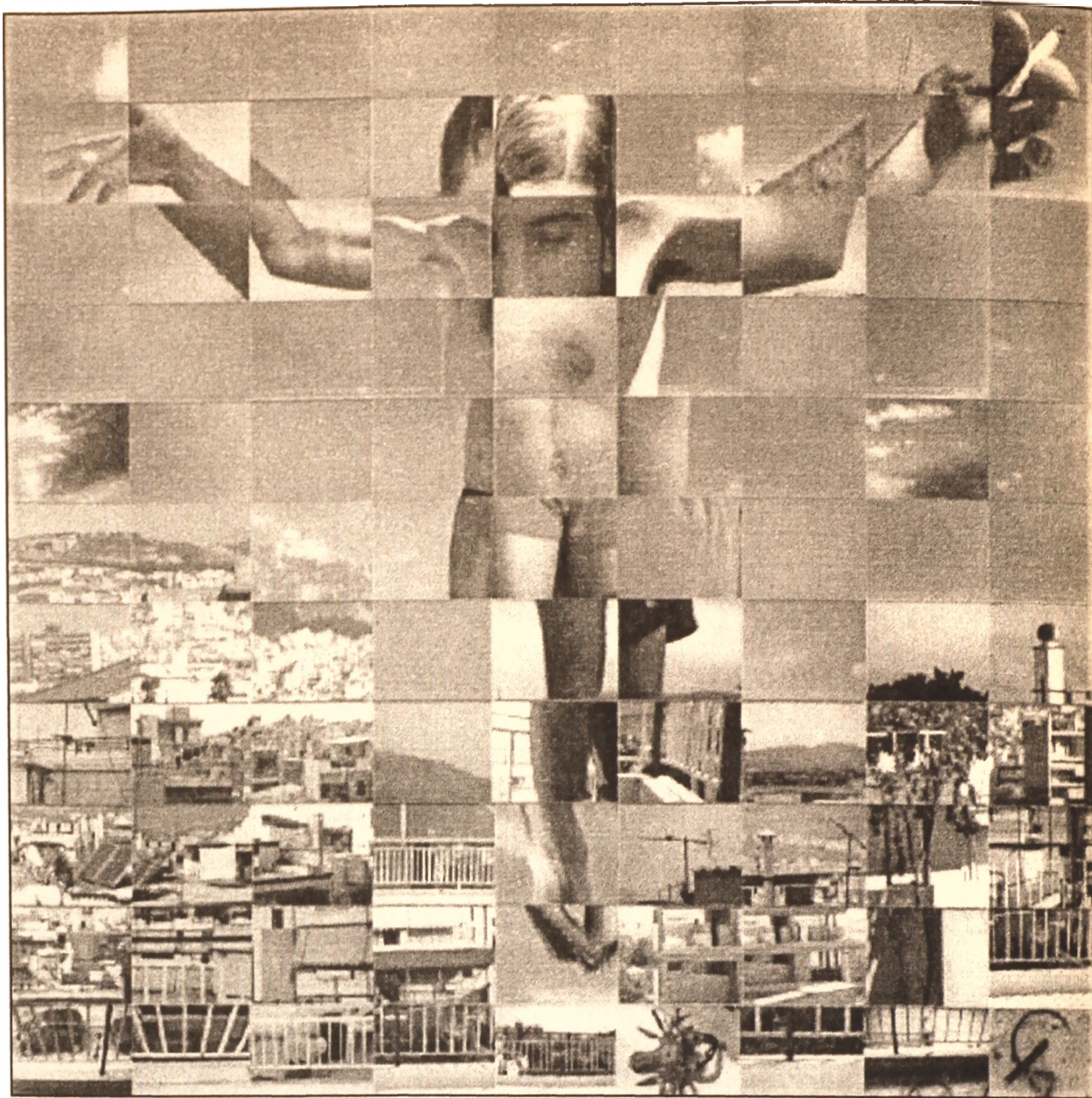
Αντιθέτως, πλειοδοτούν οι managers και το «εδώ και τώρα» των πολύ συγκεκριμένων τους ενδιαφερόντων Ας είναι. Οι αληθινοί γνώστες του χώρου δεν είναι πολλοί και απ' αυτούς αξιοποιούνται δυστυχώς ελάχιστοι, εφόσον και στην επικράτεια του πολιτισμού password είναι η κομματική ταυτότητα ή το ιδεολογικώς πειθήνιον. Χωρίς όμως ρήξεις ή

υπερβάσεις, το υφιστάμενο τέλμα, παρά τις εξαγγελίες και τις κοσμικότητες, δεν είναι δυνατόν να υπερβαθεί. Και είναι αδήριτη η ανάγκη μιας στοιχειώδους συνεργασίας όσων μπορούν –ακόμη– να υπερασπισθούν την αξιοπρέπεια της εικαστικής μας κοινότητας ευρύτερα. Και δυστυχώς αυτή η συνεργασία, αυτός ο χωρίς υστερίες και ανταγωνισμούς διάλογος απουσιάζουν δραματικά.

«ΘΕΟΛΟΓΙΕΣ»

Έχουμε και λέμε: Η διεύθυνση του ΕΜΣΤ έστησε μιαν εξαιρετική έκθεση, τις «Θεολογίες», διεθνών προδιαγραφών με δημιουργούς διεθνούς εμβέλειας, όπως ο Bill Viola ή η Shirin Neshat, αλλά κυρίως μ' έναν προβληματισμό που κυριολεκτικά σπάει κόκκαλα. Πώς λειτουργούν σήμερα οι θρησκείες; Είναι μηχανισμοί καταπίεσης και ψυχαναγκασμού ή καταπράυνσης και εκτόνωσης; Ενδιαφέρει το μεταφυσικό ρίγος τη σύγχρονη ρασιοναλιστική αντίληψη; Μπορούμε σήμερα να έχουμε μια «θρησκευτική» τέχνη και κυρίως είναι δυνατόν το θρησκευτικό υλικό ως μείζων ιδεολογικός μηχανισμός ν' αποτελέσει τη βάση για ένα σύγχρονο εικαστικό έργο; Η έκθεση, νομίζω, απαντά μ' ευκρίνεια στις περισσότερες από τις ανωτέρω ερωτήσεις, αλλά συγχρόνως στήνει ένα συνταρακτικό θέαμα όπου εθνογραφικές πληροφορίες, τοπικές ιδιαιτερότητες, αποκλεισμοί ή συναισθηματικές υπερβολές δημιουργούν τα όρια και τους όρους για μιαν έντονη δράση-αντίδραση. Έστω λοιπόν κι αν εξορίζεται το θείο από τη σύγχρονη συνείδηση, έστω κι αν το υποκείμενο συλ-

λαμβάνει το οντολογικό του κενό ως προϊόν τύχης και αναγκαιότητας, εντούτοις οι θρησκείες ακόμη υφίστανται ως ο μεγαλύτερος πολιτιστικός θεσμός που δημιούργησε η συλλογική ανθρώπινη έκφραση και η τέχνη εξελίχθηκε σε βασική θεραπευτική τους. Γράφει ο Δήμος Θεός στο –άγνωστο στους «ειδικούς»– βιβλίο του *Το αισθητικό και το ιερό, Από τον Αλμπέρτι στον Λέσσινγκ* (Αιγόκερως 1988, σ. 5-6): «Σε κάθε περίπτωση οι κραδασμοί των γεγονότων του κόσμου θ' αντανakλώνται στο χώρο της τέχνης και θα περιστρέφονται γύρω από δύο βασικούς πόλους: τον θρησκευτικό και τον πολιτικό. Και με αντίστοιχα σημαίνοντα: το ιερό και το αισθητικό... Η συναινετική τακτική της συμβίωσης των δύο σημειόντων, δηλαδή του ιερού και του αισθητικού, δοκιμάζεται συχνά, η δε επιτυχία της εξαρτάται στενά από την αίσθηση της ισορροπίας μεταξύ εικόνας και σημείου. Όσο το ιερό θα αμφισβητείται προς όφελος του πολιτικού, το σημείον του ιερού θα μεταβάλλεται σε σημείο. Και οσάκις το ιερό θα αναδύεται από τη λήθη, η εικόνα θα επιβεβαιώνει την υπεροχή της έναντι του σημείου.» Στη συνέχεια ο Θεός αναλύει τον Λαοκόοντα του Λέσσινγκ (1781), ένα κείμενο-σταθμό στην ιστορία της Αισθητικής, που επηρέασε τόσο τον Χέγκελ όσο και τον Γκαίτε. Ο Λαοκόων απαντά στις στρεβλώσεις του Βίνκελμαν περί αρχαίας τέχνης, διαχωρίζει τη γλυπτική και τη λογοτεχνία απ' τη ζωγραφική, αποκαθιστώντας την τελευταία στο ύψος της μετά την απαξίωσή της από τον πλατωνικό ιδεαλισμό λόγω της εις τρίτον μίμησης του αρχετύπου από αυτήν (ότι δηλαδή η ζωγραφική αποδίδει το αντικείμενο που συνιστά την ωχή αντανάκλαση της άφθαρτης ιδέας του αντικειμένου). Ο Λέσσινγκ συντάσσει ένα νεότερο κείμενο το οποίο καταγγέλλει την εκκλησιαστική παρώθηση για μια τέχνη προπαγανδιστική και επανακαθορίζει οντολογικά την τέχνη προδιαγράφοντας την οδό της πλήρους αυτονομίας της. Και καταλήγει (σ. 102): «Η αναγεννησιακή ζωγραφική, έστω και μαθηματικοποιημένη στην αρχαιότητά της, παρέμεινε μια αναγωγική και σε μεγάλο βαθμό μια αλληγορική τέχνη. Συνεχίζει να υπηρετεί τη Θεολογία κάτω από τη σκιά της αλληγορίας:

Νίκος Καναρέλης, *Crucifixion*, πολυβιντεοπροβολή (2002).

της τιμωρίας και της διδαχής της χριστιανικής ηθικής τάξης.» Λίγο αργότερα από τον Λέσσινγκ ο Χέγκελ στην Αισθητική του θα αντιστοιχίσει τη ρομαντική τέχνη με τον Χριστιανισμό ερμηνεύοντας τον τελευταίο ως την δυνατότητα να θεοποιήσουμε τ' ανθρώπινα συναισθήματα ως την αυτο-λατρεία της υποκειμενικότητας. Από τέτοιες αντιλήψεις συγκροτήθηκαν υπαρξιακά και ο Nietzsche αλλά και ο Beuys. Στη συνέχεια ο Χέγκελ θα διαπιστώσει τον πραγματολογικό θάνατο της τέχνης, η οποία αφήνει τη θέση της ως αποκαλυπτικής οδού προς την αλήθεια στη φιλοσοφία. Ακόμη, η τέχνη πεθαίνει επειδή ο καλλιτέχνης βουλιάζει στην υποκειμενικότητα και στην άνευ λόγου επίδειξη δεξιότητας.

Αντιλαμβάνεται κανείς πως μια συζήτηση περί «Θεολογιών» αυτή τη στιγμή άπτεται του πυρήνα της κρίσης η οποία σοβεί στη σύγχρονη τέχνη. Αγγίζει πολύ σημερινά, και γι' αυτό οδυνηρά, αδιέξοδα. Άρα είναι άκρως αξιέπαινη η προσπάθεια του ΕΜΣΤ. Κρίμα πάντως που οι ελληνικές συμμετοχές δεν στάθηκαν στο ύψος των ξένων, εξαντλούμενες σε εθνογραφικές παρεμβά-

σεις ή σε συγκινησιακές προσεγγίσεις. Λ.χ. η θητεία του Σπηλιόπουλου στο Νίκο-Γαβριήλ Πεντζίκη έπρεπε να τον έχει πείσει για την υπέρλογη, φρικώδη και μυστική λάμψη του θείου Γνόφου. Τέλος η απουσία του Νίκου Αλεξίου αδικαιολόγητη.

SEEING IS BELIEVING!

Εδώ είναι το πρόβλημα! *Ου καν ιδω, μη πιστεύσω*, διαβάζουμε στις Γραφές. Παρ' ότι δεν είναι θεολογική η προσέγγιση των Λ. Αλιμαντήρη και Μ. Κούγια στην έκθεση φωτογραφίας-video που έστησαν στο χώρο της Gazon Rouge, εντούτοις ο τίτλος προοιχεάζει σαφώς. Εξάλλου ζούμε στην εποχή της λατρείας της εικόνας και της θεοποίησης του βλέμματος. Τι όμως τελικά μπορεί, καλύτερα του επιτρέπεται, να δει ο σημερινός θεατής; Και πώς επεξεργάζεται τις οπτικές του πληροφορίες; Στην έκθεση αυτή είδαμε ένα πολυεθνικό δυναμικό 13 νέων καλλιτεχνών από την Ευρώπη και την Ασία με πολύ ενδιαφέρουσες προτάσεις κι ένα πνεύμα ακούντως αντισυμβατικό. Ένα είδος αυτοσχέδιου, εντόπιου outlook δηλαδή, απείρως πιο φτηνού και ίσως περισσό-

τερο επικοινωνιακού. Αναρωτιέται πραγματικά κανείς από πού έλκουν τις πληροφορίες οι τόσοι νέοι curators, που ενεργοποιούνται πια στον τόπο μας, πώς αντλούν τα μέσα να πραγματοποιούν τις ευφάνταστες ιδέες τους, πού βρίσκουν το κουράγιο τελικά.

Ίσως αυτό το φαινόμενο να είναι ό,τι πιο παρήγορο συμβαίνει σήμερα στην εικαστική Ελλάδα.

Εμείς πάντως ξεχωρίσαμε τον Νίκο Καναρέλη (1975) που συμμετείχε με μια *Crucifixion* της καθημερινότητάς μας σ' ένα videowall που αποτελείται από 9x11 video προβολές. Δηλαδή η συνολική εικόνα δημιουργείται από ένα παζλ 99 μικροπροβολών στο οποίο συμπλέκονται το ανίερο και το ιερό, ο πειραματισμός και το χιούμορ, η μνήμη και τα δημιουργικά κενά της, το παρελθόν και το παρόν, η φόρμα που γίνεται σημείο και η τεχνολογία που καθίσταται σημαινόμενο. Αυτή η ηλεκτρονική Σταύρωση του Καναρέλη, μαθητή του Λάππα, έχει ως ενεργειακό βάθος τις πολυκατοικίες και τα πανωθηκώματα της σημερινής Αθήνας σαν σύμβολο ενός μεταποιημένου Γολγοθά και σαν μια τσιμεντένια *via crucis*.

ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ

Συμβαίνουν λοιπόν πράγματα· μόνο που βρίσκονται εκτός επίσημων προγραμματισμών ή θεσμοθετημένης πορείας. Και γίνονται πολλά επειδή ακριβώς πολλή είναι και η απελπισία λόγω του ευρύτερου άνυδρου πολιτιστικού ορίζοντα. Κι ας πληθαίνουν οι παράγοντες, οι διαμεσολαβητές, οι αισθητιστές πολιτικοί, νομικοί, οικονομικοί παράγοντες κ.λπ. Ένας κόσμος παρακμής που φοράει τη γραβάτα σα σημαία. Απ' την άλλη ολοκληρώθηκε στο Γκάζι η έκθεση νέων καλλιτεχνών όπου δεκάδες δημιουργοί μέσα σε αντιξοές ή ακατάλληλες συνθήκες προσπαθούσαν να παρουσιάσουν τη δουλειά τους και να διεκδικήσουν τη δική τους θέση στον ήλιο.

Ενδεικτικά αναφέρω κάποια ονόματα που ξεχώρισα: Κωνσταντίνος Μπόμπος, Στέλλα Μπολωνάκη, Στέφανος Ρόκος, Μιχάλης Παρλαμάς.

Νά πώς σχολιάζει το video projection *Wannabe's* στο Γκάζι η Ρενή Γιαννημάρα:

«Ο «μύθος της ομορφιάς» είναι το τελευταίο και περισσότερο επικίνδυνο

από μια σειρά ψέματα που αφορούν τους «κανόνες» των γυναικείων γνωρισμάτων, εμφάνισης και συμπεριφοράς.

Είναι το πιο επικίνδυνο γιατί έχει δημιουργήσει τέτοια standards θηλυκότητας τα οποία είναι αδύνατον να φτάσει κανείς και οι γυναίκες αντιδρούν με όλο και συνεχώς αυξανόμενη «αρρωστημένη» συμπεριφορά στην προσπάθειά τους να φτάσουν, να έλθουν στα μέτρα της γυναίκας «είδωλο-πρότυπο» που παρουσιάζεται και προτείνεται από τα M.M.E.

Μια ψυχολογική μελέτη έδειξε ότι, ξοδεύοντας 3 λεπτά κοιτώντας σε ένα περιοδικό μόδας, είχε σαν αποτέλεσμα το 70% των γυναικών να αισθάνονται κατάρτιση, ενοχή και ντροπή.

Το video «*Wannabe's*» προσπαθεί να σχολιάσει την πραγματικότητα της γυναικείας εμμονής στα «πρότυπα» που τα περιοδικά μόδας επιβάλλουν και την ανταπόκρισή της λόγω ανασφάλειας σε έναν κατευθυνόμενο εξωραϊσμό, αρνητικό πολλές φορές για την προσωπικότητά της.

Γιατί οι γυναίκες αντιδρούν τόσο δυνατά στις πλασματικές εικόνες;

Είναι η ταυτότητά τους τόσο αδύναμη;

Γιατί αισθάνονται ότι πρέπει να αντιμετωπίσουν τα «μοντέλα»-μανεκέν, σαν να ήταν «μοντέλα»-παραδείγματα;»

Ένα video-έργο που αξιοποιεί πολιτικά και «θεολογικά» (αφού και η ομορφιά είναι είδος πίστης) ένα ανθρωπολογικό υλικό επιμένοντας σε μια αισθητική του περιεχόμενου. Τι παράδοξο! Αυτή ακριβώς ήταν και η ερμηνεία που έδινε ο Χέγκελ στη ζωγραφική απομονώνοντας το περιεχόμενό της και παραμερίζοντας τη μορφή της ως στοιχείο επουσιώδες και δευτερεύον.

Ιδού σε ποιές συγκρίσεις μάς οδήγησαν τα ερεθίσματα των «Θεολογιών» και σε ποια έμμεσα ή άμεσα μεταφυσικά αιτήματα καταλήξαμε· έστω κι αν μερικοί πολιτιστικάριοι στον τόπο αυτό δεν έχουν το θεό τους.

ΥΓ.: Δεν δημοσιεύουμε οπτικό υλικό από το ΕΜΣΤ γιατί απλά δεν διαθέτουμε. Το κρατικό αυτό ίδρυμα δεν μας αποστέλλει ούτε δελτία τύπου ούτε προσκλήσεις συγχέοντας περίεργα τα ιδιωτικά βίτσια με τις δημόσιες αρετές.

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

ANASTASIA PEKRIDOU GORECKI

Αρχαιολόγος

Η ΜΟΔΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Δ. Γ. ΓΕΩΡΓΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΜΑΡΙΕΛΛΑ ΦΡΑΪΜΤΕΡ

Ο αναγνώστης τούτου του βιβλίου, μοναδικού στην ελληνική βιβλιογραφία, μαθαίνει για πρώτη φορά το ρόλο που έπαιξε η μόδα και η ενδυμασία τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό βίο των αρχαίων Ελλήνων στη γιορτή, στο πένθος, στα δημόσια λειτουργήματα, στην καθημερινή ζωή. Η συγγραφέας ερευνά με μεθοδικότητα πρωτότυπα αρχαιολογικά ευρήματα, μαρτυρίες της ελληνικής γραμματείας καθώς και εικαστικά τεκμήρια που ανέδειξε η αρχαιολογική σκαπάνη και καταγράφει τις ενέργειες και τις μεθόδους με τις οποίες οι Έλληνες αποκτούσαν, έβαφαν, συντηρούσαν και έραβαν τα υφάσματα ώστε να ντύνονται πάντοτε σύμφωνα με τη «μόδα» και μάλιστα με εντυπωσιακά χρώματα και μοντέλα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
και την Παιδεία

Ιπποκράτους 8 Αθήνα

Τηλ.: 210 36.27.318

www.papadimasbooks.gr

e-mail: papadimas@atp.gr

Πού μπαίνουν τα όρια της τέχνης; Πόση ελευθερία επιτρέπεται στον καλλιτέχνη; Τι είναι στ' αλήθεια τέχνη και πού αγγίζει τα όρια της εκμετάλλευσης, της σκληρότητας, της απανδρωπιάς και του εκφυλισμού; Τι είναι αυτό που διαφοροποιεί τον καλλιτέχνη από τον ασυνείδητο καιροσκόπο και δήθεν εκμοντερνιστή; Μπορεί μια ανθρώπινη ύπαρξη να θεωρηθεί δημιούργημα ενός άλλου ανθρώπου και μέχρι ποιο βαθμό μπορεί ένας άνθρωπος νά αλλάξει για χάρη του έρωτα; Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα; Τι είναι πραγματικό και τι όχι; Αρκεί το σχήμα των πραγμάτων για την αξιολόγησή τους;

Ερωτήματα για την τέχνη

Τα ερωτήματα αυτά θέτει το νέο έργο του Νηλ Λαμπιούτ *Το σχήμα των πραγμάτων*, που παρουσιάζει η Εταιρεία Θεάτρου Παίκτες σε σκηνοθεσία Μαρίας Σάββα.

Μ' έναν απλούστατο μύθο, την ιστορία τεσσάρων φοιτητών και των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ τους (τι ποιο συνηθισμένο από αυτό), καταφέρνει το έργο να γίνει μια δυνατή κραυγή διαμαρτυρίας για την ισοπέδωση και την κατάλυση όλων των αξιών και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Η αλήθεια κρύβεται πίσω από τα γεγονότα. Ο λόγος λειτουργεί σε δύο επίπεδα. Υπάρχει η επιφάνεια και αυτό που κρύβεται από κάτω. Η μετάφραση της Χριστίνας Μπάμπου-Παγκουρέλη διατήρησε αυτό το πολυεπίπεδο του λόγου και τη συνεχή διαδικασία αναζήτησης της πραγματικότητας. Δεν αρκεί το να λέγεται κάτι. Σημασία έχει και το πώς προφέρεται. Απογυμνωμένο από αυτή την ιδιαιτερότητα του λόγου το έργο δεν θα μπορούσε να σταθεί σκηνικά. Η Παγκουρέλη συνέλαβε τον θεατρικό λόγο του Λαμπιούτ και έδωσε στο έργο με την μετάφρασή της την απαραίτητη για την ύπαρξή του δυναμική.

Ο Άνταμ, ένας νεαρός φοιτητής που δουλεύει σε δύο δουλειές για να τα βγάλει πέρα, είναι το πρόσωπο που υφίσταται την μεταμόρφωση. Αλλάζει τόσο πολύ παρακινημένος από τον έρωτα, που με δυσκολία αναγνωρίζει κανείς το αγόρι της πρώτης σκηνής στη συνέχεια του

έργου. Ο Κωνσταντίνος Λάγγος αφομοίωσε τα στοιχεία της προσωπικότητας του Άνταμ, τη σύνεση, τη συστολή, την ευγένεια, την ατολμία, την απειρία στον έρωτα και τα αισθήματα και στην πορεία όσο μεγαλύτερη γίνεται η εξωτερική του αλλαγή τόσο περισσότερο τα διαστρεβλώνει. Ο Λάγγος, παρά το νεαρό της ηλικίας, κατορθώνει να συγκινήσει και να κερδίσει τη συμπάθεια των θεατών θέτοντας τις βάσεις για πετυχημένα περαιτέρω υποκριτικά βήματα.

Η Έβελυν, μια φοιτήτρια της σχολής Καλών Τεχνών είναι ο κινητήριο μοχλός όλης της δράσης. Κάθε της πράξη, κάθε της λέξη αποσκοπεί σε κάτι, θέτει σε λειτουργία έναν ολόκληρο μηχανισμό εξαπάτησης και υποτιθέμενης καλλιτεχνικής δημιουργίας. Το αριστούργημά της, η διατριβή της, είναι η μεταμόρφωση ενός ανθρώπου. Ακόμα και η επιλογή των ονομάτων από τον Λαμπιούτ για τους ήρωές του δεν είναι τυχαία. Υπάρχει μια άμεση παραπομπή στον Αδάμ και την Εύα. Ακόμα και το μήλο έχει τη θέση του σ' αυτό το σκηνικό παιχνίδι. Η Εύα εξαπατά για ακόμα μια φορά τον Αδάμ, οδηγώντας τον σε λάθος δρόμους. Η Μαρία Σάββα ακροβάτησε και ισορρόπησε. Παρ' όλο που η Έβελυν της παρουσιάστηκε υπέρ του δέοντος νευρωτική, γεγονός που την έκανε συχνότατα αντιπαθητική, μπορούσε η συμπεριφορά της να δικαιολογηθεί από την αντιδραστική ιδιοσυγκρασία της ηρωίδας.

Η Τζένη της Κορίνας Χρυσαΐδου, και ο Φίλ του Γιάννη Δρίτσα είναι ρόλοι σαφέστατα λιγότερο δουλεμένοι και ολοκληρωμένοι από τον Λαμπιούτ σε σχέση με το πρωταγωνιστικό ζευγάρι. Υπάρχουν κυρίως για να προωθούν τη δράση και για να αποτελέσουν αντιπροσωπευτικά δείγματα από τη μια του δειλού, ευγενικού και ειλικρινούς κοριτσιού που κερδίζει σε όλη τη διάρκεια της παράστασης τη συμπάθειά μας και από την άλλη του εγωκεντρικού νεαρού.

Η σκηνοθεσία της Μαρίας Σάββα στηρίχτηκε στην ψυχολογική ανάλυση των χαρακτήρων της. Η Σάββα σχεδόν δικαιώνει σκηνοθετικά την ηρωίδα της, παρ' όλο που πασχίζει να μας πείσει για το αντίθετο. Το σκληρό έργο του Λαμπιούτ που συνδυάζει την ανηθικότητα με την κατά πρόσωπο εξαπάτηση και καταπάτηση των αισθημάτων είναι αυτό που προβάλλεται από την σκηνοθεσία της, παρά τις όποιες αδυναμίες.

Ο Ανδρέας Βούσουρας αντιμετώπισε τη συχνή αλλαγή του σκηνικού χώρου με πολυάριθμες κούντες που μετακινούνταν στην αίθουσα και την τοποθέτηση διαφόρων σκηνικών αντικειμένων. Παρ' όλο που η επιλογή του υπήρξε αποτελεσματική, υπήρξε ταυτόχρονα χρονοβόρα και κουραστική. Ευτυχώς το κενό που τις συνόδευε ήρθε να καλύψει η εύστοχη μουσική επιμέλεια του ίδιου που υπογράμμιζε την ένταση και τη δύναμη της δράσης.

ΕΙΡΗΝΗ ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

Η παράσταση του Εθνικού κατηγορήθηκε πως απέτυχε να αποδώσει μια ανώτερη ερμηνεία του έργου, πως το μετρίασε, το απλοποίησε, πως το κατέστησε «γραφικό». Θα ήθελα να προσπεράσουμε προς το παρόν όλα αυτά τα σχόλια, όχι για να τα αρνηθούμε ή, ακόμα περισσότερο, για να υπερασπισθούμε μια παράσταση που μακράν απείχε της επιτυχίας, αλλά για να τοποθετήσουμε ξανά τα πράγματα στη δέση τους. Γιατί πρέπει τέλος πάντων να βάζουμε και κάποιο βαθμό δυσκολίας στις απόπειρες τις οποίες καλούμαστε να αξιολογήσουμε.

Μια τίμια αποτυχία

Και ποια άραγε παίρνει μεγαλύτερο βαθμό δυσκολίας από το ανέβασμα του Πέερ Γκυντ; Δραματικό ποίημα που δεν γράφτηκε για τη σκηνή, ουσιαστικά μόνο δυο φορές ανεβασμένο στο θέατρό μας (σε μια περισσότερο ρεαλιστική παράσταση από το Ροντρήρη το 1935 και σ' άλλη μια, περισσότερο αφαιρετική, από τον Αλέξη Σολομό, το 1967!)· έμπνευση ανοιχτή από την παραληρηματική φαντασία και τη ρομαντική έκπληξη, μέχρι την κυνική σάτιρα και το ρηχό ρεαλισμό· κεντρικός ήρωας όχι ένα πρόσωπο ή ένας ρόλος, αλλά μια «μορφή», κάτι ανάμεσα στον Δον Κιχώτη και τον Ταρταρίνο, που μπαινοβγαίνει με θράσος και με άνεση από το πραγματικό στο φανταστικό, από το Καλό στο Κακό, από το ηρωικό στο αντι-ηρωικό, από την αντιπάθεια στη συμπάθειά μας. Προσθέστε σ' αυτά τη βαρύγδουπη ποιητική έκφραση ή το κιγκεργκορντιανό φιλοσοφικό υπόβαθρο, που απομακρύνουν με τη βαριά τους ατμόσφαιρα την αμεσότητα που οφείλει να έχει η σκηνή για να μας κατακτήσει. Αφήνω κατά μέρος τα νορβηγικά ιδιώματά του...

Υποψιάζομαι πως τη δύναμη του Πέερ Γκυντ μάταια θα τη γυρέψει κάποιος στο «τι» και στο «ποιος» είναι ο τελικός στόχος του νορβηγού συγγραφέα. Όλα

αυτά στην περίπτωση του Ίψεν έρχονται εκ των υστέρων και λειτουργούν σαν υποσημειώσεις, προκειμένου να καταλάβουμε το «μέρος», όταν η ίδια η γοητεία του «όλου» θα μας διαφεύγει. Χρειάζεται να βρεθεί για την παρουσίασή του ένας δαιμονικός άξονας απόδοσης του δαιμονικού του χαράκτηρα, κάτι που να μπορεί να αποδώσει εξ ολοκλήρου και δια μιας την αιθέρια πραγματικότητά του, αντί να την τεμαχίζει σε «απόψεις». Κάτι τέλος πάντων που ξεπερνώντας την κριτική αποτίμηση και τις θεωρητικές αναφορές να λειτουργεί, σε ένα πρώτο επίπεδο απόδοσης, ως φορέας της μαγικής ατμόσφαιρας και της «αύρας» του αριστουργήματος.

Συνηθίζουμε να αντιμετωπίζουμε τον Γκυντ μέσα από την ποιότητα της ρευστότητας, όταν τον βλέπουμε να βολεύεται με ευκολία σε πολλά και διαφορετικά καλούπια... Η μορφή όμως του Γκυντ δεν είναι φτιαγμένη από το νερό,

αλλά από τον αέρα. Δεν πρέπει να ξεχνούμε ότι στο τέλος-τέλος η πρώτη ύλη του δεν είναι άλλη από την ύλη των παραμυθιών, την ίδια αυτή ύλη των νορβηγικών ζιζανίων, των τρολ! Αυτός ο αλαφροϊσκιωτος Νορβηγός είναι τελικά ο ίδιος ένα αποκύημα της φαντασίας.

Ο Γκυντ του Εθνικού που είδαμε ήταν, αντίθετα, από χώμα. Ειλικρινά, ούτε οι Νορβηγοί δεν θα μπορούσαν να φανταστούν έναν Γκυντ τόσο ριζωμένο στη γη του. Δεν τον κάνει αυτό κατ' ανάγκην «γραφικό»· τον μετατρέπει όμως σε με μια βαρυϊσκιωτη παρουσία που δεν έχει καμία σχέση με την περιρρέουσα ατμόσφαιρα του παραμυθιού.

Αν όμως η παράσταση του Εθνικού ήταν μια «αποτυχία», θα πρέπει να αναγνωρισθεί ότι ήταν τουλάχιστον μια τίμια αποτυχία. Αρνήθηκε την αβανταδόρική εισπρακτική λύση του ρεαλισμού, αρνήθηκε και την επίσης καλόβολη λύση του δήθεν αφαιρετισμού. Ζήτησε, είναι φανερό, μια μέση σκηνική οδό έστω και χωρίς τύχη. Πολλά μπορούν να ειπωθούν για το καλλιτεχνικό αποτέλεσμα, αλλά τίποτα σ' αυτή την παράσταση δεν δείχνει έλλειψη ήθους.

Γι' αυτό είναι μια αποτυχία που είμαι προσωπικά έτοιμος να χαιρετίσω ως προσπάθεια. Το ίδιο είμαι έτοιμος να σφίξω το χέρι του ηθοποιού Λάζαρου Γεωργακόπουλου για την αντοχή και την προσπάθειά του να μετατρέψει ένα πλάσμα της φαντασίας σε σώμα που ζητά την υπερβατική του αυτογνωσία. Ο Γεωργακόπουλος υπήρξε όλα όσα είναι ο Πέερ Γκυντ, ακόμα και αν απέτυχε να υπάρξει τελικά αυτό το μόνο που είναι ο Πέερ Γκυντ. Μπορεί όμως να νιώθει ευχαριστημένος, όπως και όλοι οι συνεργάτες του, σαν εκείνους τους αθλητές που χάνουν γνωρίζοντας ότι αγωνίστηκαν καλά, τίμια και σε δύσκολο αγώνισμα. Από τους νεότερους ηθοποιούς, ας ξεχωρίσουμε, με δυσκολία ανάμεσα στο αξιόλογο σύνολο, τη Χριστίνα Φίλου, μια άπταιστη Ίνγκριντ, τη Μαργαρίτα Βαρλάμου –η κάπως αδικημένη παρουσίας της δεν κρύβει τις δυνατότητές της– και τον με στόφα πλέον ώριμου ηθοποιού Μανώλη Σειραγάκη.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Γυναικεία Συμμαχία

Στο νεοσύστατο θέατρο ΑΡΓΩ της Αιμιλίας Υψηλάντη παρουσιάζεται για πρώτη φορά στο ελληνικό κοινό το τελευταίο έργο του Ντέιβιντ Μάμετ *Αμαρτίες και Πταίσματα*. Πρόκειται για ένα ανατρεπτικό έργο, μια καυστική κωμωδία τοποθετημένη στο τέλος του 19ου αιώνα, λίγο πριν την πρώτη μεγάλη φεμινιστική

έκρηξη, με το οποίο ο συγγραφέας κάνει ένα άνοιγμα τόσο ως προς τη θεματική όσο και ως προς τη φόρμα. Αυτό το «μη τυπικό» έργο της δραματουργίας του Μάμετ έρχεται να επικυρώσει την ταυτότητα που η Αιμιλία Υψηλάντη επιθυμεί να προσδώσει στο θέατρό της.

Τη συνέντευξη πήρε η Ειρήνη Μουντράκη

Ε.Μ.: Με βάση ποια κριτήρια επιλέχθηκε το συγκεκριμένο έργο;

Α.Τ.: Ο κόσμος του Μάμετ στα έργα του είναι κυρίως αντρικός. Το ότι επιλέγει σ' αυτό το έργο να έχει τρεις γυναίκες πρωταγωνίστριες το βρήκα πολύ ενδιαφέρον. Με κέντρισε. Είναι ένα έργο έκπληξη, που δεν το περίμενες από τον Μάμετ.

Α.Υ.: Πιστεύουμε ότι για μας και για το θέατρο ήταν σπουδαία επιλογή και μεγάλη τύχη να παίξουμε αυτό το έργο. Κατ' αρχάς είναι ενός πολύ μεγάλου συγγραφέα σε μια εποχή που θα έλεγα ότι έχουμε μια ένδεια συγγραφική. Αυτό και μόνο αποτελεί καλλιτεχνικό γεγονός.

Ε.Μ.: Η μεταφορά της δράσης στον 19ο αιώνα είναι μια επίφαση για σύγχρονη κοινωνική κριτική;

Α.Τ.: Ακριβώς. Κάνει μια απομίμηση του λόγου, του τι είναι ο λόγος τον 19ο αιώνα, τον οποίο βεβαίως υποσκάπτει και καταλήγει να τον διαρρηγνύει. Το βασικό του θέμα είναι η αγάπη, οι βαθύτεροι δεσμοί των ανθρώπων. Και πιστεύω ότι το θέμα του έργου γίνεται πιο ενδεικτικό και πιο σαφές χρησιμοποιώντας τρεις γυναίκες αντί για τρεις άντρες.

Ε.Μ.: Θα δούμε μια πιο συναισθηματική πλευρά του Μάμετ;

Α.Υ.: Ο Μάμετ δεν είναι συγγραφέας του αισθήματος. Το αντίθετο. Και γι' αυτό είναι σημαντικό ότι στο τέλος μιλάει για αισθήματα. Ένας συγγραφέας εγκεφαλικός, ένας σημερινός διανοητής, ένας κοινωνικός σχολιαστής, μ' έναν έξυπνο, καυστικό λόγο, ένας εύστροφος άνθρωπος, ένας σαρκαστής, ένας αμφισβητίας, ένας άνθρωπος που γκρεμίζει, τελειώνει με το ζητούμενο

Άσπα Τομπούλη

του αισθήματος. Με το ζητούμενο της επικοινωνίας και της στήριξης του ανθρώπου από τον άνθρωπο.

Α.Τ.: Νομίζω ότι η σύνδεσή του με τις βασικές αρχές της ζωής, με τα πρωταρχικά πράγματα της τέχνης και της ζωής, σχετίζεται με την καμπή της καριέρας του τη συγκεκριμένη στιγμή καθώς και με την ηλικία του.

Ε.Μ.: Ποια είναι τα προτερήματα του συγκεκριμένου έργου;

Α.Τ.: Με ενδιαφέρουν τα έργα που λένε πράγματα με καινούργιους τρόπους. Καθώς η θεματολογία είναι ίδια, σημασία έχει ο διαφορετικός τρόπος που τη διατυπώνει ο συγγραφέας. Και επειδή ο Μάμετ είναι μεγάλος συγγραφέας, όσο ψάχνεις το έργο βρίσκεις καινούργια, σημαντικά, γοητευτικά πράγματα που σε έλκουν για να δουλέψεις παραπάνω, για να ψάξεις παραπάνω.

Α.Υ.: Το έργο κρατάει τον θεατή σε εγρήγορση, κεντρίζει το νου του, την κρίση του και διαθέτει πολλά κωμικά, διασκεδαστικά, θα έλεγα, στοιχεία. Ο κόσμος τριών γυναικών περιπλέκεται,

όταν ανατρέπεται η τάξη, μ' ένα στοιχείο αστυνομικού χαρακτήρα. Στο τέλος ανοίγει δρόμους, που αν και γνωστοί, είναι καλό να τους επαναπροσδιορίζουμε και να τους ξαναβιώνουμε.

Α.Τ.: Είναι μια τρομακτική παρωδία, εξαιρετικά ευφυής, της comedy of manners, της κωμωδίας των ηθών του 19ου αιώνα, αλλά με πολύ ιδιαίτερους τρόπους. Και είναι ακριβώς οι επιλογές της ζωής, η αποδοχή της σεξουαλικής ταυτότητας, που φέρνει τις ηρωίδες στο σημείο να αποδεχθούν την πραγματικότητα της ζωής τους.

Ε.Μ.: Τα πρόσωπα του έργου είναι σημερινά;

Α.Τ.: Πρόκειται για ρωμαλέα, αρπακτικά, κυνικά πρόσωπα, που δεν διαφέρουν και πολύ από τα άλλα πρόσωπα του Μάμετ. Πίσω από την καλλιέργεια του λόγου, τα φορέματα, το περιβάλλον του 19ου αιώνα, κρύβεται το παιχνίδι της εξουσίας, της δύναμης, η μανία για το χρήμα, για τη ζωή και πιστεύω ότι όλα αυτά εξισορροπούνται μέσα από τις ελεύθερες επιλογές των ανθρώπων.

Ε.Μ.: Η επιλογή του έργου είναι ενδεικτική για την ταυτότητα του θεάτρου σας;

Α.Υ.: Το να φτιάξει ένα θέατρο την ταυτότητά του, ιδίως αν τυχαίνει να έχει επικεφαλής μια ηθοποιό η οποία σαφώς θα επιλέξει και ρόλους, δεν είναι απλή ιστορία. Είναι ένα μόνιμο ερωτηματικό. Το θέατρο το ξεκίνησα με ένα πολύ ριψοκίνδυνο βήμα, κάνοντας το *Καληνύχτα Μητέρα* που είχε χρόνια να παιχτεί, ως καταθλιπτικό. Ποντάρισα ότι αν κάνεις μια καλή παράσταση ενός ενδιαφέροντος έργου υπάρχει στην Αθήνα κοινό που θα έρθει και θα σε παρακολουθήσει. Θέα-

τρα σαν το ΑΡΓΩ, που είναι θέατρα μπουτίκ (γιατί υπάρχουν και πολυκαταστήματα και μεγάλα μαγαζιά) οφείλουν να διαφοροποιηθούν. Φυσικά έχουμε ανάγκη από κοινό γιατί η τέχνη είναι υποχρεωμένη να πουλήσει. Εάν δεν έρθει θεατής, η παράσταση δεν υπάρχει. Τέτοια θέατρα λοιπόν πρέπει να παρουσιάσουν ένα άλλο είδος, αυστηρά επιλεγμένο, διακινδυνεύοντας. Εμείς το στίγμα μας το δώσαμε πέρσι και το επικυρώνουμε φέτος με την επιλογή μας.

Ε.Μ.: Γιατί ο καλλιτέχνης επιλέγει να φτιάξει ένα ακόμα θέατρο στα τόσα που υπάρχουν; Δεν είναι ρίσκο σε μια πόλη με πολλά θέατρα και μικρό κοινό;
Α.Υ.: Οι άνθρωποι πληρώνουν και προσωπικά χρέη. Το να έχει στέγη ο καλλιτέχνης είναι πιο σημαντικό από το σπίτι. Εγώ θα θυσιάζα το σπίτι μου και το έχω θυσιάσει εν μέρη. Είναι σημαντικό για τον καλλιτέχνη να διαθέτει τα μέσα παραγωγής και να είναι ελεύθερος, όσο κουραστικό και δύσκολο κι αν είναι. Βεβαίως υπάρχουν πολλά θέατρα, όμως το ζητούμενο θα έπρεπε να είναι το πώς θα δημιουργήσουμε θεατρικό κοινό, γιατί τα 5 εκατομμύρια της Αθήνας είναι πάρα πολλά για τις θέσεις των θεάτρων που διαθέτουμε.

Α.Τ.: Μολονότι έχω τη δυνατότητα να δουλεύω τα τελευταία χρόνια στην ελεύθερη αγορά, όχι μόνο διατηρώ τη θεατρική εταιρεία που ξεκίνησα, αλλά τη θεωρώ ένα κύριο μέλημά μου ακριβώς γιατί μπορώ να κατευθύνω τη δουλειά μου όπως θέλω. Γιατί μπορώ να αισθάνομαι την ελευθερία να κάνω δικές μου παραγωγές.

Ε.Μ.: Παρ' όλα αυτά το θεατρικό κοινό συρρικνώνεται. Πιστεύετε πως υπάρχει λύση στο πρόβλημα αυτό;

Α.Υ.: Μόνο με μια μακροχρόνια επώδυνη πολιτική θα δημιουργήσουμε θεατρικό κοινό. Η κριτική θα έπρεπε να στρέφεται σ' αυτό και όχι στο ότι ανοίγουν θέατρα, που είναι ένα υγιέστατο στοιχείο. Η πολιτεία θα έπρεπε να υπερηφανεύεται γιατί έχει πολίτες που αντί να φτιάξουν μια βίλα με πισίνα φτιάχνουν ένα θέατρο το οποίο μένει στην πόλη. Γιατί το θέατρο δεν ανήκει σε ένα άτομο, ούτε σε μια γενιά.

Ε.Μ.: Τι πιστεύετε ότι φταίει και δεν υπάρχει αντίστοιχη ανταπόκριση από

Νόνη Ιωαννίδου,
Δέσποινα Σιδηροπούλου,
Αιμιλία Υψηλάντη.

το κοινό;

Α.Υ.: Οι συνθήκες εργασίας και ζωής είναι τέτοιες που δεν αφήνουν περιθώριο στον κόσμο να πληρώσει, να ξεκινήσει από το σπίτι του να πάει θέατρο. Έχουμε μια πόλη η οποία γίνεται πολυκεντρική. Μια πολυκεντρική πόλη δεν ευνοεί το θέατρο το οποίο είναι μονίμως και μοιραία στο κέντρο. Από την άλλη, η πολιτεία πρέπει να πάψει να περιορίζεται σε χορηγίες και ενισχύσεις όπως η Εργατική Εστία, και να φτιάξει συγκεκριμένη συνολική πολιτική για το πώς θα πάει ο κόσμος στο θέατρο και το πώς το θέατρο θα γίνει μέρος της ζωής των ανθρώπων.

Ε.Μ.: Σχεδόν μιλάμε για ένα θέατρο πρωτεύουσας;

Α.Υ.: Δεν υπάρχει τρόπος να διανείμε την τέχνη μας. Γιατί εξορμούμε το καλοκαίρι; Γιατί τα ανοιχτά θέατρα είναι αλάνες που έχουν φτιαχτεί χωρίς να κοστίσουν πολλά χρήματα. Όταν το χειμώνα θελήσεις να κάνεις το ίδιο, πού θα παίξεις; Ποιες αίθουσες υπάρχουν; Και μιλάμε για περιοχές όπου η ανταπόκριση του κοινού το καλοκαίρι δείχνει τη δίψα του για θέατρο.

Α.Τ.: Υπάρχουν πολλά τέτοια προβλήματα στο ελληνικό θέατρο, τα οποία βεβαίως είναι μεγάλη τροχοπέδη στο να δημιουργείς, να πηγαίνεις μπροστά και να υποστηρίζεις τη δουλειά σου. Πολύ συχνά βλέπουμε καλές παραστά-

σεις που χάνονται. Και το δίκτυο διανομής χρειάζεται, και υποστήριξη χρειάζεται. Οι καλλιτέχνες δεν μπορούν να κάνουν τα πάντα και κυρίως έχουν να κοιτάξουν το καλλιτεχνικό μέρος.

Ε.Μ.: Η παιδική σκηνή είναι ένας τρόπος διαπαιδαγώγησης και παραγωγής νέου θεατρικού κοινού;

Α.Υ.: Είναι σημαντικό που τα παιδιά πηγαίνουν θέατρο. Βέβαια δεν είναι τόσο απλό. Θέλει μελέτη, παρακολούθηση, προσοχή. Γιατί στα θέματα της τέχνης σε νεαρή ηλικία πρέπει να είμαστε πάρα πολύ προσεκτικοί. Η παιδική μας σκηνή παρουσιάζει ένα έργο που λέγεται η «Ρακωδία των σκουπιδιών». Ο κύκλος της χαράς», γιατί μέσα από την επαναχρησιμοποίηση αυτών που θεωρούμε άχρηστα δημιουργείται η χαρά της επαναδημιουργίας. Το θέμα είναι πως όλα είναι χρήσιμα και ότι η δημιουργία δεν απαιτεί ξόδεμα πολλών χρημάτων. Η σκηνοθεσία είναι του Κώστα Λαμπρούλη που έγραψε και το κείμενο.

Θέατρο ΑΡΓΩ:
Ελευσινίων 15, Μεταξουργείο
(στάση Μετρό)
Αμαρτίες και Πταίσματα
του Ντέιβιντ Μάμετ
Σκηνοθεσία: Άσπα Τομπούλη
Παίζουν: Αιμιλία Υψηλάντη, Νόνη
Ιωαννίδου, Δέσποινα Σιδηροπούλου

Θα ταξιδέψω ως την Κοζάνη με ένα βιβλίο που φέρει τον τίτλο ενός διεθνούς συνεδρίου και αποτυπώνει τα όσα ειπώθηκαν σ' αυτό: *Μυθιστόρημα: μια τέχνη πολλά ονόματα* (εκδ. Ινστιτούτο Βιβλίου και Ανάγνωσης, Κοζάνη 2001). Την επιστημονική ευθύνη του συνεδρίου, που κατ' ουσίαν ήταν μια συζήτηση μεταξύ των συμμετεχόντων, οργάνωσε ο κριτικός λογοτεχνίας και μεταφραστής **Λάκης Προγγίδης** και είναι αυτός που έδωσε και τον τόνο. Από τα πρακτικά του συνεδρίου αντιλαμβάνεται κανείς την ποικιλία των προσεγγίσεων, τις αμχανίες προσδιορισμού του ίδιου του θέματος, όσο και την προσπάθεια να διαμορφωθεί μια κοινή ευρωπαϊκή γλώσσα επικοινωνίας.

Ισως μια συζήτηση για το μυθιστόρημα και γενικότερα για την πεζογραφία θα πρέπει να γίνει περισσότερο συστηματική και θα πρέπει να ξανασχύσουμε σ' αυτό που σταδιακά συντελείται στον οικείο χώρο: ιδιαιτερότητες αλλά και συγκλίσεις με τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της χώρας μας, που άλλωστε στη λογοτεχνία μας δεν είναι διόλου καινούργια υπόθεση. Πολλά ονόματα, περισσότερο ή λιγότερο γνωστά, μένουν ασχολίαστα και άλλα ανήκουν στην κατηγορία των διαρκώς και μονότροπα επαναλαμβανομένων.

Κλειστή ζωή της επαρχίας: Ο ποιητής **Κώστας Στεργιόπουλος** με το μυθιστόρημά του *Η κλειστή ζωή* (δεύτερη

ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Νέοι συγγραφείς

Κώστας Ακρίβος, Ηλίας Μαγκλίνης, Σάκης Σερέφας, Μαρία Ε. Σκιαδαρέση και Αλέξης Σταμάτης (συλλογικό τομίδιο), *5 Διηγήματα*, εκδ. **Μεταίχμιο**, Αθήνα 2002.

Σ' αυτή την αξιέπαινη πρωτοβουλία του «Μεταίχμιου» ανθολογούνται οι νεότεροι συγγραφείς **Κώστας Ακρίβος, Ηλίας Μαγκλίνης, Σάκης Σερέφας, Μαρία Ε. Σκιαδαρέση και Αλέξης Σταμάτης**. Το διήγημα του Σερέφα «Διπλοβρασιά» πιστεύουμε ότι είναι μακράν το καλύτερο και λόγω δαιμόνιου ρυθμού και λόγω εμπνευσμένης χρήσης της γλώσσας που άλλοτε οικειοποιείται το λαϊκό και άλλοτε ερωτοτροπεί με το λόγιο. Το διπλά βρασμένο τσίπουρο, θεματικό άλλοθι αλλά και συμβολικός οίστρος, του επιτρέπει να διατυπώσει εικόνες σαν κι αυτή: «... τη βλέπω με τον πυρσό στο χέρι, μεγαλοϋπέροχη, ν' ατενίζει τον Ατλαντικό με μια κρυφή αλήθεια στην κούφια της κάρρα, στην όψη της έβλεπες μίαν αηδία μια σιχασιά για τους ουρανοξύστες πίσω από την πλάτη της, για εμάς τα σαπάκια που ποδοκυλιόμασταν στα πόδια της για τους γλάρους που ετσίρλιζαν πάνω στη μεταλλική της φορεσιά «αλογόπουτσα!» φώναξα δυνατά για να δω αν θα γυρίσει κάποιος να μου πει “ρε πατριώτη”...».

Αντίθετα σε άλλους ανθολογούμενους το

φολκλόρ γίνεται παγίδα και η λιτότητα μέσων όχι ύφος αλλά αδυναμία. Αντίθετα, ο Σερέφας –που μοιάζει με τον Μπενίνι!– με συνεχείς υπαλλαγές κι ένα ευφυές μοντάζ διαπλεκομένων ιστοριών οδηγεί το παραμύθι του σε μίαν ανακουφιστική κορύφωση κάνοντας λογοτεχνία ό,τι έκανε σε δοκίμιο ο Παπαγιώργης με το *Ζώντων και Τεθνεώτων*. Μ' άρεσε επίσης η ευέλικτη τεχνική του Αλέξη Σταμάτη: στο «Λουλούδι από τον Παράδεισο» χωράει σαν σε αφηγηματική μπάμπουσα μια σειρά ρομαντικών ηρωίδων και των εραστών τους από τον ζωγράφο Τεοντόρ Ζερικό ως τον Σαρλ Μπουαγιέ. Καταπληκτικό το υλικό του Ηλία Μαγκλίνη αλλά ανολοκλήρωτη η διαπραγμάτευση του παρότι η αφήγησή του έχει και ροή και πλαστικότητα, ενώ το ύφος του, ανάμεσα στην αυτοεξομολόγηση και το δημοσιογραφικό ημερολόγιο, χαρακτηρίζεται από αναμφισβήτητη λογοτεχνικότητα. Στους άλλους δύο ανθολογούμενους, τον Ακρίβο και την Σκιαδαρέση, η παλαιομοδίτικη χροιά ενός κατά τ' άλλα γλαφυρού κειμένου όπως και η θεματολογία που θυμίζει Ζαλοκώστα ή Δημητρίου, αδικούν διηγήματα που θα μπορούσαν να τερματίσουν διαφορετικά.

Πάντως πολύ θετικό το συνολικό αποτέλεσμα ιδιαίτερα στις σελίδες εκείνες που το μεταφυσικό συμπορεύεται με την ακαταμάχητη γοητεία της καθημερινότητας. Να ελπίζουμε; Να ελπίζουμε!

Μάνος Στεφανίδης

Το ρίσκο της συνέχειας

Σωτήρης Δημητρίου, *Τους τα λέει ο θεός*, εκδ. **Μεταίχμιο**, Αθήνα 2002.

Για δεύτερη φορά ο Δημητρίου δοκιμάζεται στις απαιτήσεις και στις δυνατότητες που δίνει το πεδίο του μυθιστορήματος και μάλι-

στα αφού πάλι έχουν προηγηθεί δύο συλλογές διηγημάτων. Σε αυτές τις περιπτώσεις συνήθως τίθεται το ερώτημα, αν η μικρή ή η μεγάλη φόρμα είναι που δημιουργεί το συγγραφικό προφίλ, αν δηλαδή το μυθιστόρημα ή τα διηγήματα λειτουργούν επικουρικά, ενισχυτικά ή και μειωτικά, στη συγκροτούμενη λογοτεχνική ακολουθία.

Προκειμένου όμως για τον Δημητρίου, το ερώτημα είναι μάλλον άγονο, γιατί τα βασικά χαρακτηριστικά της πεζογραφίας του είναι ταυτόσημα και στα δύο είδη. Για παράδειγμα, η μεθοριακότητα της γραφής του δεν ακολουθεί τις προδιαγραφές της τρέχουσας περιφοράς του όρου, δεν προάγει τα ιδεολογικά της παρεπόμενα. Τόσο τα διηγήματα όσο και τα μυθιστορήματά του εστιάζουν σε πρόσωπα που φέρουν εμφανή και βαθιά τα ίχνη του χρόνου που πέρασε πάνω τους, γι' αυτό και είναι πρόσωπα υποφωτισμένα μεν, αλλά ευδιάκριτα και ομιλούντα, ικανά να αποτυπώνουν και να συνθέτουν όψεις της ζωής. Μα όλα μαζί δεν φτιάχνουν έναν κόσμο. Έναν κόσμο απρόσμενο ή αναμενόμενο, μικρό πλην τίμιο ή μεγάλο και οιωνεί απειλητικό, έναν κόσμο αθωότητας, εναλλακτικότητας, ιδιορρυθμίας, ανατρεπτικότητας, ακραίας τραγικότητας ή έστω μια διακαώς και εμφανώς εμπρόθετη απεικόνισή του, μια εξιδανίκευσή του. Είναι ακριβώς το σημείο, όπου ο Δημητρίου δείχνει την ωριμότητά του, αποφεύγοντας τις βεβιασμένες, συνήθως άστοχες και πάντα καταστροφικές για ανάλογα εγχειρήματα αναγωγές, γενικεύσεις και διεκδικήσεις. Ο κόσμος του παραμένει εγγενώς ανοικτός και δομικά ανολοκλήρωτος, έτσι καθίσταται δραστικότερος και απρόβλεπτος, γιατί με προφανή τη μερικότητά του πολιορκεί το υπόλοιπο, το διαφεύγον, αλλά μόνο για να το κλείσει στιγμιαία εντός των τειχών, χωρίς όμως να τίθεται επ' ουδενί θέμα εκπόρθησής τους. Με αυτό τον τρόπο, ο συγγραφέας διεκδικεί και διανοίγει τον ελάχιστο αλλά αναγκαίο ζωτικό χώρο, ώστε το κάθε μικρό επεισόδιο να έχει επιτυχή έκβαση και η γραφή του να συνεχίζει να προσθέτει καινούργιες σελίδες πάνω στις προηγούμενες. Εν τέλει, ο Δημητρίου δημιουργεί, αθόρυβα αλλά συστηματικά, μια δυσεύρετη σήμερα πρωταρχική συσώρευση ζώσας λογοτεχνικής μάζας, που ήδη αδυνατούμε να την προσπεράσουμε ανώδυνα δια της ηθογραφικής ρετσέτας, ενώ, αντίθετα και εν προόδω, μας υποχρεώνει να την αντιμετωπίσουμε ως έργο ατελεύτητο, που προβάλλει συνεκτικό, παρά την συνεχιζόμενη και δι' αυτού του βιβλίου μοριακή κατάτμηση και διάχυση του αφηγηματικού πλάνου, ως ένα έργο που εγγράφεται με ασφάλεια σαν απολύτως ιδιότυπο, που ιδρύει και επικυρώνει μια γήινη και προσθετική συγγραφική στρατηγική.

Επί του προκειμένου, ο τόπος είναι ένα μεθοριακό χωριό κοντά στα ελληνοαλβανικά σύνορα, για την ακρίβεια μια απομακρυσμένη τοποθεσία έξω απ' το χωριό, ο χρόνος εί-

ναι ο μετά το '89 χρόνος της μαζικής εξόδου, που όμως διαστέλλεται προς τα πίσω, μέχρι το 1949, αλλά και προς τα μπρος, μέχρι σήμερα ή αύριο. Όλα συμβαίνουν, αφηγούνται και προβάλλονται στο υπό κατασκευή σπίτι ενός επιστρέψαντος από τη Γερμανία μετανάστη, το οποίο χτίζει μια ομάδα μαστόρων που προέρχεται και από τις δύο πλευρές των συνόρων.

Σε αυτό το βιβλίο, ο Δημητρίου οδηγεί τη γραφή του στα άκρα, σχεδόν εκβιάζει την οργανικότητα και την λειτουργικότητά της. Ο σκληρά ρεαλιστικός διάκοσμος τονίζεται από την περιρρέουσα ωμότητα, οι σχέσεις των ανθρώπων είναι σχεδόν πρωτόγονες. Αν όμως η θέση τους στο περιθώριο της καθ' ημάς κοινωνίας είναι δεδομένη, ο κόσμος τους είναι βιώσιμος, το ρίσκο πατροπαράδοτο, αρχέγονο, η φτώχεια φυσική. Κυρίως όμως η έξοδος απ' αυτόν τον κόσμο είναι πάντα πιθανή, δυνατή, ακόμα και προσφερόμενη.

Παρά το ακραίο των επιλογών του Δημητρίου, που εκφράζεται ακόμα και στη συχνή, λυτρωτική επιστράτευση του ηπειρώτικου τραγουδιού και μουσικής, το εγχείρημά του διασώζεται από τη διολίσθηση στην ηθογραφία, γιατί τελικά ο συγγραφέας αποφεύγει να δημιουργήσει μεθοριακούς τύπους και αρκείται στις μεθοριακές καταστάσεις, στις οριακές στιγμές.

Παρότι κάποιος θα μπορούσε να πει πως η πεζογραφία του είναι πια προβλέψιμη, ο Δημητρίου καταφέρει να μην επαναπαύεται στα κεκτημένα αλλά να συνεχίζει να ρισκάρει. Ακόμα και αν κάπου διαπιστώνεται η επαναφορά αλλά και η ιμπρεσιονιστική ανάκληση πλευρών και κατακτήσεων του προηγούμενου έργου του, θα πρέπει να παρατηρήσουμε πως ακριβώς εκεί ενεδρεύει το μεγαλύτερο ρίσκο για κάθε καλλιτέχνη. Μάλιστα, κυρίως αυτό το ρίσκο είναι που αναλαμβάνει και διαρκώς θα επωμίζεται ο Δημητρίου, λόγω της συγγραφικής στρατηγικής του. Μέχρι στιγμής, επιτυχώς.

*Τι κακό 'καμα ο καημένος
και με λέτε όλοι φονιά,
μήνα σκότωσα κανέναν
μήνα φίλησα καμιά.*

*Κάπου εδώ στη γειτονιά μου
αγαπώ και 'γω μια νια,
τ' όνομά της δεν το ξέρω
ρούσα είναι για ρωμιά.*

**Απόστολος Λυκεσάς,
Τω αγνώστω,
εκδόσεις Νησίδες, Σκόπελος 2001.**

ξανακοιταγμένη έκδοση: Κέδρος, 2002) αναπλάθει το κλίμα της επαρχίας και κινεί τους ήρωές του μέσα σ' αυτό τον περίγυρο δίνοντας τους συμβολικά γνωρίσματα περισσότερο, ικανά να μας μεταφέρουν στην ατμόσφαιρα του τόπου (ένα νησί του Αιγαίου) και του χρόνου (Μεσοπόλεμος). Η ιστορία του φαρμακοποιού που προσπαθεί να ιδρύσει μια χορωδία και φέρνει απ' την Αθήνα ένα νέο μουσικό δίνει την αφορμή για να σχολιαστούν ήθη και νοοτροπίες με κάποια δόση πικρής ειρωνίας.

Λογοτεχνική ανάπλαση των πολιτικών αναζητήσεων μιας παρέας φοιτητών στη Ρώμη στα τέλη της δεκαετίας του '70, που κινείται στις παρυφές της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς, γοητεύεται από τις ένοπλες ιταλικές οργανώσεις και ζει τη δική της επανάσταση. Είκοσι χρόνια αργότερα ένας θάνατος (αυτοκτονία ή φόνος;) δημιουργεί νέες συνθήκες και ταράζει τα νερά της «τακτοποιημένης» πλέον ζωής τους. Κάτω από τις νέες συνθήκες η προσωπική τους ιστορία επανεγγράφεται και μεταβάλλεται σε ανακριτικό υλικό: Οι σχοινοβάτες, το μυθιστόρημα της Αφροδίτης Κουκουτσάκη (εκδ. Κριτική, 2002), έχει το ενδιαφέρον μιας σπουδής πάνω σε ζητήματα αυτοπροσδιορισμού. Επίσης, αναδεικνύει τις υπόγειες διαδρομές μιας πορείας, τα αδιέξοδα και τους μηχανισμούς της.

Μαριλένα Πολιτοπούλου, Οίκος ενοχής (εκδ. Κέδρος, 2002)· μια

οικογενειακή ιστορία, μια ανοιχτή αφήγηση για την «απουσία» και την «παρουσία» των γονέων, για το ρόλο που διαδραματίζουν στη διαμόρφωση του ψυχισμού των παιδιών τους. Η πρωτοπρόσωπη αφήγηση, επιστολές ανεπίδοτες προς τον χαμένο πατέρα, η σκληρή περιγραφή της μητέρας, που συνδέει το παρόν με το παρελθόν που ανασύρεται κομμάτι κομμάτι, συνθέτουν ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον ψυχογράφημα.

Νάτος πάλι ο Πάνος Θεοδωρίδης με τις γοητευτικές «παραξενιές» του, που όμως μέσα από τον αυτοσαρκασμό αναδεικνύουν πάντοτε μια ή και περισσότερες αλήθειες. Η Αναφορά στον άγγελο (εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2002) είναι, κατά τον ισχυρισμό του συγγραφέα της, μια επιστολική νουβέλα. Ο συντάκτης-ποιητής, ύστερα από τριανταεπτά χρόνια άσκησης της εντολής που του είχε αναθέσει ο άγγελος να είναι, δηλαδή, ποιητής, παίρνει σύνταξη και στέλνει τη σχετική αναφορά. Το βιβλίο αυτό αντιστέκεται στην αναμετάδοση, αλλά αυτό δε σημαίνει πως αντιστέκεται στην εθελούσια προσέλευση του αναγνώστη.

ο χαρτοκόπτης

Πληθαίνουν τα τελευταία χρόνια τα ποιήματα αρχαιοελληνικής θεματικής, κυρίως στο έργο νεότερων ποιητών, με κύριο χαρακτηριστικό την αποφορτισμένη προσέγγιση των πάλαι ποτέ ιερών κειμένων, γεγονότων και προσώπων. Με αυτή την επαφή, τα ποιήματα κερδίζουν σε επιγραμματικότητα και οικονομία, χωρίς να επικαλούνται, όπως σε παλαιότερες εποχές, το δέος που συνοδεύει κάθε σχετική αναφορά, χωρίς να εξυπνοούν μια αμφίβολη στοχαστικότητα ή μια αδιάφορη, δηλαδή μη μετουσιωμένη καλλιέργεια. Παρ' ότι ο Καβάφης δεν άφησε αναγνωρίσιμους απογόνους, τα αποτελέσματα της ποίησής του, εν γένει απελευθερωτικά και γόνιμα, βρίσκουν ποικίλες διεξό-

δους, προσδίδοντας μια αφετηριακή ωριμότητα, στο χειρισμό του θέματος, στον τόνο της φωνής, στις διακυμάνσεις του ύφους.

ΤΥΜΒΟΣ 1

Μια λαμπρή κιονοστοιχία λέξεων εμφυσούσε ανδρεία στα στήθη μας. // Εμείς, πειθαρχημένη στρατιά ερωτευμένων Αθηναίων/ έτοιμοι να υπερασπιστούμε τους δούλους μας. // Οι ελιές θρόιζαν από τα εμβατήρια/ Οπλίζονταν στα τόξα μας τα κριθαρόσταχα/ Άγουρες πέτρες του Σουνίου κροτάλιζαν επιδέξια στις σφεντόνες μας. // Ευφράνθηκαν οι θεοί από τον τόσο γόο/ Κορέστηκαν απ' τη σπατάλη νεότητας...

Κώστας Βούλαρης

Country μουσική

Νίκος Γκαραβέλας,
Country Music: The stories,
εκδόσεις Country Music Club of Greece.

Το βιβλίο αποτελεί αφήγηση γεγονότων κι ιστοριών που άλλαξαν την πορεία της μουσικής –από το 1925 ως τις μέρες μας– εμπλουτισμένες με φωτογραφικά ντοκουμέντα, χίλια (1000) εξώφυλλα συλλεκτικών δίσκων, σπάνια αντικείμενα, αποκόμματα παλαιών εφημερίδων, επιστολές αλληλογραφίας καλλιτεχνών κ.ά.

Η αφήγηση επικεντρώνεται κυρίως στην εμφάνιση κι εξέλιξη της Country μουσικής και των μουσικών ειδών που προέκυψαν από αυτήν. Τα κυριότερα από αυτά είναι: Rock' n Roll, Rockabilly, South Rock, Country Rock, Outlaws. Στο βιβλίο γίνεται εμπεριστατωμένη αναφορά στην Country των δεκαετιών του '70 και του '80 καθώς και στη μορφή της Country σήμερα με τη New Country.

Το βιβλίο περιέχει σημαντικά ονόματα που σηματοδότησαν τη δημιουργία κι εξέλιξη της Country. Ανάμεσά τους ξεχωρίζουμε τους: Ervest V «Pop» Stoneman που έγραψε το «The Titanic» (1923) το οποίο θεωρείται το πρώτο Country τραγούδι, τον Grandpa Jones, τον Roy Rodgers, τη Jean Shepard

(συνδύασε την Country μουσική με ποπ ήχους). Ξεχωρίζουμε επίσης τον Tex Ritter, τον Webb Pierce και τον Pee Wee King. Ο τελευταίος ήταν αυτός που εισήγαγε το ακορντεόν στην Country.

Το βιβλίο αποτελεί μια κατάθεση ψυχής του Νίκου Γκαραβέλα, μια κατάθεση που είναι εμπλουτισμένη με εικόνες, μουσική, γνώσεις κι εμπειρίες.

Πρόκειται για ένα βιβλίο με τις ιστορίες της Country μουσικής όπως τις έζησε ο συγγραφέας αρχικά σαν ακροατής κι αργότερα σαν ραδιοφωνικός παραγωγός. Ο Νίκος Γκαραβέλας είχε την ευκαιρία να μοιραστεί τις ιστορίες αυτές με χιλιάδες άλλους ανθρώπους μέσω μιας ραδιοφωνικής εκπομπής.

Μέσα από το βιβλίο του ο συγγραφέας έχει σκοπό να δώσει στους αναγνώστες περισσότερη έμπνευση για τη μουσική, περισσότερη γνώση για την ιστορία της και περισσότερους λόγους για να την αγαπούν.

Αξίζει να σημειωθεί ότι είναι η πρώτη φορά που ένας άνθρωπος του ελληνικού ραδιοφώνου συγκεντρώνει προσωπικές εμπειρίες και βιώματα και τα συνδυάζει με την ιστορία και την εξέλιξη της μουσικής.

Ελευθέριος Κακλαμάνης

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

Το Αντί κυκλοφορεί από τη Μεταπολίτευση, συνεχίζοντας μιαν ιστορία που άρχισε μέσα στη δικτατορία.

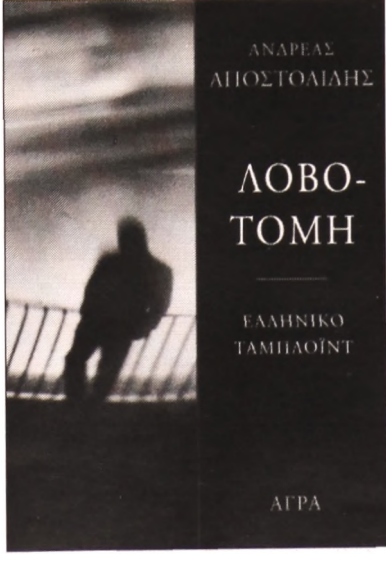
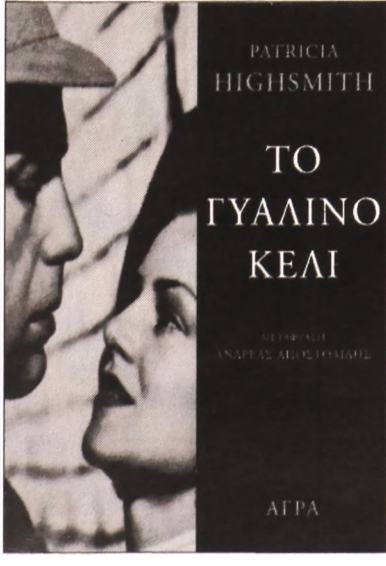
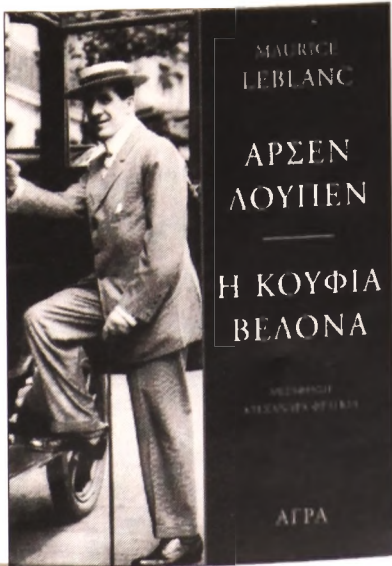
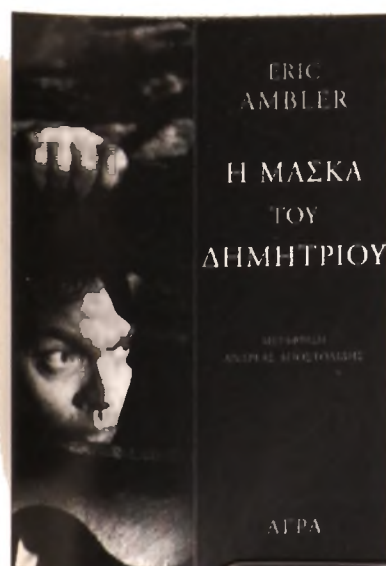
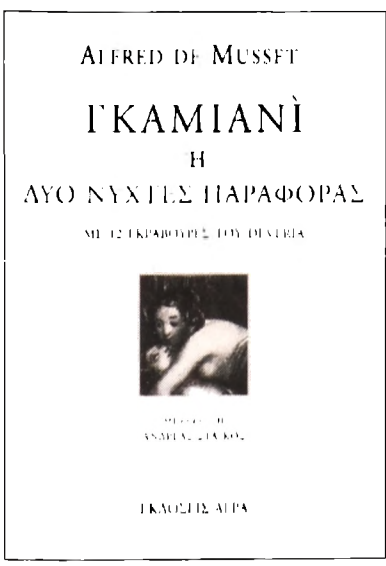
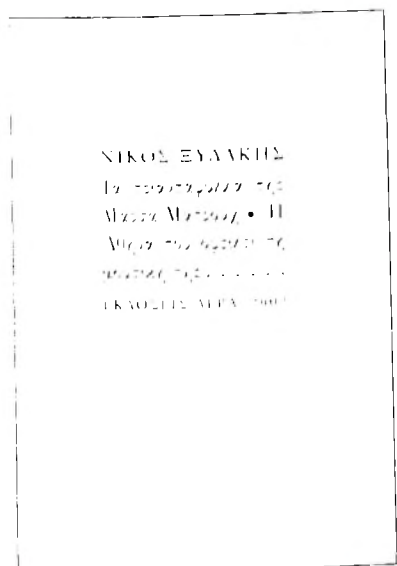
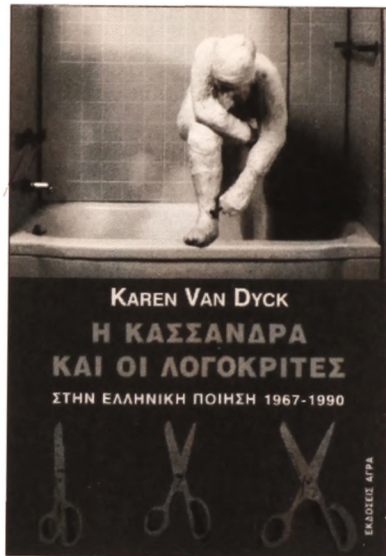
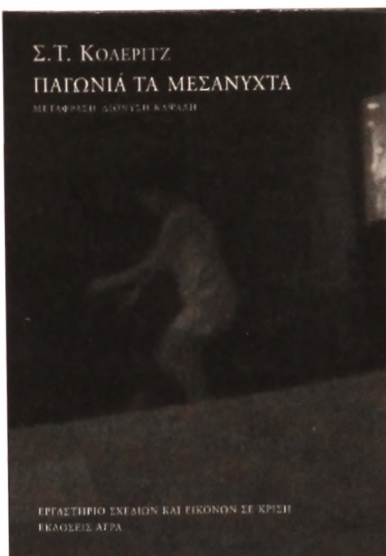
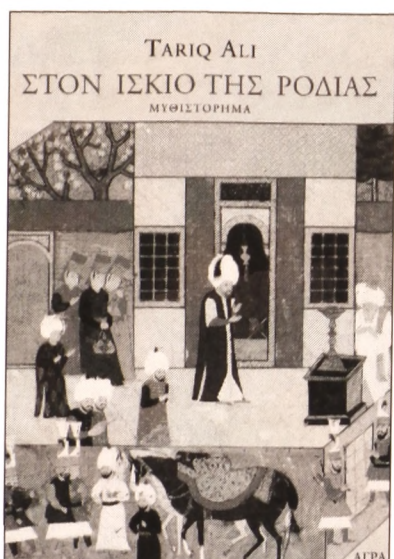
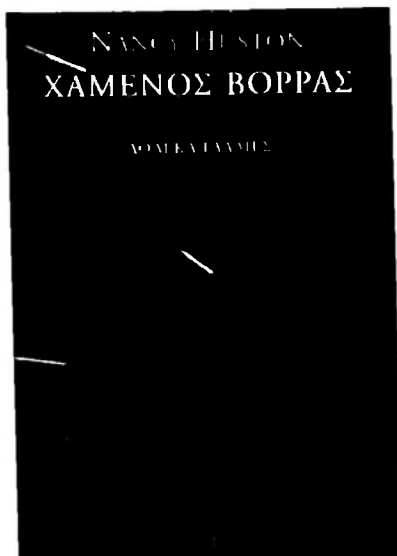
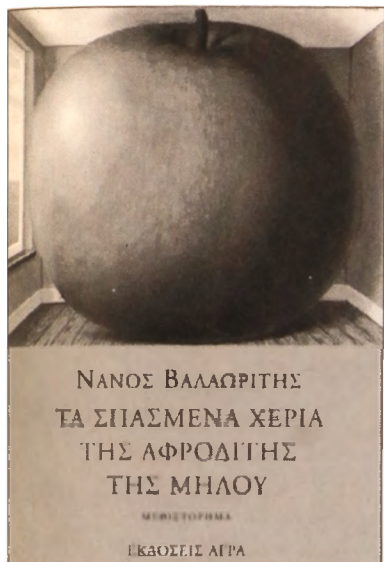
Στα τεύχη του καταγράφεται η πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας.

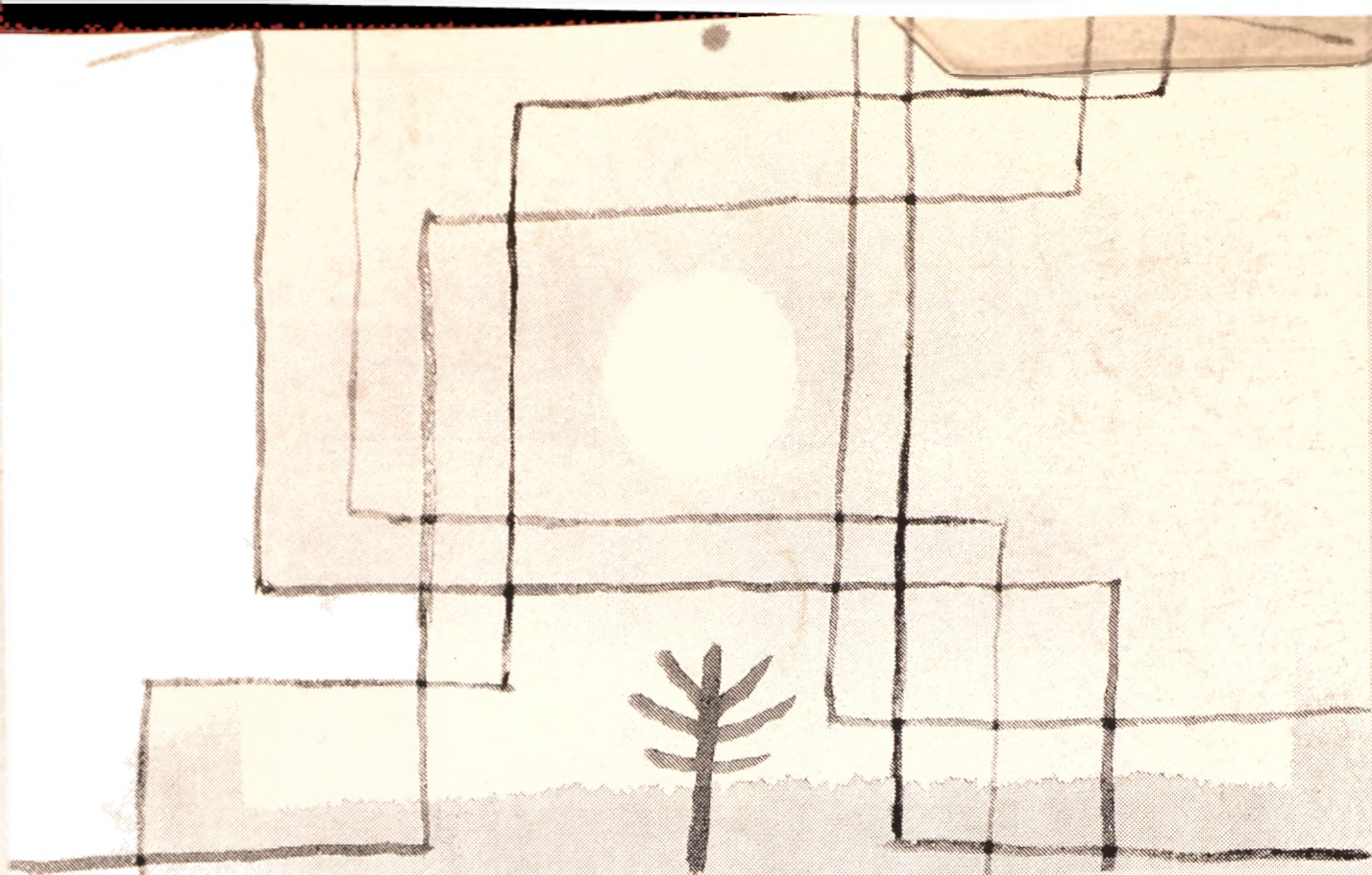
Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί για να εξασφαλίσετε τη συνεχή –και αντικειμενική– ενημέρωσή σας.

Με τη συνδρομή σας βοηθάτε και το περιοδικό που εξοικονομεί τεύχη για τη διανομή του στα περίπτερα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

HENRI WEBER

Μιλώντας στα παιδιά μου για την Αριστερά

Τι μπορεί να σημαίνει για τους νέους σήμερα η έννοια της αριστεράς; Στο μικρό αυτό βιβλίο ο γεροϋσιαστής του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος Ανρύ Βεμπέρ εξηγεί στις κόρες του, ηλικίας 15 και 13 ετών, με παιδαγωγικό και συναρπαστικό τρόπο, ότι η διάκριση αριστεράς και δεξιάς είναι και σήμερα επίκαιρη και αναγκαία. Ανήκουν στην αριστερά όσοι δεν παραιτούνται μπροστά στην αδικία, τον ανορθολογισμό, τη βία και τη βαρβαρότητα του κόσμου. 'Όσοι εντοπίζουν την ευθύνη γι' αυτή την κατάσταση στην κακή οργάνωση της κοινωνίας, κι όχι στη θεία βούληση ή στη φύση των πραγμάτων. 'Όσοι προσπαθούν να αλλάξουν τον κόσμο με συλλογική δράση για να επικρατήσουν οι αξίες της ελευθερίας, της ισότητας, της αλληλεγγύης, του ορθού λόγου, των δικαιωμάτων του ανθρώπου, της δημοκρατίας, της κοινωνικής δικαιοσύνης, του χωρισμού Εκκλησίας-κράτους, της υπεράσπισης του φυσικού περιβάλλοντος.

εκδόσεις ΠΟΛΙΣ